విషయానుక్రమణికా

సుందరకాండః.

	సర్గసంఖ్యా	పుటసంఖ్యా.
సీతాన్వేషణప్రకరణం—	౧–౧౭	౧–౧౦౨
హనుమతః సముద్రలంఘనం	౧	౧
లంకాద్వీపగమనం	౨	౨౪
లంకానగరాధిదేవతానిర్జయః	౩	౩౧
లంకానగరప్రవేశః	౪–౫	౩౫
అంతర్నగరప్రవేశః	౬	౪౪
పుష్పకవిమానదర్శనం	౭–౮	౪౯
అంతఃపురే రావణదర్శనం	౯	౫౪
మందోదరీదర్శనం	౧౦	౬౨
ఆపానభూమిదర్శనం	౧౧	౬౮
సీతాదర్శనాభావాద్విషాదః	౧౨	౭౩
అశోకవనప్రవేశః	౧౩–౧౪	౭౬
సీతాసందర్శనం	౧౫–౧౭	౮౯
సీతాసమాశ్వాసనప్రకరణం—	౧౮–౩౯	౧౦౨–౨౦౧
సీతాసందర్శనార్థం రావణస్య ఆగమనం	౧౮	౧౦౨
సీతారావణసంవాదః	౧౯–౨౨	౧౦౫

	సర్గసంఖ్యా	పుటసంఖ్యా.
రాక్షసీనాం తర్జనం	౨౩-౨౬	౧౨౧
త్రిజటాస్వప్నః	౨౭	౧౩౫
శుభనిమిత్తప్రాదుర్భావః	౨౮-౨౯	౧౪౩
సీతాసమాశ్వాసనార్థం రామకథాసంకీర్తనం	౩౦	౧౪౯
సీతాయాః హనుమత్సందర్శనం	౩౧-౩౨	౧౫౩
సీతాహనుమత్సంభాషణం	౩౩-౩౫	౧౫౮
రామనామాంగుళీయకప్రదానం	౩౬-౩౭	౧౭౫
కాకాసురవృత్తాంతః, చూడామణిప్రదానం చ	౩౮	౧౮౮
హనూమద్గమనాభ్యనుజ్ఞానం	౩౯	౧౯౬
రావణసందర్శనప్రకరణం—	౪౦-౪౯	౨౦౧-౨౪౩
అశోకవనికావిధ్వంసః	౪౦-౪౧	౨౦౧
అశీతిసహస్రకింకరసంహారః	౪౨-౪౩	౨౦౮
జంబుమాలివధః	౪౪	౨౧౫
సప్తమంత్రిసుతవధః	౪౫	౨౧౮
పంచసేనాపతివధః	౪౬	౨౨౦
అక్షకుమారవధః	౪౭	౨౨౪
రావణసందర్శనం	౪౮-౪౯	౨౩౨
లంకాదహనప్రకరణం—	౫౦-౫౪	౨౪౪-౨౬౮
హనూమదుపా[illegible]	[illegible]	౨౪౪
విభీషణకృతః దూతవధనిరోధః	౫౨	౨౫౧

	సర్గసంఖ్యా	పుటసంఖ్యా.
లంకాదహనం	౫౩–౫౪	౨౫౬
రామసమీపాగమనప్రకరణం—	౫౫–౬౮	౨౬౮–౩౩౦
సీతాదర్శనపూర్వకంసముద్రతరణం	౫౫–౫౬	౨౬౯
అంగదాదీన్ప్రతి సర్వవృత్తాంతావేదనం	౫౭–౬౦	౨౭౫
మధ్యేమార్గం మధుపానం	౬౧	౩౦౩
సుగ్రీవసమీపం ప్రతి దధిముఖాగమనం	౬౨	౩౦౬
సుగ్రీవస్య సీతాసందర్శననిశ్చయః	౬౩	౩౧౦
దృష్టా సీతేతి హనూమదుక్తిః	౬౪	౩౧౪
చూడామణిదానం	౬౫–౬౬	౩౧౯
సీతాసందేశకథనం	౬౭–౬౮	౩౨౩

శ్రీః

శ్రీమద్రామాయణ పారాయణారంభే పఠనీయాః శ్లోకాః

శ్రీ రామాయ నమః

వాల్మీకి ధ్యానం

కూజంతం రామ రామేతి మధురం మధురాక్షరం ।
ఆరుహ్య కవితాశాఖాం వందే వాల్మీకికోకిలం ॥
వాల్మీకేర్మునిసింహస్య కవితావనచారిణః ।
శృణ్వన్ రామకథానాదం కో న యాతి పరాం గతిం ॥
యః పిబన్ సతతం రామచరితామృతసాగరం ।
అతృప్తస్తం మునిం వందే ప్రాచేతసమకల్మషం ॥

ఆంజనేయధ్యానం

గోష్పదీకృతవారాశిం మశకీకృతరాక్షసం ।
రామాయణమహామాలారత్నం వందేఽనిలాత్మజం ॥
అంజనానందనం వీరం జానకీశోకనాశనం ।
కపీశమక్షహంతారం వందే లంకాభయంకరం ॥
ఆమిషీకృతమార్తాండం గోష్పదీకృతసాగరం ।
తృణీకృతదశగ్రీవం ఆంజనేయం నమామ్యహం ॥
మనోజవం మారుతతుల్యవేగం
జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠం ।

వాతాత్మజం వానరయూధముఖ్యం
శ్రీరామదూతం శిరసా నమామి ॥
ఉల్లంఘ్య సింధోస్సలిలం సలీలం
యశ్శోకవహ్నిం జనకాత్మజాయాః
ఆదాయ తేనైవ దదాహ లంకాం
నమామి తం ప్రాంజలిరాంజనేయం ॥
ఆంజనేయమతిపాటలాననం
కాంచనాద్రికమనీయవిగ్రహం ।
పారిజాతతరుమూలవాసినం
భావయామి పవమాననందనం ॥
యత్ర యత్ర రఘునాధకీర్తనం
తత్ర తత్ర కృతమస్తకాంజలిం ।
బాష్పవారిపరిపూర్ణలోచనం
మారుతిం నమతి రాక్షసాంతకం ॥

శ్రీరామాయణమాహాత్మ్యం

వేదవేద్యే పరే పుంసి జాతే దశరధాత్మజే ।
వేదః ప్రాచేతసాదాసీత్ సాక్షాద్రామాయణాత్మనా ॥
చరితం రఘునాధస్య శతకోటిప్రవిస్తరం ।
ఏకైకమక్షరం ప్రోక్తం మహాపాతకనాశనం ॥
శృణ్వన్ రామాయణం భక్త్యా యః పాదం పదమేవ వా ।
స యాతి బ్రహ్మణస్స్థానం బ్రహ్మణా పూజ్యతే సదా ॥

వాల్మీకిగిరిసంభూతా రామసాగరగామినీ ।
పునాతి భువనం పుణ్యా రామాయణమహానదీ ॥
శ్లోకసారసమాకీర్ణం సర్గకల్లోలసంకులం ।
కాండగ్రాహమహామీనం వందే రామాయణార్ణవం ॥

యః కర్ణాంజలిసంపుటైరహరహస్సమ్యక్పిబత్యాదరాత్
వాల్మీకేర్వదనారవిందగళితం రామాయణాఖ్యం మధు ।
జన్మవ్యాధిజరావిపత్తిమరణైరత్యంతసోపద్రవం
సంసారం సవిహాయగచ్ఛతి పుమాన్ విష్ణోఃపదం శాశ్వతం

తదుపగతసమాససంధియోగం
సమమధురోపనతార్థవాక్యబద్ధం ।
రఘువరచరితం మునిప్రణీతం
దశశిరసశ్చ వధం నిశామయధ్వం ॥

శ్రీరామధ్యానం

రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసె ।
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయె నమః ॥

శ్రీరాఘవం దశరథాత్మజమప్రమేయం
సీతాపతిం రఘుకులాన్వయరత్నదీపం ।
ఆజానుబాహుమరవిందదళాయతాక్షం
రామం నిశాచరవినాశకరం నమామి ॥

వైదేహీసహితం సురద్రుమతలే హైమె మహామంటపె
మధ్యేపుష్పకమాసనె మణిమయే వీరాసనె సుస్థితం ।

అగ్రే వాచయతి ప్రభంజనసుతే తత్త్వం మునిభ్యః పరం
వ్యాఖ్యాంతం భరతాదిభిః పరివృతం రామం భజే శ్యామలం
వామే భూమిసుతా పురశ్చ హనుమాన్ పశ్చాత్సుమిత్రాసుతః
శత్రుఘ్నో భరతశ్చ పార్శ్వదళయోర్వాయ్వాదికోణేషు చ।
సుగ్రీవశ్చ విభీషణశ్చ యువరాట్ తారాసుతో జాంబవాన్
మధ్యే నీలసరోజకోమలరుచిం రామం భజే శ్యామలం ॥
మాతా రామో మత్పితా రామభద్రః
భ్రాతా రామో మత్సఖా రాఘవేశః ।
సర్వస్వం మే రామచంద్రో దయాళుః
నాన్యం దైవం నైవ జానే న జానే ॥
నమోఽస్తు రామాయ సలక్ష్మణాయ
దేవ్యై చ తస్యై జనకాత్మజాయై ।
నమోఽస్తు రుద్రేంద్రయమానిలేభ్యో
నమోఽస్తు చంద్రార్కమరుద్గణేభ్యః ॥
తపస్స్వాధ్యాయనిరతం తపస్వీ వాగ్విదాం వరం।
నారదం పరిపప్రచ్ఛ వాల్మీకిర్మునిపుంగవం ॥

పారాయణసమాపనేఽనుసంధేయశ్లోకాః.

ఏవమేతత్పురావృత్తం ఆఖ్యానం భద్రమస్తు వః ।
ప్రవ్యాహరత విస్రబ్ధం బలం విష్ణోః ప్రవర్ధతాం ॥
లాభస్తేషాం జయస్తేషాం కుతస్తేషాం పరాభవః ।
యేషామిందీవరశ్యామో హృదయే సుప్రతిష్ఠితః ॥

స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం
న్యాయ్యేన మార్గేణ మహీం మహీశాః ।
గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభమస్తు నిత్యం
లోకాస్సమస్తాస్సుఖినో భవంతు ॥

కాలే వర్షతు పర్జన్యః పృథివీ సస్యశాలినీ ।
దేశోఽయం క్షోభరహితో బ్రాహ్మణాస్సంతు నిర్భయాః ॥

అపుత్రాః పుత్రిణస్సంతు పుత్రిణస్సంతు పౌత్రిణః ।
అధనాస్సధనాస్సంతు జీవంతు శరదాం శతం ॥

మంగళం కోసలేంద్రాయ మహనీయగుణాత్మనె ।
చక్రవర్తితనూజాయ సార్వభౌమాయ మంగళం ॥

వేదవేదాంతవేద్యాయ మేఘశ్యామలమూర్తయే ।
పుంసాం మోహనరూపాయ పుణ్యశ్లోకాయ మంగళం ॥

విశ్వామిత్రాంతరంగాయ మిథిలానగరీపతేః ।
భాగ్యానాం పరిపాకాయ భవ్యరూపాయ మంగళం ॥

పితృభక్తాయ సతతం భ్రాతృభిస్సహ సీతయా ।
నందితాఖిలలోకాయ రామభద్రాయ మంగళం ॥

త్యక్తసాకేతవాసాయ చిత్రకూటవిహారిణె ।
సేవ్యాయ సర్వయమినాం ధీరోదారాయ మంగళం ॥

విప్రలోకైకపాలాయ విరాధాద్యంతకాయ చ ।
విరక్తాయ విశిష్టాయ రాఘవాయాస్తు మంగళం ॥

సర్వదేవసమర్చ్యాయ భక్తానుగ్రహకారిణే ।
దేవోత్తమాయ రామాయ సుగ్రీవేశాయ మంగళం ॥
సత్యకామాయ సత్యాయ సీతోదంతసుఖాయ చ ।
సమస్తకపిసేవ్యాయ రామచంద్రాయ మంగళం ॥
విభీషణాదిపాలాయ రావణాద్యంతకాయ చ ।
బ్రహ్మరుద్రాదివంద్యాయ రఘువీరాయ మంగళం ॥
సౌమిత్రిణా చ జానక్యా చాపబాణాసిధారిణే ।
సంసేవ్యాయ సదా భక్త్యా స్వామినే మమ మంగళం ॥
దండకారణ్యవాసాయ ఖండితామరశత్రవే ।
గృధ్రరాజాయ భక్తాయ ముక్తిదాయాస్తు మంగళం ॥
నాదరం శబరీదత్తఫలమూలాభిలాషిణే ।
సౌలభ్యపరిపూర్ణాయ సత్వోద్రిక్తాయ మంగళం ॥
హనుమత్సమవేతాయ హరీశాభీష్టదాయినే ।
వాలిప్రమథనాయాస్తు మహాధీరాయ మంగళం ॥
శ్రీమతే రఘువీరాయ సేతూల్లంఘితసింధవే ।
జితరాక్షసరాజాయ రణధీరాయ మంగళం ॥
ఆరుహ్య పుష్పకం దివ్యం అయోధ్యాపురగామినే ।
క్షత్రపట్టాభిషిక్తాయ సీతారామాయ మంగళం ॥
కుంభోద్భవాదిస్తుత్యాయ క్షేమాభ్యుదయదాయినే ।
జీవతారకనామ్నేఽస్తు జగదీశాయ మంగళం ॥
ఆసాద్య నగరీం దివ్యాం అభిషిక్తాయ సీతయా ।
రాజాధిరాజరాజాయ రామభద్రాయ మంగళం ॥

యన్మంగళం సహస్రాక్షే సర్వలోకనమస్కృతే।
వృత్రనాశే సమభవత్తత్తే భవతు మంగళం ॥
యన్మంగళం సుపర్ణస్య వినతాఽకల్పయత్పురా ।
అమృతం ప్రార్థయానస్య తత్తే భవతు మంగళం ॥
అమృతోత్పాదనే దైత్యాన్ ఘ్నతో వజ్రధరస్య యత్ ।
అదితిర్మంగళం ప్రాదాత్ తత్తే భవతు మంగళం ।
త్రీన్ విక్రమాన్ ప్రక్రమతో విష్ణోరమిత తేజసః ॥
యదాసీన్మంగళం రామ తత్తే భవతు మంగళం ।
ఋతవస్సాగరా ద్వీపాః వేదా లోకా దిశశ్చ తే ।
మంగళాని మహాబాహో దిశంతు తవ సర్వదా ॥

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా
బుద్ధ్యాఽఽత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్ ।
కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై
శ్రీరాఘవాయేతి సమర్పయామి ॥

శ్రీరామచంద్రార్పణమస్తు.

చన్ద్రబింబసమాకారం వాంఛితార్థప్రదాయకం ।
హనూమత్సహితం ధ్యాయేత్ సౌందరే కాండ ఉత్తమే ॥
కాండస్య సుందరాఖ్యస్య శ్రవణాత్పరనాదపి ।
మాం ప్రాప్నుయాజ్జగద్ధేతుం నాత్ర సందేహ ఇష్యతే ॥

అశుద్ధసంశోధనమ్.

—:o:—

పుట	పఙ్క్తి	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్
౧౬	౧౦	యూపమాపస్థాయ	రూపమాస్థాయ
౨౦	౪	మాహాభ్రాణి	మహాభ్రాణి
౭౪	,,	మహావనా	మహాననా
౯౦	,,	నిషత్ర	నిష్పత్ర
౧౭౩	౧౯	సహాయెన	సహాయేన
౧౭౪	౨	అపసెష్యామి	అపనేష్యామి
౧౮౮	౮	నాధ్వీనాం	సాధ్వీనాం
౨౦౦	౧౮	ధసుష్పాణిం	ధనుష్పాణిం
౨౧౪	౭	వరిక్షిప్య	పరిక్షిప్య
౨౩౭	౧	వ్యపర్తత	వ్యవర్తత
౨౬౧	౬	వసం	వనం
౨౮౧	౧౧	తద్బవాన్	తద్భవాన్
౨౮౩	౧౩	సతి	సతీ
౨౯౮	౨	హసుమాన్	హనుమాన్

శ్రియై నమః.

సుందరకాండప్రారంభః.

శ్రీగణాధిపతయే నమః.

ఓం శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత-
శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

తతో రావణనీతాయాః సీతాయాశ్శత్రుకర్శనః ।
ఇయేష పదమన్వేష్టుం చారణాచరితే పథి ॥ ౧

దుష్కరం నిష్ప్రతిద్వంద్వం చికీర్షన్ కర్మ వానరః ।
సముదగ్రశిరోగ్రీవః గవాం పతిరివాబభౌ ॥ ౨

అథ వైడూర్యవర్ణేషు శాద్వలేషు మహాబలః ।
ధీరస్సలిలకల్పేషు విచచార యథాసుఖమ్ ॥ ౩

ద్విజాన్ విత్రాసయన్ ధీమాన్ ఉరసా పాదపాన్ హరన్ ।
మృగాంశ్చ సుబహూన్ నిఘ్నన్ ప్రవృద్ధ ఇవ కేసరీ ॥ ౪

నీలలోహితమాంజిష్ఠపత్రవర్ణైస్సితాసితైః ।
స్వభావవిహితైశ్చిత్రైః ధాతుభిస్సమలంకృతం॥ ౫

కామరూపిభిరావిష్టం అభీక్ష్ణం సపరిచ్ఛదైః ।
యక్షకిన్నరగంధర్వైః దేవకల్పైశ్చ పన్నగైః॥ ౬

స తస్య గిరివర్యస్య తలే నాగవరాయుతే ।
తిష్ఠన్ కపివరస్తత్ర హ్రదే నాగ ఇవాబభౌ ॥ ౭

స సూర్యాయ మహేన్ద్రాయ పవనాయ స్వయంభువే ।
భూతేభ్యశ్చాంజలిం కృత్వా చకార గమనే మతిం ॥ ౮
అంజలిం ప్రాఙ్ముఖః కుర్వన్ పవనాయాత్మయోనయే ।
తతోఽభివవృధే గంతుం దక్షిణో దక్షిణాం దిశం ॥ ౯
ప్లవంగప్రవరైర్దృష్టః ప్లవనే కృతనిశ్చయః ।
వవృధే రామవృద్ధ్యర్థం సముద్ర ఇవ పర్వసు ॥ ౧౦
నిష్ప్రమాణశరీరస్సన్ లిలంఘయిషురర్ణవం ।
ప్రగృహ్య బలవాన్ బాహూ లంకామభిముఖస్థితః ॥ ౧౧
బాహుభ్యాం పీడయామాస చరణాభ్యాం చ పర్వతం ।
స చచాలాచలశ్చాపి ముహూర్తం కపిపీడితః ॥ ౧౨
తరూణాం పుష్పితాగ్రాణాం సర్వం పుష్పమశాతయత్ ।
తేన పాదపముక్తేన పుష్పౌఘేణ సుగంధినా ॥ ౧౩
సర్వతస్సంవృతశ్శైలః బభౌ పుష్పమయో యథా ।
పీడ్యమానస్స బలినా మహేంద్రస్తేన పర్వతః ॥ ౧౪
సలిలం సంప్రసుస్రావ మదం మత్త ఇవ ద్విపః ।
తేన చోత్తమవీర్యేణ పీడ్యమానస్స పర్వతః ॥ ౧౫
రీతీర్నిర్వర్తయామాస కాంచనాంజనరాజతీః ।
ముమోచ చ శిలాశ్శైలః విశాలాస్సమనశ్శిలాః ॥ ౧౬
మధ్యమేనార్చిషా జుష్టః ధూమరాజీరివానలః ।
గిరిణా పీడ్యమానేన పీడ్యమానాని సర్వతః ॥ ౧౭

గుహావిష్టాని భూతాని వినేదుర్వికృతైస్స్వరైః ।
స మహాన్ సత్త్వసంనాదః శైలపీడానిమిత్తజః ॥ ౧౮
పృథివీం పూరయామాస దిశశ్చోపవనాని చ ।
శిరోభిః పృథుభిస్సర్పాః వ్యక్తస్వస్తికలక్షణైః ॥ ౧౯
వమన్తః పావకం ఘోరం దదంశుర్దశనైశ్శిలాః ।
తాస్తదా సవిషైర్దష్టాః కుపితైస్తైర్మహాశిలాః ॥ ౨౦
జజ్వలుః పావకోద్దీప్తాః బిభిదుశ్చ సహస్రధా ।
అపరే తు మహాకాయాః పమంతోఽగ్నిం స్వతేజసా ॥ ౨౧
కందరేభ్యో వినిష్పేతుః కపిపాదనిపీడితాః ।
యాని చౌషధజాలాని తస్మిన్ జాతాని పర్వతే ॥ ౨౨
విషఘ్నాన్యపి నాగానాం న శేకుశ్శమితుం విషం ।
గిరేరాక్రమ్యమాణస్య తరవస్తరుణాంకురాః ॥ ౨౩
ముముచుః పుష్పవర్షాణి వ్యక్తముత్పలగంధినః ।
గైరికాంజనసంజుష్టాః హారితాళసమావృతాః ॥ ౨౪
వ్యశీర్యంత గిరేస్తస్య శిలాస్తాస్సమనశ్శిలాః ।
సచందనరసాస్తామ్రాః చిత్రాః కాంచనధాతుభిః ॥ ౨౫
క్షిప్తాః శిఖరనిర్భేదైః దీప్తైర్గైరికధాతుభిః ।
భిద్యతేఽయం గిరిర్భూతైః ఇతి మత్వా తపస్వినః ॥ ౨౬
త్రస్తా విద్యాధరాస్తస్మాత్ ఉత్పేతుః స్త్రీగణైస్సహ ।
పానభూమిగతం హిత్వా హైమమాసనభాజనం ॥ ౨౭

పాత్రాణి చ మహార్హాణి కరకాంశ్చ హిరణ్మయాన్ ।
లేహ్యానుచ్చావచాన్ భక్ష్యాన్ మాంసాని వివిధాని చ ॥ ౨౮
ఆర్షభాణి చ చర్మాణి ఖడ్గాంశ్చ కనకత్సరూన్ ।
కృతకంఠగుణాః క్షీబాః రక్తమాల్యానులేపనాః ॥ ౨౯
రక్తాక్షాః పుష్కరాక్షాశ్చ గగనం ప్రతిపేదిరే ।
హారనూపురకేయూరపారిహార్యధరాస్స్త్రియః ॥ ౩౦
విస్మితాః సస్మితాస్తస్థుః ఆకాశే రమణైస్సహ ।
దర్శయంతో మహావిద్యాం విద్యాధరమహర్షయః ॥ ౩౧
సప్రియాః తస్థురాకాశే వీక్షాం చక్రుశ్చ పర్వతం ।
శుశ్రువుశ్చ తదా శబ్దం ఋషీణాం భావితాత్మనాం ॥ ౩౨
చారణానాం చ సిద్ధానాం స్థితానాం విమలేఽమ్బరే ।
ఏష పర్వతసంకాశః హనుమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ౩౩
తితీర్షుః స మహావేగః సముద్రం మకరాలయం ।
రామార్థం వానరార్థం చ చికీర్షన్ కర్మ వానరః ॥ ౩౪
సముద్రస్య పరం పారం దుష్ప్రాపం ప్రాప్తుమిచ్ఛతి ।
ఇతి విద్యాధరాశ్శ్రుత్వా వచస్తేషాం మహాత్మనాం ॥ ౩౫
బహుమానేన తే సర్వే హనూమంతం ప్రపేదిరే ।
తమప్రమేయం దదృశుః పర్వతే వానరర్షభం ॥ ౩౬
దుధువే చ స రోమాణి చకంపే చాచలోపమః ।
ననాద సుమహానాదం స మహానివ తోయదః ॥ ౩౭

ఆనుపూర్వ్యేణ వృత్తం చ లాంగూలం రోమభిశ్చితం ।
ఉత్పతిష్యన్ విచిక్షేప పక్షిరాజ ఇవోరగం ॥ ౩౮
తస్య లాంగూలమావిద్ధం అతివేగస్య పృష్ఠతః ।
దదృశే గరుడేనేవ హ్రియమాణో మహోరగః ॥ ౩౯
బాహూ సంస్తంభయామాస మహాపరిఘసంనిభౌ ।
ససాద చ కపిః కట్యాం చరణౌ సంచుకోచ చ ॥ ౪౦
సంహృత్య చ భుజౌ శ్రీమాన్ తథైవ చ శిరోధరాం ।
తేజస్సత్త్వం తథా వీర్యం ఆవివేశ స వీర్యవాన్ ॥ ౪౧
మార్గమాలోకయన్ దూరాత్ ఊర్ధ్వం ప్రణిహితేక్షణః ।
రురోధ హృదయే ప్రాణాన్ ఆకాశమవలోకయన్ ॥ ౪౨
పద్భ్యాం దృఢమవస్థానం కృత్వా స కపికుంజరః ।
నికుంచ్య కర్ణౌ హనుమాన్ ఉత్పతిష్యన్ మహాబలః ॥ ౪౩
వానరాన్ వానరశ్రేష్ఠః ఇదం వచనమబ్రవీత్ ।
యథా రాఘవనిర్ముక్తః శరశ్శ్వసనవిక్రమః ॥ ౪౪
గచ్ఛేత్తద్వద్గమిష్యామి లంకాం రావణపాలితాం ।
న హి ద్రక్ష్యామి యది తాం లంకాయాం జనకాత్మజాం ॥ ౪౫
అనేనైవ హి వేగేన గమిష్యామి సురాలయం ।
యది వా త్రిదివే సీతాం న ద్రక్ష్యామ్యకృతశ్రమః ॥ ౪౬
బధ్వా రాక్షసరాజానం ఆనయిష్యామి రావణం ।
సర్వథా కృతకార్యోఽహం ఏష్యామి సహ సీతయా ॥ ౪౭

ఆనయిష్యామి వా లంకాం సముత్పాట్య సరావణాం ।
ఏవముక్త్వా తు హనుమాన్ వానరాన్ వానరోత్తమః ॥ ౪౮
ఉత్పపాతాథ వేగేన వేగవానవిచారయన్ ।
సుపర్ణమివ చాత్మానం మేనే స కపికుంజరః ॥ ౪౯
సముత్పతతి తస్మింస్తు వేగాత్తే నగరోహిణః ।
సంహృత్య విటపాన్ సర్వాన్ సముత్పేతుస్సమంతతః ॥ ౫౦
స మత్తకోయష్టిభకాన్ పాదపాన్ పుష్పశాలినః ।
ఉద్వహన్నూరువేగేన జగామ విమలేఽమ్బరే ॥ ౫౧
ఊరువేగోద్ధతా వృక్షాః ముహూర్తం కపిమన్వయుః ।
ప్రస్థితం దీర్ఘమధ్వానం స్వబంధుమివ బాంధవాః ॥ ౫౨
తమూరువేగోన్మథితాః సాలాశ్చాన్యే నగోత్తమాః ।
అనుజగ్ముర్హనూమంతం సైన్యా ఇవ మహీపతిం ॥ ౫౩
స పుష్పితాగ్రైర్బహుభిః పాదపైరన్వితః కపిః ।
హనుమాన్ పర్వతాకారః బభూవాద్భుతదర్శనః ॥ ౫౪
సారవంతోఽథ యే వృక్షాః న్యమజ్జన్ లవణాంభసి ।
భయాదివ మహేంద్రస్య పర్వతా వరుణాలయే ॥ ౫౫
స నానాకుసుమైః కీర్ణః కపిస్సాంకురకోరకైః ।
శుశుభే మేఘసంకాశః ఖద్యోతైరివ పర్వతః ॥ ౫౬
విముక్తాస్తస్య వేగేన ముక్త్వా పుష్పాణి తే ద్రుమాః ।
అవాశీర్యంత సలిలే నివృత్తాః సుహృదో యథా ॥ ౫౭

లఘుత్వేనోపపన్నం తత్ విచిత్రం సాగరేఽపతత్ ।
ద్రుమాణాం వివిధం పుష్పం కపివాయుసమీరితం ॥ ౫౮
తారాశతమివాకాశం ప్రబభౌ స మహార్ణవః ।
పుష్పౌఘేణానువిద్ధేన నానావర్ణేన వానరః ॥ ౫౯
బభౌ మేఘ ఇవోద్యన్ వై విద్యుద్గణవిభూషితః ।
తస్య వేగసముద్ధూతైః పుష్పైస్తోయమదృశ్యత ॥ ౬౦
తారాభిరభిరామాభిః ఉదితాభిరివాంబరం ।
తస్యాంబరగతౌ బాహూ దదృశాతే ప్రసారితౌ ॥ ౬౧
పర్వతాగ్రాద్వినిష్క్రాంతౌ పంచాస్యావివ పన్నగౌ ।
పిబన్నివ బభౌ చాపి సోర్మిజాలం మహార్ణవం ॥ ౬౨
పిపాసురివ చాకాశం దదృశే స మహాకపిః ।
తస్య విద్యుత్ప్రభాకారే వాయుమార్గానుసారిణః ॥ ౬౩
నయనే సంప్రకాశేతే పర్వతస్థావివానలౌ ।
పింగే పింగాక్షముఖ్యస్య బృహతీ పరిమండలే ॥ ౬౪
చక్షుషీ సంప్రకాశేతే చంద్రసూర్యావివోదితౌ ।
ముఖం నాసికయా తస్య తామ్రయా తామ్రమాబభౌ ॥ ౬౫
సంధ్యయా సమభిస్పృష్టం యథా సూర్యస్య మండలం ।
లాంగూలం చ సమావిద్ధం ప్లవమానస్య శోభతే ॥ ౬౬
అంబరే వాయుపుత్రస్య శక్రధ్వజమివోచ్ఛ్రితం ।
లాంగూలచక్రేణ మహాన్ శుక్లదంష్ట్రోఽనిలాత్మజః ॥ ౬౭

వ్యరోచత మహాప్రాజ్ఞః పరివేషీవ భాస్కరః ।
స్నిగ్ధేనాభితామ్రేణ రరాజ స మహాకపిః ॥ ౬౮
మహతా దారితేనేవ గిరిర్గైరికధాతునా ।
తస్య వానరసింహస్య ప్లవమానస్య సాగరం ॥ ౬౯
కక్షాంతరగతో వాయుః జీమూత ఇవ గర్జతి ।
ఖే యథా నిపతంత్యుల్కా హ్యుత్తరాంతాద్వినిస్సృతా ॥ ౭౦
దృశ్యతే సానుబంధా చ తథా స కపికుంజరః ।
పతత్పతంగసంకాశః వ్యాయతశ్శుశుభే కపిః ॥ ౭౧
ప్రవృద్ధ ఇవ మాతంగః కక్ష్యయా బధ్యమానయా ।
ఉపరిష్టాచ్ఛరీరేణ ఛాయయా చావగాఢయా॥ ౭౨
సాగరే మారుతావిష్టా నౌరివాసీత్తదా కపిః ।
యం యం దేశం సముద్రస్య జగామ స మహాకపిః ॥ ౭౩
స స తస్యాంగవేగేన సోన్మాద ఇవ లక్ష్యతే ।
సాగరస్యోర్మిజాలాని ఉరసా శైలవర్ష్మణా ॥ ౭౪
అభిఘ్నంస్తు మహావేగః పుప్లువే స మహాకపిః ।
కపివాతశ్చ బలవాన్ మేఘవాతశ్చ నిస్సృతః ॥ ౭౫
సాగరం భీమనిర్ఘోషం కంపయామాసతుర్భృశమ్ ।
వికర్షన్నూర్మిజాలాని బృహంతి లవణాంభసః ॥ ౭౬
పుప్లువే కపిశార్దూలః వికిరన్నివ రోదసీ ।
మేరుమందరసంకాశాన్ ఉద్గతాన్ స మహార్ణవే ॥ ౭౭

అత్యక్రామన్మహావేగః తరంగాన్ గణయన్నివ ।
తస్య వేగసముద్ధూతం జలం సజలదం తదా ॥ ౬౮
అంబరస్థం హి బభ్రాజ శారదాభ్రమివాతతం ।
తిమినక్రఝషాః కూర్మాః దృశ్యంతే వివృతాస్తదా ॥ ౬౯
వస్త్రాపకర్షణేనేవ శరీరాణి శరీరిణాం ।
ప్లవమానం సమీక్ష్యాథ భుజంగాస్సాగరాలయాః ॥ ౭౦
వ్యోమ్ని తం కపిశార్దూలం సుపర్ణ ఇతి మేనిరే ।
దశయోజనవిస్తీర్ణా త్రింశద్యోజనమాయతా ॥ ౭౧
ఛాయా వానరసింహస్య జలే చారుతరాఽభవత్ ।
శ్వేతాభ్రఘనరాజీవ వాయుపుత్రానుగామినీ ॥ ౭౨
తస్య సా శుశుభే ఛాయా వితతా లవణాంభసి ।
శుశుభే స మహాతేజాః మహాకాయో మహాకపిః ॥ ౭౩
వాయుమార్గే నిరాలంబే పక్షవానివ పర్వతః ।
యేనాసౌ యాతి బలవాన్ వేగేన కపికుంజరః ॥ ౭౪
తేన మార్గేణ సహసా ద్రోణీకృత ఇవార్ణవః ।
ఆపాతే పక్షిసంఘానాం పక్షిరాజ ఇవ వ్రజన్ ॥ ౭౫
హనుమాన్ మేఘజాలాని ప్రకర్షన్ మారుతో యథా ।
పాండురారుణవర్ణాని నీలమాంజిష్ఠకాని చ ॥ ౭౬
కపినాఽఽకృష్యమాణాని మహాభ్రాణి చకాశిరే ।
ప్రవిశన్నభ్రజాలాని నిష్పతంశ్చ పునఃపునః ॥ ౭౭

ప్రచ్ఛన్నశ్చ ప్రకాశశ్చ చంద్రమా ఇవ లక్ష్యతే ।
ప్లవమానం తు తం దృష్ట్వా ప్లవంగం త్వరితం తదా ॥ ౮౮
వవర్షుః పుష్పవర్షాణి దేవగంధర్వచారణాః ।
తతాప న హి తం సూర్యః ప్లవంతం వానరోత్తమం ॥ ౮౯
సిషేవే చ తదా వాయుః రామకార్యార్థసిద్ధయే ।
ఋషయస్తుష్టువుశ్చైనం ప్లవమానం విహాయసా ॥ ౯౦
జగుశ్చ దేవగంధర్వాః ప్రశంసంతో మహౌజసం ।
నాగాశ్చ తుష్టువుర్యక్షాః రక్షాంసి విబుధాః ఖగాః ॥ ౯౧
ప్రేక్ష్యాకాశే కపివరం సహసా విగతక్లమం ।
తస్మిన్ ప్లవగశార్దూలే ప్లవమానే హనూమతి ॥ ౯౨
ఇక్ష్వాకుకులమానార్థీ చింతయామాస సాగరః ।
సాహాయ్యం వానరేంద్రస్య యది నాహం హనూమతః ॥ ౯౩
కరిష్యామి భవిష్యామి సర్వవాచ్యో వివక్షతాం ।
అహమిక్ష్వాకునాథేన సగరేణ వివర్ధితః ॥ ౯౪
ఇక్ష్వాకుసచివశ్చాయం నావసీదితుమర్హతి ।
తథా మయా విధాతవ్యం విశ్రమేత యథా కపిః ॥ ౯౫
శేషం చ మయి విశ్రాంతః సుఖేనాతిపతిష్యతి ।
ఇతి కృత్వా మతిం సాధ్వీం సముద్రశ్ఛన్నమంభసి ॥ ౯౬
హిరణ్యనాభం మైనాకం ఉవాచ గిరిసత్తమం ।
త్వమిహాసురసంఘానాం పాతాళతలవాసినాం ॥ ౯౭

దేవరాజ్ఞా గిరిశ్రేష్ఠ పరిఘః సంనివేశితః ।
త్వమేషాం జాతవీర్యాణాం పునరేవోత్పతిష్యతాం ॥ ౯౮
పాతాళస్యాప్రమేయస్య ద్వారమావృత్య తిష్ఠసి ।
తిర్యగూర్ధ్వమధశ్చైవ శక్తిస్తే శైల వర్ధితుం ॥ ౯౯
తస్మాత్త్వంచోదయామి త్వాం ఉత్తిష్ఠ గిరిసత్తమ ।
స ఏష కపిశార్దూలః మమోపర్యేతి వీర్యవాన్ ॥ ౧౦౦
హనూమాన్ రామకార్యార్థం భీమకర్మా ఖమాప్లుతః ।
అస్య సాహ్యం మయా కార్యం ఇక్ష్వాకుకులవర్తినః ॥ ౧౦౧
మమ హీక్ష్వాకవః పూజ్యాః పరం పూజ్యతమాస్తవ ।
కురు సాచివ్యమస్మాకం న నః కార్యమతిక్రమేత్ ॥ ౧౦౨
కర్తవ్యమకృతం కార్యం సతాం మన్యుముదీరయేత్ ।
సలిలాదూర్ధ్వముత్తిష్ఠ తిష్ఠత్వేష కపిస్త్వయి ॥ ౧౦౩
అస్మాకమతిథిశ్చైవ పూజ్యశ్చ ప్లవతాం వరః ।
చామీకరమహానాభ దేవగంధర్వసేవిత ॥ ౧౦౪
హనూమాంస్త్వయి విశ్రాంతః తతశ్శేషం గమిష్యతి ।
కాకుత్స్థస్యానృశంస్యం చ మైథిల్యాశ్చ వివాసనం ॥ ౧౦౫
శ్రమం చ ప్లవగేంద్రస్య సమీక్ష్యోత్థాతుమర్హసి ।
హిరణ్యనాభో మైనాకో నిశమ్య లవణాంభసః ॥ ౧౦౬
ఉత్పపాత జలాత్తూర్ణం మహాద్రుమలతాయుతః ।
స సాగరజలం భిత్త్వా బభూవాభ్యుత్థితస్తదా ॥ ౧౦౭

యథా జలధరం భిత్త్వా దీప్తరశ్మిర్దివాకరః ।
స మహాత్మా ముహూర్తేన పర్వతస్సలిలావృతః ॥ ౧౦౮
దర్శయామాస శృంగాణి సాగరేణ నియోజితః ।
శాతకుంభమయైశ్శృంగైః సకిన్నరమహోరగైః ॥ ౧౦౯
ఆదిత్యోదయసంకాశైః ఆలిఖద్భిరివాంబరం ।
తస్య జాంబూనదైః శృంగైః పర్వతస్య సముత్థితైః ॥ ౧౧౦
ఆకాశం శస్త్రసంకాశం అభవత్ కాంచనప్రభం ।
జాతరూపమయైశ్శృంగైః భ్రాజమానైః స్వయంప్రభైః ॥ ౧౧౧
ఆదిత్యశతసంకాశః సోఽభవద్గిరిసత్తమః ।
తముత్థితమసంగేన హనుమానగ్రతస్స్థితం ॥ ౧౧౨
మధ్యే లవణతోయస్య విఘ్నోఽయమితి నిశ్చితః ।
స తముచ్ఛ్రితమత్యర్థం మహావేగో మహాకపిః ॥ ౧౧౩
ఉరసా పాతయామాస జీమూతమివ మారుతః ।
స తదా పాతితస్తేన కపినా పర్వతోత్తమః ॥ ౧౧౪
బుధ్వా తస్య కపేర్వేగం జహర్ష చ ననాద చ ।
తమాకాశగతం వీరం ఆకాశే సముపస్థితం ॥ ౧౧౫
ప్రీతో హృష్టమనా వాక్యం అబ్రవీత్ పర్వతః కపిం ।
మానుషం ధారయన్ రూపం ఆత్మనశ్శిఖరే స్థితః ॥ ౧౧౬
దుష్కరం కృతవాన్ కర్మ త్వమిదం వానరోత్తమ ।
నిపత్య మమ శృంగేషు విశ్రమస్వ యథాసుఖం ॥ ౧౧౭

రాఘవస్య కులే జాతైః ఉదధిః పరివర్ధితః ।
స త్వాం రామహితే యుక్తం ప్రత్యర్చయతి సాగరః ॥ ౧౧౮
కృతే చ ప్రతికర్తవ్యం ఏష ధర్మస్సనాతనః ।
సోఽయం తత్ప్రతికారార్థీ త్వత్తస్సంమానమర్హతి ॥ ౧౧౯
త్వన్నిమిత్తమనేనాహం బహుమానాత్ ప్రచోదితః ।
యోజనానాం శతం చాపి కపిరేష సమాప్లుతః ॥ ౧౨౦
తవ సానుషు విశ్రాంతః శేషం ప్రక్రమతామితి ।
తిష్ఠ త్వం కపిశార్దూల మయి విశ్రమ్య గమ్యతాం ॥ ౧౨౧
యదిదం గంధవత్ స్వాదు కందమూలఫలం బహు ।
తదాస్వాద్య హరిశ్రేష్ఠ విశ్రమ్య శ్వో గమిష్యసి ॥ ౧౨౨
అస్మాకమపి సంబంధః కపిముఖ్య త్వయాఽస్తి వై ।
ప్రఖ్యాతస్త్రిషు లోకేషు మహాగుణపరిగ్రహః ॥ ౧౨౩
వేగవంతః ప్లవంతో యే ప్లవగా మారుతాత్మజ ।
తేషాం ముఖ్యతమం మన్యే త్వామహం కపికుంజర ॥ ౧౨౪
అతిథిః కిల పూజార్హః ప్రాకృతోఽపి విజానతా ।
ధర్మం జిజ్ఞాసమానేన కిం పునస్త్వాదృశో మహాన్ ॥ ౧౨౫
త్వం హి దేవవరిష్ఠస్య మారుతస్య మహాత్మనః ।
పుత్రస్తస్యైవ వేగేన సదృశః కపికుంజర ॥ ౧౨౬
పూజితే త్వయి ధర్మజ్ఞ పూజాం ప్రాప్నోతి మారుతః ।
తస్మాత్త్వం పూజనీయో మే శృణు చాప్యత్ర కారణం ॥ ౧౨౭

పూర్వం కృతయుగే తాత పర్వతాః పక్షిణోఽభవన్ ।
తేఽభిజగ్ముర్దిశః సర్వాః గరుడానిలవేగినః ॥ ౧౨౮
తతస్తేషు ప్రయాతేషు దేవసంఘాః సహర్షిభిః ।
భూతాని చ భయం జగ్ముః తేషాం పతనశంకయా ॥ ౧౨౯
తతః క్రుద్ధస్సహస్రాక్షః పర్వతానాం శతక్రతుః ।
పక్షాంశ్చిచ్ఛేద వజ్రేణ తత్ర తత్ర సహస్రశః ॥ ౧౩౦
స మాముపగతః క్రుద్ధః వజ్రముద్యమ్య దేవరాట్ ।
తతోఽహం సహసా క్షిప్తః శ్వసనేన మహాత్మనా ॥ ౧౩౧
అస్మిన్ లవణతోయే చ ప్రక్షిప్తః ప్లవగోత్తమ ।
గుప్తపక్షః సమగ్రశ్చ తవ పిత్రాఽభిరక్షితః ॥ ౧౩౨
తతోఽహంమానయామి త్వాం మాన్యో హి మమ మారుతః।
త్వయా మే హ్యేష సంబంధః కపిముఖ్య మహాగుణః ॥ ౧౩౩
అస్మిన్నేవం గతే కార్యే సాగరస్య మమైవ చ ।
ప్రీతిం ప్రీతమనాః కర్తుం త్వమర్హసి మహాకపే ॥ ౧౩౪
శ్రమం మోక్షయ పూజాం చ గృహాణ కపిసత్తమ ।
ప్రీతిం చ బహు మన్యస్వ ప్రీతోఽస్మి తవ దర్శనాత్ ॥ ౧౩౫
ఏవముక్తః కపిశ్రేష్ఠః తం నగోత్తమమబ్రవీత్ ।
ప్రీతోఽస్మి కృతమాతిథ్యం మన్యురేషోపనీయతాం ॥ ౧౩౬
త్వరతే కార్యకాలో మే అహశ్చాప్యతివర్తతే ।
ప్రతిజ్ఞా చ మయా దత్తా న స్థాతవ్యమిహాంతరే ॥ ౧౩౭

ఇత్యుక్త్వా పాణినా శైలం ఆలభ్య హరిపుంగవః ।
జగామాకాశమావిశ్య వీర్యవాన్ప్రహసన్నివ ॥ ౧౩౮
స పర్వతసముద్రాభ్యాం బహుమానాదవేక్షితః ।
పూజితశ్చోపపన్నాభిః ఆశీర్భిరనిలాత్మజః ॥ ౧౩౯
అథోర్ధ్వం దూరముత్ప్లుత్య హిత్వా శైలమహార్ణవౌ ।
పితుః పంథానమాస్థాయ జగామ విమలేఽంబరే ॥ ౧౪౦
తతశ్చోర్ధ్వగతిం ప్రాప్య గిరిం తమవలోకయన్ ।
వాయుసూనుర్నిరాలంబే జగామ విమలేఽంబరే ॥ ౧౪౧
తద్ద్వితీయం హనుమతో దృష్ట్వా కర్మ సుదుష్కరం ।
ప్రశశంసుః సురాస్సర్వే సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః ॥ ౧౪౨
దేవతాశ్చాభవన్ హృష్టాః తత్రస్థాస్తస్య కర్మణా ।
కాంచనస్య సునాభస్య సహస్రాక్షశ్చ వాసవః ॥ ౧౪౩
ఉవాచ వచనం ధీమాన్ పరితోషాత్సగద్గదం ।
సునాభం పర్వతశ్రేష్ఠం స్వయమేవ శచీపతిః ॥ ౧౪౪
హిరణ్యనాభ శైలేంద్ర పరితుష్టోఽస్మి తే భృశం ।
అభయం తే ప్రయచ్ఛామి తిష్ఠ సౌమ్య యథాసుఖం ॥ ౧౪౫
సాహ్యం కృతం తే సుమహత్ విక్రాంతస్య హనూమతః ।
క్రమతో యోజనశతం నిర్భయస్య భయే సతి ॥ ౧౪౬
రామస్యైష హి దౌత్యేన యాతి దాశరథేర్హరిః ।
సత్క్రియాం కుర్వతా తస్య తోషితోఽస్మి దృఢం త్వయా ॥ ౧౪౭

తతః ప్రహర్షమగమత్ విపులం పర్వతోత్తమః ।
దేవతానాం పతిం దృష్ట్వా పరితుష్టం శతక్రతుం ॥ ౧౪౮
స వై దత్తవరశ్శైలః బభూవావస్థితస్తదా ।
హనుమాంశ్చ ముహూర్తేన వ్యతిచక్రామ సాగరం ॥ ౧౪౯
తం ప్రయాంతం సముద్వీక్ష్య ఆకాశే మారుతాత్మజం ।
తతో దేవాస్సగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః॥ ౧౫౦
అబ్రువన్ సూర్యసంకాశాం సురసాం నాగమాతరం ।
అయం వాతాత్మజశ్శ్రీమాన్ ప్లవతే సాగరోపరి ॥ ౧౫౧
హనుమాన్నామ తస్య త్వం ముహూర్తం విఘ్నమాచర ।
రాక్షసం రూపమాస్థాయ సుఘోరం పర్వతోపమం ॥ ౧౫౨
దంష్ట్రాకరాళం పింగాక్షం వక్త్రం కృత్వా నభస్స్పృశం ।
బలమిచ్ఛామహే జ్ఞాతుం భూయశ్చాస్య పరాక్రమం ॥ ౧౫౩
త్వాం విజేష్యత్యుపాయేన విషాదం వా గమిష్యతి ।
ఏవముక్తా తు సా దేవీ దైవతైరభిసత్కృతా ॥ ౧౫౪
సముద్రమధ్యే సురసా బిభ్రతీ రాక్షసం వపుః ।
వికృతం చ విరూపం చ సర్వస్య చ భయావహం ॥ ౧౫౫
ప్లవమానం హనూమంతం ఆవృత్యేదమువాచ హ ।
మమ భక్ష్యః ప్రదిష్టస్త్వం ఈశ్వరైర్వానరర్షభ ॥ ౧౫౬
అహం త్వాం భక్షయిష్యామి ప్రవిశేదం మమాననం ।
ఏవముక్తస్సురసయా ప్రాంజలిర్వానరర్షభః ॥ ౧౫౭

ప్రహృష్టవదనః శ్రీమాన్ సురసాం వాక్యమబ్రవీత్ ।
రామో దాశరథిర్నామ ప్రవిష్టో దండకావనం ॥ ౧౫౮
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా వైదేహ్యా చాపి భార్యయా ।
అన్యకార్యవిషక్తస్య బద్ధవైరస్య రాక్షసైః ॥ ౧౫౯
తస్య సీతా హృతా భార్యా రావణేన యశస్వినీ ।
తస్యాః సకాశం దూతోఽహం గమిష్యే రామశాసనాత్ ॥ ౧౬౦
కర్తుమర్హసి రామస్య సాహ్యం విషయవాసినీ ।
అథవా మైథిలీం దృష్ట్వా రామం చాక్లిష్టకారిణం ॥ ౧౬౧
ఆగమిష్యామి తే వక్త్రం సత్యం ప్రతిశృణోమి తే ।
ఏవముక్తా హనుమతా సురసా కామరూపిణీ ॥ ౧౬౨
తం ప్రయాంతం సముద్వీక్ష్య సురసా వాక్యమబ్రవీత్ ।
బలం జిజ్ఞాసమానా వై నాగమాతా హనూమతః ॥ ౧౬౩
హనుమన్నాతివర్తేన్మాం కశ్చిదేష వరో మమ ।
ప్రవిశ్య వదనం మేఽద్య గంతవ్యం వానరోత్తమ ॥ ౧౬౪
వర ఏష పురా దత్తో మమ ధాత్రేతి సత్వరా ।
వ్యాదాయ వక్త్రం విపులం స్థితా సా మారుతేః పురః ॥ ౧౬౫
ఏవముక్తః సురసయా క్రుద్ధో వానరపుంగవః ।
అబ్రవీత్ కురు వై వక్త్రం యేన మాం విషహిష్యసే ॥ ౧౬౬
ఇత్యుక్త్వా సురసా క్రుద్ధా పంచయోజనమాయతా ।
దశయోజనవిస్తారః బభూవ హనుమాంస్తదా ॥ ౧౬౭

తం దృష్ట్వా మేఘసంకాశం దశయోజనమాయతం ।
చకార సురసా చాస్యం వింశద్యోజనమాయతం ॥ ౧౬౮
తాం దృష్ట్వా విస్తృతాస్యాం తు వాయుపుత్రః సుబుద్ధిమాన్ ।
హనూమాంస్తు తతః క్రుద్ధః త్రింశద్యోజనమాయతః ॥ ౧౬౯
చకార సురసా వక్త్రం చత్వారింశత్తథాఽఽయతం ।
బభూవ హనుమాన్ వీరః పంచాశద్యోజనోచ్ఛ్రితః ॥ ౧౭౦
చకార సురసా వక్త్రం షష్టియోజనమాయతం ।
తథైవ హనుమాన్ వీరః సప్తతీయోజనోచ్ఛ్రితః ॥ ౧౭౧
చకార సురసా వక్త్రం అశీతీయోజనాయతం ।
హనుమానచలప్రఖ్యో నవతీయోజనోచ్ఛ్రితః ॥ ౧౭౨
చకార సురసా వక్త్రం శతయోజనమాయతం ।
తద్దృష్ట్వా వ్యాదితం చాస్యం వాయుపుత్రః సుబుద్ధిమాన్ ॥ ౧౭౩
దీర్ఘజిహ్వం సురసయా సుఘోరం నరకోపమం ।
స సంక్షిప్యాత్మనః కాయం జీమూత ఇవ మారుతిః ॥ ౧౭౪
తస్మిన్ముహూర్తే తు హనుమాన్ బభూవాంగుష్ఠమాత్రకః ।
సోఽభిపత్యాశు తద్వక్త్రం నిష్పత్య చ మహాజవః ॥ ౧౭౫
అంతరిక్షే స్థితశ్శ్రీమాన్ ప్రహసన్నిదమబ్రవీత్ ।
ప్రవిష్టోఽస్మి హి తే వక్త్రం దాక్షాయణి నమోఽస్తు తే ॥ ౧౭౬
గమిష్యే యత్ర వైదేహీ సత్యశ్చాసీద్వరస్తవ ।
తం దృష్ట్వా వదనాన్ముక్తం చంద్రం రాహుముఖాదివ ॥ ౧౭౭

అబ్రవీత్సురసా దేవీ స్వేన రూపేణ వానరం ।
అర్థసిద్ధ్యై హరిశ్రేష్ఠ గచ్ఛ సౌమ్య యథాసుఖం ॥ ౧౭౮
సమానయస్వ వైదేహీం రాఘవేణ మహాత్మనా ।
తత్తృతీయం హనుమతః దృష్ట్వా కర్మ సుదుష్కరమ్ ॥ ౧౭౯
సాధు సాధ్వితి భూతాని ప్రశశంసుస్తదా హరిం ।
స సాగరమనాధృష్యం అభ్యేత్య వరుణాలయం ॥ ౧౮౦
జగామాకాశమావిశ్య వేగేన గరుడోపమః ।
సేవితే వారిధారాభిః పతగైశ్చ నిషేవితే ॥ ౧౮౧
చరితే కైశికాచార్యైః ఐరావతనిషేవితే ।
సింహకుంజరశార్దూలపతగోరగవాహనైః ॥ ౧౮౨
విమానైః సంపతద్భిశ్చ విమలైః సమలంకృతే ।
వజ్రాశనిసమాహూతైః పావకైరుపశోభితే ॥ ౧౮౩
కృతపుణ్యైర్మహాభాగైః స్వర్గజిద్భిరలంకృతే ।
వహతా హవ్యమత్యర్థం సేవితే చిత్రభానునా ॥ ౧౮౪
గ్రహనక్షత్రచంద్రార్కతారాగణవిభూషితే ।
మహర్షిగణగంధర్వనాగయక్షసమాకులే ॥ ౧౮౫
వివిక్తే విమలే విశ్వే విశ్వావసునిషేవితే ।
దేవరాజగజాక్రాంతే చంద్రసూర్యపథే శివే ॥ ౧౮౬
వితానే జీవలోకస్య వితతే బ్రహ్మనిర్మితే ।
బహుశః సేవితే వీరైః విద్యాధరగణైర్వరైః ॥ ౧౮౭

జగామ వాయుమార్గేణ గరుత్మానివ మారుతిః ।
హనుమాన్ మేఘజాలాని ప్రకర్షన్ మారుతో యథా ॥ ౧౮౮
కాలాగరుసవర్ణాని రక్తపీతసితాని చ ।
కపినాఽఽకృష్యమాణాని మహాభ్రాణి చకాశిరే ॥ ౧౮౯
ప్రవిశన్నభ్రజాలాని నిష్పతంశ్చ పునః పునః ।
ప్రావృషీందురివాభాతి నిష్పతన్ ప్రవిశంస్తదా ॥ ౧౯౦
ప్రదృశ్యమానః సర్వత్ర హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
భేజేఽంబరం నిరాలంబం లంబపక్ష ఇవాద్రిరాట్ ॥ ౧౯౧
ప్లవమానం తు తం దృష్ట్వా సింహికా నామ రాక్షసీ ।
మనసా చింతయామాస ప్రవృద్ధా కామరూపిణీ ॥ ౧౯౨
అద్య దీర్ఘస్య కాలస్య భవిష్యామ్యహమాశితా ।
ఇదం హి మే మహత్ సత్త్వం చిరస్య వశమాగతమ్ ॥ ౧౯౩
ఇతి సంచింత్య మనసా ఛాయామస్య సమాక్షిపత్ ।
ఛాయాయాం సంగృహీతాయాం చింతయామాస వానరః ॥ ౧౯౪
సమాక్షిప్తోఽస్మి సహసా పంగూకృతపరాక్రమః ।
ప్రతిలోమేన వాతేన మహానౌరివ సాగరే ॥ ౧౯౫
తిర్యగూర్ధ్వమధశ్చైవ వీక్షమాణః సమంతతః ।
దదర్శ సహసా సత్త్వం ఉత్థితం లవణాంభసః ॥ ౧౯౬
తద్దృష్ట్వా చింతయామాస మారుతిర్వికృతాననమ్ ।
కపిరాజేన కథితం సత్త్వమద్భుతదర్శనమ్ ॥ ౧౯౭

ఛాయాగ్రాహి మహావీర్యం తదిదం నాత్ర సంశయః ।
స తాం బుద్ధ్వాఽర్థతత్త్వేన సింహికాం మతిమాన్ కపిః ॥ ౧౯౮
వ్యవర్ధత మహాకాయః ప్రావృషీవ వలాహకః ।
తస్య సా కాయముద్వీక్ష్య వర్ధమానం మహాకపేః ॥ ౧౯౯
వక్త్రం ప్రసారయామాస పాతాళతలసంనిభం ।
ఘనరాజీవ గర్జంతీ వానరం సమభిద్రవత్ ॥ ౨౦౦
స దదర్శ తతస్తస్యాః వివృతం సుమహన్ముఖం ।
కాయమాత్రం చ మేధావీ మర్మాణి చ మహాకపిః ॥ ౨౦౧
స తస్యా వివృతే వక్త్రే వజ్రసంహననః కపిః ।
సంక్షిప్య ముహురాత్మానం నిపపాత మహాబలః ॥ ౨౦౨
ఆస్యే తస్యా నిమజ్జంతం దదృశుః సిద్ధచారణాః ।
గ్రస్యమానం యథా చంద్రం పూర్ణం పర్వణి రాహుణా ॥ ౨౦౩
తతస్తస్యా నఖైస్తీక్ష్ణైః మర్మాణ్యుత్కృత్య వానరః ।
ఉత్పపాతాథ వేగేన మనస్సంపాతవిక్రమః ॥ ౨౦౪
తాం తు దృష్ట్యా చ ధృత్యా చ దాక్షిణ్యేన నిపాత్య చ ।
స కపిప్రవరో వేగాత్ వవృధే పునరాత్మవాన్ ॥ ౨౦౫
హృతహృత్ సా హనుమతా పపాత విధురాఽంభసి ।
స్వయంభువేవ హనుమాన్ సృష్టస్తస్యా నిపాతనే ॥ ౨౦౬
తాం హతాం వానరేణాశు పతితాం వీక్ష్య సింహికాం ।
భూతాన్యాకాశచారీణి తమూచుః ప్లవగోత్తమం ॥ ౨౦౭

భీమమద్య కృతం కర్మ మహత్ సత్త్వం త్వయా హృతం ।
సాధయార్థమభిప్రేతం అరిష్టం ప్లవతాం వర ॥ ౧౦౮
యస్య త్వేతాని చత్వారి వానరేంద్ర యథా తవ ।
ధృతిర్దృష్టిర్మతిర్దాక్ష్యం స కర్మసు న సీదతి ॥ ౧౦౯
స తైస్సంభావితః పూజ్యః ప్రతిపన్నప్రయోజనః ।
జగామాకాశమావిశ్య పన్నగాశనవత్ కపిః ॥ ౧౧౦
ప్రాప్తభూయిష్ఠపారస్తు సర్వతః ప్రతిలోకయన్ ।
యోజనానాం శతస్యాంతే వనరాజిం దదర్శ సః ॥ ౧౧౧
దదర్శ చ పతన్నేవ వివిధద్రుమభూషితం ।
ద్వీపం శాఖామృగశ్రేష్ఠః మలయోపవనాని చ ॥ ౧౧౨
సాగరం సాగరానూపం సాగరానూపజాన్ ద్రుమాన్ ।
సాగరస్య చ పత్నీనాం ముఖాన్యపి విలోకయన్ ॥ ౧౧౩
స మహామేఘసంకాశం సమీక్ష్యాత్మానమాత్మవాన్ ।
నిరుంధంతమివాకాశం చకార మతిమాన్ మతిం ॥ ౧౧౪
కాయవృద్ధిం ప్రవేగం చ మమ దృష్ట్వైవ రాక్షసాః ।
మయి కౌతూహలం కుర్యుః ఇతి మేనే మహాకపిః ॥ ౧౧౫
తతశ్శరీరం సంక్షిప్య తన్మహీధరసన్నిభం ।
పునః ప్రకృతిమాపేదే వీతమోహ ఇవాత్మవాన్ ॥ ౧౧౬
తద్రూపమతిసంక్షిప్య హనుమాన్ ప్రకృతౌ స్థితః ।
త్రీన్ క్రమానివ విక్రమ్య బలివీర్యహరో హరిః ॥ ౧౧౭

స చారునానావిధరూపధారీ
పరం సమాసాద్య సముద్రతీరం ।
పరైరశక్యః ప్రతిపన్నరూపః
సమీక్షితాత్మా సమవేక్షితార్థః ॥ ౨౦౮

తతస్స లంబస్య గిరేః సమృద్ధే
విచిత్రకూటే నిపపాత కూటే ।
సకేతకోద్దాలకనారికేళే
మహాద్రికూటప్రతిమో మహాత్మా ॥ ౨౦౯

తతస్తు సంప్రాప్య సముద్రతీరం
సమీక్ష్య లంకాం గిరివర్యమూర్ధ్ని ।
కపిస్తు తస్మిన్ నిపపాత పర్వతే
విధూయ రూపం వ్యథయన్ మృగద్విజాన్ ॥ ౨౧౦

స సాగరం దానవపన్నగాయుతం
బలేన విక్రమ్య మహోర్మిమాలినం ।
నిపత్య తీరే చ మహోదధేస్తదా
దదర్శ లంకామమరావతీమివ ॥ ౨౧౧

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే ప్రథమస్సర్గః

అథ ద్వితీయస్సర్గః

స సాగరమనాధృష్యం అతిక్రమ్య మహాబలః ।
త్రికూటశిఖరే లంకాం స్థితః స్వస్థో దదర్శ హ ॥ ౧
తతః పాదపముక్తేన పుష్పవర్షేణ వీర్యవాన్ ।
అభివృష్టః స్థితస్తత్ర బభౌ పుష్పమయో యథా ॥ ౨
యోజనానాం శతం శ్రీమాన్ తీర్త్వాఽప్యమితవిక్రమః ।
అనిశ్శ్వసన్ కపిస్తత్ర న గ్లానిమధిగచ్ఛతి ॥ ౩
శతాన్యహం యోజనానాం క్రమేయం సుబహూన్యపి ।
కిం పునః సాగరస్యాంతం సంఖ్యాతం శతయోజనం ॥ ౪
స తు వీర్యవతాం శ్రేష్ఠః ప్లవతామపి చోత్తమః ।
జగామ వేగవాన్ లంకాం లంఘయిత్వా మహోదధిం॥ ౫
శాద్వలాని చ నీలాని గంధవంతి వనాని చ ।
గండవంతి చ మేధ్యాని జగామ నగవంతి చ ॥ ౬
శైలాంశ్చ తరుసంఛన్నాన్ వనరాజీశ్చ పుష్పితాః ।
అభిచక్రామ తేజస్వీ హనుమాన్ ప్లవగర్షభః ॥ ౭
స తస్మిన్నచలే తిష్ఠన్ వనాన్యుపవనాని చ ।
స నగాగ్రే చ తాం లంకాం దదర్శ పవనాత్మజః ॥ ౮
సరళాన్ కర్ణికారాంశ్చ ఖర్జూరాంశ్చ సుపుష్పితాన్ ।
ప్రియాళాన్ ముచుళిందాంశ్చ కుటజాన్ కేతకానపి ॥ ౯

ప్రియంగూన్ గంధపూర్ణాంశ్చ నీపాన్ సప్తచ్ఛదాంస్తథా ।
అసనాన్ కోవిదారాంశ్చ కరవీరాంశ్చ పుష్పితాన్ ॥ ౧౦
పుష్పభారాతిభారాంశ్చ తథా ముకులితానపి ।
పాదపాన్ విహగాకీర్ణాన్ పవనాధూతమస్తకాన్ ॥ ౧౧
హంసకారండవాకీర్ణాః వాపీః పద్మోత్పలాయుతాః ।
ఆక్రీడాన్ వివిధాన్ రమ్యాన్ వివిధాంశ్చ జలాశయాన్ ॥ ౧౨
సంతతాన్ వివిధైర్వృక్షైః సర్వర్తుఫలపుష్పితైః ।
ఉద్యానాని చ రమ్యాణి దదర్శ కపికుంజరః ॥ ౧౩
సమాసాద్య చ లక్ష్మీవాన్ లంకాం రావణపాలితాం ।
పరిఖాభిస్సపద్మాభిః సోత్పలాభిరలంకృతాం ॥ ౧౪
సీతాఽపహరణార్థేన రావణేన సురక్షితాం ।
సమన్తాద్విచరద్భిశ్చ రాక్షసైరుగ్రధన్విభిః ॥ ౧౫
కాంచనేనావృతాం రమ్యాం ప్రాకారేణ మహాపురీం ।
గృహైశ్చ గిరిసంకాశైః శారదాంబుదసన్నిభైః ॥ ౧౬
పాండురాభిః ప్రతోలీభిః ఉచ్చాభిరభిసంవృతాం ।
అట్టాలకశతాకీర్ణాం పతాకాధ్వజమాలినీం ॥ ౧౭
తోరణైః కాంచనైర్దివ్యైః లతాపఙ్క్తివిచిత్రితైః ।
దదర్శ హనుమాన్ లంకాం దివి దేవపురీమివ ॥ ౧౮
గిరిమూర్ధ్ని స్థితాం లంకాం పాండురైర్భవనైశ్శుభైః ।
దదర్శ స కపిశ్రేష్ఠః పురమాకాశగం యథా ॥ ౧౯

పాలితాం రాక్షసేంద్రేణ నిర్మితాం విశ్వకర్మణా ।
ప్లవమానామివాకాశే దదర్శ హనుమాన్ పురీం ॥ ౨౦
వప్రప్రాకారజఘనాం విపులాంబునవాంబరాం ।
శతఘ్నీశూలకేశాంతాం అట్టాలకవతంసకాం ॥ ౨౧
మనసేవ కృతాం లంకాం నిర్మితాం విశ్వకర్మణా ।
ద్వారముత్తరమాసాద్య చింతయామాస వానరః ॥ ౨౨
కైలాసశిఖరప్రఖ్యాం ఆలిఖంతీమివాంబరం ।
డీయమానామివాకాశం ఉచ్ఛ్రితైర్భవనోత్తమైః ॥ ౨౩
సంపూర్ణాం రాక్షసైర్ఘోరైః నాగైర్భోగవతీమివ ।
అచింత్యాం సుకృతాం స్పష్టాం కుబేరాధ్యుషితాం పురా ॥ ౨౪
దంష్ట్రిభిర్బహుభిశ్శూరైః శూలపట్టసపాణిభిః ।
రక్షితాం రాక్షసైర్ఘోరైః గుహామాశీవిషైరివ ॥ ౨౫
తస్యాశ్చ మహతీం గుప్తిం సాగరం చ నిరీక్ష్య సః ।
రావణం చ రిపుం ఘోరం చింతయామాస వానరః ॥ ౨౬
ఆగత్యాపీహ హరయః భవిష్యంతి నిరర్థకాః ।
న హి యుద్ధేన వై లంకా శక్యా జేతుం సురైరపి ॥ ౨౭
ఇమాం తు విషమాం దుర్గాం లంకాం రావణపాలితాం ।
ప్రాప్యాపి స మహాబాహుః కిం కరిష్యతి రాఘవః ॥ ౨౮
అవకాశో న సాంత్వస్య రాక్షసేష్వభిగమ్యతే ।
న దానస్య న భేదస్య నైవ యుద్ధస్య దృశ్యతే ॥ ౨౯

చతుర్ణామేవ హి గతిః వానరాణాం మహాత్మనాం ।
వాలిపుత్రస్య నీలస్య మమ రాజ్ఞశ్చ ధీమతః ॥ ౩౦
యావజ్జానామి వైదేహీం యది జీవతి వా న వా ।
తత్రైవ చింతయిష్యామి దృష్ట్వా తాం జనకాత్మజాం ॥ ౩౧
తతస్స చింతయామాస ముహూర్తం కపికుంజరః ।
గిరిశృంగే స్థితస్తస్మిన్ రామస్యాభ్యుదయే రతః ॥ ౩౨
అనేన రూపేణ మయా న శక్యా రక్షసాం పురీ ।
ప్రవేష్టుం రాక్షసైర్గుప్తా క్రూరైర్బలసమన్వితైః ॥ ౩౩
ఉగ్రౌజసో మహావీర్యాః బలవంతశ్చ రాక్షసాః ।
వంచనీయా మయా సర్వే జానకీం పరిమార్గతా ॥ ౩౪
లక్ష్యాలక్ష్యేణ రూపేణ రాత్రౌ లంకాపురీ మయా ।
ప్రవేష్టుం ప్రాప్తకాలం మే కృత్యం సాధయితుం మహత్ ॥ ౩౫
తాం పురీం తాదృశీం దృష్ట్వా దురాధర్షాం సురాసురైః ।
హనుమాంశ్చింతయామాస వినిశ్వస్య ముహుర్ముహుః ॥ ౩౬
కేనోపాయేన పశ్యేయం మైథిలీం జనకాత్మజాం ।
అదృష్టో రాక్షసేంద్రేణ రావణేన దురాత్మనా ॥ ౩౭
న వినశ్యేత్కథం కార్యం రామస్య విదితాత్మనః ।
ఏకామేకశ్చ పశ్యేయం రహితే జనకాత్మజాం ॥ ౩౮
భూతాశ్చార్థా విపద్యంతే దేశకాలవిరోధితాః ।
విక్లబం దూతమాసాద్య తమస్సూర్యోదయే యథా ॥ ౩౯

అర్థానర్థాంతరే బుద్ధిః నిశ్చితాఽపి న శోభతే ।
ఘాతయంతి హి కార్యాణి దూతాః పండితమానినః ॥ ౪౦
న వినశ్యేత్కథం కార్యం వైక్లబ్యం న కథం భవేత్ ।
లంఘనం చ సముద్రస్య కథం ను న వృథా భవేత్ ॥ ౪౧
మయి దృష్టే తు రక్షోభిః రామస్య విదితాత్మనః ।
భవేద్వ్యర్థమిదం కార్యం రావణానర్థమిచ్ఛతః ॥ ౪౨
న హి శక్యం క్వచిత్ స్థాతుం అవిజ్ఞాతేన రాక్షసైః ।
అపి రాక్షసరూపేణ కిముతాన్యేన కేనచిత్ ॥ ౪౩
వాయురప్యత్ర న జ్ఞాతః చరేదితి మతిర్మమ ।
న హ్యస్త్యవిదితం కించిత్ రాక్షసానాం బలీయసాం ॥ ౪౪
ఇహాహం యది తిష్ఠామి స్వేన రూపేణ సంవృతః ।
వినాశముపయాస్యామి భర్తురర్థశ్చ హాస్యతే ॥ ౪౫
తదహం స్వేన రూపేణ రజన్యాం హ్రస్వతాం గతః ।
లంకామభిపతిష్యామి రాఘవస్యార్థసిద్ధయే ॥ ౪౬
రావణస్య పురీం రాత్రౌ ప్రవిశ్య సుదురాసదాం ।
విచిన్వన్ భవనం సర్వం ద్రక్ష్యామి జనకాత్మజాం ॥ ౪౭
ఇతి సంచింత్య హనుమాన్ సూర్యస్యాస్తమయం కపిః ।
ఆచకాంక్షే తదా వీరః వైదేహ్యా దర్శనోత్సుకః ॥ ౪౮
సూర్యే చాస్తం గతే రాత్రౌ దేహం సంక్షిప్య మారుతిః ।
పృషదంశకమాత్రస్సన్ బభూవాద్భుతదర్శనః ॥ ౪౯

ప్రదోషకాలే హనుమాం స్తూర్ణముత్ ప్లుత్య వీర్యవాన్ ।
ప్రవివేశ పురీం రమ్యాం సువిభక్తమహాపథాం ॥ ౫౦
ప్రాసాదమాలావితతాం స్తంభైః కాంచనరాజతైః ।
శాతకుంభమయైర్జాలైః గంధర్వనగరోపమాం ॥ ౫౧
సప్తభౌమాష్టభౌమైశ్చ స దదర్శ మహాపురీం ।
తలైః స్ఫాటికసంకీర్ణైః కార్తస్వరవిభూషితైః ॥ ౫౨
వైడూర్యమణిచిత్రైశ్చ ముక్తాజాలవిభూషితైః ।
తలైశ్శుశుభిరే తాని భవనాన్యత్ర రక్షసాం ॥ ౫౩
కాంచనాని విచిత్రాణి తోరణాని చ రక్షసాం ।
లంకాముద్ద్యోతయామాసుః సర్వతస్సమలంకృతాం ॥ ౫౪
అచింత్యామద్భుతాకారాం దృష్ట్వా లంకాం మహాకపిః ।
ఆసీద్విషణ్ణో హృష్టశ్చ వైదేహ్యా దర్శనోత్సుకః ॥ ౫౫

స పాండురోద్విద్ధవిమానమాలినీం
మహార్హజాంబూనదజాలతోరణాం ।
యశస్వినీం రావణబాహుపాలితాం
క్షపాచరైర్భీమబలైస్సమావృతాం ॥ ౫౬

చంద్రోఽపి సాచివ్యమివాస్య కుర్వన్
తారాగణైర్మధ్యగతో విరాజన్ ।
జ్యోత్స్నావితానేన వితత్య లోకం
ఉత్తిష్ఠతే నైకసహస్రరశ్మిః ॥ ౫౭

శంఖప్రభం క్షీరమృణాలవర్ణం
ఉద్గచ్ఛమానం వ్యవభాసమానం ।
దదర్శ చంద్రం స హరిప్రవీరః
పోప్లూయమానం సరసీవ హంసం ॥ ౫౮

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ద్వితీయస్సర్గః

అథ తృతీయస్సర్గః.

స లంబశిఖరే లంబే లంబతోయదసన్నిభే ।
సత్త్వమాస్థాయ మేధావీ హనుమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ౧
నిశి లంకాం మహాసత్త్వో వివేశ కపికుంజరః ।
రమ్యకాననతోయాఢ్యాం పురీం రావణపాలితాం ॥ ౨
శారదాంబుధరప్రఖ్యైః భవనైరుపశోభితాం ।
సాగరోపమనిర్ఘోషాం సాగరానిలసేవితాం ॥ ౩
వస్వోకసారాప్రతిమాం యథైవ విటపావతీం ।
సుపుష్పఫలసంగుప్తాం యథేంద్రస్యామరావతీం ॥ ౪
చారుతోరణనిర్యూహాం పాండురద్వారతోరణాం ।
భుజగాచరితాం గుప్తాం శుభాం భోగవతీమివ ॥ ౫
తాం స విద్యుద్ఘనాకీర్ణాం జ్యోతిర్మార్గనిషేవితాం ।
మందమారుతసంచారాం చండమారుతనిర్హ్రాదాం ॥ ౬

శాతకుంభేన మహతా ప్రాకారేణాభిసంవృతాం ।
కల్పద్రుమసమాకీర్ణాం యథా వాఽప్యమరావతీం ॥ ౭
కింకిణీజాలఘోషాభిః పతాకాభిరలంకృతాం ।
ఆసాద్య సహసా హృష్టః ప్రాకారమభిపేదివాన్ ॥ ౮
విస్మయావిష్టహృదయః పురీమాలోక్య సర్వతః ।
జాంబూనదమయైర్ద్వారైః వైడూర్యకృతవేదికైః ॥ ౯
వజ్రస్ఫటికముక్తాభిః మణికుట్టిమభూషితైః ।
తప్తహాటకనిర్యూహైః రాజతామలపాండురైః ॥ ౧౦
వైడూర్యకృతసోపానైః స్ఫాటికాంతరపాంసుభిః ।
చారుసంజవనోపేతైః ఖమివోత్పతితైశ్శుభైః ॥ ౧౧
క్రౌంచబర్హిణసంఘుష్టైః రాజహంసనిషేవితైః ।
తూర్యాభరణనిర్ఘోషైః సర్వతః ప్రతినాదితాం ॥ ౧౨
వస్వోకసారాప్రతిమాం తాం వీక్ష్య నగరీం తతః ।
ఖమివోత్పతితాం లంకాం జహర్ష హనుమాన్ కపిః ॥ ౧౩
తాం సమీక్ష్య పురీం రమ్యాం రాక్షసాధిపతేశ్శుభాం ।
అనుత్తమామృద్ధియుతాం చింతయామాస వీర్యవాన్ ॥ ౧౪
నేయమన్యేన నగరీ శక్యా ధర్షయితుం బలాత్ ।
రక్షితా రావణబలైః ఉద్యతాయుధధారిభిః ॥ ౧౫
కుముదాంగదయోర్వాఽపి సుషేణస్య మహాకపేః ।
ప్రసిద్ధేయం భవేద్భూమిః మైందద్వివిదయోరపి ॥ ౧౬

వివస్వత స్తనూజస్య హరేశ్చ కుశపర్వణః ।
ఋక్షస్య కేతుమాలస్య మమ చైవ గతిర్భవేత్ ॥ ౧౭
సమీక్ష్య తు మహాబాహూ రాఘవస్య పరాక్రమం ।
లక్ష్మణస్య చ విక్రాంతం అభవత్ ప్రీతిమాన్ కపిః ॥ ౧౮
తాం రత్నవసనోపేతాం గోష్ఠాగారావతంసకాం ।
యంత్రాగార స్తనీమృద్ధాం ప్రమదామివ భూషితాం ॥ ౧౯
తాం నష్టతిమిరాం దీప్తైః భాస్వరైశ్చ మహాగృహైః ।
నగరీం రాక్షసేంద్రస్య దదర్శ స మహాకపిః ॥ ౨౦
అథ సా హరిశార్దూలం ప్రవిశంతం మహాబలం ।
నగరీ స్వేన రూపేణ దదర్శ పవనాత్మజం ॥ ౨౧
సా తం హరివరం దృష్ట్వా లంకా రావణపాలితా ।
స్వయమేవోత్థితా తత్ర వికృతాననదర్శనా ॥ ౨౨
పురస్తాత్ కపివర్యస్య వాయుసూనోరతిష్ఠత ।
ముంచమానా మహానాదం అబ్రవీత్ పవనాత్మజం ॥ ౨౩
కస్త్వం కేన చ కార్యేణ ఇహ ప్రాప్తో వనాలయ ।
కథయస్వేహ యత్తత్త్వం యావత్ ప్రాణా ధరంతి తే ॥ ౨౪
న శక్యం ఖల్వియం లంకా ప్రవేష్టుం వానర త్వయా ।
రక్షితా రావణబలైః అభిగుప్తా సమంతతః ॥ ౨౫
అథ తామబ్రవీద్వీరో హనుమానగ్రతస్థితాం ।
కథయిష్యామి తే తత్త్వం యన్మాం త్వం పరిపృచ్ఛసి ॥ ౨౬

కా త్వం విరూపనయనా పురద్వారేఽవతిష్ఠసి ।
కిమర్థం చాపి మాం రుద్ధ్వా నిర్భర్త్సయసి దారుణా ॥ ౨౭
హనుమద్వచనం శ్రుత్వా లంకా సా కామరూపిణీ ।
ఉవాచ వచనం క్రుద్ధా పరుషం పవనాత్మజం ॥ ౨౮
అహం రాక్షసరాజస్య రావణస్య మహాత్మనః ।
ఆజ్ఞాప్రతీక్షా దుర్ధర్షా రక్షామి నగరీమిమాం ॥ ౨౯
న శక్యా మామనజ్ఞాయ ప్రవేష్టుం నగరీ త్వయా ।
అద్య ప్రాణైః పరిత్యక్తః స్వప్స్యసే నిహతో మయా ॥ ౩౦
అహం హి నగరీ లంకా స్వయమేవ ప్లవంగమ ।,
సర్వతః పరిరక్షామి హ్యేతత్తే కథితం మయా ॥ ౩౧
లంకాయా వచనం శ్రుత్వా హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
యత్నవాన్ స హరిశ్రేష్ఠః స్థితశ్శైల ఇవాపరః॥ ౩౨
స తాం స్త్రీరూపవికృతాం దృష్ట్వా వానరపుంగవః ।
ఆబభాషేఽథ మేధావీ సత్వవాన్ ప్లవగర్షభః ॥ ౩౩
ద్రక్ష్యామి నగరీం లంకాం సాట్టప్రాకారతోరణాం ।
ఇత్యర్థమిహ సంప్రాప్తః పరం కౌతూహలం హి మే ॥ ౩౪
వనాన్యుపవనానీహ లంకాయాః కాననాని చ ।
సర్వతో గృహముఖ్యాని ద్రష్టుమాగమనం హి మే ॥ ౩౫
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా లంకా సా కామరూపిణీ ।
భూయ ఏవ పునర్వాక్యం బభాషే పరుషాక్షరం ॥ ౩౬

మామనిర్జిత్య దుర్బుద్ధే రాక్షసేశ్వరపాలితాం ।
న శక్యమద్య తే ద్రష్టుం పురీయం వానరాధమ ॥ ౩౭
తతస్స కపిశార్దూలః తామువాచ నిశాచరీం ।
దృష్ట్వా పురీమిమాం భద్రే పునర్యాస్యే యథాఽఽగతం ॥ ౩౮
తతః కృత్వా మహానాదం సా వై లంకా భయావహం ।
తలేన వానరశ్రేష్ఠం తాడయామాస వేగితా ॥ ౩౯
తతస్స కపిశార్దూలో లంకయా తాడితో భృశం ।
ననాద సుమహానాదం వీర్యవాన్ పవనాత్మజః ॥ ౪౦
తతస్సంవర్తయామాస వామహస్తస్య సోఽంగులీః ।
ముష్టినాఽభిజఘానైనాం హనుమాన్ క్రోధమూర్ఛితః ॥ ౪౧
స్త్రీ చేతి మన్యమానేన నాతిక్రోధః స్వయంకృతః ।
సా తు తేన ప్రహారేణ విహ్వలాంగీ నిశాచరీ ॥ ౪౨
పపాత సహసా భూమౌ వికృతాననదర్శనా ।
తతస్తు హనుమాన్ ప్రాజ్ఞః తాం దృష్ట్వా వినిపాతితాం ॥ ౪౩
కృపాం చకార తేజస్వీ మన్యమానః స్త్రియం తు తాం ।
తతో వై భృశముద్విగ్నా లంకా సా గద్గదాక్షరం ॥ ౪౪
ఉవాచాగర్వితం వాక్యం హనుమంతం ప్లవంగమం ।
ప్రసీద సుమహాబాహో త్రాయస్వ హరిసత్తమ ॥ ౪౫
సమయే సౌమ్య తిష్ఠంతి సత్త్వవంతో మహాబలాః ।
అహం తు నగరీ లంకా స్వయమేవ ప్లవంగమ ॥ ౪౬

నిర్జితాఽహం త్వయా వీర విక్రమేణ మహాబల ।
ఇదం తు తథ్యం శృణు వై బ్రువన్త్యా మే హరీశ్వర ॥ ౪౭
స్వయంభువా పురా దత్తం వరదానం యథా మమ ।
యదా త్వాం వానరః కశ్చిత్ విక్రమాద్వశమానయేత్ ॥ ౪౮
తదా త్వయా హి విజ్ఞేయం రక్షసాం భయమాగతం ।
స హి మే సమయస్సౌమ్య ప్రాప్తోఽద్య తవ దర్శనాత్ ॥ ౪౯
స్వయంభూవిహితస్సత్యో న తస్యాస్తి వ్యతిక్రమః ।
సీతానిమిత్తం రాజ్ఞస్తు రావణస్య దురాత్మనః ॥ ౫౦
రక్షసాం చైవ సర్వేషాం వినాశస్సముపాగతః ।
తత్ప్రవిశ్య హరిశ్రేష్ఠ పురీం రావణపాలితాం ॥ ౫౧
విధత్స్వ సర్వకార్యాణి యాని యానీహ వాంఛసి।
ప్రవిశ్య శాపోపహతాం హరీశ్వరః
శుభాం పురీం రాక్షసముఖ్యపాలితాం ।
యదృచ్ఛయా త్వం జనకాత్మజాం సతీం
విమార్గ సర్వత్ర గతో యథాసుఖం ॥ ౫౨

—ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-తృతీయస్సర్గః—

అథ చతుర్థస్సర్గః.

స నిర్జిత్య పురీం శ్రేష్ఠాం లంకాం తాం కామరూపిణీం ।
విక్రమేణ మహాతేజాః హనుమాన్ కపిసత్తమః ॥ ౧

అద్వారేణ మహాబాహుః ప్రాకారమభిపుప్లువే ।
నిశి లంకాం మహాసత్త్వః వివేశ కపికుంజరః ॥ ౨
ప్రవిశ్య నగరీం లంకాం కపిరాజహితంకరః ।
చక్రేఽథ పాదం సవ్యం చ శత్రూణాం స తు మూర్ధని ॥ 3
ప్రవిష్టస్సత్త్వసంపన్నో నిశాయాం మారుతాత్మజః ।
స మహాపథమాస్థాయ ముక్తాపుష్పవిరాజితం ॥ ౪
తతస్తు తాం పురీం లంకాం రమ్యామభియయౌ కపిః ।
హసితోత్కృష్టనినదైః తూర్యఘోషపురస్సరైః ॥ ౫
వజ్రాంకుశనికాశైశ్చ వజ్రజాలవిభూషితైః ।
గృహముఖ్యైః పురీ రమ్యా బభాసే ద్యౌరివాంబుదైః ॥ ౬
ప్రజజ్వాల తదా లంకా రక్షోగణగృహైశ్శుభైః ।
సితాభ్రసదృశైశ్చిత్రైః పద్మస్వస్తికసంస్థితైః ॥ ౭
వర్ధమానగృహైశ్చాపి సర్వతస్సువిభూషితా ।
తాం చిత్రమాల్యాభరణాం కపిరాజహితంకరః॥ ౮
రాఘవార్థం చరన్ శ్రీమాన్ దదర్శ చ ననంద చ ।
భవనాద్భవనం గచ్ఛన్ దదర్శ పవనాత్మజః ॥ ౯
వివిధాకృతిరూపాణి భవనాని తతస్తతః ।
శుశ్రావ మధురం గీతం త్రిస్థానస్వరభూషితం ॥ ౧౦
స్త్రీణాం మదసమృద్ధానాం దివి చాప్సరసామివ ।
శుశ్రావ కాంచీనినదం నూపురాణాం చ నిస్వనం ॥ ౧౧

సోపాననినదాంశ్చైవ భవనేషు మహాత్మనాం ।
ఆస్ఫోటితవినాదాంశ్చ క్ష్వేళితాంశ్చ తతస్తతః ॥ ౧౨
శుశ్రావ జపతాం తత్ర మంత్రాన్ రక్షోగృహేషు వై ।
స్వాధ్యాయనిరతాంశ్చైవ యాతుధానాన్ దదర్శ సః ॥ ౧౩
రావణస్తవసంయుక్తాన్ గర్జతో రాక్షసానపి ।
రాజమార్గం సమావృత్య స్థితం రక్షోబలం మహత్ ॥ ౧౪
దదర్శ మధ్యమే గుల్మే రావణస్య చరాన్ బహూన్ ।
దీక్షితాన్ జటిలాన్ ముండాన్ గోఽజినాంబరవాససః ॥ ౧౫
దర్భముష్టిప్రహరణాన్ అగ్నికుండాయుధాంస్తథా ।
కూటముద్గరపాణీంశ్చ దండాయుధధరానపి ॥ ౧౬
ఏకాక్షానేకకర్ణాంశ్చ లంబోదరపయోధరాన్ ।
కరాళాన్ భుగ్నవక్త్రాంశ్చ వికటాన్ వామనాంస్తథా ॥ ౧౭
ధన్వినః ఖడ్గినశ్చైవ శతఘ్నీముసలాయుధాన్ ।
పరిఘోత్తమహస్తాంశ్చ విచిత్రకవచోజ్జ్వలాన్ ॥ ౧౮
నాతిస్థూలాన్ నాతికృశాన్ నాతిదీర్ఘాతిహ్రస్వకాన్ ।
నాతిగౌరాన్ నాతికృష్ణాన్ నాతికుబ్జాతివామనాన్ ॥ ౧౯
విరూపాన్ బహురూపాంశ్చ సురూపాంశ్చ సువర్చసః ।
ధ్వజినః పతాకినశ్చైవ దదర్శ వివిధాయుధాన్ ॥ ౨౦
శక్తివృక్షాయుధాంశ్చైవ పట్టసాశనిధారిణః ।
క్షేపణీపాశహస్తాంశ్చ దదర్శ స మహాకపిః ॥ ౨౧

స్రగ్విణస్త్వనులిప్తాంశ్చ వరాభరణభూషితాన్ ।
నానావేషసమాయుక్తాన్ యథా స్వైరగతాన్ బహూన్ ॥ ౨౨
తీక్ష్ణశూలధరాంశ్చైవ వజ్రిణశ్చ మహాబలాన్ ।
శతసాహస్రమవ్యగ్రం ఆరక్షం మధ్యమం కపిః ॥ ౨౩
రక్షోఽధిపతినిర్దిష్టం దదర్శాంతఃపురాగ్రతః ।
స తదా తద్గృహం దృష్ట్వా మహాహాటకతోరణం ॥ ౨౪
రాక్షసేంద్రస్య విఖ్యాతం అద్రిమూర్ధ్ని ప్రతిష్ఠితం ।
పుండరీకావతంసాభిః పరిఖాభిస్సమావృతం ॥ ౨౫
ప్రాకారావృతమత్యంతం దదర్శ స మహాకపిః ।
త్రివిష్టపనిభం దివ్యం దివ్యనాదవినాదితం ॥ ౨౬
వాజిహేషితసంఘుష్టం నాదితం భూషణైస్తథా ।
రథైర్యానైర్విమానైశ్చ తథా హయగజైశ్శుభైః ॥ ౨౭
వారణైశ్చ చతుర్దంతైః శ్వేతాభ్రనిచయోపమైః ।
భూషితం రుచిరద్వారం మత్తైశ్చ మృగపక్షిభిః ॥ ౨౮
రక్షితం సుమహావీర్యైః యాతుధానైస్సహస్రశః ।
రాక్షసాధిపతేర్గుప్తం ఆవివేశ గృహం కపిః ॥ ౨౯

స హేమజాంబూనదచక్రవాళం
మహార్హముక్తామణిభూషితాంతం ।
పరార్థ్యకాలాగరుచందనాక్తం
స రావణాంతఃపురమావివేశ ॥ ౩౦

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే – చతుర్థస్సర్గః.

అథ పంచమస్సర్గః

తతస్స మధ్యంగతమంశుమంతం
జ్యోత్స్నావితానం మహదుద్వమంతం ।
దదర్శ ధీమాన్ దివి భానుమంతం
గోష్ఠే వృషం మత్తమివ భ్రమంతం ॥ ౧
లోకస్య పాపాని వినాశయంతం
మహోదధిం చాపి సమేధయంతం ।
భూతాని సర్వాణి విరాజయంతం
దదర్శ శీతాంశుమథాభియాంతం ॥ ౨
యా భాతి లక్ష్మీర్భువి మందరస్థా
తథా ప్రదోషేషు చ సాగరస్థా ।
తథైవ తోయేషు చ పుష్కరస్థా
రరాజ సా చారు నిశాకరస్థా ॥ ౩
హంసో యథా రాజతపంజరస్థః
సింహో యథా మందరకందరస్థః ।
వీరో యథా గర్వితకుంజరస్థః
చంద్రోఽపి బభ్రాజ తథాఽంబరస్థః ॥ ౪
స్థితః కకుద్మానివ తీక్ష్ణశృంగః
మహాచలశ్శ్వేత ఇవోచ్చశృంగః ।

హస్తీవ జాంబూనదబద్ధశృంగః
రరాజ చంద్రః పరిపూర్ణశృంగః ॥ ౫

వినష్టశీతాంబుతుషారపంకః
మహాగ్రహగ్రాహవినష్టపంకః ।
ప్రకాశలక్ష్మ్యాశ్రయని ర్మలాంకః
రరాజ చంద్రో భగవాన్ శశాంకః ॥ ౬

శిలాతలం ప్రాప్య యథా మృగేంద్రః
మహారణం ప్రాప్య యథా గజేంద్రః ।
రాజ్యం సమాసాద్య యథా నరేంద్రః
తథా ప్రకాశో విరరాజ చంద్రః ॥ ౭

ప్రకాశచంద్రోదయనష్టదోషః
ప్రవృత్తరక్షఃపిశితాశదోషః ।
రామాభిరామేరితచిత్తదోషః
స్వర్గప్రకాశో భగవాన్ ప్రదోషః ॥ ౮

తంత్రీస్వనాః కర్ణసుఖాః ప్రవృత్తాః
స్వపంతి నార్యః పతిభిస్సువృత్తాః ।
నక్తంచరాశ్చాపి తథా ప్రవృత్తాః
విహర్తుమత్యద్భుతరౌద్రవృత్తాః ॥ ౯

మత్తప్రమత్తాని సమాకులాని
రథాశ్వభద్రాసనసంకులాని ।

వీరశ్రియా చాపి సమాకులాని
దదర్శ ధీమాన్ స కపిః కులాని ॥ ౧౦
పరస్పరం చాధికమాక్షిపంతి
భుజాంశ్చ పీనానధివిక్షిపంతి ।
మత్తప్రలాపానధివిక్షిపంతి
మత్తాని చాన్యోన్యమధిక్షిపంతి ॥ ౧౧
రక్షాంసి వక్షాంసి చ విక్షిపంతి
గాత్రాణి కాంతాసు చ విక్షిపంతి ।
రూపాణి చిత్రాణి చ విక్షిపంతి
దృఢాని చాపాని చ విక్షిపంతి ॥ ౧౨
దదర్శ కాంతాశ్చ సమాలభంత్యః
తథాఽపరాస్తత్ర పునస్స్వపంత్యః ।
సురూపవక్త్రాశ్చ తథా హసంత్యః
క్రుద్ధాః పరాశ్చాపి వినిశ్శ్వసంత్యః ॥ ౧౩
మహాగజైశ్చాపి తథా నదద్భిః
సుపూజితైశ్చాపి తథా సుహృద్భిః ।
రరాజ వీరైశ్చ వినిశ్శ్వసద్భిః
హ్రదో భుజంగైరివ నిశ్శ్వసద్భిః ॥ ౧౪
బుద్ధిప్రధానాన్ రుచిరాభిధానాన్
సంశ్రద్దధానాన్ జగతః ప్రధానాన్ ।

నానావిధానాన్ రుచిరాభిధానాన్
దదర్శ తస్యాం పురి యాతుధానాన్ ॥ ౧౫
ననంద దృష్ట్వా స చ తాన్ సురూపాన్
నానాగుణానాత్మగుణానురూపాన్ ।
విద్యోతమానాన్ స తదాఽనురూపాన్
దదర్శ కాంశ్చిచ్చ పునర్విరూపాన్ ॥ ౧౬
తతో వరార్హాస్సువిశుద్ధభావాః
తేషాం స్త్రియస్తత్ర మహానుభావాః ।
ప్రియేషు పానేషు చ సక్తభావాః
దదర్శ తారా ఇవ సుప్రభావాః ॥ ౧౭
శ్రియా జ్వలంతీస్త్రపయోపగూఢాః
నిశీథకాలే రమణోపగూఢాః ।
దదర్శ కాశ్చిత్ ప్రమదోపగూఢాః
యథా విహంగాః కుసుమోపగూఢాః ॥ ౧౮
అన్యాః పునర్హర్మ్యతలోపవిష్టాః
తత్ర ప్రియాంకేషు సుఖోపవిష్టాః ।
భర్తుః ప్రియా ధర్మపరా నివిష్టాః
దదర్శ ధీమాన్ మదనాభివిష్టాః ॥ ౧౯
అప్రావృతాః కాంచనరాజివర్ణాః
కాశ్చిత్పరార్ధ్యాస్తపనీయవర్ణాః ।

పునశ్చ కాశ్చిచ్ఛశలక్ష్మవర్ణాః
కాంతప్రహీణా రుచిరాంగవర్ణాః ॥ ౨౦
తతః ప్రియాన్ప్రాప్య మనోఽభిరామాః
సుప్రీతియుక్తాః ప్రసమీక్ష్య రామాః ।
గృహేషు హృష్టాః పరమాభిరామాః
హరిప్రవీరస్స దదర్శ రామాః ॥ ౨౧
చంద్రప్రకాశాశ్శుచివక్త్రమాలాః
వక్రాక్షిపక్ష్మాశ్చ సునేత్రమాలాః ।
విభూషణానాం చ దదర్శ మాలాః
శతహ్రదానామివ చారుమాలాః ॥ ౨౨
న త్వేవ సీతాం పరమాభిజాతాం
పథి స్థితే రాజకులే ప్రజాతాం ।
లతాం ప్రఫుల్లామివ సాధు జాతాం
దదర్శ తన్వీం జనకాభిజాతాం ॥ ౨౩
సనాతనే వర్త్మని సంనివిష్టాం
రామేక్షణాన్తాం మదనాభివిష్టాం ।
భర్తుర్మనశ్శ్రీమదనుప్రవిష్టాం
స్త్రీభ్యో వరాభ్యశ్చ సదా విశిష్టాం ॥ ౨౪
ఉష్ణార్దితాం సానుసృతాస్రకంఠీం
పురా వరార్హోత్తమనిష్కకంఠీం ।

సుజాతపక్ష్మామభిరక్తకంఠీం
వనే ప్రనృత్తామివ నీలకంఠీమ్ ॥ ౨౫

అవ్యక్తలేఖామివ చంద్రలేఖాం
పాంసుప్రదిగ్ధామివ హేమలేఖామ్ ।
క్షతప్రరూఢామివ బాణలేఖాం
వాయుప్రభిన్నామివ మేఘలేఖామ్ ॥ ౨౬

సీతామపశ్యన్ మనుజేశ్వరస్య
రామస్య పత్నీం వదతాం వరస్య ।
బభూవ దుఃఖాభిహతశ్చిరస్య
ప్లవంగమో మంద ఇవాచిరస్య ॥ ౨౭

ఇతి శ్రీసుందరకాండే పంచమస్సర్గః.

అథ షష్ఠస్సర్గః.

స నికామం విమానేషు విషణ్ణః కామరూపధృక్ ।
విచచార పునర్లంకాం లాఘవేన సమన్వితః ॥ ౧

ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్ రాక్షసేంద్రనివేశనమ్ ।
ప్రాకారేణార్కవర్ణేన భాస్వరేణాభిసంవృతమ్ ॥ ౨

రక్షితం రాక్షసైర్ఘోరైః సింహైరివ మహద్వనమ్ ।
సమీక్షమాణో భవనం చకాశే కపికుంజరః ॥ ౩

రూప్యకోపహితైశ్చిత్రైః తోరణైర్హేమభూషితైః ।
విచిత్రాభిశ్చ కక్ష్యాభిః ద్వారైశ్చ రుచిరైర్వృతం ॥ ౪
గజాస్థితైర్మహామాత్రైః శూరైశ్చ విగతశ్రమైః ।
ఉపస్థితమసంహార్యైః హయైస్స్యందనయాయిభిః ॥ ౫
సింహవ్యాఘ్రతనుత్రాణైః దాంతకాంచనరాజతైః ।
ఘోషవద్భిర్విచిత్రైశ్చ సదా విచరితం రథైః ॥ ౬
బహురత్నసమాకీర్ణం పరార్ధ్యాసనభాజనం ।
మహారథసమావాసం మహారథమహాస్వనం ॥ ౭
దృశ్యైశ్చ పరమోదారైః తైస్తైశ్చ మృగపక్షిభిః ।
వివిధైర్బహుసాహస్రైః పరిపూర్ణం సమంతతః ॥ ౮
వినీతైరంతపాలైశ్చ రక్షోభిశ్చ సురక్షితం ।
ముఖ్యాభిశ్చ వరస్త్రీభిః పరిపూర్ణం సమంతతః ॥ ౯
ముదితప్రమదారత్నం రాక్షసేంద్రనివేశనం ।
వరాభరణసంహ్రాదైః సముద్రస్వననిస్స్వనం ॥ ౧౦
తద్రాజగుణసంపన్నం ముఖ్యైశ్చాగరుచందనైః ।
మహాజనైస్సమాకీర్ణం సింహైరివ మహద్వనం ॥ ౧౧
భేరీమృదంగాభిరుతం శంఖఘోషవినాదితం ।
నిత్యార్చితం పర్వహుతం పూజితం రాక్షసైస్సదా ॥ ౧౨
సముద్రమివ గంభీరం సముద్రమివ నిస్స్వనం ।
మహాత్మనో మహద్వేశ్మ మహారత్నపరిచ్ఛదం ॥ ౧౩

మహారత్నసమాకీర్ణం దదర్శ స మహాకపిః ।
విరాజమానం వపుషా గజాశ్వరథసంకులం ॥ ౧౪
లంకాఽఽభరణమిత్యేవ సోఽమన్యత మహాకపిః ।
చచార హనుమాంస్తత్ర రావణస్య సమీపతః ॥ ౧౫
గృహాద్గృహం రాక్షసానాం ఉద్యానాని చ వానరః ।
వీక్షమాణో హ్యసంత్రస్తః ప్రాసాదాంశ్చ చచార సః ॥ ౧౬
అవప్లుత్య మహావేగః ప్రహస్తస్య నివేశనం ।
తతోఽన్యత్ పుప్లువే వేశ్మ మహాపార్శ్వస్య వీర్యవాన్ ॥ ౧౭
అథ మేఘప్రతీకాశం కుంభకర్ణనివేశనం ।
విభీషణస్య చ తథా పుప్లువే స మహాకపిః ॥ ౧౮
మహోదరస్య చ గృహం విరూపాక్షస్య చైవహి ।
విద్యుజ్జిహ్వస్య భవనం విద్యున్మాలేస్తథైవ చ ॥ ౧౯
వజ్రదంష్ట్రస్య చ తథా పుప్లువే స మహాకపిః ।
శుకస్య చ మహాతేజాః సారణస్య చ ధీమతః ॥ ౨౦
తథా చేంద్రజితో వేశ్మ జగామ హరియూథపః ।
జంబుమాలేస్సుమాలేశ్చ జగామ హరిసత్తమః ॥ ౨౧
రశ్మికేతోశ్చ భవనం సూర్యశత్రోస్తథైవ చ ।
వజ్రకాయస్య చ తథా పుప్లువే స మహాకపిః ॥ ౨౨
ధూమ్రాక్షస్య చ సంపాతేః భవనం మారుతాత్మజః ।
విద్యుద్రూపస్య భీమస్య ఘనస్య విఘనస్య చ ॥ ౨౩

శుకనాసస్య వక్రస్య శఠస్య వికటస్య చ ।
హ్రస్వకర్ణస్య దంష్ట్రస్య రోమశస్య చ రక్షసః ॥ ౨౪
యుద్ధోన్మత్తస్య మత్తస్య ధ్వజగ్రీవస్య నాదినః ।
విద్యుజ్జిహ్వేంద్రజిహ్వానాం తథా హస్తిముఖస్య చ ॥ ౨౫
కరాళస్య పిశాచస్య శోణితాక్షస్య చైవహి ।
క్రమమాణః క్రమేణైవ హనుమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ౨౬
తేషు తేషు మహార్హేషు భవనేషు మహాయశాః ।
తేషామృద్ధిమతామృద్ధిం దదర్శ స మహాకపిః ॥ ౨౭
సర్వేషాం సమతిక్రమ్య భవనాని సమంతతః ।
ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్ రాక్షసేంద్రనివేశనం ॥ ౨౮
రావణస్యోపశాయిన్యో దదర్శ హరిసత్తమః ।
విచరన్ హరిశార్దూలో రాక్షసీర్వికృతేక్షణాః ॥ ౨౯
శూలముద్గరహస్తాశ్చ శక్తితోమరధారిణీః ।
దదర్శ వివిధాన్ గుల్మాన్ తస్య రక్షఃపతేర్గృహే ॥ 30
రాక్షసాంశ్చ మహాకాయాన్ నానాప్రహరణోద్యతాన్ ।
రక్తాన్ శ్వేతాన్ సితాంశ్చైవ హరితాంశ్చ మహాజవాన్ ॥ 31
కులీనాన్ రూపసంపన్నాన్ గజాన్ పరగజారుజాన్ ।
నిష్ఠితాన్ గజశిక్షాయాం ఐరావతసమాన్ యుధి ॥ 3౨
నిహంతౄన్ పరసైన్యానాం గృహే తస్మిన్ దదర్శ సః ।
క్షరతశ్చ యథా మేఘాన్ స్రవతశ్చ యథా గిరీన్ ॥ 33

మేఘస్తనితనిర్ఘోషాన్ దుర్ధర్షాన్ సమరే పరైః ।
సహస్రం వాహినీస్తత్ర జాంబూనదపరిష్కృతాః ॥ ౩౪
హేమజాలపరిచ్ఛన్నాః తరుణాదిత్యవర్చసః ।
దదర్శ రాక్షసేంద్రస్య రావణస్య నివేశనే ॥ ౩౫
శిబికా వివిధాకారాః స కపిర్మారుతాత్మజః ।
లతాగృహాణి చిత్రాణి చిత్రశాలాగృహాణి చ ॥ ౩౬
క్రీడాగృహాణి చాన్యాని దారుపర్వతకానపి ।
కామస్య గృహకం రమ్యం దివాగృహకమేవ చ ॥ ౩౭
దదర్శ రాక్షసేంద్రస్య రావణస్య నివేశనే ।
స మందరగిరిప్రఖ్యం మయూరస్థానసంకులం ॥ ౩౮
ధ్వజయష్టిభిరాకీర్ణం దదర్శ భవనోత్తమం ।
అనంతరత్ననిచయం నిధిజాలం సమంతతః ॥ ౩౯
ధీరనిష్ఠితకర్మాంతం గృహం భూతపతేరివ ।
అర్చిర్భిశ్చాపి రత్నానాం తేజసా రావణస్య చ ॥ ౪౦
విరరాజాథ తద్వేశ్మ రశ్మిమానివ రశ్మిభిః ।
జాంబూనదమయాన్యేవ శయనాన్యాసనాని చ ॥ ౪౧
భాజనాని చ ముఖ్యాని దదర్శ హరియూథపః ।
మధ్వాసవకృతక్లేదం మణిభాజనసంకులం ॥ ౪౨
మనోరమమసంబాధం కుబేరభవనం యథా ।
నూపురాణాం చ ఘోషేణ కాంచీనాం నినదేన చ ॥ ౪౩

మృదంగతలఘోషైశ్చ ఘోషవద్భిర్వినాదితం ।
ప్రాసాదసంఘాతయుతం స్త్రీరత్నశతసంకులం ॥ ౪౪
సువ్యూఢకక్ష్యం హనుమాన్ ప్రవివేశ మహాగృహం ॥

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే — షష్ఠస్సర్గః

అథ సప్తమస్సర్గః.

స వేశ్మజాలం బలవాన్ దదర్శ
వ్యాసక్తవైడూర్యసువర్ణజాలం ।
యథా మహత్ప్రావృషి మేఘజాలం
విద్యుత్పినద్ధం సవిహంగజాలం ॥ ౧
నివేశనానాం వివిధాశ్చ శాలాః
ప్రధానశంఖాయుధచాప శాలాః ।
మనోహరాశ్చాపి పునర్విశాలాః
దదర్శ వేశ్మాద్రిషు చంద్రశాలాః ॥ ౨
గృహాణి నానావసురాజితాని
దేవాసురైశ్చాపి సుపూజితాని ।
సర్వైశ్చ దోషైః పరివర్జితాని
కపిర్దదర్శ స్వబలార్జితాని ॥ ౩

తాని ప్రయత్నాభిసమాహితాని
మయేన సాక్షాదివ నిర్మితాని ।
మహీతలే సర్వగుణోత్తరాణి
దదర్శ లంకాధిపతేర్గృహాణి ॥ ౪

తతో దదర్శోచ్ఛ్రితమేఘరూపం
మనోహరం కాంచనచారురూపం ।
రక్షోధిపస్యాత్మబలానురూపం
గృహోత్తమం హ్యప్రతిరూపరూపం ॥ ౫

మహీతలే స్వర్గమివ ప్రకీర్ణం
శ్రియా జ్వలంతం బహురత్నకీర్ణం ।
నానాతరూణాం కుసుమావకీర్ణం
గిరేరివాగ్రం రజసాఽవకీర్ణం ॥ ౬

నారీప్రవేకైరివ దీప్యమానం
తటిద్భిరంభోదవదర్చ్యమానం ।
హంసప్రవేకైరివ వాహ్యమానం
శ్రియా యుతం ఖే సుకృతాం విమానం ॥ ౭

యథా నగాగ్రం బహుధాతుచిత్రం
యథా నభశ్చ గ్రహచంద్రచిత్రం ।
దదర్శ యుక్తీకృతమేఘచిత్రం
విమానరత్నం బహురత్నచిత్రం ॥ ౮

మహీ కృతా పర్వతరాజిపూర్ణా
శైలాః కృతా వృక్షవితానపూర్ణాః ।
వృక్షాః కృతాః పుష్పవితానపూర్ణాః
పుష్పం కృతం కేసరపత్రపూర్ణం ॥ ౯

కృతాని వేశ్మాని చ పాండురాణి
తథా సుపుష్పాణ్యపి పుష్కరాణి ।
పునశ్చ పద్మాని సకేసరాణి
ధన్యాని చిత్రాణి తథా వనాని ॥ ౧౦

పుష్పాహ్వయం నామ విరాజమానం
రత్నప్రభాభిశ్చ వివర్ధమానం ।
వేశ్మోత్తమానామపి చోచ్చమానం
మహాకపిస్తత్ర మహావిమానం ॥ ౧౧

కృతాశ్చ వైడూర్యమయా విహంగాః
రూప్యప్రవాళైశ్చ తథా విహంగాః ।
చిత్రాశ్చ నానావసుభిర్భుజంగాః
జాత్యానురూపాస్తురగాశ్శుభాంగాః ॥ ౧౨

ప్రవాళజాంబూనదపుష్పపక్షాః
సలీలమావర్జితజిహ్మపక్షాః ।
కామస్య సాక్షాదివ భాంతి పక్షాః
కృతా విహంగాస్సుముఖాస్సుపక్షాః ॥ ౧౩

నియుజ్యమానాస్తు గజాస్సుహస్తాః
సకేసరాశ్చోత్పలపత్రహస్తాః ।
బభూవ దేవీ చ కృతా సుహస్తా
లక్ష్మీస్తథా పద్మిని పద్మహస్తా ॥ ౧౪
ఇతీవ తద్గృహమభిగమ్య శోభనం
సవిస్మయో నగమివ చారుశోభనం ।
పునశ్చ తత్పరమసుగంధి సుందరం
హిమాత్యయే నగమివ చారుకందరం ॥ ౧౫
తతస్స తాం కపిరభిపత్య పూజితాం
చరన్ పురీం దశముఖబాహుపాలితాం ।
అదృశ్య తాం జనకసుతాం సుపూజితాం
సుదుఃఖితః పతిగుణవేగనిర్జితాం ॥ ౧౬

తతస్తదా బహువిధభావితాత్మనః
కృతాత్మనో జనకసుతాం సువర్త్మనః ।
అపశ్యతోఽభవదతిదుఃఖితం మనః
సుచక్షుషః ప్రవిచరతో మహాత్మనః ॥ ౧౭

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - సప్తమస్సర్గః.

—:o:—

అష్టమస్సర్గః.

— ం —

స తస్య మధ్యే భవనస్య సంస్థితం
మహద్విమానం మణివజ్రచిత్రితం ।
ప్రతప్తజాంబూనదజాలకృత్రిమం
దదర్శ వీరః పవనాత్మజః కపిః ॥ ౧

తదప్రమేయాప్రతికారకృత్రిమం
కృతం స్వయం సాధ్వితి విశ్వకర్మణా ।
దివం గతం వాయుపథప్రతిష్ఠితం
వ్యరాజతాదిత్యపథస్య లక్ష్మవత్ ॥ ౨

న తత్ర కించిన్న కృతం ప్రయత్నతః
న తత్ర కించిన్న మహార్ఘరత్నవత్ ।
న తే విశేషా నియతాస్సురేష్వపి
న తత్ర కించిన్న మహావిశేషవత్ ॥ ౩

తపస్సమాధానపరాక్రమార్జితం
మనస్సమాధానవిచారచారిణం ।
అనేకసంస్థానవిశేషనిర్మితం
తతస్తతస్తుల్యవిశేషదర్శనం ॥ ౪

మనస్సమాధాయ తు శీఘ్రగామినం
దురావరం మారుతతుల్యగామినం ।

మహాత్మనాం పుణ్యకృతాం మహర్ధినాం
యశస్వినామగ్ర్యముదామివాలయం ॥ ౫
విశేషమాలంబ్య విశేషసంస్థితం
విచిత్రకూటం బహుకూటమండితం ।
మనోఽభిరామం శరదిందునిర్మలం
విచిత్రకూటం శిఖరం గిరేర్యథా ॥ ౬
వహంతి యం కుండలశోభితాననాః
మహాశనా వ్యోమచరా నిశాచరాః ।
వివృత్తవిధ్వస్తవిశాలలోచనాః
మహాజవా భూతగణాస్సహస్రశః ॥ ౭
వసంతపుష్పోత్కరచారుదర్శనం
వసంతమాసాదపి కాంతదర్శనం
స పుష్పకం తత్ర విమానముత్తమం
దదర్శ తద్వానరవీరసత్తమః ॥ ౮

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే – అష్టమస్సర్గః.

———— o: ————

నవమస్సర్గః

——— o ———

తస్యాలయవరిష్ఠస్య మధ్యే విపులమాయతం ।
దదర్శ భవనశ్రేష్ఠం హనుమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ౧

అర్ధయోజనవిస్తీర్ణం ఆయతం యోజనం హి తత్ ।
భవనం రాక్షసేంద్రస్య బహుప్రాసాదసంకులం ॥ ౨
మార్గమాణస్తు వైదేహీం సీతామాయతలోచనాం ।
సర్వతః పరిచక్రామ హనుమానరిసూదనః ॥ ౩
ఉత్తమం రాక్షసావాసం హనుమానవలోకయన్ ।
ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్ రాక్షసేంద్రనివేశనం ॥ ౪
చతుర్విషాణైర్ద్విరదైః త్రివిషాణైస్తథైవ చ ।
పరిక్షిప్తమసంబాధం రక్ష్యమాణముదాయుధైః ॥ ౫
రాక్షసీభిశ్చ పత్నీభిః రావణస్యనివేశనం ।
ఆహృతాభిశ్చ విక్రమ్య రాజకన్యాభిరావృతం ॥ ౬
తన్నక్రమకరాకీర్ణం తిమింగిలఝషాకులం ।
వాయువేగసమాధూతం పన్నగైరివ సాగరం ॥ ౭
యా హి వైశ్రవణే లక్ష్మీః యా చేంద్రే హరివాహనే ।
సా రావణగృహే సర్వా నిత్యమేవానపాయినీ ॥ ౮
యా చ రాజ్ఞః కుబేరస్య యమస్య వరుణస్య చ ।
తాదృశీ తద్విశిష్టా వా ఋద్ధీ రక్షోగృహేషు వై ॥ ౯
తస్య హర్మ్యస్య మధ్యస్థం వేశ్మ చాన్యత్ సునిర్మితం ।
బహునిర్యూహసంకీర్ణం దదర్శ పవనాత్మజః ॥ ౧౦
బ్రహ్మణోఽర్థే కృతం దివ్యం దివి యద్విశ్వకర్మణా ।
విమానం పుష్పకం నామ సర్వరత్నవిభూషితం ॥ ౧౧

పరేణ తపసా లేభే యత్కుబేరః పితామహాత్ ।
కుబేరమోజసా జిత్వా లేభే తద్రాక్షసేశ్వరః ॥ ౧౨
ఈహామృగసమాయుక్తైః కార్తస్వరహిరణ్మయైః ।
సుకృతైరాచితం స్తంభైః ప్రదీప్తమివ చ శ్రియా ॥ ౧౩
మేరుమందరసంకాశైః ఉల్లిఖద్భిరివాంబరం ।
కూటాగారైశ్శుభాకారైః సర్వతస్సమలంకృతం ॥ ౧౪
జ్వలనార్కప్రతీకాశం సుకృతం విశ్వకర్మణా ।
హేమసోపానసంయుక్తం చారుప్రవరవేదికం ॥ ౧౫
జాలవాతాయనైర్యుక్తం కాంచనైః స్ఫాటికైరపి ।
ఇంద్రనీలమహానీలమణిప్రవరవేదికం ॥ ౧౬
విద్రుమేణ విచిత్రేణ మణిభిశ్చ మహాధనైః ।
నిస్తులాభిశ్చ ముక్తాభిః తలేనాభివిరాజితం ॥ ౧౭
చందనేన చ రక్తేన తపనీయనిభేన చ ।
సుపుణ్యగంధినా యుక్తం ఆదిత్యతరుణోపమం ॥ ౧౮
కూటాగారైర్వరాకారైః వివిధైస్సమలంకృతం ।
విమానం పుష్పకం దివ్యం ఆరురోహ మహాకపిః ॥ ౧౯
తత్రస్థస్స తదా గంధం పానభక్ష్యాన్నసంభవం ।
దివ్యం సంమూర్ఛితం జిఘ్రత్ రూపవంతమివానిలం ॥ ౨౦
స గంధస్తం మహాసత్వం బంధుర్బంధుమివోత్తమం ।
ఇత ఏహీత్యువాచేవ తత్ర యత్ర స రావణః ॥ ౨౧

తతస్తాం ప్రస్థితశ్శాలాం దదర్శ మహతీం శుభాం ।
రావణస్య మనఃకాంతాం కాంతామివ వరస్త్రియం ॥ ౨౨
మణిసోపానవికృతాం హేమజాలవిభూషితాం ।
స్ఫాటికైరావృతతలాం దంతాంతరితరూపికాం ॥ ౨౩
ముక్తాభిశ్చ ప్రవాళైశ్చ రూప్యచామీకరైరపి ।
విభూషితాం మణిస్తంభైః సుబహుస్తంభభూషితాం ॥ ౨౪
సమై ఋజుభిరత్యుచ్చైః సమంతాత్ సువిభూషితైః ।
స్తంభైః పక్షైరివాత్యుచ్చైః దివం సంప్రస్థితామివ ॥ ౨౫
మహత్యా కుథయాఽఽస్తీర్ణాం పృథివీలక్షణాంకయా ।
పృథివీమివ విస్తీర్ణాం సరాష్ట్రగృహమాలినీం ॥ ౨౬
నాదితాం మత్తవిహగైః దివ్యగంధాధివాసితాం ।
పరార్ధ్యాస్తరణోపేతాం రక్షోధిపనిషేవితాం ॥ ౨౭
ధూమ్రామగరుధూపేన విమలాం హంసపాండురాం ।
చిత్రాం పుష్పోపహారేణ కల్మాషీమివ సుప్రభాం ॥ ౨౮
మనస్సంహ్లాదజననీం వర్ణస్యాపి ప్రసాదినీం ।
తాం శోకనాశినీం దివ్యాం శ్రియస్సంజననీమివ ॥ ౨౯
ఇంద్రియాణీంద్రియార్థైస్తు పంచపంచభిరుత్తమైః ।
తర్పయామాస మాతేవ తదా రావణపాలితా ॥ ౩౦
స్వర్గోఽయం దేవలోకోఽయం ఇంద్రస్యేయం పురీ భవేత్ ।
సిద్ధిర్వేయం పరా హి స్యాత్ ఇత్యమన్యత మారుతిః ॥ ౩౧

ప్రధ్యాయత ఇవాపశ్యత్ ప్రదీప్తాంస్తత్ర కాంచనాన్ ।
ధూర్తానివ మహాధూర్తైః దేవనేన పరాజితాన్ ॥ ౩౨
దీపానాం చ ప్రకాశేన తేజసా రావణస్య చ ।
అర్చిర్భిర్భూషణానాం చ ప్రదీప్తేత్యభ్యమన్యత ॥ ౩౩
తతోఽపశ్యత్ కుథాసీనం నానావర్ణాంబరస్రజం ।
సహస్రం వరనారీణాం నానావేషవిభూషితం ॥ ౩౪
పరివృత్తేఽర్ధరాత్రే తు పాననిద్రావశం గతం ।
క్రీడిత్వోపరతం రాత్రౌ సుష్వాప బలవత్తదా ॥ ౩౫
తత్ ప్రసుప్తం విరురుచే నిశ్శబ్దాంతరభూషణం ।
నిశ్శబ్దహంసభ్రమరం యథా పద్మవనం మహత్ ॥ ౩౬
తాసాం సంవృతదంతాని మీలితాక్షాణి మారుతిః ।
అపశ్యత్పద్మగంధీని వదనాని సుయోషితాం ॥ ౩౭
ప్రబుద్ధానీవ పద్మాని తాసాం భూత్వా క్షపాక్షయే ।
పునస్సంవృతపత్రాణి రాత్రావివ బభుస్తదా ॥ ౩౮
ఇమాని ముఖపద్మాని నియతం మత్తషట్పదాః ।
అంబుజానీవ ఫుల్లాని ప్రార్థయంతి పునఃపునః ॥ ౩౯
ఇతీవామన్యత శ్రీమాన్ ఉపపత్త్యా మహాకపిః ।
మేనే హి గుణతస్తాని సమాని సలిలోద్భవైః ॥ ౪౦
సా తస్య శుశుభే శాలా తాభిః స్త్రీభిర్విరాజితా ।
శారదీవ ప్రసన్నా ద్యౌః తారాభిరభిశోభితా ॥ ౪౧

స చ తాభిః పరివృతః శుశుభే రాక్షసాధిపః ।
యథా హ్యుడుపతిః శ్రీమాన్ తారాభిరభిసంవృతః ॥ ౪౨
యాశ్చ్యవంతేఽంబరాత్తారాః పుణ్యశేషసమావృతాః ।
ఇమాస్తాస్సంగతాః కృత్స్నా ఇతి మేనే హరిస్తదా ॥ ౪౩
తారాణామివ సువ్యక్తం మహతీనాం శుభార్చిషాం ।
ప్రభా వర్ణప్రసాదాశ్చ విరేజుస్తత్ర యోషితాం ॥ ౪౪
వ్యావృత్తగురుపీనస్రక్ప్రకీర్ణవరభూషణాః ।
పానవ్యాయామకాలేషు నిద్రాఽపహృతచేతసః ॥ ౪౫
వ్యావృత్తతిలకాః కాశ్చిత్ కాశ్చిదుద్భ్రాంతనూపురాః ।
పార్శ్వే గలితహారాశ్చ కాశ్చిత్ పరమయోషితః ॥ ౪౬
ముక్తాహారావృతాశ్చాన్యాః కాశ్చిద్విస్రస్తవాససః ।
వ్యావిద్ధరశనాదామాః కిశోర్య ఇవ వాహితాః ॥ ౪౭
సుకుండలధరాశ్చాన్యాః విచ్ఛిన్నమృదితస్రజః ।
గజేంద్రమృదితాః ఫుల్లాః లతా ఇవ మహావనే ॥ ౪౮
చంద్రాంశుకిరణాభాశ్చ హారాః కాసాంచిదుత్కటాః ।
హంసా ఇవ బభుస్సుప్తాః స్తనమధ్యేషు యోషితాం ॥ ౪౯
అపరాసాం చ వైడూర్యాః కాదంబా ఇవ పక్షిణః ।
హేమసూత్రాణి చాన్యాసాం చక్రవాకా ఇవాభవన్ ॥ ౫౦
హంసకారండవాకీర్ణాః చక్రవాకోపశోభితాః ।
ఆపగా ఇవ తా రేజుః జఘనైః పులినైరివ ॥ ౫౧

కింకిణీజాలసంకాశాః తా వక్త్రవిపులాంబుజాః ।
భావగ్రాహా యశస్తీరాః సుప్తా నద్య ఇవాబభుః ॥ ౫౨
మృదుష్వంగేషు కాసాంచిత్ కుచాగ్రేషు చ సంస్థితాః ।
బభూవుర్భూషణానీవ శుభా భూషణరాజయః ॥ ౫౩
అంశుకాంతాశ్చ కాసాంచిత్ ముఖమారుతకంపితాః ।
ఉపర్యుపరి వక్త్రాణాం వ్యాధూయంతే పునఃపునః ॥ ౫౪
తాః పతాకా ఇవోద్ధూతాః పత్నీనాం రుచిరప్రభాః ।
నానావర్ణసువర్ణానాం వక్త్రమూలేషు రేజిరే ॥ ౫౫
వవల్గుశ్చాత్ర కాసాంచిత్ కుండలాని శుభార్చిషాం ।
ముఖమారుతసంసర్గాత్ మందం మందం సుయోషితాం ॥ ౫౬
శర్కరాసవగంధస్సః ప్రకృత్యా సురభిస్సుఖః ।
తాసాం వదననిశ్వాసః సిషేవే రావణం తదా ॥ ౫౭
రావణాననశంకాశ్చ కాశ్చిద్రావణయోషితః ।
ముఖాని స్మ సపత్నీనాం ఉపాజిఘ్రన్ పునఃపునః ॥ ౫౮
అత్యర్థం సక్తమనసో రావణే తా వరస్త్రియః ।
అస్వతంత్రాస్సపత్నీనాం ప్రియమేవాచరంస్తదా ॥ ౫౯
బాహూనుపనిధాయాన్యాః పారిహార్యవిభూషితాన్ ।
అంశుకాని చ రమ్యాణి ప్రమదాస్తత్ర శిశ్యిరే ॥ ౬౦
అన్యా వక్షసి చాన్యస్యాః తస్యాః కాశ్చిత్ పునర్భుజం ।
అపరా త్వంకమన్యస్యాః తస్యాశ్చాప్యపరా భుజౌ ॥ ౬౧

ఊరుపార్శ్వకటీపృష్ఠం అన్యోన్యాం సుఖమాశ్రితాః ।
పరస్పరనివిష్టాంగ్యో మదస్నేహవశానుగాః ॥ ౬౨
అన్యోన్యస్యాంగసంస్పర్శాత్ ప్రీయమాణాస్సుమధ్యమాః ।
ఏకీకృతభుజాస్సర్వాః సుషుపుస్తత్ర యోషితః ॥ ౬౩
అన్యోన్యభుజసూత్రేణ స్త్రీమాలా గ్రథితా హి సా ।
మాలేవ గ్రథితా సూత్రైః శుశుభే మత్తషట్పదా ॥ ౬౪
లతానాం మాధవే మాసి ఫుల్లానాం వాయుసేవనాత్ ।
అన్యోన్యమాలాగ్రథితం సంసక్తకుసుమోచ్చయం ॥ ౬౫
వ్యతివేష్టితసుస్కంధం అన్యోన్యభ్రమరాకులం ।
ఆసీద్వనమివోద్ధూతం స్త్రీవనం రావణస్య తత్ ॥ ౬౬
ఉచితేష్వపి సువ్యక్తం న తాసాం యోషితాం తదా ।
వివేకశ్శక్య ఆధాతుం భూషణాంగాంబరస్రజాం ॥ ౬౭
రావణే సుఖసంవిష్టే తాః స్త్రియో వివిధప్రభాః ।
జ్వలంతః కాంచనా దీపాః ప్రైక్షంతానిమిషా ఇవ ॥ ౬౮
రాజర్షిపితృదైత్యానాం గంధర్వాణాం చ యోషితః ।
రక్షసాం చాభవన్ కన్యాః తస్య కామవశం గతాః ॥ ౬౯
యుద్ధకామేన తాస్సర్వాః రావణేన హృతాః స్త్రియః ।
సమదా మదనేనైవ మోహితాః కాశ్చిదాగతాః ॥ ౭౦

న తత్ర కాచిత్ ప్రమదా ప్రసహ్య
వీర్యోపపన్నేన గుణేన లబ్ధా ।

న చాన్యకామాఽపి న చాన్యపూర్వా
వినా వరార్హాం జనకాత్మజాం తు ॥ ౭౧
న చాకులీనా న చ హీనరూపా
నాదక్షిణా నానుపచారయుక్తా ।
భార్యాఽభవత్తస్య న హీనసత్త్వా
న చాపి కాంతస్య న కామనీయా ॥ ౭౨
బభూవ బుద్ధిస్తు హరీశ్వరస్య
యదీదృశీ రాఘవధర్మపత్నీ ।
ఇమా యథా రాక్షసరాజభార్యాః
సుజాతమస్యేతి హి సాధుబుద్ధేః ॥ 73
పునశ్చ సోఽచింతయదార్తరూపః
ధ్రువం విశిష్టా గుణతో హి సీతా ।
అథాయమస్యాం కృతవాన్ మహాత్మా
లంకేశ్వరః కష్టమనార్యకర్మ ॥ ౭౪
ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే – నవమస్సర్గః

———०———

అథ దశమస్సర్గః

తత్ర దివ్యోపమం ముఖ్యం స్ఫాటికం రత్నభూషితం ।
అవేక్షమాణో హనుమాన్ దదర్శ శయనాసనం ॥ ౧

దాంతకాంచనచిత్రాంగైః వైడూర్యైశ్చ వరాసనైః ।
మహార్హాస్తరణోపేతైః ఉపపన్నం మహాధనైః ॥ ౨
తస్య చైకతమే దేశే సోఽగ్ర్యమాలావిభూషితం ।
దదర్శ పాండురచ్ఛత్రం తారాధిపతిసన్నిభం ॥ ౩
జాతరూపపరిక్షిప్తం చిత్రభానుసమప్రభం ।
అశోకమాలావితతం దదర్శ పరమాసనం ॥ ౪
వాలవ్యజనహస్తాభిః వీజ్యమానం సమంతతః ।
గంధైశ్చ వివిధైర్జుష్టం వరధూపేన ధూపితం ॥ ౫
పరమాస్తరణాస్తీర్ణం ఆవికాజినసంవృతం ।
దామభిర్వరమాల్యానాం సమంతాదుపశోభితం ॥ ౬
తస్మిన్ జీమూతసంకాశం ప్రదీప్తోత్తమకుండలం ।
లోహితాక్షం మహాబాహుం మహారజతవాససం ॥ ౭
లోహితేనానులిప్తాంగం చందనేన సుగంధినా ।
సంధ్యారక్తమివాకాశే తోయదం సతటిద్గణం ॥ ౮
వృతమాభరణైర్దివ్యైః సురూపం కామరూపిణం ।
సవృక్షవనగుల్మాఢ్యం ప్రసుప్తమివ మందరం ॥ ౯
క్రీడిత్వోపరతం రాత్రౌ వరాభరణభూషితం ।
ప్రియం రాక్షసకన్యానాం రాక్షసానాం సుఖావహం ॥ ౧౦
పీత్వాఽప్యుపరతం చాపి దదర్శ స మహాకపిః ।
భాస్వరే శయనే వీరం ప్రసుప్తం రాక్షసాధిపం ॥ ౧౧

నిశ్శ్వసంతం యథా నాగం రావణం వానరర్షభః ।
ఆసాద్య పరమోద్విగ్నః సోపాసర్పత్ సుభీతవత్ ॥ ౧౨
అథారోహణమాసాద్య వేదికాంతరమాశ్రితః ।
సుప్తం రాక్షసశార్దూలం ప్రేక్షతే స్మ మహాకపిః ॥ ౧౩
శుశుభే రాక్షసేంద్రస్య స్వపతశ్శయనోత్తమం ।
గంధహస్తిని సంవిష్టే యథా ప్రస్రవణం మహత్ ॥ ౧౪
కాంచనాంగదనద్ధౌ చ దదర్శ స మహాత్మనః ।
విక్షిప్తౌ రాక్షసేంద్రస్య భుజావింద్రధ్వజోపమౌ ॥ ౧౫
ఐరావతవిషాణాగ్రైః ఆపీడనకృతవ్రణౌ ।
వజ్రోల్లిఖితపీనాంసౌ విష్ణుచక్రపరిక్షతౌ ॥ ౧౬
పీనౌ సమసుజాతాంసౌ సంగతౌ బలసంయుతౌ ।
సులక్షణనఖాంగుష్ఠౌ స్వంగుళీతలలక్షితౌ ॥ ౧౭
సంహతౌ పరిఘాకారౌ వృత్తౌ కరికరోపమౌ ।
విక్షిప్తౌ శయనే శుభ్రే పంచశీర్షావివోరగౌ ॥ ౧౮
శశక్షతజకల్పేన సుశీతేన సుగంధినా ।
చందనేన పరార్ధ్యేన స్వనులిప్తౌ స్వలంకృతౌ ॥ ౧౯
ఉత్తమస్త్రీవిమృదితౌ గంధోత్తమనిషేవితౌ ।
యక్షపన్నగగంధర్వదేవదానవరావిణౌ ॥ ౨౦
దదర్శ స కపిస్తస్య బాహూ శయనసంస్థితౌ ।
మందరస్యాంతరే సుప్తౌ మహాహీ రుషితావివ ॥ ౨౧

తాభ్యాం స పరిపూర్ణాభ్యాం భుజాభ్యాం రాక్షసేశ్వరః ।
శుశుభేఽచలసంకాశః శృంగాభ్యామివ మందరః ॥ ౨౨
చూతపున్నాగసురభిః వకుళోత్తమసంయుతః ।
మృష్టాన్నరససంయుక్తః పానగంధపురస్సరః ॥ ౨౩
తస్య రాక్షససింహస్య నిశ్చక్రామ మహాముఖాత్ ।
శయానస్య వినిశ్శ్వాసః పూరయన్నివ తద్గృహం ॥ ౨౪
ముక్తామణివిచిత్రేణ కాంచనేన విరాజితం ।
మకుటేనాపవృత్తేన కుండలోజ్జ్వలితాననం ॥ ౨౫
రక్తచందనదిగ్ధేన తథా హారేణ శోభినా ।
పీనాయతవిశాలేన వక్షసాఽభివిరాజితం ॥ ౨౬
పాండరేణాపవిద్ధేన క్షౌమేణ క్షతజేక్షణం ।
మహార్హేణ సుసంవీతం పీతేనోత్తమవాససా ॥ ౨౭
మాషరాశిప్రతీకాశం నిశ్శ్వసంతం భుజంగవత్ ।
గాంగే మహతి తోయాంతే ప్రసుప్తమివ కుంజరం ॥ ౨౮
చతుర్భిః కాంచనైర్దీపైః దీప్యమానచతుర్దిశం ।
ప్రకాశీకృతసర్వాంగం మేఘం విద్యుద్గణైరివ ॥ ౨౯
పాదమూలగతాశ్చాపి దదర్శ స మహాత్మనః ।
పత్నీస్స ప్రియభార్యస్య తస్య రక్షఃపతేర్గృహే ॥ ౩౦
శశిప్రకాశవదనాః చారుకుండలభూషితాః ।
అమ్లానమాల్యాభరణాః దదర్శ హరియూథపః ॥ ౩౧

నృత్తవాదిత్రకుశలాః రాక్షసేంద్రభుజాంకగాః ।
వరాభరణధారిణ్యో నిషణ్ణా దదృశే హరిః ॥ ౩౨
వజ్రవైడూర్యగర్భాణి శ్రవణాంతేషు యోషితాం ।
దదర్శ తాపనీయాని కుండలాన్యంగదాని చ ॥ ౩౩
తాసాం చంద్రోపమైర్వక్త్రైః శుభైర్లలితకుండలైః ।
విరరాజ విమానం తత్ నభస్తారాగణైరివ ॥ ౩౪
మదవ్యాయామఖిన్నాస్తాః రాక్షసేంద్రస్య యోషితః ।
తేషు తేష్వవకాశేషు ప్రసుప్తాస్తనుమధ్యమాః ॥ ౩౫
అంగహారైస్తథైవాన్యా కోమలైర్నృత్తశాలినీ ।
విన్యస్తశుభసర్వాంగీ ప్రసుప్తా వరవర్ణినీ ॥ ౩౬
కాచిద్వీణాం పరిష్వజ్య ప్రసుప్తా సంప్రకాశతే ।
మహానదీప్రకీర్ణేవ నళినీ పోతమాశ్రితా ॥ ౩౭
అన్యా కక్షగతేనైవ మడ్డుకేనాసితేక్షణా ।
ప్రసుప్తా భామినీ భాతి బాలపుత్రేవ వత్సలా ॥ ౩౮
పటహం చారుసర్వాంగీ పీడ్య శేతే శుభస్తనీ ।
చిరస్య రమణం లబ్ధ్వా పరిష్వజ్యేవ భామినీ ॥ ౩౯
కాచిద్వంశం పరిష్వజ్య సుప్తా కమలలోచనా ।
రహః ప్రియతమం గృహ్య సకామేవ చ కామినీ ॥ ౪౦
విపంచీం పరిగృహ్యాన్యా నియతా నృత్తశాలినీ ।
నిద్రావశమనుప్రాప్తా సహకాంతేవ భామినీ ॥ ౪౧

అన్యా కనకసంకాశైః మృదుపీనైర్మనోరమైః ।
మృదంగం పరిపీడ్యాంగైః ప్రసుప్తా మత్తలోచనా ॥ ౪౨
భుజపార్శ్వాంతరస్థేన కక్షగేన కృశోదరీ ।
పణవేన సహానింద్యా సుప్తా మదకృతశ్రమా ॥ ౪౩
డిండిమం పరిగృహ్యాన్యా తథైవాసక్తడిండిమా ।
ప్రసుప్తా తరుణం వత్సం ఉపగూహ్యేవ భామినీ ॥ ౪౪
కాచిదాడంబరం నారీ భుజసంయోగపీడితం ।
కృత్వా కమలపత్రాక్షీ ప్రసుప్తా మదమోహితా ॥ ౪౫
కలశీమపవిధ్యాన్యా ప్రసుప్తా భాతి భామినీ ।
వసంతే పుష్పశబలా మాలేవ పరిమార్జితా ॥ ౪౬
పాణిభ్యాం చ కుచౌ కాచిత్ సువర్ణకలశోపమా ।
ఉపగూహ్యాబలా సుప్తా నిద్రాబలపరాజితా ॥ ౪౭
అన్యా కమలపత్రాక్షీ పూర్ణేందుసదృశాననా ।
అన్యామాలింగ్య సుశ్రోణీ ప్రసుప్తా మదవిహ్వలా ॥ ౪౮
ఆతోద్యాని విచిత్రాణి పరిష్వజ్యాపరాః స్త్రియః ।
నిపీడ్య చ కుచైస్సుప్తాః కామిన్యః కాముకానివ ॥ ౪౯
తాసామేకాంతవిన్యస్తే శయానాం శయనే శుభే ।
దదర్శ రూపసంపన్నాం అపరాం స కపిః స్త్రియం ॥ ౫౦
ముక్తామణిసమాయుక్తైః భూషణైస్సువిభూషితాం ।
విభూషయంతీమివ తత్ స్వశ్రియా భవనోత్తమం ॥ ౫౧

గౌరీం కనకవర్ణాభాం ఇష్టామంతఃపురేశ్వరీం ।
కపిర్మందోదరీం తత్ర శయానాం చారురూపిణీం ॥ ౫౨
స తాం దృష్ట్వా మహాబాహుః భూషితాం మారుతాత్మజః ।
తర్కయామాస సీతేతి రూపయౌవనసంపదా ॥
హర్షేణ మహతా యుక్తో ననంద హరియూథపః ॥ ౫౩
ఆస్ఫోటయామాస చుచుంబ పుచ్ఛం
ననంద చిక్రీడ జగౌ జగామ ।
స్తంభానరోహన్నిపపాత భూమౌ
నిదర్శయన్ స్వాం ప్రకృతిం కపీనాం ॥ ౫౪

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే – దశమస్సర్గః.

అథ ఏకాదశస్సర్గః.

అవధూయ చ తాం బుద్ధిం బభూవావస్థితస్తదా ।
జగామ చాపరాం చింతాం సీతాం ప్రతి మహాకపిః ॥ ౧
న రామేణ వియుక్తా సా స్వప్తుమర్హతి భామినీ ।
న భోక్తుం నాప్యలంకర్తుం న పానముపసేవితుం ॥ ౨
నాన్యం నరముపస్థాతుం సురాణామపి చేశ్వరం ।
న హి రామసమః కశ్చిత్ విద్యతే త్రిదశేష్వపి ॥ ౩
అన్యేయమితి నిశ్చిత్య పానభూమౌ చచార సః ।
క్రీడితేనాపరాః క్లాంతాః గీతేన చ తథాఽపరాః ॥ ౪

నృత్తేన చాపరాః క్లాంతాః పానవిప్రహతాస్తథా ।
మురజేషు మృదంగేషు పీఠికాసు చ సంస్థితాః ॥ ౫
తథాఽఽస్తరణముఖ్యేషు సంవిష్టాశ్చాపరాః స్త్రియః ।
అంగనానాం సహస్రేణ భూషితేన విభూషణైః ॥ ౬
రూపసంలాపశీలేన యుక్తగీతార్థభాషిణా ।
దేశకాలాభియుక్తేన యుక్తవాక్యాభిధాయినా ॥ ౭
రతాభిరతసంసుప్తం దదర్శ హరియూథపః ।
తాసాం మధ్యే మహాబాహుః శుశుభే రాక్షసేశ్వరః ॥ ౮
గోష్ఠే మహతి ముఖ్యానాం గవాం మధ్యే యథా వృషః ।
స రాక్షసేంద్రశ్శుశుభే తాభిః పరివృతః స్వయం ॥ ౯
కరేణుభిర్యథాఽరణ్యే పరికీర్ణో మహాద్విపః ।
సర్వకామైరుపేతాం చ పానభూమిం మహాత్మనః ॥ ౧౦
దదర్శ హరిశార్దూలః తస్య రక్షఃపతేర్గృహే ।
మృగాణాం మహిషాణాం చ వరాహాణాం చ భాగశః ॥ ౧౧
తత్ర న్యస్తాని మాంసాని పానభూమౌ దదర్శ సః ।
రౌక్మేషు చ విశాలేషు భాజనేష్వర్ధభక్షితాన్ ॥ ౧౨
దదర్శ హరిశార్దూలో మయూరాన్ కుక్కుటాంస్తథా ।
వరాహవార్ధ్రాణసకాన్ దధిసౌవర్చలాయుతాన్ ॥ ౧౩
శల్యాన్ మృగమయూరాంశ్చ హనుమానన్వవైక్షత ।
క్రకరాన్ వివిధాన్ సిద్ధాన్ చకోరానర్ధభక్షితాన్ ॥ ౧౪

మహిషానేకశల్యాంశ్చ ఛాగాంశ్చ కృతనిష్ఠితాన్ ।
లేహ్యానుచ్చావచాన్ పేయాన్ భోజ్యాని వివిధాని చ ॥ ౧౫
తథాఽమ్లలవణోత్తంసైః వివిధై రాగషాడబైః ।
హారనూపురకేయూరైః అపవిద్ధైర్మహాధనైః ॥ ౧౬
పానభాజనవిక్షిప్తైః ఫలైశ్చ వివిధైరపి ।
కృతపుష్పోపహారా భూః అధికం పుష్యతి శ్రియం ॥ ౧౭
తత్ర తత్ర చ విన్యస్తైః సుశ్లిష్టైశ్శయనాసనైః ।
పానభూమిర్వినా వహ్నిం ప్రదీప్తేవోపలక్ష్యతే ॥ ౧౮
బహుప్రకారై ర్వివిధైః వరసంస్కారసంస్కృతైః ।
మాంసైః కుశలసంయుక్తైః పానభూమిగతైః పృథక్ ॥ ౧౯
దివ్యాః ప్రసన్నా వివిధాః సురాః కృతసురా అపి ।
శర్కరాసవమాధ్వీకపుష్పాసవఫలాసవాః ॥ ౨౦
వాసచూర్ణైశ్చ వివిధైః దృష్టాస్తైస్తైః పృథక్పృథక్ ।
సంతతా శుశుభే భూమిః మాల్యైశ్చ బహుసంస్థితైః ॥ ౨౧
హిరణ్మయైశ్చ కరకైః భాజనైః స్ఫాటికైరపి ।
జాంబూనదమయైశ్చాన్యైః కరకైరభిసంవృతా ॥ ౨౨
రాజతేషు చ కుంభేషు జాంబూనదమయేషు చ ।
పానశ్రేష్ఠం తదా భూరి కపిస్తత్ర దదర్శ సః ॥ ౨౩
సోఽపశ్యచ్ఛాతకుంభాని శీధోర్మణిమయాని చ ।
రాజతాని చ పూర్ణాని భాజనాని మహాకపిః ॥ ౨౪

క్వచిదర్ధావశేషాణి క్వచిత్ పీతాని సర్వశః ।
క్వచిన్నైవ ప్రపీతాని పానాని స దదర్శ హ ॥ ౨౫
క్వచిద్భక్ష్యాంశ్చ వివిధాన్ క్వచిత్ పానాని భాగశః ।
క్వచిదన్నావశేషాణి పశ్యన్వై విచచార హ ॥ ౨౬
క్వచిత్ ప్రభిన్నైః కరకైః క్వచిదాలోళితైర్ఘటైః ।
క్వచిత్ సంపృక్తమాల్యాని జలాని చ ఫలాని చ ॥ ౨౭
శయనాన్యత్ర నారీణాం శుభ్రాణి బహుధా పునః ।
పరస్పరం సమాశ్లిష్య కాశ్చిత్ సుప్తా వరాంగనాః ॥ ౨౮
కాశ్చిచ్చ వస్త్రమన్యస్యాః స్వపంత్యాః పరిధాయ చ ।
ఆహృత్య చాబలాస్సుప్తాః నిద్రాబలపరాజితాః ॥ ౨౯
తాసాముచ్ఛ్వాసవాతేన వస్త్రం మాల్యం చ గాత్రజం ।
నాత్యర్థం స్పందతే చిత్రం ప్రాప్య మందమివానిలం ॥ ౩౦
చందనస్య చ శీతస్య శీధోర్మధురసస్య చ ।
వివిధస్య చ మాల్యస్య ధూపస్య వివిధస్య చ ॥ ౩౧
బహుధా మారుతస్తత్ర గంధం వివిధముద్వహన్ ।
స్నానానాం చందనానాం చ ధూపానాం చైవ మూర్ఛితః ॥ ౩౨
ప్రవవౌ సురభిర్గంధో విమానే పుష్పకే తదా ।
శ్యామావదాతాస్తత్రాన్యాః కాశ్చిత్ కృష్ణా వరాంగనాః ॥ ౩౩
కాశ్చిత్ కాంచనవర్ణాంగ్యః ప్రమదా రాక్షసాలయే ।
తాసాం నిద్రావశత్వాచ్చ మదనేన విమూర్ఛితం ॥ ౩౪

పద్మినీనాం ప్రసుప్తానాం రూపమాసీద్యథైవ హి ।
ఏవం సర్వమశేషేణ రావణాంతఃపురం కపిః ॥ ౩౫
దదర్శ సుమహాతేజాః న దదర్శ చ జానకీం ।
నిరీక్షమాణశ్చ తదా తాః స్త్రియస్స మహాకపిః ॥ ౩౬
జగామ మహతీం చింతాం ధర్మసాధ్వసశంకితః ।
పరదారావరోధస్య ప్రసుప్తస్య నిరీక్షణం ॥ ౩౭
ఇదం ఖలు మమాత్యర్థం ధర్మలోపం కరిష్యతి ।
న హి మే పరదారాణాం దృష్టిర్విషయవర్తినీ ॥ ౩౮
అయం చాత్ర మయా దృష్టః పరదారపరిగ్రహః ।
తస్య ప్రాదురభూచ్చింతా పునరన్యా మనస్వినః ॥ ౩౯
నిశ్చితైకాంతచిత్తస్య కార్యనిశ్చయదర్శినీ ।
కామం దృష్టా మయా సర్వాః విశ్వస్తా రావణస్త్రియః ॥ ౪౦
న హి మే మనసః కించిత్ వైకృత్యముపపద్యతే ।
మనో హి హేతుస్సర్వేషాం ఇంద్రియాణాం ప్రవర్తనే ॥ ౪౧
శుభాశుభాస్వవస్థాసు తచ్చ మే సువ్యవస్థితం ।
నాన్యత్ర హి మయా శక్యా వైదేహీ పరిమార్గితుం ॥ ౪౨
స్త్రియో హి స్త్రీషు దృశ్యంతే సదా సంపరిమార్గణె ।
యస్య సత్వస్య యా యోనిః తస్యాం తత్పరిమార్గ్యతే ॥ ౪౩
న శక్యా ప్రమదా నష్టా మృగీషు పరిమార్గితుం ।
తదిదం మార్గితం తావత్ శుద్ధేన మనసా మయా ॥ ౪౪

రావణాంతఃపురం సర్వం దృశ్యతే న చ జానకీ ।
దేవగంధర్వకన్యాశ్చ నాగకన్యాశ్చ వీర్యవాన్ ॥ ౪౫
అవేక్షమాణో హనుమాన్ నైవాపశ్యత జానకీమ్।
తామపశ్యన్ కపిస్తత్ర పశ్యంశ్చాన్యా వరస్త్రియః ॥ ౪౬
అపక్రమ్య తదా వీరః ప్రధ్యాతుముపచక్రమే ।
స భూయస్తు పరం శ్రీమాన్ మారుతిర్యత్నమాస్థితః ॥
ఆపానభూమిముత్సృజ్య తద్విచేతుం ప్రచక్రమే ॥ ౪౭

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ఏకాదశస్సర్గః.

అథ ద్వాదశస్సర్గః

స తస్య మధ్యే భవనస్య మారుతిః
లతాగృహాంశ్చిత్రగృహాన్ నిశాగృహాన్ ।
జగామ సీతాం ప్రతి దర్శనోత్సుకః
న చైవ తాం పశ్యతి చారుదర్శనామ్ ॥ ౧
స చింతయామాస తతో మహాకపిః
ప్రియామపశ్యన్ రఘునందనస్య తామ్ ।
ధ్రువం హి సీతా మ్రియతే యథా న మే
విచిన్వతో దర్శనమేతి మైథిలీ ॥ ౨
సా రాక్షసానాం ప్రవరేణ జానకీ
స్వశీలసంరక్షణతత్పరా సతీ ।

అనేన నూనం ప్రతిదుష్టకర్మణా
హృతా భవేదార్యపథే పరే స్థితా ॥ ౩

విరూపరూపా వికృతా వివర్చసః
మహాననా దీర్ఘవిరూపదర్శనాః ।
సమీక్ష్య సా రాక్షసరాజయోషితః
భయాద్వినష్టా జనకేశ్వరాత్మజా ॥ ౪

సీతామదృష్ట్వా హ్యనవాప్య పౌరుషం
విహృత్య కాలం సహ వానరైశ్చిరం ।
న మేఽస్తి సుగ్రీవసమీపగా గతిః
సుతీక్ష్ణదండో బలవాంశ్చ వానరః ॥ ౫

దృష్టమంతఃపురం సర్వం దృష్ట్వా రావణయోషితః ।
న సీతా దృశ్యతే సాధ్వీ వృథా జాతో మమ శ్రమః ॥ ౬

కిం ను మాం వానరాస్సర్వే గతం వక్ష్యంతి సంగతాః ।
గత్వా తత్ర త్వయా వీర కిం కృతం తద్వదస్వ నః ॥ ౭

అదృష్ట్వా కిం ప్రవక్ష్యామి తామహం జనకాత్మజాం ।
ధ్రువం ప్రాయముపైష్యంతి కాలస్య వ్యతివర్తనే ॥ ౮

కిం వా వక్ష్యతి వృద్ధశ్చ జాంబవానంగదశ్చ సః ।
గతం పారం సముద్రస్య వానరాశ్చ సమాగతాః ॥ ౯

అనిర్వేదః శ్రియో మూలం అనిర్వేదః పరం సుఖం ।
అనిర్వేదో హి సతతం సర్వార్థేషు ప్రవర్తకః ॥ ౧౦

కరోతి సఫలం జంతోః కర్మ యచ్చ కరోతి సః ।
తస్మాదనిర్వేదకృతం యత్నం చేష్టేఽహముత్తమం ॥ ౧౧
భూయస్తావద్విచేష్యామి దేశాన్ రావణపాలితాన్ ।
ఆపానశాలా విచితాః తథా పుష్పగృహాణి చ ॥ ౧౨
చిత్రశాలాశ్చ విచితాః భూయః క్రీడాగృహాణి చ ।
నిష్కుటాంతరరథ్యాశ్చ విమానాని చ సర్వశః ॥ ౧౩
ఇతి సంచింత్య భూయోఽపి విచేతుముపచక్రమే ।
భూమీగృహాంశ్చైత్యగృహాన్ గృహాతిగృహకానపి ॥ ౧౪
ఉత్పతన్నిష్పతంశ్చాపి తిష్ఠన్ గచ్ఛన్ పునఃపునః ।
అపావృణ్వంశ్చ ద్వారాణి కవాటాన్యవఘాటయన్ ॥ ౧౫
ప్రవిశన్ నిష్పతంశ్చాపి ప్రపతన్నుత్పతన్నపి ।
సర్వమప్యవకాశం సః విచచార మహాకపిః ॥ ౧౬
చతురంగుళమాత్రోఽపి నావకాశస్స విద్యతే ।
రావణాంతఃపురే తస్మిన్ యం కపిర్న జగామ సః ॥ ౧౭
ప్రాకారాంతరరథ్యాశ్చ వేదికాశ్చైత్యసంశ్రయాః ।
దీర్ఘికాః పుష్కరిణ్యశ్చ సర్వం తేనావలోకితం ॥ ౧౮
రాక్షస్యో వివిధాకారాః విరూపా వికృతాస్తథా ।
దృష్టా హనుమతా తత్ర న తు సా జనకాత్మజా ॥ ౧౯
రూపేణాప్రతిమా లోకే వరా విద్యాధరస్త్రియః ।
దృష్టా హనుమతా తత్ర న తు రాఘవనందినీ ॥ ౨౦

నాగకన్యా వరారోహాః పూర్ణచంద్రనిభాననాః ।
దృష్టా హనుమతా తత్ర న తు సీతా సుమధ్యమా ॥ ౨౧
ప్రమథ్య రాక్షసేంద్రేణ నాగకన్యా బలాద్ధృతాః ।
దృష్టా హనుమతా తత్ర న సా జనకనందినీ ॥ ౨౨
సోఽపశ్యంస్తాం మహాబాహుః పశ్యంశ్చాన్యా వరస్త్రియః ।
విషసాద ముహుర్ధీమాన్ హనుమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ౨౩
ఉద్యోగం వానరేంద్రాణాం ప్లవనం సాగరస్య చ ।
వ్యర్థం వీక్ష్యానిలసుతః చింతాం పునరుపాగమత్ ॥ ౨౪
అవతీర్య విమానాచ్చ హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
చింతాముపజగామాథ శోకోపహతచేతనః ॥ ౨౫

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే – ద్వాదశస్సర్గః

———— ౦ ————

అథ త్రయోదశస్సర్గః

———— ౦ ————

విమానాత్తు సుసంక్రమ్య ప్రాకారం హరియూథపః ।
హనుమాన్ వేగవానాసీత్ యథా విద్యుద్ఘనాంతరే ॥ ౧
సంపరిక్రమ్య హనుమాన్ రావణస్య నివేశనాత్ ।
అదృష్ట్వా జానకీం సీతాం అబ్రవీద్వచనం కపిః ॥ ౨
భూయిష్ఠం లోళితా లంకా రామస్య చరతా ప్రియం ।
న హి పశ్యామి వైదేహీం సీతాం సర్వాంగశోభనాం ॥ ౩

పల్వలాని తటాకాని సరాంసి సరితస్తథా ।
నద్యోఽనూపవనాంతాశ్చ దుర్గాశ్చ ధరణీధరాః ॥ ౪
గోళితా వసుధా సర్వా న తు పశ్యామి జానకీం ।
ఇహ సంపాతినా సీతా రావణస్య నివేశనే ॥ ౫
ఆఖ్యాతా గృధ్రరాజేన న చ పశ్యామి తామహం ।
కింను సీతాఽథ వైదేహీ మైథిలీ జనకాత్మజా ॥ ౬
ఉపతిష్ఠేత వివశా రావణం దుష్టచారిణం ।
క్షిప్రముత్పతతో మన్యే సీతామాదాయ రక్షసః ॥ ౭
బిభ్యతో రామబాణానాం అంతరా పతితా భవేత్ ।
అథవా హ్రియమాణాయాః పథి సిద్ధనిషేవితే ॥ ౮
మన్యే పతితమార్యాయా హృదయం ప్రేక్ష్య సాగరం ।
రావణస్యోరువేగేన భుజాభ్యాం పీడితేన చ ॥ ౯
తయా మన్యే విశాలాక్ష్యా త్యక్తం జీవితమార్యయా ।
ఉపర్యుపరి వా నూనం సాగరం క్రమతస్తదా ॥ ౧౦
వివేష్టమానా పతితా సముద్రే జనకాత్మజా ।
అహో క్షుద్రేణ వాఽనేన రక్షంతీ శీలమాత్మనః ॥ ౧౧
అబంధుర్భక్షితా సీతా రావణేన తపస్వినీ ।
అథవా రాక్షసేంద్రస్య పత్నీభిరసితేక్షణా ॥ ౧౨
అదుష్టా దుష్టభావాభిః భక్షితా సా భవిష్యతి ।
సంపూర్ణచంద్రప్రతిమం పద్మపత్రనిభేక్షణం ॥ ౧౩

రామస్య ధ్యాయతీ వక్త్రం పంచత్వం కృపణా గతా ।
హా రామ లక్ష్మణేత్యేవం హాఽయోధ్యే చేతి మైథిలీ ॥ ౧౪
విలప్య బహు వైదేహీ న్యస్తదేహా భవిష్యతి ।
అథవా నిహితా మన్యే రావణస్య నివేశనే ॥ ౧౫
నూనం లాలప్యతే సీతా పంజరస్థేవ శారికా ।
జనకస్య కులే జాతా రామపత్నీ సుమధ్యమా ॥ ౧౬
కథముత్పలపత్రాక్షీ రావణస్య వశం వ్రజేత్ ।
వినష్టా వా ప్రణష్టా వా మృతా వా జనకాత్మజా ॥ ౧౭
రామస్య ప్రియభార్యస్య న నివేదయితుం క్షమం ।
నివేద్యమానే దోషస్స్యాత్ దోషస్స్యాదనివేదనే ॥ ౧౮
కథం ను ఖలు కర్తవ్యం విషమం ప్రతిభాతి మే ।
అస్మిన్నేవం గతే కార్యే ప్రాప్తకాలం క్షమం చ కిం ॥ ౧౯
భవేదితి మతం భూయః హనుమాన్ ప్రవిచారయన్ ।
యది సీతామదృష్ట్వాఽహం వానరేంద్రపురీమితః ॥ ౨౦
గమిష్యామి తతః కో మే పురుషార్థో భవిష్యతి ।
మమేదం లంఘనం వ్యర్థం సాగరస్య భవిష్యతి ॥ ౨౧
ప్రవేశశ్చైవ లంకాయాః రాక్షసానాం చ దర్శనం ।
కిం మాం వక్ష్యతి సుగ్రీవో హరయో వా సమాగతాః ॥ ౨౨
కిష్కింధాం సమనుప్రాప్తం తౌ వా దశరథాత్మజౌ ।
గత్వా తు యది కాకుత్స్థం వక్ష్యామి పరమప్రియం ॥ ౨౩

న దృష్టేతి మయా సీతా తత స్త్యక్ష్యతి జీవితం ।
పరుషం దారుణం క్రూరం తీక్ష్ణమింద్రియతాపనం ॥ ౨౪
సీతానిమిత్తం దుర్వాక్యం శ్రుత్వా స న భవిష్యతి ।
తం తు కృచ్ఛ్రగతం దృష్ట్వా పంచత్వగతమానసం ॥ ౨౫
భృశానురక్తో మేధావీ న భవిష్యతి లక్ష్మణః ।
వినష్టౌ భ్రాతరౌ శ్రుత్వా భరతోఽపి మరిష్యతి ॥ ౨౬
భరతం చ మృతం దృష్ట్వా శత్రుఘ్నో న భవిష్యతి ।
పుత్రాన్ మృతాన్ సమీక్ష్యాథ న భవిష్యంతి మాతరః ॥ ౨౭
కౌసల్యా చ సుమిత్రా చ కైకేయీ చ న సంశయః ।
కృతజ్ఞస్సత్యసంధశ్చ సుగ్రీవః ప్లవగాధిపః ॥ ౨౮
రామం తథాగతం దృష్ట్వా తత స్త్యక్ష్యతి జీవితం ।
దుర్మనా వ్యథితా దీనా నిరానందా తపస్వినీ ॥ ౨౯
పీడితా భర్తృశోకేన రుమా త్యక్ష్యతి జీవితం ।
వాలిజేన తు దుఃఖేన పీడితా శోకకర్శితా ॥ 30
పంచత్వం చ గతే రాజ్ఞి తారాఽపి న భవిష్యతి ।
మాతాపిత్రోర్వినాశేన సుగ్రీవవ్యసనేన చ ॥ 3౧
కుమారోఽప్యంగదః కస్మాత్ ధారయిష్యతి జీవితం ।
భర్తృజేన తు దుఃఖేన హ్యభిభూతా వనౌకసః ॥ 3౨
శిరాంస్యభిహనిష్యంతి తలైర్ముష్టిభిరేవ చ ।
సాంత్వేనానుప్రదానేన మానేన చ యశస్వినా ॥ 33

లాలితాః కపిరాజేన ప్రాణాంస్త్యక్ష్యంతి వానరాః ।
న వనేషు న శైలేషు న నిరోధేషు వా పునః ॥ ౩౪
క్రీడామనుభవిష్యంతి సమేత్య కపికుంజరాః ।
సపుత్రదారాస్సామాత్యాః భర్తృవ్యసనపీడితాః ॥ ౩౫
శైలాగ్రేభ్యః పతిష్యంతి సమేత్య విషమేషు చ ।
విషముద్బంధనం వాఽపి ప్రవేశం జ్వలనస్య వా ॥ ౩౬
ఉపవాసమథో శస్త్రం ప్రచరిష్యంతి వానరాః ।
ఘోరమారోదనం మన్యే గతే మయి భవిష్యతి ॥ ౩౭
ఇక్ష్వాకుకులనాశశ్చ నాశశ్చైవ వనౌకసాం ।
సోఽహం నైవ గమిష్యామి కిష్కింధాం నగరీమితః ॥ ౩౮
న చ శక్ష్యామ్యహం ద్రష్టుం సుగ్రీవం మైథిలీం వినా ।
మయ్యగచ్ఛతి చేహస్థే ధర్మాత్మానౌ మహారథౌ ॥ ౩౯
ఆశయా తౌ ధరిష్యేతే వానరాశ్చ మనస్వినః ।
హస్తాదానో ముఖాదానో నియతో వృక్షమూలికః ॥ ౪౦
వానప్రస్థో భవిష్యామి హ్యదృష్ట్వా జనకాత్మజాం ।
సాగరానూపజే దేశే బహుమూలఫలోదకే ॥ ౪౧
చితాం కృత్వా ప్రవేక్ష్యామి సమిద్ధమరణీసుతం ।
ఉపవిష్టస్య వా సమ్యక్ లింగినం సాధయిష్యతః ॥ ౪౨
శరీరం భక్షయిష్యంతి వాయసాః శ్వాపదాని చ ।
ఇదం మహర్షిభిర్దృష్టం నిర్యాణమితి మే మతిః ॥ ౪౩

సమ్యగ్వాఽపః ప్రవేక్ష్యామి న చేత్పశ్యామి జానకీం ।
సుజాతమూలా సుభగా కీర్తిమాలా యశస్వినీ ॥ ౪౪
ప్రభగ్నా చిరరాత్రీయం మమ సీతామపశ్యతః ।
తాపసో వా భవిష్యామి నియతో వృక్షమూలికః ॥ ౪౫
నేతః ప్రతిగమిష్యామి తామదృష్ట్వాఽసితేక్షణాం ।
యదీతః ప్రతిగచ్ఛామి సీతామనధిగమ్య తాం ॥ ౪౬
అంగదస్సహితస్సర్వైః వానరైర్న భవిష్యతి ।
వినాశే బహవో దోషాః జీవన్ భద్రాణి పశ్యతి ॥ ౪౭
తస్మాత్ ప్రాణాన్ ధరిష్యామి ధ్రువో జీవతి సంగమః ।
ఏవం బహువిధం దుఃఖం మనసా ధారయన్ ముహుః ॥ ౪౮
నాధ్యగచ్ఛత్తదా పారం శోకస్య కపికుంజరః ।
రావణం వా వధిష్యామి దశగ్రీవం మహాబలం ॥ ౪౯
కామమస్తు హృతా సీతా ప్రత్యాచీర్ణం భవిష్యతి ।
అథవైనం సముత్క్షిప్య ఉపర్యుపరి సాగరం ॥ ౫౦
రామాయోపహరిష్యామి పశుం పశుపతేరివ ।
ఇతి చింతాం సమాపన్నః సీతామనధిగమ్య తాం ॥ ౫౧
ధ్యానశోకపరీతాత్మా చింతయామాస వానరః ।
యావత్సీతాం తు పశ్యామి రామపత్నీం యశస్వినీం ॥ ౫౨
తావదేతాం పురీం లంకాం విచినోమి పునఃపునః ।
సంపాతివచనాద్వాఽపి రామం యద్యానయామ్యహం ॥ ౫౩

అపశ్యన్ రాఘవో భార్యాం నిర్దహేత్ సర్వవానరాన్ ।
ఇహైవ నియతాహారః వత్స్యామి నియతేంద్రియః ॥ ౫౪
న మత్కృతే వినశ్యేయుః సర్వే తే నరవానరాః ।
అశోకవనికా చేయం దృశ్యతే యా మహాద్రుమా ॥ ౫౫
ఇమామధిగమిష్యామి న హీయం విచితా మయా ।
వసూన్రుద్రాంస్తథాఽఽదిత్యాన్ అశ్వినౌ మరుతోఽపి చ॥౫౬
నమస్కృత్వా గమిష్యామి రక్షసాం శోకవర్ధనః ।
జిత్వా తు రాక్షసాన్ సర్వాన్ ఇక్ష్వాకుకులనందినీమ్ ॥ ౫౭
సంప్రదాస్యామి రామాయ యథా సిద్ధిం తపస్వినే ।
స ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా చింతావగ్రథితేంద్రియః ॥ ౫౮
ఉదతిష్ఠన్మహాతేజాః హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।

నమోఽస్తు రామాయ సలక్ష్మణాయ
దేవ్యై చ తస్యై జనకాత్మజాయై ।
నమోస్తు రుద్రేంద్రయమానిలేభ్యః
నమోస్తు చంద్రార్కమరుద్గణేభ్యః ॥ ౫౯

స తేభ్యస్తు నమస్కృత్య సుగ్రీవాయ చ మారుతిః ।
దిశస్సర్వాస్సమాలోక్య హ్యశోకవనికాం ప్రతి ॥ ౬౦
స గత్వా మనసా పూర్వం అశోకవనికాం శుభామ్ ।
ఉత్తరం చింతయామాస వానరో మారుతాత్మజః ॥ ౬౧
ధ్రువం తు రక్షోబహులా భవిష్యతి వనాకులా ।
అశోకవనికాఽచింత్యా సర్వసంస్కారసంస్కృతా ॥ ౬౨

రక్షిణశ్చాత్ర విహితాః నూనం రక్షంతి పాదపాన్ ।
భగవానపి సర్వాత్మా నాతిక్షోభం ప్రవాతి వై ॥ ౬౩
సంక్షిప్తోఽయం మయాఽఽత్మా చ కార్యార్థే రాఘవస్య చ ।
సిద్ధిం మే సంవిధాస్యంతి దేవాస్సర్షిగణాస్త్విహ ॥ ౬౪
బ్రహ్మా స్వయంభూర్భగవాన్ దేవాశ్చైవ దిశంతు మే ।
సిద్ధిమగ్నిశ్చ వాయుశ్చ పురుహూతశ్చ వజ్రభృత్ ॥ ౬౫
వరుణః పాశహస్తశ్చ సోమాదిత్యౌ తథైవ చ ।
అశ్వినౌ చ మహాత్మానౌ మరుతశ్సర్వ ఏవ చ ॥ ౬౬
సిద్ధిం సర్వాణి భూతాని భూతానాం చైవ యః ప్రభుః ।
దాస్యంతి మమ యే చాన్యే హ్యదృష్టాః పథి గోచరాః ॥ ౬౭

సమున్నసం పాండురదంతమవ్రణాం
శుచిస్మితం పద్మపలాశలోచనం ।
ద్రక్ష్యే తదార్యావదనం కదా న్వహం
ప్రసన్నతారాధిపతుల్యదర్శనం ॥ ౬౮
క్షుద్రేణ పాపేన నృశంసకర్మణా
సుదారుణాలంకృతవేషధారిణా ।
బలాభిభూతా హ్యబలా తపస్వినీ
కథం ను మే దృష్టిపథేఽద్య సా భవేత్ ॥ ౬౯

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే – త్రయోదశస్సర్గః

——:O:——

అథ చతుర్దశస్సర్గః

స ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా మనసా చాధిగమ్య తాం ।
అవప్లుతో మహాతేజాః ప్రాకారం తస్య వేశ్మనః ॥ ౧
స తు సంహృష్టసర్వాంగః ప్రాకారస్థో మహాకపిః ।
పుష్పితాగ్రాన్ వసంతాదౌ దదర్శ వివిధాన్ ద్రుమాన్ ॥ ౨
సాలానశోకాన్ భవ్యాంశ్చ చంపకాంశ్చ సుపుష్పితాన్ ।
ఉద్దాలకాన్ నాగవృక్షాన్ చూతాన్ కపిముఖానపి ॥ ౩
అథామ్రవణసంఛన్నాం లతాశతసమావృతాం ।
జ్యాముక్త ఇవ నారాచః పుప్లువే వృక్షవాటికాం ॥ ౪
స ప్రవిశ్య విచిత్రాం తాం విహగైరభినాదితాం ।
రాజతైః కాంచనైశ్చైవ పాదపైస్సర్వతో వృతాం ॥ ౫
విహగైర్మృగసంఘైశ్చ విచిత్రాం చిత్రకాననాం ।
ఉదితాదిత్యసంకాశాం దదర్శ హనుమాన్ కపిః ॥ ౬
వృతాం నానావిధైర్వృక్షైః పుష్పోపగఫలోపగైః ।
కోకిలైర్భృంగరాజైశ్చ మత్తైర్నిత్యనిషేవితాం ॥ ౭
ప్రహృష్టమనుజే కాలే మృగపక్షిసమాకులే ।
మత్తబర్హిణసంఘుష్టాం నానాద్విజగణాయుతాం ॥ ౮
మార్గమాణో వరారోహాం రాజపుత్రీమనిందితాం ।
సుఖప్రసుప్తాన్ విహగాన్ బోధయామాస వానరః ॥ ౯

ఉత్పతద్భిర్ద్విజగణైః పక్షైస్సాలాస్సమాహతాః ।
అనేకవర్ణా వివిధాః ముముచుః పుష్పవృష్టయః ॥ ౧౦
పుష్పావకీర్ణశ్శుశుభే హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
అశోకవనికామధ్యే యథా పుష్పమయో గిరిః ॥ ౧౧
దిశస్సర్వాః ప్రధావంతం వృక్షషండగతం కపిం ।
దృష్ట్వా సర్వాణి భూతాని వసంత ఇతి మేనిరే ॥ ౧౨
వృక్షేభ్యః పతితైః పుష్పైః అవకీర్ణా పృథగ్విధైః ।
రరాజ వసుధా తత్ర ప్రమదేవ విభూషితా ॥ ౧౩
తరస్వినా తే తరవః తరసాఽభిప్రకంపితాః ।
కుసుమాని విచిత్రాణి ససృజుః కపినా తదా ॥ ౧౪
నిర్ధూతపత్రశిఖరాః శీర్ణపుష్పఫలా ద్రుమాః ।
నిక్షిప్తవస్త్రాభరణాః ధూర్తా ఇవ పరాజితాః ॥ ౧౫
హనూమతా వేగవతా కంపితాస్తే నగోత్తమాః ।
పుష్పపర్ణఫలాన్యాశు ముముచుః పుష్పశాలినః ॥ ౧౬
విహంగసంఘైర్హీనాస్తే స్కంధమాత్రాశ్రయా ద్రుమాః ।
బభూవురగమాస్సర్వే మారుతేనేవ నిర్ధుతాః ॥ ౧౭
నిర్ధూతకేశీ యువతిః యథా మృదితవర్ణకా ।
నిష్పీతశుభదంతోష్ఠీ నఖైర్దంతైశ్చ విక్షతా ॥ ౧౮
తథా లాంగూలహస్తైశ్చ చరణాభ్యాం చ మర్దితా ।
బభూవాశోకవనికా ప్రభగ్నవరపాదపా ॥ ౧౯

మహాలతానాం దామాని వ్యధమత్తరసా కపిః ।
యథా ప్రావృషి వింధ్యస్య మేఘజాలాని మారుతః ॥ ౨౦
స తత్ర మణిభూమీశ్చ రాజతీశ్చ మనోరమాః ।
తథా కాంచనభూమీశ్చ దదర్శ విచరన్ కపిః ॥ ౨౧
వాపీశ్చ వివిధాకారాః పూర్ణాః పరమవారిణా ।
మహార్హైర్మణిసోపానైః ఉపపన్నాస్తతస్తతః ॥ ౨౨
ముక్తాప్రవాళసికతాః స్ఫాటికాంతరకుట్టిమాః ।
కాంచనైస్తరుభిశ్చిత్రైః తీరజైరుపశోభితాః ॥ ౨౩
ఫుల్లపద్మోత్పలవనాః చక్రవాకోపకూజితాః ।
నత్యూహరుతసంఘుష్టాః హంససారసనాదితాః ॥ ౨౪
దీర్ఘాభిర్ద్రుమయుక్తాభిః సరిద్భిశ్చ సమంతతః ।
అమృతోపమతోయాభిః శివాభిరుపసంస్కృతాః ॥ ౨౫
లతాశతైరవతతాః సంతానకుసుమావృతాః ।
నానాగుల్మావృతవనాః కరవీరకృతాంతరాః ॥ ౨౬
తతోఽంబుధరసంకాశం ప్రవృద్ధశిఖరం గిరిం ।
విచిత్రకూటం కూటైశ్చ సర్వతః పరివారితం ॥ ౨౭
శిలాగృహైరవతతం నానావృక్షైస్సమావృతం ।
దదర్శ హరిశార్దూలః రమ్యం జగతి పర్వతం ॥ ౨౮
దదర్శ చ నగాత్తస్మాత్ నదీం నిపతితాం కపిః ।
అంకాదివ సముత్పత్య ప్రియస్య పతితాం ప్రియాం ॥ ౨౯

జలే నిపతితాగ్రైశ్చ పాదపైరుపశోభితాం ।
వార్యమాణామివ క్రుద్ధాం ప్రమదాం ప్రియబంధుభిః ॥ ౩౦
పునరావృత్తతోయాం చ దదర్శ స మహాకపిః ।
ప్రసన్నామివ కాంతస్య కాంతాం పునరుపస్థితాం ॥ ౩౧
తస్యాదూరాత్స పద్మిన్యః నానాద్విజగణాయుతాః ।
దదర్శ హరిశార్దూలః హనుమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ౩౨
కృత్రిమాం దీర్ఘికాం చాపి పూర్ణాం శీతేన వారిణా ।
మణిప్రవరసోపానాం ముక్తాసికతశోభితాం ॥ ౩౩
వివిధైర్మృగసంఘైశ్చ విచిత్రాం చిత్రకాననాం ।
ప్రాసాదైస్సుమహద్భిశ్చ నిర్మితైర్విశ్వకర్మణా ॥ ౩౪
కాననైః కృత్రిమైశ్చాపి సర్వతస్సమలంకృతాం ।
యే కేచిత్పాదపాస్తత్ర పుష్పోపగఫలోపగాః ॥ ౩౫
సచ్ఛత్రాస్సవితర్దీకాః సర్వే సౌవర్ణవేదికాః ।
లతాప్రతానైర్బహుభిః పర్ణైశ్చ బహుభిర్వృతాం ॥ ౩౬
కాంచనీం శింశుపామేకాం దదర్శ హనుమాన్ కపిః ।
వృతాం హేమమయీభిస్తు వేదికాభిస్సమంతతః ॥ ౩౭
సోఽపశ్యద్భూమిభాగాంశ్చ గర్తప్రస్రవణాని చ ।
సువర్ణవృక్షానపరాన్ దదర్శ శిఖిసన్నిభాన్ ॥ ౩౮
తేషాం ద్రుమాణాం ప్రభయా మేరోరివ దివాకరః ।
అమన్యత తదా వీరః కాంచనోఽస్మీతి వానరః ॥ ౩౯

తాం కాంచనైస్తరుగణైః మారుతేన చ వీజితాం ।
కింకిణీశతనిర్ఘోషాం దృష్ట్వా విస్మయమాగమత్ ॥ ౪౦
సుపుష్పితాగ్రాం రుచిరాం తరుణాంకురపల్లవాం ।
తామారుహ్య మహాబాహుః శింశుపాం పర్ణసంవృతాం ॥ ౪౧
ఇతో ద్రక్ష్యామి వైదేహీం రామదర్శనలాలసాం ।
ఇతశ్చేతశ్చ దుఃఖార్తాం సంపతంతీం యదృచ్ఛయా ॥ ౪౨
అశోకవనికా చేయం దృఢం రమ్యా దురాత్మనః ।
చంపకైశ్చందనైశ్చాపి వకుళైశ్చ విభూషితా ॥ ౪౩
ఇయం చ నళినీ రమ్యా ద్విజసంఘనిషేవితా ।
ఇమాం సా రామమహిషీ నూనమేష్యతి జానకీ ॥ ౪౪
సా రామా రామమహిషీ రాఘవస్య ప్రియా సతీ ।
వనసంచారకుశలా ధ్రువమేష్యతి జానకీ ॥ ౪౫
అథవా మృగశాబాక్షీ వనస్యాస్య విచక్షణా ।
వనమేష్యతి సాఽఽర్యేహ రామచింతానుకర్శితా ॥ ౪౬
రామశోకాభిసంతప్తా సా దేవీ వామలోచనా ।
వనవాసే రతా నిత్యం ఏష్యతే వనచారిణీ ॥ ౪౭
వనేచరాణాం సతతం నూనం స్పృహయతే పురా ।
రామస్య దయితా భార్యా జనకస్య సుతా సతీ ॥ ౪౮
సంధ్యాకాలమనాః శ్యామా ధ్రువమేష్యతి జానకీ ।
నదీం చేమాం శివజలాం సంధ్యార్థే వరవర్ణినీ ॥ ౪౯

తస్యాశ్చాప్యనురూపేయం అశోకవనికా శుభా ।
శుభా యా పార్థివేంద్రస్య పత్నీ రామస్య సంమతా ॥ ౫౦
యది జీవతి సా దేవీ తారాధిపనిభాననా ।
ఆగమిష్యతి సాఽవశ్యం ఇమాం శివజలాం నదీం ॥ ౫౧
ఏవం తు మత్వా హనుమాన్ మహాత్మా
ప్రతీక్షమాణో మనుజేంద్రపత్నీం ।
అవేక్షమాణశ్చ దదర్శ సర్వం
సుపుష్పితే పర్ణఘనే నిలీనః ॥ ౫౨

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - చతుర్దశస్సర్గః.

—— ० ——

అథ పంచదశస్సర్గః.

——:०:——

స వీక్షమాణస్తత్రస్థో మార్గమాణశ్చ మైథిలీం ।
అవేక్షమాణశ్చ మహీం సర్వాం తామన్వవైక్షత ॥ ౧
సంతానకలతాభిశ్చ పాదపైరుపశోభితాం ।
దివ్యగంధరసోపేతాం సర్వతస్సమలంకృతాం ॥ ౨
తాం స నందనసంకాశాం మృగపక్షిభిరావృతాం ।
హర్మ్యప్రాసాదసంబాధాం కోకిలాకులనిస్స్వనాం ॥ ౩
కాంచనోత్పలపద్మాభిః వాపీభిరుపశోభితాం ।
బహ్వాసనకుథోపేతాం బహుభూమిగృహాయుతాం ॥ ౪

సర్వర్తుకుసుమై రమ్యాం ఫలవద్భిశ్చ పాదపైః ।
పుష్పితానామశోకానాం శ్రియా సూర్యోదయప్రభాం ॥ ౫
ప్రదీప్తామివ తత్రస్థః మారుతిస్సముదైక్షత ।
నిష్పత్రశాఖాం విహగైః క్రియమాణామివాసకృత్ ॥ ౬
వినిష్పతద్భిశ్శతశః చిత్రైః పుష్పావతంసకైః ।
ఆమూలపుష్పనిచితైః అశోకైశ్శోకనాశనైః ॥ ౭
పుష్పభారాతిభారైశ్చ స్పృశద్భిరివ మేదినీం ।
కర్ణికారైః కుసుమితైః కింశుకైశ్చ సుపుష్పితైః ॥ ౮
స దేశః ప్రభయా తేషాం ప్రదీప్త ఇవ సర్వతః ।
పున్నాగాస్సప్తపర్ణాశ్చ చంపకోద్దాలకాస్తథా ॥ ౯
వివృద్ధమూలా బహవః శోభంతేస్మ సుపుష్పితాః ।
శాతకుంభనిభాః కేచిత్ కేచిదగ్నిశిఖోపమాః ॥ ౧౦
నీలాంజననిభాః కేచిత్ తత్రాశోకాస్సహస్రశః ।
నందనం వివిధోద్యానం చిత్రం చైత్రరథం యథా ॥ ౧౧
అతివృత్తమివాచింత్యం దివ్యం రమ్యం శ్రియా వృతం ।
ద్వితీయమివ చాకాశం పుష్పజ్యోతిర్గణాయుతం ॥ ౧౨
పుష్పరత్నశతైశ్చిత్రం పంచమం సాగరం యథా ।
సర్వర్తుపుష్పైర్నిచితం పాదపైర్మధుగంధిభిః ॥ ౧౩
నానానినాదైరుద్యానం రమ్యం మృగగణైర్ద్విజైః ।
అనేకగంధప్రభవం పుణ్యగంధం మనోరమం ॥ ౧౪

శైలేంద్రమివ గంధాఢ్యం ద్వితీయం గంధమాదనం।
అశోకవనికాయాం తు తస్యాం వానరపుంగవః ॥ ౧౫
స దదర్శావిదూరస్థం చైత్యప్రాసాదముచ్ఛ్రితం ।
మధ్యే స్తంభసహస్రేణ స్థితం కైలాసపాండురం ॥ ౧౬
ప్రవాళకృతసోపానం తప్తకాంచనవేదికం ।
ముష్ణంతమివ చక్షూంషి ద్యోతమానమివ శ్రియా ॥ ౧౭
విమలం ప్రాంశుభావత్వాత్ ఉల్లిఖంతమివాంబరం ।
తతో మలినసంవీతాం రాక్షసీభిస్సమావృతాం ॥ ౧౮
ఉపవాసకృశాం దీనాం నిశ్శ్వసంతీం పునఃపునః ।
దదర్శ శుక్లపక్షాదౌ చంద్రరేఖామివామలాం ॥ ౧౯
మందప్రఖ్యాయమానేన రూపేణ రుచిరప్రభాం ।
పినద్ధాం ధూమజాలేన శిఖామివ విభావసోః ॥ ౨౦
పీతేనైకేన సంవీతాం క్లిష్టేనోత్తమవాససా ।
సపంకామనలంకారాం విపద్మామివ పద్మినీం ॥ ౨౧
వ్రీళితాం దుఃఖసంతప్తాం పరిమ్లానాం తపస్వినీం ।
గ్రహేణాంగారకేణేవ పీడితామివ రోహిణీం ॥ ౨౨
అశ్రుపూర్ణముఖీం దీనాం కృశామనశనేన చ ।
శోకధ్యానపరాం దీనాం నిత్యం దుఃఖపరాయణాం ॥ ౨౩
ప్రియం జనమపశ్యంతీం పశ్యంతీం రాక్షసీగణం ।
స్వగణేన మృగీం హీనాం శ్వగణాభివృతామివ ॥ ౨౪

నీలనాగాభయా వేణ్యా జఘనం గతయైకయా ।
నీలయా నీరదాపాయే వనరాజ్యా మహీమివ ॥ ౨౫
సుఖార్హాం దుఃఖసంతప్తాం వ్యసనానామకోవిదాం ।
తాం సమీక్ష్య విశాలాక్షీం అధికం మలినాం కృశాం ॥ ౨౬
తర్కయామాస సీతేతి కారణైరుపపాదిభిః ।
హ్రియమాణా తదా తేన రక్షసా కామరూపిణా ॥ ౨౭
యథారూపా హి దృష్టా వై తథారూపేయమంగనా ।
పూర్ణచంద్రాననాం సుభ్రూం చారువృత్తపయోధరాం ॥ ౨౮
కుర్వంతీం ప్రభయా దేవీం సర్వా వితిమిరా దిశః ।
తాం నీలకేశీం బింబోష్ఠీం సుమధ్యాం సుప్రతిష్ఠితాం ॥ ౨౯
సీతాం పద్మపలాశాక్షీం మన్మథస్య రతిం యథా ।
ఇష్టాం సర్వస్య జగతః పూర్ణచంద్రప్రభామివ ॥ 30
భూమౌ సుతనుమాసీనాం నియతామివ తాపసీం ।
నిశ్శ్వాసబహులాం భీరుం భుజగేంద్రవధూమివ ॥ 3౧
శోకజాలేన మహతా వితతేన న రాజతీం ।
సంసక్తాం ధూమజాలేన శిఖామివ విభావసోః ॥ 3౨
తాం స్మృతీమివ సందిగ్ధాం బుద్ధిం నిపతితామివ ।
నిహతామివ చ శ్రద్ధాం ఆశాం ప్రతిహతామివ ॥ 33
సోపసర్గాం యథా సిద్ధిం బుద్ధిం సకలుషామివ ।
అభూతేనాపవాదేన కీర్తిం నిపతితామివ ॥ 3౪

రామోపరోధవ్యథితాం రక్షోహరణకర్శితాం ।
అబలాం మృగశాబాక్షీం వీక్షమాణాం తతస్తతః ॥ ౩౫
బాష్పాంబుపరిపూర్ణేన కృష్ణవక్రాక్షిపక్ష్మణా ।
వదనేనాప్రసన్నేన నిశ్శ్వసంతీం పునఃపునః ॥ ౩౬
మలపంకధరాం దీనాం మండనార్హామమండితాం ।
ప్రభాం నక్షత్రరాజస్య కాలమేఘైరివావృతాం ॥ ౩౭
తస్య సందిదిహే బుద్ధిః ముహుస్సీతాం నిరీక్ష్య తు ।
ఆమ్నాయానామయోగేన విద్యాం ప్రశిథిలామివ ॥ ౩౮
దుఃఖేన బుబుధే సీతాం హనుమాననలంకృతాం ।
సంస్కారేణ యథా హీనాం వాచమర్థాంతరం గతాం ॥ ౩౯
తాం సమీక్ష్య విశాలాక్షీం రాజపుత్రీమనిందితాం ।
తర్కయామాస సీతేతి కారణైరుపపాదయన్ ॥ ౪౦
వైదేహ్యా యాని చాంగేషు తదా రామోఽన్వకీర్తయత్ ।
తాన్యాభరణజాలాని శాఖాశోభీన్యలక్షయత్ ॥ ౪౧
సుకృతౌ కర్ణవేష్టౌ చ శ్వదంష్ట్రౌ చ సుసంస్థితౌ ।
మణివిద్రుమచిత్రాణి హస్తేష్వాభరణాని చ ॥ ౪౨
శ్యామాని చిరయుక్తత్వాత్ తథా సంస్థానవంతి చ ।
తాన్యేవైతాని మన్యేఽహం యాని రామోఽన్వకీర్తయత్ ॥ ౪౩
తత్ర యాన్యవహీనాని తాన్యహం నోపలక్షయే ।
యాన్యస్యా నావహీనాని తానీమాని న సంశయః ॥ ౪౪

పీతం కనకపట్టాభం స్రస్తం తద్వసనం శుభం ।
ఉత్తరీయం నగాసక్తం తదా దృష్టం ప్లవంగమైః॥ ౪౫
భూషణాని చ ముఖ్యాని దృష్టాని ధరణీతలే ।
అనయైవాపవిద్ధాని స్వనవంతి మహాంతి చ ॥ ౪౬
ఇదం చిరగృహీతత్వాత్ వసనం క్లిష్టవత్తరం ।
తథాఽపి నూనం తద్వర్ణం తథా శ్రీమద్యథేతరత్ ॥ ౪౭
ఇయం కనకవర్ణాంగీ రామస్య మహిషీ ప్రియా ।
ప్రణష్టాఽపి సతీ యాఽస్య మనసో న ప్రణశ్యతి ॥ ౪౮
ఇయం సా యత్కృతే రామః చతుర్భిః పరితప్యతే ।
కారుణ్యేనానృశంస్యేన శోకేన మదనేన చ ॥ ౪౯
స్త్రీ ప్రణష్టేతి కారుణ్యాత్ ఆశ్రితేత్యానృశంస్యతః ।
పత్నీ నష్టేతి శోకేన ప్రియేతి మదనేన చ ॥ ౫౦
అస్యా దేవ్యా యథారూపం అంగప్రత్యంగసౌష్ఠవం ।
రామస్య చ యథారూపం తస్యేయమసితేక్షణా ॥ ౫౧
అస్యా దేవ్యా మనస్తస్మిన్ తస్య చాస్యాం ప్రతిష్ఠితం ।
తేనేయం స చ ధర్మాత్మా ముహూర్తమపి జీవతి ॥ ౫౨
దుష్కరం కృతవాన్ రామః హీనో యదనయా ప్రభుః ।
ధారయత్యాత్మనో దేహం న శోకేనావసీదతి ॥ ౫౩
దుష్కరం కురుతే రామో య ఇమాం మత్తకాశినీం ।
సీతాం వినా మహాబాహుః ముహూర్తమపి జీవతి ॥ ౫౪

ఏవం సీతాం తదా దృష్ట్వా హృష్టః పవనసంభవః ।
జగామ మనసా రామం ప్రశశంస చ తం ప్రభుం ॥ ౫౫

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే – పంచదశస్సర్గః

అథ షోడశస్సర్గః

ప్రశస్య తు ప్రశస్తవ్యాం సీతాం తాం హరిపుంగవః ।
గుణాభిరామం రామం చ పునశ్చింతాపరోఽభవత్ ॥ ౧
స ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా బాష్పపర్యాకులేక్షణః ।
సీతామాశ్రిత్య తేజస్వీ హనుమాన్ విలలాప హ ॥ ౨
మాన్యా గురువినీతస్య లక్ష్మణస్య గురుప్రియా ।
యది సీతాఽపి దుఃఖార్తా కాలో హి దురతిక్రమః ॥ ౩
రామస్య వ్యవసాయజ్ఞా లక్ష్మణస్య చ ధీమతః ।
నాత్యర్థం క్షుభ్యతే దేవీ గంగేవ జలదాగమే ॥ ౪
తుల్యశీలవయోవృత్తాం తుల్యాభిజనలక్షణాం ।
రాఘవోఽర్హతి వైదేహీం తం చేయమసితేక్షణా ॥ ౫
తాం దృష్ట్వా నవహేమాభాం లోకకాంతామివ శ్రియం ।
జగామ మనసా రామం వచనం చేదమబ్రవీత్ ॥ ౬
అస్యా హేతోర్విశాలాక్ష్యా హతో వాలీ మహాబలః ।
రావణప్రతిమో వీర్యే కబంధశ్చ నిపాతితః ॥ ౭

విరాధశ్చ హతస్సంఖ్యే రాక్షసో భీమవిక్రమః ।
వనే రామేణ విక్రమ్య మహేంద్రేణేవ శంబరః ॥ ౮
చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణాం ।
నిహతాని జనస్థానే శరైరగ్నిశిఖోపమైః ॥ ౯
ఖరశ్చ నిహతస్సంఖ్యే త్రిశిరాశ్చ నిపాతితః ।
దూషణశ్చ మహాతేజాః రామేణ విదితాత్మనా ॥ ౧౦
ఐశ్వర్యం వానరాణాం చ దుర్లభం వాలిపాలితం ।
అస్యా నిమిత్తే సుగ్రీవః ప్రాప్తవాన్ లోకసత్కృతం ॥ ౧౧
సాగరశ్చ మయా క్రాంతః శ్రీమాన్ నదనదీపతిః ।
అస్యా హేతోర్విశాలాక్ష్యాః పురీ చేయం నిరీక్షితా ॥ ౧౨
యది రామస్సముద్రాంతాం మేదినీం పరివర్తయేత్ ।
అస్యాః కృతే జగచ్చాపి యుక్తమిత్యేవ మే మతిః ॥ ౧౩
రాజ్యం వా త్రిషు లోకేషు సీతా వా జనకాత్మజా ।
త్రైలోక్యరాజ్యం సకలం సీతాయా నాప్నుయాత్కలాం ॥ ౧౪
ఇయం సా ధర్మశీలస్య మైథిలస్య మహాత్మనః ।
సుతా జనకరాజస్య సీతా భర్తృదృఢవ్రతా ॥ ౧౫
ఉత్థితా మేదినీం భిత్త్వా క్షేత్రే హలముఖక్షతే ।
పద్మరేణునిభైః కీర్ణా శుభైః కేదారపాంసుభిః ॥ ౧౬
విక్రాంతస్యార్యశీలస్య సంయుగేష్వనివర్తినః ।
స్నుషా దశరథస్యైషా జ్యేష్ఠా రాజ్ఞో యశస్వినీ ॥ ౧౭

ధర్మజ్ఞస్య కృతజ్ఞస్య రామస్య విదితాత్మనః ।
ఇయం సా దయితా భార్యా రాక్షసీవశమాగతా ॥ ౧౮
సర్వాన్ భోగాన్ పరిత్యజ్య భర్తృస్నేహబలాత్కృతా ।
అచింతయిత్వా దుఃఖాని ప్రవిష్టా నిర్జనం వనం ॥ ౧౯
సంతుష్టా ఫలమూలేన భర్తృశుశ్రూషణే రతా ।
యా పరాం భజతే ప్రీతిం వనేఽపి భవనే యథా ॥ ౨౦
సేయం కనకవర్ణాంగీ నిత్యం సుస్మితభాషిణీ ।
సహతే యాతనామేతాం అనర్థానామభాగినీ ॥ ౨౧
ఇమాం తు శీలసంపన్నాం ద్రష్టుమర్హతి రాఘవః ।
రావణేన ప్రమథితాం ప్రపామివ పిపాసితః ॥ ౨౨
అస్యా నూనం పునర్లాభాత్ రాఘవః ప్రీతిమేష్యతి ।
రాజా రాజ్యపరిభ్రష్టః పునః ప్రాప్యేవ మేదినీం ॥ ౨౩
కామభోగైః పరిత్యక్తా హీనా బంధుజనేన చ ।
ధారయత్యాత్మనో దేహం తత్సమాగమకాంక్షిణీ ॥ ౨౪
నైషా పశ్యతి రాక్షస్యః నేమాన్ పుష్పఫలద్రుమాన్ ।
ఏకస్థహృదయా నూనం రామమేవానుపశ్యతి ॥ ౨౫
భర్తా నామ పరం నార్యాః భూషణం భూషణాదపి ।
ఏషా తు రహితా తేన భూషణార్హా న శోభతే ॥ ౨౬
దుష్కరం కురుతే రామః హీనో యదనయా ప్రభుః ।
ధారయత్యాత్మనో దేహం న దుఃఖేనావసీదతి ॥ ౨౭

ఇమామసితకేశాంతాం శతపత్రనిభేక్షణాం ।
సుఖార్హాం దుఃఖితాం దృష్ట్వా మమాపి వ్యథితం మనః ॥ ౨౮

క్షితిక్షమా పుష్కరసన్నిభాక్షీ
యా రక్షితా రాఘవలక్ష్మణాభ్యాం ।
సా రాక్షసీభిర్వికృతేక్షణాభిః
సంరక్ష్యతే సంప్రతి వృక్షమూలే ॥ ౨౯

హిమహతనళినీవ నష్టశోభా
వ్యసనపరంపరయా నిపీడ్యమానా ।
సహచరరహితేవ చక్రవాకీ
జనకసుతా కృపణాం దశాం ప్రపన్నా ॥ 30

అస్యా హి పుష్పావనతాగ్రశాఖాః
శోకం దృఢం వై జనయంత్యశోకాః ।
హిమవ్యపాయేన చ మందరశ్మిః
అభ్యుత్థితో నైకసహస్రరశ్మిః ॥ 3౧

ఇత్యేవమర్థం కపిరన్వవేక్ష్య
సీతేయమిత్యేవ నివిష్టబుద్ధిః ।
సంశ్రిత్య తస్మిన్నిషసాద వృక్షే
బలీ హరీణామృషభస్తరస్వీ ॥ 3౨

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - షోడశస్సర్గః.

అథ సప్తదశస్సర్గః.

తతః కుముదషండాభః నిర్మలో నిర్మలం స్వయం ।
ప్రజగామ నభశ్చంద్రః హంసో నీలమివోదకం ॥ ౧
సాచివ్యమివ కుర్వన్ సః ప్రభయా నిర్మలప్రభః ।
చంద్రమా రశ్మిభిశ్శీతైః సిషేవే పవనాత్మజం ॥ ౨
స దదర్శ తతస్సీతాం పూర్ణచంద్రనిభాననాం ।
శోకభారైరివ న్యస్తాం భారైర్నావమివాంభసి ॥ ౩
దిదృక్షమాణో వైదేహీం హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
స దదర్శావిదూరస్థాః రాక్షసీర్ఘోరదర్శనాః ॥ ౪
ఏకాక్షీమేకకర్ణాం చ కర్ణప్రావరణాం తథా ।
అకర్ణాం శంకుకర్ణాం చ మస్తకోచ్ఛ్వాసనాసికాం ॥ ౫
అతికాయోత్తమాంగీం చ తనుదీర్ఘశిరోధరాం ।
ధ్వస్తకేశీం తథాఽకేశీం కేశకంబళధారిణీం ॥ ౬
లంబకర్ణలలాటాం చ లంబోదరపయోధరాం ।
లంబోష్ఠీం చుబుకోష్ఠీం చ లంబాస్యాం లంబజానుకాం ॥ ౭
హ్రస్వాం దీర్ఘాం తథా కుబ్జాం వికటాం వామనాం తథా ।
కరాళాం భుగ్నవక్త్రాం చ పింగాక్షీం వికృతాననాం ॥ ౮
వికృతాః పింగళాః కాళీః క్రోధనాః కలహప్రియాః ।
కాలాయసమహాశూలకూటముద్గరధారిణీః ॥ ౯

వరాహమృగశార్దూలమహిషాజశివాముఖీః ।
గజోష్ట్రహయపాదీశ్చ నిఖాతశిరసోఽపరాః ॥ ౧౦
ఏకహస్తైకపాదాశ్చ ఖరకర్ణ్యశ్వకర్ణికాః ।
గోకర్ణీర్హస్తికర్ణీశ్చ హరికర్ణీస్తథాఽపరాః ॥ ౧౧
అనాసా అతినాసాశ్చ తిర్యఙ్నాసా వినాసికాః ।
గజసన్నిభనాసాశ్చ లలాటోచ్ఛ్వాసనాసికాః ॥ ౧౨
హస్తిపాదా మహాపాదాః గోపాదాః పాదచూళికాః ।
అతిమాత్రశిరోగ్రీవాః అతిమాత్రకుచోదరీః ॥ ౧౩
అతిమాత్రాస్యనేత్రాశ్చ దీర్ఘజిహ్వానఖాస్తథా ।
అజాముఖీర్హస్తిముఖీః గోముఖీస్సూకరీముఖీః ॥ ౧౪
హయోష్ట్రఖరవక్త్రాశ్చ రాక్షసీర్ఘోరదర్శనాః ।
శూలముద్గరహస్తాశ్చ క్రోధనాః కలహప్రియాః ॥ ౧౫
కరాళా ధూమ్రకేశీశ్చ రాక్షసీర్వికృతాననాః ।
పిబంతీస్సతతం పానం సదా మాంససురాప్రియాః ॥ ౧౬
మాంసశోణితదిగ్ధాంగీః మాంసశోణితభోజనాః ।
తా దదర్శ కపిశ్రేష్ఠః రోమహర్షణదర్శనాః ॥ ౧౭
స్కంధవంతముపాసీనాః పరివార్య వనస్పతిం ।
తస్యాధస్తాచ్చ తాం దేవీం రాజపుత్రీమనిందితాం ॥ ౧౮
లక్షయామాస లక్ష్మీవాన్ హనుమాన్ జనకాత్మజాం ।
నిష్ప్రభాం శోకసంతప్తాం మలసంకులమూర్ధజాం ॥ ౧౯

క్షీణపుణ్యాం చ్యుతాం భూమౌ తారాం నిపతితామివ ।
చారిత్రవ్యపదేశాఢ్యాం భర్తృదర్శనదుర్గతాం ॥ ౨౦
భూషణైరుత్తమైర్హీనాం భర్తృవాత్సల్యభూషితాం ।
రాక్షసాధిపసంరుద్ధాం బంధుభిశ్చ వినాకృతాం ॥ ౨౧
వియూథాం సింహసంరుద్ధాం బద్ధాం గజవధూమివ ।
చంద్రరేఖాం పయోదాంతే శారదాభ్రైరివావృతాం ॥ ౨౨
క్లిష్టరూపామసంస్పర్శాత్ అయుక్తామివ వల్లకీం ।
సీతాం భర్తృవశే యుక్తాం అయుక్తాం రాక్షసీవశే ॥ ౨౩
అశోకవనికామధ్యే శోకసాగరమాప్లుతాం ।
తాభిః పరివృతాం తత్ర సగ్రహామివ రోహిణీం ॥ ౨౪
దదర్శ హనుమాన్ దేవీం లతామకుసుమామివ ।
సా మలేన చ దిగ్ధాంగీ వపుషా చాప్యలంకృతా । ౨౫
మృణాలీ పంకదిగ్ధేవ విభాతి న విభాతి చ ।
మలినేన తు వస్త్రేణ పరిక్లిష్టేన భామినీం ॥ ౨౬
సంవృతాం మృగశాబాక్షీం దదర్శ హనుమాన్ కపిః ।
తాం దేవీం దీనవదనాం అదీనాం భర్తృతేజసా ॥ ౨౭
రక్షితాం స్వేన శీలేన సీతామసితలోచనాం ।
తాం దృష్ట్వా హనుమాన్ సీతాం మృగశాబనిభేక్షణాం ॥ ౨౮
మృగకన్యామివ త్రస్తాం వీక్షమాణాం సమంతతః ।
దహంతీమివ నిశ్వాసైః వృక్షాన్ పల్లవధారిణః ॥ ౨౯

సంఘాతమివ శోకానాం దుఃఖస్యోర్మిమివోత్థితాం ।
తాం క్షమాం సువిభక్తాంగీం వినాఽఽభరణశోభినీం ॥ ౩౦
ప్రహర్షమతులం లేభే మారుతిః ప్రేక్ష్య మైథిలీం ।
హర్షజాని చ సోఽశ్రూణి తాం దృష్ట్వా మదిరేక్షణాం ॥ ౩౧
ముమోచ హనుమాంస్తత్ర నమశ్చక్రే చ రాఘవం ।
నమస్కృత్వా స రామాయ లక్ష్మణాయ చ వీర్యవాన్ ॥ ౩౨
సీతాదర్శనసంహృష్టః హనుమాన్ సంవృతోఽభవత్ ।

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే – సప్తదశస్సర్గః.

అథ అష్టాదశస్సర్గః

తథా విప్రేక్షమాణస్య వనం పుష్పితపాదపం ।
విచిన్వతశ్చ వైదేహీం కించిచ్ఛేషా నిశాఽభవత్ ॥ ౧
షడంగవేదవిదుషాం క్రతుప్రవరయాజినాం ।
శుశ్రావ బ్రహ్మఘోషాంశ్చ విరాత్రే బ్రహ్మరక్షసాం ॥ ౨
అథ మంగళవాదిత్రైః శబ్దైః శ్రోత్రమనోహరైః ।
ప్రాబుధ్యత మహాబాహుః దశగ్రీవో మహాబలః ॥ ౩
విబుధ్య తు యథాకాలం రాక్షసేంద్రః ప్రతాపవాన్ ।
స్రస్తమాల్యాంబరధరః వైదేహీమన్వచింతయత్ ॥ ౪
భృశం నియుక్తస్తస్యాం చ మదనేన మదోత్కటః ।
న స తం రాక్షసః కామం శశాకాత్మని గూహితుం ॥ ౫

స సర్వాభరణైర్యుక్తః బిభ్రచ్ఛ్రియమనుత్తమాం ।
తాం నగైర్వివిధైర్జుష్టాం సర్వపుష్పఫలోపగైః । ౬
వృతాం పుష్కరిణీభిశ్చ నానాపుష్పోపశోభితాం ।
సదామదైశ్చ విహగైః విచిత్రాం పరమాద్భుతైః । ౭
ఈహామృగైశ్చ వివిధైః వృతాం దృష్టిమనోహరైః ।
వీథీస్సంప్రేక్షమాణశ్చ మణికాంచనతోరణాః । ౮
నానామృగగణాకీర్ణాం ఫలైః ప్రపతితైర్వృతాం ।
అశోకవనికామేవ ప్రావిశత్సంతతద్రుమాం ౯
అంగనాశతమాత్రం తు తం వ్రజంతమనువ్రజత్ ।
మహేంద్రమివ పౌలస్త్యం దేవగంధర్వయోషితః ॥ ౧౦
దీపికాః కాంచనీః కాశ్చిత్ జగృహుస్తత్ర యోషితః ।
వాలవ్యజనహస్తాశ్చ తాలవృంతాని చాపరాః ॥ ౧౧
కాంచనైరపి భృంగారైః జహ్రుస్సలిలమగ్రతః ।
మండలాగ్రానసీంశ్చైవ గృహ్యాన్యాః పృష్ఠతో యయుః ॥ ౧౨
కాచిద్రత్నమయీం స్థాలీం పూర్ణాం పానస్య భామిని ।
దక్షిణా దక్షిణేనైవ తదా జగ్రాహ పాణినా ॥ ౧౩
రాజహంసప్రతీకాశం ఛత్రం పూర్ణశశిప్రభం ।
సౌవర్ణదండమపరా గృహీత్వా పృష్ఠతో యయౌ ॥ ౧౪
నిద్రామదపరీతాక్ష్యః రావణస్యోత్తమాః స్త్రియః ।
అనుజగ్ముః పతిం వీరం ఘనం విద్యుల్లతా ఇవ ॥ ౧౫

వ్యావిద్ధహారకేయూరాః సమామృదితవర్ణకాః ।
సమాగళితకేశాంతాః సస్వేదవదనాస్తథా ॥ ౧౬
ఘూర్ణంత్యో మదశేషేణ నిద్రయా చ శుభాననాః ।
స్వేదక్లిష్టాంగకుసుమాః సుమాల్యాకులమూర్ధజాః ॥ ౧౭
ప్రయాంతం నైరృతపతిం నార్యో మదిరలోచనాః ।
బహుమానాచ్చ కామాచ్చ ప్రియా భార్యాస్తమన్వయుః ॥ ౧౮
స చ కామపరాధీనః పతిస్తాసాం మహాబలః ।
సీతాసక్తమనా మందః మదాంచితగతిర్బభౌ ॥ ౧౯
తతః కాంచీనినాదం చ నూపురాణాం చ నిస్స్వనం ।
శుశ్రావ పరమస్త్రీణాం స కపిర్మారుతాత్మజః ॥ ౨౦
తం చాప్రతిమకర్మాణం అచింత్యబలపౌరుషం ।
ద్వారదేశమనుప్రాప్తం దదర్శ హనుమాన్ కపిః ॥ ౨౧
దీపికాభిరనేకాభిః సమంతాదవభాసితం ।
గంధతైలావసిక్తాభిః ధ్రియమాణాభిరగ్రతః ॥ ౨౨
కామదర్పమదైర్యుక్తం జిహ్మతామ్రాయతేక్షణం ।
సమక్షమివ కందర్పం అపవిద్ధశరాసనం ॥ ౨౩
మథితామృతఫేనాభం అరజో వస్త్రముత్తమం ।
సలీలమనుకర్షంతం విముక్తం సక్తమంగదే ॥ ౨౪
తం పత్రవిటపే లీనః పత్రపుష్పఘనావృతః ।
సమీపముపసర్పంతం విధ్యాతుముపచక్రమే ॥ ౨౫

ఆవేక్షమాణస్తు తతో దదర్శ కపికుంజరః ।
రూపయౌవనసంపన్నాః రావణస్య వరస్త్రియః ౨౬
తాభిః పరివృతో రాజా సురూపాభిర్మహాయశాః ।
తన్మృగద్విజసంఘుష్టం ప్రవిష్టః ప్రమదావనం ॥ ౨౭
క్షీబో విచిత్రాభరణః శంకుకర్ణో మహాబలః ।
తేన విశ్రవసః పుత్రః స దృష్టో రాక్షసాధిపః ॥ ౨౮
వృతః పరమనారీభిః తారాభిరివ చంద్రమాః ।
తం దదర్శ మహాతేజాః తేజోవంతం మహాకపిః ॥ ౨౯
రావణోఽయం మహాబాహుః ఇతి సంచింత్య వానరః ।
అవప్లుతో మహాతేజాః హనుమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ౩౦
స తథాఽప్యుగ్రతేజాస్సన్ నిర్ధూతస్తస్య తేజసా ।
పత్రగుల్మాంతరే సక్తః హనుమాన్ సంవృతోఽభవత్ ॥ ౩౧
స తామసితకేశాంతాం సుశ్రోణీం సంహతస్తనీం ।
దిదృక్షురసితాపాంగాం ఉపావర్తత రావణః ॥ ౩౨

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - అష్టాదశస్సర్గః.

అథ ఏకోనవింశస్సర్గః.

తస్మిన్నేవ తతః కాలే రాజపుత్రీ త్వనిందితా ।
రూపయౌవనసంపన్నం భూషణోత్తమభూషితం ॥ ౧

తతో దృష్ట్వైవ వైదేహీ రావణం రాక్షసాధిపం ।
ప్రావేపత వరారోహా ప్రవాతే కదళీ యథా ॥ ౨
ఆచ్ఛాద్యోదరమూరుభ్యాం బాహుభ్యాం చ పయోధరౌ ।
ఉపవిష్టా విశాలాక్షీ రుదంతీ వరవర్ణినీ ॥ ౩
దశగ్రీవస్తు వైదేహీం రక్షితాం రాక్షసీగణైః ।
దదర్శ దీనాం దుఃఖార్తాం నావం సన్నామివార్ణవే ॥ ౪
అసంవృతాయామాసీనాం ధరణ్యాం సంశితవ్రతాం ।
ఛిన్నాం ప్రపతితాం భూమౌ శాఖామివ వనస్పతేః ॥ ౫
మలమండలదిగ్ధాంగిం మండనార్హామమండితాం ।
సమీపం రాజసింహస్య రామస్య విదితాత్మనః ॥ ౬
సంకల్పహయసంయుక్తైః యాంతీమివ మనోరథైః ।
శుష్యంతీం రుదతీమేకాం ధ్యానశోకపరాయణాం ॥ ౭
దుఃఖస్యాంతమపశ్యంతీం రామాం రామమనువ్రతాం।
వేష్టమానాం భయావిష్టాం పన్నగేంద్రవధూమివ ॥ ౮
ధూప్యమానాం గ్రహేణేవ రోహిణీం ధూమకేతునా ।
వృత్తశీలకులే జాతాం ఆచారవతి ధార్మికే ॥ ౯
పునస్సంస్కారమాపన్నాం జాతామివ చ దుష్కులే ।
అభూతేనాపవాదేన కీర్తిం నిపతితామివ ॥ ౧౦
ఆమ్నాయానామయోగేన విద్యాం ప్రశిథిలామివ ।
సన్నామివ మహాకీర్తిం శ్రద్ధామివ విమానితాం॥ ౧౧

ప్రజ్ఞామివ పరిక్షీణాం ఆశాం ప్రతిహతామివ ।
ఆయతీమివ విధ్వస్తాం ఆజ్ఞాం ప్రతిహతామివ ॥ ౧౨
దీప్తామివ దిశం కాలే పూజామపహృతామివ ।
పద్మినీమివ విధ్వస్తాం హతశూరాం చమూమివ ॥ ౧౩
ప్రభామివ తమోధ్వస్తాం ఉపక్షీణామివాపగాం ।
వేదీమివ పరామృష్టాం శాంతామగ్నిశిఖామివ ॥ ౧౪
పౌర్ణమాసీమివ నిశాం రాహుగ్రస్తేందుమండలాం ।
ఉత్కృష్టపర్ణకమలాం విత్రాసితవిహంగమాం ॥ ౧౫
హస్తిహస్తపరామృష్టాం ఆకులాం పద్మినీమివ ।
అతిశోకాతురాం శుష్కాం నదీం విస్రావితామివ ॥ ౧౬
పరయా మృజయా హీనాం కృష్ణపక్షనిశామివ ।
సుకుమారీం సుజాతాంగీం రత్నగర్భగృహోచితాం ॥ ౧౭
తప్యమానామివోష్ణేన మృణాలీమచిరోద్ధృతాం ।
గృహీతామాళితాం స్తంభే యూథపేన వినాకృతాం ॥ ౧౮
నిశ్శ్వసంతీం సుదుఃఖార్తాం గజరాజవధూమివ ।
ఏకయా దీర్ఘయా వేణ్యా శోభమానామయత్నతః ॥ ౧౯
నీలయా నీరదాపాయే వనరాజ్యా మహీమివ ।
ఉపవాసేన శోకేన ధ్యానేన చ భయేన చ ॥ ౨౦
పరిక్షీణాం కృశాం దీనాం అల్పాహారాం తపోధనాం ।
ఆయాచమానాం దుఃఖార్తాం ప్రాంజలిం దేవతామివ ॥ ౨౧

భావేన రఘుముఖ్యస్య దశగ్రీవపరాభవం ॥
సమీక్షమాణాం రుదతీమనిందితాం
సుపక్ష్మతామ్రాయతశుక్లలోచనాం ।
అనువ్రతాం రామమతీవ మైథిలీం
ప్రలోభయామాస వధాయ రావణః ॥ ౨౨

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే – ఏకోనవింశస్సర్గః.

—— ০ :——

అథ వింశస్సర్గః

స తాం పతివ్రతాం దీనాం నిరానందాం తపస్వినీం ।
సాకారైర్మధురైర్వాక్యైః న్యదర్శయత రావణః ॥ ౧
మాం దృష్ట్వా నాగనాసోరు గూహమానా స్తనోదరం ।
అదర్శనమివాత్మానం భయాన్నేతుం త్వమిచ్ఛసి ॥ ౨
కామయే త్వాం విశాలాక్షి బహుమన్యస్వ మాం ప్రియే ।
సర్వాంగగుణసంపన్నే సర్వలోకమనోహరే ॥ ౩
నేహ కేచిన్మనుష్యా వా రాక్షసాః కామరూపిణః ।
వ్యపసర్పతు తే సీతే భయం మత్తస్సముత్థితం ॥ ౪
స్వధర్మో రక్షసాం భీరు సర్వథైష న సంశయః ।
గమనం వా పరస్త్రీణాం హరణం సంప్రమథ్య వా ॥ ౫
ఏవం చైతదకామాం తు న త్వాం స్ప్రక్ష్యామి మైథిలి ।
కామం కామశ్శరీరే మే యథాకామం ప్రవర్తతాం ॥ ౬

దేవి నేహ భయం కార్యం మయి విశ్వసిహి ప్రియే ।
ప్రణయస్వ చ తత్త్వేన మైవం భూశ్శోకలాలసా ॥ ౭
ఏకవేణీ ధరాశయ్యా ధ్యానం మలినమంబరం ।
అస్థానేఽప్యుపవాసశ్చ నైతాన్యౌపయికాని తే ॥ ౮
విచిత్రాణి చ మాల్యాని చందనాన్యగరూణి చ ।
వివిధాని చ వాసాంసి దివ్యాన్యాభరణాని చ ॥ ౯
మహార్హాణి చ పానాని శయనాన్యాసనాని చ ।
గీతం నృత్తం చ వాద్యం చ లభ మాం ప్రాప్య మైథిలి ౧౦
స్త్రీరత్నమసి మైవం భూః కురు గాత్రేషు భూషణం।
మాం ప్రాప్య హి కథం న స్యాః త్వమనర్హా సువిగ్రహే॥ ౧౧
ఇదం తే చారు సంజాతం యౌవనం వ్యతివర్తతే।
యదతీతం పునర్నైతి స్రోతశ్శీఘ్రమపామివ। ౧౨
త్వాం కృత్వోపరతో మన్యే రూపకర్తా స విశ్వకృత్ ।
న హి రూపోపమా త్వన్యా తవాస్తి శుభదర్శనే॥ ౧౩
త్వాం సమాసాద్య వైదేహి రూపయౌవనశాలినీం ।
కః పుమానతివర్తేత సాక్షాదపి పితామహః ॥ ౧౪
యద్యత్పశ్యామి తే గాత్రం శీతాంశుసదృశాననే ।
తస్మింస్తస్మిన్ పృథుశ్రోణి చక్షుర్మమ నిబధ్యతే॥ ౧౫
భవ మైథిలి భార్యా మే మోహమేనం విసర్జయ ।
బహ్వీనాముత్తమస్త్రీణాం ఆహృతానామితస్తతః॥ ౧౬

సర్వాసామేవ భద్రం తే మమాగ్రమహిషీ భవ ।
లోకేభ్యో యాని రత్నాని సంప్రమథ్యాహృతాని వై ॥ ౧౭
తాని మే భీరు సర్వాణి రాజ్యం చైతదహం చ తే।
విజిత్య పృథివీం సర్వాం నానానగరమాలినీం ॥ ౧౮
జనకాయ ప్రదాస్యామి తవ హేతోర్విలాసిని।
నేహ పశ్యామి లోకేఽన్యం యో మే ప్రతిబలో భవేత్ ॥ ౧౯
పశ్య మే సుమహద్వీర్యం అప్రతిద్వంద్వమాహవే ।
అసకృత్సంయుగే భగ్నాః మయా విమృదితధ్వజాః॥ ౨౦
అశక్తాః ప్రత్యనీకేషు స్థాతుం మమ సురాసురాః।
ఇచ్ఛయా క్రియతామద్య ప్రతికర్మ తవోత్తమం ॥ ౨౧
సప్రభాణ్యవసజ్యంతాం తవాంగే భూషణాని చ ।
సాధు పశ్యామి తే రూపం సంయుక్తం ప్రతికర్మణా ॥ ౨౨
ప్రతికర్మాభిసంయుక్తా దాక్షిణ్యేన వరాననే ।
భుఙ్క్ష్వ భోగాన్ యథాకామం పిబ భీరు రమస్వ చ ॥ ౨౩
యథేష్టం చ ప్రయచ్ఛ త్వం పృథివీం వా ధనాని చ।
లలస్వ మయి విస్రబ్ధా ధృష్టమాజ్ఞాపయస్వ చ ॥ ౨౪
మత్ప్రసాదాల్లలంత్యాశ్చ లలంతాం బాంధవాస్తవ।
బుద్ధిం మమానుపశ్య త్వం శ్రియం భద్రే యశశ్చ మే ॥ ౨౫
కిం కరిష్యసి రామేణ సుభగే చీరవాససా ।
నిక్షిప్తవిజయో రామః గతశ్రీర్వనగోచరః ॥ ౨౬

వ్రతీ స్థండిలశాయినీ చ శంకే జీవతి వా న వా ।
న హి వైదేహి రామస్త్వాం ద్రష్టుం వాఽప్యుపలప్స్యతే ॥ ౨౭
పురోబలాకైరసితైః మేఘైర్జ్యోత్స్నామివావృతాం ।
న చాపి మమ హస్తాత్త్వాం ప్రాప్తుమర్హతి రాఘవః ॥ ౨౮
హిరణ్యకశిపుః కీర్తిం ఇంద్రహస్తగతామివ ।
చారుస్మితే చారుదతి చారునేత్రే విలాసిని ॥ ౨౯
మనోహరసి మే భీరు సుపర్ణః పన్నగం యథా ।
క్లిష్టకౌశేయవసనాం తన్వీమప్యనలంకృతాం ॥ ౩౦
త్వాం దృష్ట్వా స్వేషు దారేషు రతిం నోపలభామ్యహం ।
అంతఃపురనివాసిన్యః స్త్రియస్సర్వగుణాన్వితాః ॥ ౩౧
యావంత్యో మమ సర్వాసాం ఐశ్వర్యం కురు జానకి ।
మమ హ్యసితకేశాంతే త్రైలోక్యప్రవరాః స్త్రియః ॥ ౩౨
తాస్త్వాం పరిచరిష్యంతి శ్రియమప్సరసో యథా ।
యాని వైశ్రవణే సుభ్రు రత్నాని చ ధనాని చ ॥ ౩౩
తాని లోకాంశ్చ సుశ్రోణి మాం చ భుంక్ష్వ యథాసుఖం ।
న రామస్తపసా దేవి న బలేన న విక్రమైః ॥ ౩౪
న ధనేన మయా తుల్యః తేజసా యశసాఽపి వా ।

పిబ విహర రమస్వ భుంక్ష్వ భోగాన్
ధననిచయం ప్రదిశామి మేదినీం చ ।
మయి లల లలనే యథాసుఖం త్వం

త్వయి చ సమేత్య లలాతు బాంధవాస్తే ॥ ౩౫
కుసుమితతరుజాలసంతతాని
భ్రమరయుతాని సముద్రతీరజాని ।
కనకవిమలహారభూషితాంగి
విహర మయా సహ భీరు కాననాని ॥ ౩౬
ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - వింశస్సర్గః.

అథ ఏకవింశస్సర్గః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సీతా రౌద్రస్య రక్షసః ।
ఆర్తా దీనస్వరా దీనం ప్రత్యువాచ తతశ్శనైః ॥ ౧
దుఃఖార్తా రుదతీ సీతా వేపమానా తపస్వినీ ।
చింతయంతీ వరారోహా పతిమేవ పతివ్రతా ॥ ౨
తృణమంతరతః కృత్వా ప్రత్యువాచ శుచిస్మితా ।
నివర్తయ మనో మత్తః స్వజనే క్రియతాం మనః ॥ ౩
న మాం ప్రార్థయితుం యుక్తః త్వం సిద్ధిమివ పాపకృత్ ।
అకార్యం న మయా కార్యం ఏకపత్న్యా విగర్హితం ॥ ౪
కులం సంప్రాప్తయా పుణ్యం కులే మహతి జాతయా ।
ఏవముక్త్వా తు వైదేహీ రావణం తం యశస్వినీ ॥ ౫
రాక్షసం పృష్ఠతః కృత్వా భూయో వచనమబ్రవీత్ ।
నాహమౌపయికీ భార్యా పరభార్యా సతీ తవ ॥ ౬

సాధు ధర్మమవేక్షస్వ సాధు సాధువ్రతం చర ।
యథా తవ తథాఽన్యేషాం దారా రక్ష్యా నిశాచర ॥ ౭
ఆత్మానముపమాం కృత్వా స్వేషు దారేషు రమ్యతాం ।
అతుష్టం స్వేషు దారేషు చపలం చలితేంద్రియం ॥ ౮
నయంతి నికృతిప్రజ్ఞం పరదారాః పరాభవం ।
ఇహ సంతో న వా సంతి సతో వా నానువర్తసే ॥ ౯
తథా హి విపరీతా తే బుద్ధిరాచారవర్జితా ।
వచో మిథ్యాప్రణీతాత్మా పథ్యముక్తం విచక్షణైః ॥ ౧౦
రాక్షసానామభావాయ త్వం వా న ప్రతిపద్యసే ।
అకృతాత్మానమాసాద్య రాజానమనయే రతం ॥ ౧౧
సమృద్ధాని వినశ్యంతి రాష్ట్రాణి నగరాణి చ ।
తథేయం త్వాం సమాసాద్య లంకా రత్నౌఘసంకులా ॥ ౧౨
అపరాధాత్తవైకస్య న చిరాద్వినశిష్యతి ।
స్వకృతైర్హన్యమానస్య రావణాదీర్ఘదర్శినః ॥ ౧౩
అభినందంతి భూతాని వినాశే పాపకర్మణః ।
ఏవం త్వాం పాపకర్మాణం వక్ష్యంతి నికృతా జనాః ॥ ౧౪
దిష్ట్యైతద్వ్యసనం ప్రాప్తో రౌద్ర ఇత్యేవ హర్షితాః ।
శక్యా లోభయితుం నాహం ఐశ్వర్యేణ ధనేన వా ॥ ౧౫
అనన్యా రాఘవేణాహం భాస్కరేణ ప్రభా యథా ।
ఉపధాయ భుజం తస్య లోకనాథస్య సత్కృతం ॥ ౧౬

కథం నామోపధాస్యామి భుజమన్యస్య కస్యచిత్ ।
అహమౌపయికీ భార్యా తస్యైవ వసుధాపతేః ॥ ౧౭
వ్రతస్నాతస్య విప్రస్య విద్యేవ విదితాత్మనః ।
సాధు రావణ రామేణ మాం సమానయ దుఃఖితాం ॥ ౧౮
వనే వాసితయా సార్ధం కరేణ్వేవ గజాధిపం ।
మిత్రమౌపయికం కర్తుం రామస్థానం పరీప్సతా ॥ ౧౯
వధం చానిచ్ఛతా ఘోరం త్వయాఽసౌ పురుషర్షభః ।
విదితస్స హి ధర్మజ్ఞః శరణాగతవత్సలః ॥ ౨౦
తేన మైత్రీ భవతు తే యది జీవితుమిచ్ఛసి ।
ప్రసాదయస్వ త్వం చైనం శరణాగతవత్సలం ॥ ౨౧
మాం చాస్మై ప్రయతో భూత్వా నిర్యాతయితుమర్హసి ।
ఏవం హి తే భవేత్స్వస్తి సంప్రదాయ రఘూత్తమే ॥ ౨౨
అన్యథా త్వం హి కుర్వాణః వధం ప్రాప్స్యసి రావణ ।
వర్జయేద్వజ్రముత్సృష్టం వర్జయేదంతకశ్చిరం ॥ ౨౩
త్వద్విధం తు న సంక్రుద్ధః లోకనాథస్స రాఘవః ।
రామస్య ధనుషశ్శబ్దం శ్రోష్యసి త్వం మహాస్వనం ॥ ౨౪
శతక్రతువిసృష్టస్య నిర్ఘోషమశనేరివ ।
ఇహ శీఘ్రం సుపర్వాణః జ్వలితాస్యా ఇవోరగాః ॥ ౨౫
ఇషవో నిపతిష్యంతి రామలక్ష్మణలక్షణాః ।
రక్షాంసి పరినిఘ్నంతః పుర్యామస్యాం సమంతతః ॥ ౨౬

అసంపాతం కరిష్యంతి పతంతః కంకపత్రిణః ।
రాక్షసేంద్రమహాసర్పాన్ స రామగరుడో మహాన్ ॥ ౨౭
ఉద్ధరిష్యతి వేగేన వైనతేయ ఇవోరగాన్ ।
అపనేష్యతి మాం భర్తా త్వత్తశ్శీఘ్రమరిందమః ॥ ౨౮
అసురేభ్యశ్శ్రియం దీప్తాం విష్ణుస్త్రిభిరివ క్రమైః ।
జనస్థానే హతస్థానే నిహతే రక్షసాం బలే ॥ ౨౯
అశక్తేన త్వయా రక్షః కృతమేతదసాధు వై ।
ఆశ్రమం తు తయోశ్శూన్యం ప్రవిశ్య నరసింహయోః ॥ ౩౦
గోచరం గతయోర్భ్రాత్రోః అపనీతా త్వయాఽధమ ।
న హి గంధముపాఘ్రాయ రామలక్ష్మణయోస్త్వయా ॥ ౩౧
శక్యం సందర్శనే స్థాతుం శునా శార్దూలయోరివ ।
తస్య తే విగ్రహే తాభ్యాం యుగగ్రహణమస్థిరం ॥ ౩౨
వృత్రస్యేవేంద్రబాహుభ్యాం బాహోరేకస్య నిగ్రహః ।
క్షిప్రం తవ స నాథో మే రామస్సౌమిత్రిణా సహ ॥
తోయమల్పమివాదిత్యః ప్రాణానాదాస్యతే శరైః ॥ ౩౩

గిరిం కుబేరస్య గతోఽథవాఽఽలయం
సభాం గతో వా వరుణస్య రాజ్ఞః ।
అసంశయం దాశరథేర్న మోక్ష్యసే
మహాద్రుమః కాలహతోఽశనేరివ ॥ ౩౪

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ఏకవింశస్సర్గః

అథ ద్వావింశస్సర్గః.

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా పరుషం రాక్షసాధిపః ।
ప్రత్యువాచ తతస్సీతాం విప్రియం ప్రియదర్శనాం ॥ ౧
యథాయథా సాంత్వయితా వశ్యః స్త్రీణాం తథాతథా ।
యథాయథా ప్రియం వక్తా పరిభూత స్తథాతథా ॥ ౨
సంనియచ్ఛతి మే క్రోధం త్వయి కామస్సముత్థితః।
ద్రవతో మార్గమాసాద్య హయానివ సుసారథిః ॥ ౩
వామః కామో మనుష్యాణాం యస్మిన్ కిల నిబధ్యతే।
జనే తస్మింస్త్వనుక్రోశః స్నేహశ్చ కిల జాయతే ॥ ౪
ఏతస్మాత్ కారణాన్న త్వాం ఘాతయామి వరాననే ।
వధార్హామవమానార్హాం మిథ్యాప్రవ్రజితే రతాం॥ ౫
పరుషాణీహ వాక్యాని యానియాని బ్రవీషి మాం ।
తేషుతేషు వధో యుక్తః తవ మైథిలి దారుణః ॥ ౬
ఏవముక్త్వా తు వైదేహీం రావణో రాక్షసాధిపః ।
క్రోధసంరంభసంయుక్తః సీతాముత్తరమబ్రవీత్॥ ౭
ద్వౌ మాసౌ రక్షితవ్యౌ మే యోఽవధిస్తే మయా కృతః।
తతశ్శయనమారోహ మమ త్వం వరవర్ణిని॥ ౮
ఊర్ధ్వం ద్వాభ్యాం తు మాసాభ్యాం భర్తారం మామనిచ్ఛతీం ।
మమ త్వాం ప్రాతరాశార్థం ఆరభంతే మహానసే ॥ ౯

తాం తర్జ్యమానాం సంప్రేక్ష్య రాక్షసేంద్రేణ జానకీం ।
దేవగంధర్వకన్యాస్తా విషేదుర్వికృతేక్షణాః ॥ ౧౦
ఓష్ఠప్రకారైరపరాః వక్త్రైర్నేత్రైస్తథాఽపరాః ।
సీతామాశ్వాసయామాసుః తర్జితాం తేన రక్షసా ॥ ౧౧
తాభిరాశ్వాసితా సీతా రావణం రాక్షసాధిపం।
ఉవాచాత్మహితం వాక్యం వృత్తశౌండీర్యగర్వితం ॥ ౧౨
నూనం న తే జనః కశ్చిత్ అస్తి నిశ్శ్రేయసే స్థితః ।
నివారయతి యో న త్వాం కర్మణోఽస్మాద్విగర్హితాత్ ॥ ౧౩
మాం హి ధర్మాత్మనః పత్నీం శచీమివ శచీపతేః ।
త్వదన్యస్త్రిషు లోకేషు ప్రార్థయేన్మనసాఽపి కః ॥ ౧౪
రాక్షసాధమ రామస్య భార్యామమితతేజసః ।
ఉక్తవానసి యత్పాపం క్వ గతస్తస్య మోక్ష్యసే ॥ ౧౫
యథా దృప్తశ్చ మాతంగః శశశ్చ సహితౌ వనే ।
తథా ద్విరదవద్రామః త్వం నీచశశవత్ స్మృతః ॥ ౧౬
స త్వమిక్ష్వాకునాథం వై క్షిపన్నిహ న లజ్జసే ।
చక్షుషోర్విషయం తస్య న తావదుపగచ్ఛసి ॥ ౧౭
ఇమే తే నయనే క్రూరే విరూపే కృష్ణపింగళే ।
క్షితౌ న పతితే కస్మాత్ మామనార్య నిరీక్షతః ॥ ౧౮
తస్య ధర్మాత్మనః పత్నీం స్నుషాం దశరథస్య చ ।
కథం వ్యాహరతో మాం తే న జిహ్వా వ్యవశీర్యతే ॥ ౧౯

అసందేశాత్తు రామస్య తపసశ్చానుపాలనాత్ ।
న త్వాం కుర్మి దశగ్రీవ భస్మ భస్మార్హ తేజసా ॥ ౨౦
నాపహర్తుమహం శక్యా త్వయా రామస్య ధీమతః ।
విధిస్తవ వధార్థాయ విహితో నాత్ర సంశయః ॥ ౨౧
శూరేణ ధనదభ్రాత్రా బలైస్సముదితేన చ ।
అపోహ్య రామం కస్మాద్ధి దారచౌర్యం త్వయా కృతం ॥ ౨౨
సీతాయా వచనం శ్రుత్వా రావణో రాక్షసాధిపః ।
వివృత్య నయనే క్రూరే జానకీమన్వవైక్షత ॥ ౨౩
నీలజీమూతసంకాశః మహాభుజశిరోధరః ।
సింహసత్త్వగతిశ్శ్రీమాన్ దీప్తజిహ్వాగ్రలోచనః ॥ ౨౪
చలాగ్రముకుటప్రాంశుః చిత్రమాల్యానులేపనః ।
రక్తమాల్యాంబరధరః తప్తాంగదవిభూషణః ॥ ౨౫
శ్రోణిసూత్రేణ మహతా మేచకేన సుసంవృతః ।
అమృతోత్పాదనద్ధేన భుజగేనేవ మందరః ॥ ౨౬
తాభ్యాం స పరిపూర్ణాభ్యాం భుజాభ్యాం రాక్షసేశ్వరః ।
శుశుభేఽచలసంకాశః శృంగాభ్యామివ మందరః ॥ ౨౭
తరుణాదిత్యవర్ణాభ్యాం కుండలాభ్యాం విభూషితః ।
రక్తపల్లవపుష్పాభ్యాం అశోకాభ్యామివాచలః ॥ ౨౮
స కల్పవృక్షప్రతిమః వసంత ఇవ మూర్తిమాన్ ।
శ్మశానచైత్యప్రతిమః భూషితోఽపి భయంకరః ॥ ౨౯

అవేక్షమాణో వైదేహీం కోపసంరక్తలోచనః ।
ఉవాచ రావణస్సీతాం భుజంగ ఇవ నిశ్శ్వసన్ ॥ ౨౦
అనయేనాభిసంపన్నం అర్థహీనమనువ్రతే ।
నాశయామ్యహమద్య త్వాం సూర్యస్సంధ్యామివౌజసా ॥ ౨౧
ఇత్యుక్త్వా మైథిలీం రాజా రావణశ్శత్రురావణః ।
సందిదేశ తతస్సర్వాః రాక్షసీర్ఘోరదర్శనాః ॥ ౨౨
ఏకాక్షీమేకకర్ణాం చ కర్ణప్రావరణాం తథా ।
గోకర్ణీం హస్తికర్ణీం చ లంబకర్ణీమకర్ణికాం ॥ ౨౩
హస్తిపాద్యశ్వపాద్యౌ చ గోపాదీం పాదచూళికాం ।
ఏకాక్షీమేకపాదీం చ పృథుపాదీమపాదికాం ॥ ౨౪
అతిమాత్రశిరోగ్రీవాం అతిమాత్రకుచోదరీం ।
అతిమాత్రాస్యనేత్రాం చ దీర్ఘజిహ్వామజిహ్వికాం ॥ ౨౫
అనాసికాం సింహముఖీం గోముఖీం సూకరీముఖీం ।
యథా మద్వశగా సీతా క్షిప్రం భవతి జానకీ ॥ ౨౬
తథా కురుత రాక్షస్యః సర్వాః క్షిప్రం సమేత్య చ ।
ప్రతిలోమానులోమైశ్చ సామదానాదిభేదనైః ॥ ౨౭
ఆవర్జయత వైదేహీం దండస్యోద్యమనేన చ ।
ఇతి ప్రతిసమాదిశ్య రాక్షసేంద్రః పునఃపునః ॥ ౨౮
కామమన్యుపరీతాత్మా జానకీం పర్యతర్జయత్ ।
ఉపగమ్య తతః క్షిప్రం రాక్షసీ ధాన్యమాలినీ ॥ ౨౯

పరిష్వజ్య దశగ్రీవం ఇదం వచనమబ్రవీత్ ।
మయా క్రీడ మహారాజ సీతయా కిం తవానయా ॥ ౪౦
వివర్ణయా కృపణయా మానుష్యా రాక్షసేశ్వర ।
నూనమస్యా మహారాజ న దివ్యాన్భోగసత్తమాన్ ॥ ౪౧
విదధాత్యమరశ్రేష్ఠః తవ బాహుబలార్జితాన్ ।
అకామాం కామయానస్య శరీరముపతప్యతే ॥ ౪౨
ఇచ్ఛంతీం కామయానస్య ప్రీతిర్భవతి శోభనా ।
ఏవముక్తస్తు రాక్షస్యా సముత్క్షిప్తస్తతో బలీ ॥ ౪౩
ప్రహసన్ మేఘసంకాశః రాక్షసస్సం న్యవర్తత ।
ప్రస్థితస్స దశగ్రీవః కంపయన్నివ మేదినీం ॥ ౪౪
జ్వలద్భాస్కరవర్ణాభం ప్రవివేశ నివేశనం ।
దేవగంధర్వకన్యాశ్చ నాగకన్యాశ్చ సర్వతః ॥
పరివార్య దశగ్రీవం వివిశుస్తద్గృహోత్తమం । ౪౫

స మైథిలీం ధర్మపరామవస్థితాం
ప్రవేపమానాం పరిభర్త్స్య రావణః ।
విహాయ సీతాం మదనేన మోహితః
స్వమేవ వేశ్మ ప్రవివేశ భాస్వరం ॥ ౪౬

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే – ద్వావింశస్సర్గః.

అథ త్రయోవింశస్సర్గః,

ఇత్యుక్త్వా మైథిలీం రాజా రావణశ్శత్రురావణః ।
సందిశ్య చ తతస్సర్వాః రాక్షసీర్నిర్జగామ హ ॥ ౧
నిష్క్రాంతే రాక్షసేంద్రే తు పునరంతఃపురం గతే ।
రాక్షస్యో భీమరూపాస్తాః సీతాం సమభిదుద్రువుః ॥ ౨
తతస్సీతాముపాగమ్య రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః ।
పరం పరుషయా వాచా వైదేహీమిదమబ్రువన్ ॥ ౩
పౌలస్త్యస్య వరిష్ఠస్య రావణస్య మహాత్మనః ।
దశగ్రీవస్య భార్యాత్వం సీతే న బహుమన్యసే ॥ ౪
తతస్త్వేకజటా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ ।
ఆమంత్ర్య క్రోధతామ్రాక్షీ సీతాం కరతలోదరీం ॥ ౫
ప్రజాపతీనాం షణ్ణాం తు చతుర్థో యః ప్రజాపతిః ।
మానసో బ్రహ్మణః పుత్రః పులస్త్య ఇతి విశ్రుతః ॥ ౬
పులస్త్యస్య తు తేజస్వీ మహర్షిర్మానసస్సుతః ।
నామ్నా స విశ్రవా నామ ప్రజాపతిసమప్రభః ॥ ౭
తస్య పుత్రో విశాలాక్షి రావణశ్శత్రురావణః ।
తస్య త్వం రాక్షసేంద్రస్య భార్యా భవితుమర్హసి ॥ ౮
మయోక్తం చారుసర్వాంగి వాక్యం కిం నానుమన్యసే ।
తతో హరిజటా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౯

వివృత్య నయనే కోపాత్ మార్జారసదృశేక్షణా ।
యేన దేవాస్త్రయస్త్రింశత్ దేవరాజశ్చ నిర్జితాః ॥ ౧౦
తస్య త్వం రాక్షసేన్ద్రస్య భార్యా భవితుమర్హసి ।
తతస్తు ప్రఘసా నామ రాక్షసీ క్రోధమూర్ఛితా ॥ ౧౧
భర్త్సయంతీ తదా ఘోరం ఇదం వచనమబ్రవీత్ ।
వీర్యోత్సిక్తస్య శూరస్య సంగ్రామేష్వనివర్తినః ॥ ౧౨
బలినో వీర్యయుక్తస్య భార్యాత్వం కిం న లిప్ససే ।
ప్రియాం బహుమతాం భార్యాం త్యక్త్వా రాజా మహాబలః ॥ ౧౩
సర్వాసాం చ మహాభాగాం త్వాముపైష్యతి రావణః ।
సమృద్ధం స్త్రీసహస్రేణ నానారత్నోపశోభితం ॥ ౧౪
అంతఃపురం సముత్సృజ్య త్వాముపైష్యతి రావణః ।
అన్యా తు వికటా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౧౫
అసకృద్దేవతా యుద్ధే నాగగంధర్వదానవాః ।
నిర్జితాస్సమరే యేన స తే పార్శ్వముపాగతః ॥ ౧౬
తస్య సర్వసమృద్ధస్య రావణస్య మహాత్మనః ।
కిమద్య రాక్షసేంద్రస్య భార్యాత్వం నేచ్ఛసేఽధమే ॥ ౧౭
తతస్తు దుర్ముఖీ నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ ।
యస్య సూర్యో న తపతి భీతో యస్య చ మారుతః ॥ ౧౮
న వాతి స్మాయతాపాంగి కిం త్వం తస్య న తిష్ఠసి ।
పుష్పవృష్టిం చ తరవః ముముచుర్యస్య వై భయాత్ ॥ ౧౯

శైలాశ్చ సుభ్రూః పానీయం జలదాశ్చ యదేచ్ఛతి ।
తస్య నైరృతరాజస్య రాజరాజస్య భామిని ॥ ౨౦
కిం త్వం న కురుషే బుద్ధిం భార్యార్థే రావణస్య హి ।
సాధు తే తత్త్వతో దేవి కథితం సాధు భామిని ॥
గృహాణ సుస్మితే వాక్యం అన్యథా న భవిష్యసి ॥ ౨౧
ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - త్రయోవింశస్సర్గః.

:o:

అథ చతుర్వింశస్సర్గః.

తతస్సీతాముపాగమ్య రాక్షస్యో వికృతాననాః ।
పరుషం పరుషా నార్యః ఊచుస్తాం వాక్యమప్రియం ॥ ౧
కిం త్వమంతఃపురే సీతే సర్వభూతమనోహరే ।
మహార్హశయనోపేతే న వాసమనుమన్యసే ॥ ౨
మానుషీ మానుషస్యైవ భార్యాత్వం బహుమన్యసే ।
ప్రత్యాహర మనో రామాత్ న త్వం జాతు భవిష్యసి ॥ ౩
త్రైలోక్యవసుభోక్తారం రావణం రాక్షసేశ్వరం ।
భర్తారముపసంగమ్య విహరస్వ యథాసుఖం ॥ ౪
మానుషీ మానుషం తం తు రామమిచ్ఛసి శోభనే ।
రాజ్యాద్భ్రష్టమసిద్ధార్థం విక్లబం త్వమనిందితే ॥ ౫
రాక్షసీనాం వచశ్శ్రుత్వా సీతా పద్మనిభేక్షణా ।
నేత్రాభ్యామశ్రుపూర్ణాభ్యాం ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౬

యదిదం లోకవిద్విష్టం ఉదాహరథ సంగతాః ।
నైతన్మనసి వాక్యం మే కిల్బిషం ప్రతిభాతి వః ॥ ౭
న మానుషీ రాక్షసస్య భార్యా భవితుమర్హతి ।
కామం ఖాదత మాం సర్వాః న కరిష్యామి వో వచః ॥ ౮
దీనో వా రాజ్యహీనో వా యో మే భర్తా స మే గురుః ।
తం నిత్యమనురక్తాఽస్మి యథా సూర్యం సువర్చలా ॥ ౯
యథా శచీ మహాభాగా శక్రం సముపతిష్ఠతి ।
అరుంధతీ వసిష్ఠం చ రోహిణీ శశినం యథా ॥ ౧౦
లోపాముద్రా యథాఽగస్త్యం సుకన్యా చ్యవనం యథా ।
సావిత్రీ సత్యవంతం చ కపిలం శ్రీమతీ యథా ॥ ౧౧
సౌదాసం మదయంతీవ కేశినీ సగరం యథా ।
నైషధం దమయంతీవ భైమీ పతిమనువ్రతా ॥ ౧౨
తథాఽహమిక్ష్వాకువరం రామం పతిమనువ్రతా ।
సీతాయా వచనం శ్రుత్వా రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః ॥ ౧౩
భర్త్సయంతి స్మ పరుషైః వాక్యై రావణచోదితాః ।
అవలీనస్స నిర్వాక్యః హనుమాన్ శింశుపాద్రుమే ॥ ౧౪
సీతాం సంతర్జయంతీస్తాః రాక్షసీరశృణోత్ కపిః ।
తామభిక్రమ్య సంక్రుద్ధా వేపమానాం సమంతతః ॥ ౧౫
భృశం సంలిలిహుర్దీప్తాన్ ప్రలంబాన్ దశనచ్ఛదాన్ ।
ఊచుశ్చ పరమక్రుద్ధాః ప్రగృహ్యాశు పరశ్వధాన్ ॥ ౧౬

సేయమర్హతి భర్తారం రావణం రాక్షసాధిపం ।
సా భర్త్స్యమానా భీమాభిః రాక్షసీభిర్వరాననా ॥ ౧౭
సా బాష్పముపమార్జంతీ శింశుపాం తాముపాగతా ।
తతస్తాం శింశుపాం సీతా రాక్షసీభిస్సమావృతా ॥ ౧౮
అభిగమ్య విశాలాక్షీ తస్థౌ శోకపరిప్లుతా ।
తాం కృశాం దీనవదనాం మలినాంబరధారిణీం ॥ ౧౯
భర్త్సయాంచక్రిరే సీతాం రాక్షస్యస్తాం సమంతతః ।
తతస్తాం వినతా నామ రాక్షసీ భీమదర్శనా ॥ ౨౦
అబ్రవీత్ కుపితాకారా కరాళా నిర్ణతోదరీ ।
సీతే పర్యాప్తమేతావత్ భర్తుః స్నేహో నిదర్శితః ॥ ౨౧
సర్వత్రాతికృతం భద్రే వ్యసనాయోపకల్పతే ।
పరితుష్టాఽస్మి భద్రం తే మానుషస్తే కృతో విధిః ॥ ౨౨
మమాపి తు వచః పథ్యం బ్రువంత్యాః కురు మైథిలి ।
రావణం భజ భర్తారం భర్తారం సర్వరక్షసాం ॥ ౨౩
విక్రాంతం రూపవంతం చ సురేశమివ వాసవం ।
దక్షిణం త్యాగశీలం చ సర్వస్య ప్రియదర్శనం ॥ ౨౪
మానుషం కృపణం రామం త్యక్త్వా రావణమాశ్రయ ।
దివ్యాంగరాగా వైదేహి దివ్యాభరణభూషితా ॥ ౨౫
అద్య ప్రభృతి సర్వేషాం లోకానామీశ్వరీ భవ ।
అగ్నేస్స్వాహా యథా దేవీ శచీవేంద్రస్య శోభనే ॥ ౨౬

కిం తే రామేణ వైదేహి కృపణేన గతాయుషా ।
ఏతదుక్తం చ మే వాక్యం యది త్వం న కరిష్యసి ॥ ౨౭
అస్మిన్ ముహూర్తే సర్వాస్త్వాం భక్షయిష్యామహే వయం ।
అన్యా తు వికటా నామ లంబమానపయోధరా ॥ ౨౮
అబ్రవీత్ కుపితా సీతాం ముష్టిముద్యమ్య గర్జతీ ।
బహూన్యప్రియరూపాణి వచనాని సుదుర్మతే ॥ ౨౯
అనుక్రోశాన్మృదుత్వాచ్చ సోఢాని తవ మైథిలి ।
న చ నః కురుషే వాక్యం హితం కాలపురస్కృతం ॥ ౩౦
ఆనీతాఽసి సముద్రస్య పారమన్యైర్దురాసదం ।
రావణాంతఃపురం ఘోరం ప్రవిష్టా చాసి మైథిలి ॥ ౩౧
రావణస్య గృహే రుద్ధాం అస్మాభిస్తు సురక్షితాం ।
న త్వాం శక్తః పరిత్రాతుం అపి సాక్షాత్ పురందరః ॥ ౩౨
కురుష్వ హితవాదిన్యా వచనం మమ మైథిలి ।
అలమశ్రుప్రపాతేన త్యజ శోకమనర్థకం ॥ ౩౩
భజ ప్రీతిం ప్రహర్షం చ త్యజైతాం నిత్యదైన్యతాం ।
సీతే రాక్షసరాజేన సహ క్రీడ యథాసుఖం ॥ ౩౪
జానాసి హి యథా భీరు స్త్రీణాం యౌవనమధ్రువం ।
యావన్న తే వ్యతిక్రామేత్ తావత్సుఖమవాప్నుహి ॥ ౩౫
ఉద్యానాని చ రమ్యాణి పర్వతోపవనాని చ ।
సహ రాక్షసరాజేన చర త్వం మదిరేక్షణే ॥ ౩౬

స్త్రీసహస్రాణి తే సప్త వశే స్థాస్యంతి సుందరి ।
రావణం భజ భర్తారం భర్తారం సర్వరక్షసాం ॥ ౩౭
ఉత్పాట్య వా తే హృదయం భక్షయిష్యామి మైథిలి ।
యది మే వ్యాహృతం వాక్యం న యథావత్ కరిష్యసి ॥ ౩౮
తతశ్చండోదరీ నామ రాక్షసీ క్రోధమూర్ఛితా ।
భ్రామయంతీ మహచ్ఛూలం ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౩౯
ఇమాం హరిణలోలాక్షీం త్రాసోత్కంపిపయోధరాం ।
రావణేన హృతాం దృష్ట్వా దౌహృదో మే మహానభూత్ ॥ ౪౦
యకృత్ ప్లీహమథోత్పీడం హృదయం చ సబంధనం ।
ఆంత్రాణ్యపి తథా శీర్షం ఖాదేయమితి మే మతిః ॥ ౪౧
తతస్తు ప్రఘసా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ ।
కంఠమస్యా నృశంసాయాః పీడయామ కిమాస్యతే ॥ ౪౨
నివేద్యతాం తతో రాజ్ఞే మానుషీ సా మృతేతి హ ।
నాత్ర కశ్చన సందేహః ఖాదతేతి స వక్ష్యతి ॥ ౪౩
తతస్త్వజాముఖీ నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ ।
విశస్యేమాం తతస్సర్వాః సమాన్ కురుత పీలుకాన్ ॥ ౪౪
విభజామ తతస్సర్వాః వివాదో మే న రోచతే ।
పేయమానీయతాం క్షిప్రం లేహ్యముచ్చావచం బహు ॥ ౪౫
తతశ్శూర్పణఖా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ ।
అజాముఖ్యా యదుక్తం హి తదేవ మమ రోచతే ॥ ౪౬

సురా చానీయతాం క్షిప్రం సర్వశోకవినాశినీ ।
మానుషం మాంసమాస్వాద్య నృత్యామోఽథ నికుంభిలాం ॥ ౪౭
ఏవం సంభర్త్స్యమానా సా సీతా సురసుతోపమా ।
రాక్షసీభిస్సుఘోరాభిః ధైర్యముత్సృజ్య రోదితి ॥ ౪౮

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - చతుర్వింశస్సర్గః.

అథ పంచవింశస్సర్గః.

తథా తాసాం వదంతీనాం పరుషం దారుణం బహు ।
రాక్షసీనామసౌమ్యానాం రురోద జనకాత్మజా ॥ ౧
ఏవముక్తా తు వైదేహీ రాక్షసీభిర్మనస్వినీ ।
ఉవాచ పరమత్రస్తా బాష్పగద్గదయా గిరా ॥ ౨
న మానుషీ రాక్షసస్య భార్యా భవితుమర్హతి ।
కామం ఖాదత మాం సర్వాః న కరిష్యామి వో వచః ॥ ౩
సా రాక్షసీమధ్యగతా సీతా సురసుతోపమా ।
న శర్మ లేభే దుఃఖార్తా రావణేన చ తర్జితా ॥ ౪
వేపతే స్మాధికం సీతా విశంతీవాంగమాత్మనః ।
వనే యూథపరిభ్రష్టా మృగీ కోకైరివార్దితా ॥ ౫
సా త్వశోకస్య విపులాం శాఖామాలంబ్య పుష్పితాం ।
చింతయామాస శోకేన భర్తారం భగ్నమానసా ॥ ౬

సా స్నాపయంతీ విపులౌ స్తనౌ నేత్రజలస్రవైః ।
చింతయంతీ న శోకస్య తదాఽంతమధిగచ్ఛతి ॥ ౭
సా వేపమానా పతితా ప్రవాతే కదళీ యథా ।
రాక్షసీనాం భయత్రస్తా వివర్ణవదనాఽభవత్ ॥ ౮
తస్యాస్సా దీర్ఘవిపులా వేపంత్యాస్సీతయా తదా ।
దదృశే కంపినీ వేణీ వ్యాళీవ పరిసర్పతీ ॥ ౯
సా నిశ్శ్వసంతీ దుఃఖార్తా శోకోపహతచేతనా ।
ఆర్తా వ్యసృజదశ్రూణి మైథిలీ విలలాప హ ॥ ౧౦
హా రామేతి చ దుఃఖార్తా హా పునర్లక్ష్మణేతి చ ।
హా శ్వశ్రు మమ కౌసల్యే హా సుమిత్రేతి భామినీ ॥ ౧౧
లోకప్రవాదస్సత్యోఽయం పండితైస్సముదాహృతః ।
అకాలే దుర్లభో మృత్యుః స్త్రియా వా పురుషస్య వా ॥ ౧౨
యత్రాహమేవం క్రూరాభిః రాక్షసీభిరిహార్దితా ।
జీవామి హీనా రామేణ ముహూర్తమపి దుఃఖితా ॥ ౧౩
ఏషాఽల్పపుణ్యా కృపణా వినశిష్యామ్యనాథవత్ ।
సముద్రమధ్యే నౌః పూర్ణా వాయువేగైరివాహతా ॥ ౧౪
భర్తారం తమపశ్యంతీ రాక్షసీవశమాగతా ।
సీదామి ఖలు శోకేన కూలం తోయహతం యథా ॥ ౧౫
తం పద్మదళపత్రాక్షం సింహవిక్రాంతగామినం ।
ధన్యాః పశ్యంతి మే నాథం కృతజ్ఞం ప్రియవాదినం ॥ ౧౬

సర్వథా తేన హీనాయాః రామేణ విదితాత్మనా ।
తీక్ష్ణం విషమివాస్వాద్య దుర్లభం మమ జీవితం ॥ ౧౭
కీదృశం తు మయా పాపం పురా జన్మాంతరే కృతం ।
యేనేదం ప్రాప్యతే దుఃఖం మయా ఘోరం సుదారుణం ॥ ౧౮
జీవితం త్యక్తుమిచ్ఛామి శోకేన మహతాఽఽవృతా ।
రాక్షసీభిశ్చ రక్ష్యంత్యా రామో నాసాద్యతే మయా ॥ ౧౯
ధిగస్తు ఖలు మానుష్యం ధిగస్తు పరవశ్యతాం ।
న శక్యం యత్పరిత్యక్తుం ఆత్మచ్ఛందేన జీవితం ॥ ౨౦

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - పంచవింశస్సర్గః.

అథ షడ్వింశస్సర్గః.

ప్రసక్తాశ్రుముఖీత్యేవం బ్రువంతీ జనకాత్మజా ।
అధోముఖముఖీ బాలా విలప్తుముపచక్రమె ॥ ౧
ఉన్మత్తేవ ప్రమత్తేవ భ్రాంతచిత్తేవ శోచతీ ।
ఉపావృత్తా కిశోరీవ వివేష్టంతీ మహీతలే ॥ ౨
రాఘవస్య ప్రమత్తస్య రక్షసా కామరూపిణా ।
రావణేన ప్రమథ్యాహం ఆనీతా క్రోశతీ బలాత్ ॥ ౩
రాక్షసీవశమాపన్నా భర్త్స్యమానా సుదారుణం ।
చింతయంతీ సుదుఃఖార్తా నాహం జీవితుముత్సహే ॥ ౪

న హి మే జీవితేనార్థః నైవార్థైర్న చ భూషణైః ।
వసంత్యా రాక్షసీమధ్యే వినా రామం మహారథం ॥ ౫
అశ్మసారమిదం నూనం అథవాఽప్యజరామరం ।
హృదయం మమ యేనేదం న దుఃఖేనావశీర్యతే ॥ ౬
ధిఙ్మామనార్యామసతీం యాఽహం తేన వినాకృతా ।
ముహూర్తమపి రక్షామి జీవితం పాపజీవితా ॥ ౭
కా చ మే జీవితే శ్రద్ధా సుఖే వా తం ప్రియం వినా ।
భర్తారం సాగరాంతాయాః వసుధాయాః ప్రియంవదం ॥ ౮
భిద్యతాం భక్ష్యతాం వాఽపి శరీరం విసృజామ్యహం ।
న చాప్యహం చిరం దుఃఖం సహేయం ప్రియవర్జితా ॥ ౯
చరణేనాపి సవ్యేన న స్పృశేయం నిశాచరం ।
రావణం కిం పునరహం కామయేయం విగర్హితం ॥ ౧౦
ప్రత్యాఖ్యాతం న జానాతి నాత్మానం నాత్మనః కులం ।
యో నృశంసస్వభావేన మాం ప్రార్థయితుమిచ్ఛతి ॥ ౧౧
ఛిన్నా భిన్నా విభక్తా వా దీప్తేవాగ్నౌ ప్రదీపితా ।
రావణం నోపతిష్ఠేయం కిం ప్రలాపేన వశ్చిరం ॥ ౧౨
ఖ్యాతః ప్రాజ్ఞః కృతజ్ఞశ్చ సానుక్రోశశ్చ రాఘవః ।
సద్వృత్తో నిరనుక్రోశః శంకే మద్భాగ్యసంక్షయాత్ ॥ ౧౩
రాక్షసానాం సహస్రాణి జనస్థానే చతుర్దశ ।
యేనైకేన నిరస్తాని మాం కిం నాభిప్రపద్యతే ॥ ౧౪

నిరుద్ధా రావణేనాహం అల్పవీర్యేణ రక్షసా ।
సమర్థః ఖలు మే భర్తా రావణం హంతుమాహవే ॥ ౧౫
విరాధో దండకారణ్యే యేన రాక్షసపుంగవః ।
రణే రామేణ నిహతః స మాం కిం నాభిపద్యతే ॥ ౧౬
కామం మధ్యే సముద్రస్య లంకేయం దుష్ప్రధర్షణా ।
న తు రాఘవబాణానాం గతిరోధీహ విద్యతే ॥ ౧౭
కిం ను తత్కారణం యేన రామో దృఢపరాక్రమః ।
రక్షసాఽపహృతాం భార్యాం ఇష్టాం నాభ్యవపద్యతే ॥ ౧౮
ఇహస్థాం మాం న జానీతే శంకే లక్ష్మణపూర్వజః ।
జానన్నపి హి తేజస్వీ ధర్షణం మర్షయిష్యతి ॥ ౧౯
హృతేతి యోఽధిగత్వా మాం రాఘవాయ నివేదయేత్ ।
గృధ్రరాజోఽపి స రణే రావణేన నిపాతితః ॥ ౨౦
కృతం కర్మ మహత్తేన మాం తథాఽభ్యవపద్యతా ।
తిష్ఠతా రావణద్వంద్వే వృద్ధేనాపి జటాయుషా ॥ ౨౧
యది మామిహ జానీయాత్ వర్తమానాం స రాఘవః ।
అద్య బాణైరభిక్రుద్ధః కుర్యాల్లోకమరాక్షసం ॥ ౨౨
విధమేచ్చ పురీం లంకాం శోషయేచ్చ మహోదధిం ।
రావణస్య చ నీచస్య కీర్తిం నామ చ నాశయేత్ ॥ ౨౩
తతో నిహతనాథానాం రాక్షసీనాం గృహేగృహే ।
యథాఽహమేవం రుదతీ తథా భూయో న సంశయః ॥ ౨౪

అన్విష్యారాక్షసాం లంకాం కుర్యాద్రామస్సలక్ష్మణః ।
న హి తాభ్యాం రిపుర్దృష్టః ముహూర్తమపి జీవతి ॥ ౨౫
చితాధూమాకులపథా గృధ్రమండలసంకులా ।
అచిరేణ తు లంకేయం శ్మశానసదృశీ భవేత్ ॥ ౨౬
అచిరేణైవ కాలేన ప్రాప్స్యామ్యేవ మనోరథం ।
దుష్ప్రస్థానోఽయమాఖ్యాతి సర్వేషాం వో విపర్యయం ॥ ౨౭
యాదృశానీహ దృశ్యంతే లంకాయామశుభాని వై ।
అచిరేణ తు కాలేన భవిష్యతి హతప్రభా ॥ ౨౮
నూనం లంకా హతే పాపే రావణే రాక్షసాధమే ।
శోషం యాస్యతి దుర్ధర్షా ప్రమదా విధవా యథా ॥ ౨౯
పుణ్యోత్సవసముత్థా చ నష్టభర్త్రీ సరాక్షసా ।
భవిష్యతి పురీ లంకా నష్టభర్త్రీ యథాఽంగనా ॥ ౩౦
నూనం రాక్షసకన్యానాం రుదంతీనాం గృహేగృహే ।
శ్రోష్యామి నచిరాదేవ దుఃఖార్తానామిహ ధ్వనిం ॥ ౩౧
సాంధకారా హతద్యోతా హతరాక్షసపుంగవా ।
భవిష్యతి పురీ లంకా నిర్దగ్ధా రామసాయకైః ॥ ౩౨
యది నామ స శూరో మాం రామో రక్తాంతలోచనః ।
జానీయాద్వర్తమానాం హి రావణస్య నివేశనే ॥ ౩౩
అనేన తు నృశంసేన రావణేనాధమేన మే ।
సమయో యస్తు నిర్దిష్టః తస్య కాలోఽయమాగతః ॥ ౩౪

అకార్యం యే న జానంతి నైర్‌ఋతాః పాపకారిణః ।
అధర్మాత్తు మహోత్పాతః భవిష్యతి హి సాంప్రతం ॥ ౩౭
నైతే ధర్మ్మం విజానంతి రాక్షసాః పిశితాశనాః ।
ధ్రువం మాం ప్రాతరాశార్థే రాక్షసః కల్పయిష్యతి ॥ ౩౮
సాఽహం కథం కరిష్యామి తం వినా ప్రియదర్శనం ।
రామం రక్తాంతనయనం అపశ్యంతి సుదుఃఖితా ॥ ౩౯
యది కశ్చిత్ ప్రదాతా మే విషస్యాద్య భవేదిహ ।
క్షిప్రం వైవస్వతం దేవం పశ్యేయం పతినా వినా ॥ ౩౯
నాజానాజ్జీవతీం రామః స మాం లక్ష్మణపూర్వజః ।
జానంతౌ తౌ న కుర్యాతాం నోర్వ్యాం హి మమ మార్గణం॥౩౯
నూనం మమైవ శోకేన స వీరో లక్ష్మణాగ్రజః ।
దేవలోకమితో యాతః త్యక్త్వా దేహం మహీతలే ॥ ౪౦
ధన్యా దేవాస్సగన్ధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః ।
మమ పశ్యంతి యే నాథం రామం రాజీవలోచనం ॥ ౪౧
అథవా న హి తస్యార్థో ధర్మకామస్య ధీమతః ।
మయా రామస్య రాజర్షేః భార్యయా పరమాత్మనః ॥ ౪౨
దృశ్యమానే భవేత్ప్రీతిః సౌహృదం నాస్త్యపశ్యతః ।
నాశయంతి కృతఘ్నాస్తు న రామో నాశయిష్యతి ॥ ౪౩
కిం ను మే న గుణాః కేచిత్ కిం వా భాగ్యక్షయో మమ ।
యాఽహం సీదామి రామేణ హీనా ముఖ్యేన భామినీ ॥ ౪౪

శ్రేయో మే జీవితాన్మర్తుం విహీనాయా మహాత్మనః ।
రామాదక్లిష్టచారిత్రాత్ శూరాచ్ఛత్రునిబర్హణాత్ ॥ ౪౫
అథవా న్యస్తశస్త్రౌ తౌ వనే మూలఫలాశినౌ ।
భ్రాతరౌ హి నరశ్రేష్ఠౌ సంవృత్తౌ వనగోచరౌ ॥ ౪౬
అథవా రాక్షసేంద్రేణ రావణేన దురాత్మనా ।
ఛద్మనా ఘాతితౌ శూరౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ ౪౭
నాఽహమేవం గతే కాలే మర్తుమిచ్ఛామి సర్వథా ।
న చ మే విహితో మృత్యుః అస్మిన్ దుఃఖేఽపి వర్తతే ॥ ౪౮
ధన్యాః ఖలు మహాత్మానః మునయస్త్యక్తకిల్బిషాః ।
జితాత్మానో మహాభాగాః యేషాం న స్తః ప్రియాప్రియే ॥ ౪౯
ప్రియాన్న సంభవేద్దుఃఖం అప్రియాదధికం భయం ।
తాభ్యాం హి యే వియుజ్యంతే నమస్తేషాం మహాత్మనాం ॥ ౫౦
సాఽహం త్యక్తా ప్రియార్హేణ రామేణ విదితాత్మనా ।
ప్రాణాంస్త్యక్ష్యామి పాపస్య రావణస్య గతా వశం ॥ ౫౧

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-షడ్వింశస్సర్గః

o

అథ సప్తవింశస్సర్గః.

:o:

ఇత్యుక్తాస్సీతయా ఘోరం రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః ।
కాశ్చిజ్జగ్ముస్తదాఖ్యాతుం రావణస్య తరస్వినః ॥ ౧

తతస్సీతాముపాగమ్య రాక్షస్యో ఘోరదర్శనాః ।
పునః పరుషమేకార్థం అనర్థార్థమథాబ్రువన్ ॥ ౨
అద్యేదానీం తవానార్యే సీతే పాపవినిశ్చయే ।
రాక్షస్యో భక్షయిష్యంతి మాంసమేతద్యథాసుఖం ॥ ౩
సీతాం తాభిరనార్యాభిః దృష్ట్వా సంతర్జితాం తదా ।
రాక్షసీ త్రిజటా వృద్ధా శయానా వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౪
ఆత్మానం ఖాదతానార్యాః న సీతాం భక్షయిష్యథ ।
జనకస్య సుతామిష్టాం స్నుషాం దశరథస్య చ ॥ ౫
స్వప్నో హ్యద్య మయా దృష్టః దారుణో రోమహర్షణః ।
రాక్షసానామభావాయ భర్తురస్యా జయాయ చ ॥ ౬
ఏవముక్తాస్త్రిజటయా రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః ।
సర్వా ఏవాబ్రువన్ భీతాః త్రిజటాం తామిదం వచః ॥ ౭
కథయస్వ త్వయా దృష్టః స్వప్నోఽయం కీదృశో నిశి ।
తాసాం శ్రుత్వా తు వచనం రాక్షసీనాం ముఖోద్గతం ॥ ౮
ఉవాచ వచనం కాలే త్రిజటా స్వప్నసంశ్రితం ।
గజదంతమయీం దివ్యాం శిబికామంతరిక్షగాం ॥ ౯
యుక్తాం హంససహస్రేణ స్వయమాస్థాయ రాఘవః ।
శుక్లమాల్యాంబరధరః లక్ష్మణేన సహాగతః ॥ ౧౦
స్వప్నే చాద్య మయా దృష్టా సీతా శుక్లాంబరావృతా ।
సాగరేణ పరిక్షిప్తం శ్వేతం పర్వతమాస్థితా ॥ ౧౧

రామేణ సంగతా సీతా భాస్కరేణ ప్రభా యథా ।
రాఘవశ్చ మయా దృష్టః చతుర్దంతం మహాగజం ॥ ౧౨
ఆరూఢశ్శైలసంకాశం చచార సహలక్ష్మణః ।
తతస్తౌ నరశార్దూలౌ దీప్యమానౌ స్వతేజసా ॥ ౧౩
శుక్లమాల్యాంబరధరౌ జానకీం పర్యుపస్థితౌ ।
తతస్తస్య నగస్యాగ్రే హ్యాకాశస్థస్య దంతినః ॥ ౧౪
భర్త్రా పరిగృహీతస్య జానకీ స్కంధమాశ్రితా ।
భర్తురంకాత్సముత్పత్య తతః కమలలోచనా ॥ ౧౫
చంద్రసూర్యౌ మయా దృష్టా పాణిభ్యాం పరిమార్జతీ ।
తతస్తాభ్యాం కుమారాభ్యాం ఆస్థితస్స గజోత్తమః ॥ ౧౬
సీతయా చ విశాలాక్ష్యా లంకాయా ఉపరిస్థితః ।
పాండురర్షభయుక్తేన రథేనాష్టయుజా స్వయం ॥ ౧౭
ఇహోపయాతః కాకుత్స్థః సీతయా సహ భార్యయా ।
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా విమానే పుష్పకే స్థితః ॥ ౧౮
పాండరం త్రిభువనం భీమం సర్వతః సచరాచరం ।
సర్వం గ్రస్తం మయా దృష్టం రామేణాక్లిష్టకర్మణా ॥ ౧౯
ఆరుహ్య పుష్పకం దివ్యం విమానం సూర్యసన్నిభం ।
ఉత్తరాం దిశమాలోక్య జగామ పురుషోత్తమః ॥ ౨౦
ఏవం స్వప్నే మయా దృష్టః రామస్సత్యపరాక్రమః ।
లక్ష్మణేన సహభ్రాత్రా సీతయా సహ వీర్యవాన్ ॥ ౨౧

న హి రామో మహాతేజాః శక్యో జేతుం సురాసురైః ।
రాక్షసైర్వాఽపి సర్వైర్వా స్వర్గః పాపజనైరివ ॥ ౨౨
క్షీరోదధిజలే మధ్యే శ్వేతశ్శైలస్సముచ్ఛ్రితః ।
తస్య మూర్ధ్ని తతశ్శ్వేతః చతుర్దంతో మహాగజః ॥ ౨౩
తస్య పృష్ఠే స్థితశ్శ్రీమాన్ రామో రాజీవలోచనః ।
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా సహ భార్యయా ॥ ౨౪
తతస్సీతా సముత్పత్య భర్తురంకస్థితా శ్రితా ।
బాహుభ్యాం సంపరిష్వజ్య సంపూర్ణం చంద్రమండలం ॥ ౨౫
తతోఽన్యత్ర మయా దృష్టో రామో రక్తాంతలోచనః ।
ఆసీనః ప్రాఙ్ముఖశ్శ్రీమాన్ ఆసనే పరమే శుభే ॥ ౨౬
అభిషిక్తస్తు కాకుత్స్థః సర్వదేవైర్నమస్కృతః ।
స బ్రహ్మర్షిగణైస్సర్వైః సర్వతీర్థజలేన చ ॥ ౨౭
శుక్లమాల్యాంబరధరా శుక్లగంధానులేపనా ।
సీతా తత్ర పృథుశ్రోణీ రరాజ జనకాత్మజా ॥ ౨౮
తతో దేవాస్సగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః ।
బ్రహ్మాణమగ్రతః కృత్వా రామం తత్ర వవందిరే ॥ ౨౯
పునరేవ మయా దృష్టః రామో రమయతాం వరః ।
విష్ణురేవ స్వయం భూత్వా తస్మిన్నాస్తే వరాసనే ॥ ౩౦
పరం బ్రహ్మ పరం సత్యం పరం జ్ఞానం పరం తపః ।
పరం బీజం పరం క్షేత్రం పరం కారణకారణం ॥ ౩౧

శంఖచక్రధరః శ్రీమాన్ పుండరీకాయతేక్షణః ।
శ్రీవత్సవక్షా నిత్యశ్రీః అజయ్యశ్శాశ్వతో ధ్రువః ॥ ౩౨
ఏవంభూతో మహాతేజాః రామః కమలలోచనః ।
సర్వలోకేశ్వరశ్శ్రీమాన్ రరాజ రఘునందనః ॥ ౩౩

తతో మహేంద్రః పితరో మునీంద్రాః
గంధర్వవిద్యాధరపన్నగేంద్రాః ।
కృతాభిషేకం పరివార్య రామం
ప్రతుష్టువుః ప్రాంజలయః ప్రహృష్టాః ॥ ౩౪
నృత్యంతి గాయంతి సమేత్య తత్ర
వాద్యం ప్రకుర్వంతి సురేంద్రనార్యః ।
వంశాశ్చ వీణా మురజాశ్చ భేర్యః
నదంతి శంఖాః పణవాశ్చ సర్వే ॥ ౩౫

తతోఽన్యత్ర మయా దృష్టః రామస్సత్యపరాక్రమః ।
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా సహ భార్యయా ॥ ౩౬
రావణశ్చ మయా దృష్టః క్షితౌ తైలసముక్షితః ।
రక్తవాసాః పిబన్మత్తః కరవీరకృతస్రజః ॥ ౩౭
విమానాత్ పుష్పకాదద్య రావణః పతితో భువి ।
కృష్యమాణః స్త్రియా దృష్టః ముండః కృష్ణాంబరః పునః ॥ ౩౮
రథేన ఖరయుక్తేన రక్తమాల్యానులేపనః ।
పిబంస్తైలం హసన్నృత్యన్ భ్రాంతచిత్తాకులేంద్రియః ॥ ౩౯

గర్దభేన యయా శీఘ్రం దక్షిణాం దిశమాస్థితః ।
పునరేవ మయా దృష్టః రావణో రాక్షసేశ్వరః ॥ ౪౦
పతితో౽వాక్ఛిరా భూమౌ గర్దభాద్భయమోహితః ।
సహసోత్థాయ సంభ్రాంతః భయార్తో మదవిహ్వలః ॥ ౪౧
ఉన్మత్త ఇవ దిగ్వాసాః దుర్వాక్యం ప్రలపన్ బహు ।
దుర్గంధం దుస్సహం ఘోరం తిమిరం నరకోపమం ॥ ౪౨
మలపంకం ప్రవిశ్యాశు మగ్నస్తత్ర మహాహ్రదే ।
కంఠే బధ్వా దశగ్రీవం ప్రమదా రక్తవాసినీ ॥ ౪౩
కాళీ కర్దమలిప్తాంగీ దిశం యామ్యాం ప్రకర్షతి ।
ఏవం తత్ర మయా దృష్టః కుంభకర్ణో నిశాచరః ॥ ౪౪
రావణస్య సుతాస్సర్వే దృష్టాస్తైలసముక్షితాః ।
వరాహేణ దశగ్రీవః శింశుమారేణ చేంద్రజిత్ ॥ ౪౫
ఉష్ట్రేణ కుంభకర్ణశ్చ ప్రయాతో దక్షిణాం దిశం ।
ఏకస్తత్ర మయా దృష్టః శ్వేతచ్ఛత్రో విభీషణః ॥ ౪౬
శుక్లమాల్యాంబరధరః శుక్లగంధానులేపనః ।
శంఖదుందుభినిర్ఘోషైః నృత్తగీతైరలంకృతః ॥ ౪౭
ఆరుహ్య మేఘసంకాశం మేఘస్తనితనిస్స్వనం ।
చతుర్దంతం గజం దివ్యం ఆస్తే తత్ర విభీషణః ॥ ౪౮
చతుర్భిస్సచివైస్సార్ధం వైహాయసముపస్థితః ।
సమాజశ్చ మయా దృష్టః గీతవాదిత్రనిస్స్వనః ॥ ౪౯

పిబతాం రక్తమాలానాం రక్షసాం రక్తవాససాం ।
లంకా చేయం పురీ రమ్యా సవాజిరథకుంజరా ॥ ౨౦
సాగరే పతితా దృష్టా భగ్నగోపురతోరణా ।
లంకా దృష్టా పునస్స్వప్నే వానరేణ తరస్వినా ॥ ౨౧
దగ్ధా రామస్య దూతేన రావణేనాభిపాలితా ।
పీత్వా తైలం ప్రవృత్తాశ్చ ప్రహసంత్యో మహాస్వనాః ॥ ౨౨
లంకాయాం భస్మరూక్షాయాం ప్రవిష్టా రాక్షసస్త్రియః ।
కుంభకర్ణాదయశ్చేమే సర్వే రాక్షసపుంగవాః ॥ ౨౩
రక్తం వివసనం గృహ్య ప్రవిష్టా గోమయహ్రదే ।
అపగచ్ఛత నశ్యధ్వం సీతామాప స రాఘవః ॥ ౨౪
ఘాతయేత్ పరమామర్షీ సర్వైస్సార్ధం హి రాక్షసైః ।
ప్రియాం బహుమతాం భార్యాం వనవాసమనువ్రతాం ॥ ౨౫
భర్త్సితాం తర్జితాం వాఽపి నానుమంస్యతి రాఘవః ।
తదలం క్రూరవాక్యైర్వః సాంత్వమేవాభిధీయతాం ॥ ౨౬
అభియాచామ వైదేహీం ఏతద్ధి మమ రోచతే ।
యస్యామేవంవిధస్స్వప్నః దుఃఖితాయాం ప్రదృశ్యతే ॥ ౨౭
సా దుఃఖైర్వివిధైర్ముక్తా ప్రియం ప్రాప్నోత్యనుత్తమం ।
భర్త్సితామపి యాచధ్వం రాక్షస్యః కిం వివక్షయా ॥ ౨౮
రాఘవాద్ధి భయం ఘోరం రాక్షసానాముపస్థితం ।
ప్రణిపాతప్రసన్నా హి మైథిలీ జనకాత్మజా ॥ ౨౯

అలమేషా పరిత్రాతుం రాక్షసీమహతో భయాత్ ।
అపి చాస్యా విశాలాక్ష్యాః న కించిదుపలక్షయే ॥ ౬౦
విరూపమపి చాంగేషు సుసూక్ష్మమపి లక్షణం ।
ఛాయావైగుణ్యమాత్రం తు శంకే దుఃఖముపస్థితం ॥ ౬౧
అదుఃఖార్హామిమాం దేవీం వైహాయసముపస్థితాం ।
అర్థసిద్ధిం తు వైదేహ్యాః పశ్యామ్యహముపస్థితాం ॥ ౬౨
రాక్షసేంద్రవినాశం చ విజయం రాఘవస్య చ ।
నిమిత్తభూతమేతత్తు శ్రోతుమస్యా మహత్ప్రియం ॥ ౬౩
దృశ్యతే చ స్ఫురచ్చక్షుః పద్మపత్రమివాయతం ।
ఈషచ్చ హృషితో వాఽస్యాః దక్షిణాయా హ్యదక్షిణః ॥ ౬౪
అకస్మాదేవ వైదేహ్యాః బాహురేకః ప్రకంపతే ।
కరేణుహస్తప్రతిమః సవ్యశ్చోరురనుత్తమః ॥ ౬౫
వేపమానస్సూచయతి రాఘవం పురతః స్థితం ।
పక్షీ చ శాఖానిలయం ప్రవిష్టః
పునఃపునశ్చోత్తమసాంత్వవాదీ ।
సుస్వాగతాం వాచముదీరయానః
పునఃపునశ్చోదయతీవ హృష్టః ॥ ౬౬

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తవింశస్సర్గః.

అథ అష్టావింశస్సర్గః.

—— ०: ——

సా రాక్షసేంద్రస్య వచో నిశమ్య
తద్రావణస్యాప్రియమప్రియార్తా ।
సీతా వితత్రాస యథా వనాంతే
సింహాభిపన్నా గజరాజకన్యా ॥ ౧

సా రాక్షసీమధ్యగతా చ భీరుః
వాగ్భిర్భృశం రావణతర్జితా చ ।
కాంతారమధ్యే విజనే విసృష్టా
బాలేవ కన్యా విలలాప సీతా ॥ ౨

సత్యం బతేదం ప్రవదంతి లోకే
నాకాలమృత్యుర్భవతీతి సంతః ।
యత్రాహమేవం పరిభర్త్స్యమానా
జీవామి కించిత్ క్షణమప్యపుణ్యా ॥ ౩

సుఖాద్విహీనం బహుదుఃఖపూర్ణం
ఇదం తు నూనం హృదయం స్థిరం మే ।
విశీర్యతే యన్న సహస్రధాఽద్య
వజ్రాహతం శృంగమివాచలస్య ॥ ౪

నైవాస్తి దోషో మమ నూనమత్ర
వధ్యాఽహమస్యాప్రియదర్శనస్య ।

భావం న చాస్యాహమనుప్రదాతుం
అలం ద్విజో మంత్రమివాద్విజాయ ॥ ౫
నూనం మమాంగాన్యచిరాదనార్యః
శస్త్రైశ్శితైశ్ఛేత్స్యతి రాక్షసేంద్రః ।
తస్మిన్ననాగచ్ఛతి లోకనాథే
గర్భస్థజంతోరివ శల్యకృంతః ॥ ౬
దుఃఖం బతేదం మమ దుఃఖితాయాః
మాసౌ చిరాయాధిగమిష్యతో ద్వౌ ।
బద్ధస్య వధ్యస్య యథా నిశాంతే
రాజాపరాధాదివ తస్కరస్య ॥ ౭
హా రామ హా లక్ష్మణ హా సుమిత్రే
హా రామమాతస్సహ మే జనన్యా ।
ఏషా విపద్యామ్యహమల్పభాగ్యా
మహార్ణవే నౌరివ మూఢవాతా ॥ ౮
తరస్వినౌ ధారయతా మృగస్య
సత్త్వేన రూపం మనుజేంద్రపుత్రౌ ।
నూనం విశస్తౌ మమ కారణాత్తౌ
సింహర్షభౌ ద్వావివ వైద్యుతేన ॥ ౯
నూనం స కాలో మృగరూపధారీ
మామల్పభాగ్యాం లులుభే తదానీం ।

యత్రార్యపుత్రం విససర్జ మూఢా
    రామానుజం లక్ష్మణపూర్వజం చ ॥ ౧౦

హా రామ సత్యవ్రత దీర్ఘబాహో
    హా పూర్ణచంద్రప్రతిమానవక్త్ర ।
హా జీవలోకస్య హితః ప్రియశ్చ
    వధ్యాం న మాం వేత్సి హి రాక్షసానాం ॥ ౧౧

అనన్యదైవత్వమియం క్షమా చ
    భూమౌ చ శయ్యా నియమశ్చ ధర్మే ।
పతివ్రతాత్వం విఫలం మమేదం
    కృతం కృతఘ్నేష్వివ మానుషాణాం ॥ ౧౨

మోఘో హి ధర్మశ్చరితో మయాఽయం
    తథైకపత్నీత్వమిదం నిరర్థం ।
యా త్వాం న పశ్యామి కృశా వివర్ణా
    హీనా త్వయా సంగమనే నిరాశా ॥ ౧౩

పితుర్నిదేశం నియమేన కృత్వా
    వనాన్నివృత్తశ్చరితవ్రతశ్చ ।
స్త్రీభిస్తు మన్యే విపులేక్షణాభిః
    త్వం రంస్యసే వీతభయః కృతార్థః ॥ ౧౪

అహం తు రామ త్వయి జాతకామా
    చిరం వినాశాయ నిబద్ధభావా ।

మోఘం చరిత్వాఽథ తపో వ్రతం చ
త్యక్ష్యామి ధిగ్జీవితమల్పభాగ్యా ॥ ౧౫
సా జీవితం క్షిప్రమహం త్యజేయం
విషేణ శస్త్రేణ శితేన వాఽపి ।
విషస్య దాతా న హి మేఽస్తి కశ్చిత్
శస్త్రస్య వా వేశ్మని రాక్షసస్య ॥ ౧౬
ఇతీవ దేవీ బహుధా విలప్య
సర్వాత్మనా రామమనుస్మరంతీ ।
ప్రవేపమానా పరిశుష్కవక్త్రా
నగోత్తమం పుష్పితమాససాద ॥ ౧౭
శోకాభితప్తా బహుధా విచింత్య
సీతాఽథ వేణ్యుద్గ్రథనం గృహీత్వా ।
ఉద్బధ్య వేణ్యుద్గ్రథనేన శీఘ్రం
అహం గమిష్యామి యమస్య మూలం ॥ ౧౮
ఉపస్థితా సా మృదుసర్వగాత్రీ
శాఖాం గృహీత్వాఽథ నగస్య తస్య ।
తస్యాస్తు రామం ప్రవిచింతయంత్యాః
రామానుజం స్వం చ కులం శుభాంగ్యాః ॥ ౧౯
శోకానిమిత్తాని తథా బహూని
ధైర్యార్జితాని ప్రవరాణి లోకే ।

ప్రాదుర్నిమిత్తాని తదా బభూవుః
పురాఽపి సిద్ధాన్యుపలక్షితాని ॥ ౨౦

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే–అష్టావింశస్సర్గః.

అథ ఏకోనత్రింశస్సర్గః

తథాగతాం తాం వ్యథితామనిందితాం
వ్యపేతహర్షాం పరిదీనమానసాం ।
శుభాం నిమిత్తాని శుభాని భేజిరే
నరం శ్రియా జుష్టమివోపజీవినః ॥ ౧

తస్యాశ్శుభం వామమరాళపక్ష్మ-
రాజీవృతం శుక్లవిశాలకృష్ణం ।
ప్రాస్పందతైకం నయనం సుకేశ్యాః
మీనాహతం పద్మమివాభితామ్రం ॥ ౨

భుజశ్చ చార్వంచితపీనవృత్తః
పరార్థ్యకాలాగరుచందనార్హః ।
అనుత్తమేనాధ్యుషితః ప్రియేణ
చిరేణ వామస్సమవేపతాశు ॥ 3

గజేంద్రహస్తప్రతిమశ్చ పీనః
తయోర్ద్వయోస్సంహతయోస్సుజాతః ।

ప్రస్పందమానః పునరూరురస్యాః
రామం పురస్తాత్ స్థితమాచచక్షే ॥ ౪
శుభం పునర్హేమసమానవర్ణం
ఈషద్రజోధ్వస్తమివామలాక్ష్యాః ।
వాసః స్థితాయాశ్శిఖరాగ్రదత్యాః
కించిత్పరిస్రంసత చారుగాత్ర్యాః ॥ ౫
ఏతైర్నిమిత్తైరపరైశ్చ సుభ్రూః
సంబోధితా ప్రాగపి సాధుసిద్ధైః ।
వాతాతపక్లాంతమివ ప్రణష్టం
వర్షేణ బీజం ప్రతి సంజహర్ష ॥ ౬
తస్యాః పునర్బింబఫలాధరోష్ఠం
స్వక్షిభ్రుకేశాంతమరాళపక్ష్మ ।
వక్త్రం బభాసే సితశుక్లదంష్ట్రం
రాహోర్ముఖాచ్చంద్ర ఇవ ప్రముక్తః ॥ ౭
సా వీతశోకా వ్యపనీతతంద్రీ
శాంతజ్వరా హర్షవిబుద్ధసత్త్వా ।
అశోభతార్యా వదనేన శుక్లే
శీతాంశునా రాత్రిరివోదితేన ॥ ౮

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే—ఏకోనత్రింశస్సర్గః.

అథ త్రింశస్సర్గః

హనుమానపి విక్రాంతః సర్వం శుశ్రావ తత్త్వతః ।
సీతాయాస్త్రిజటాయాశ్చ రాక్షసీనాం చ తర్జనం ॥ ౧
అవేక్షమాణస్తాం దేవీం దేవతామివ నందనే ।
తతో బహువిధాం చింతాం చింతయామాస వానరః ॥ ౨
యాం కపీనాం సహస్రాణి సుబహూన్యయుతాని చ ।
దిక్షు సర్వాసు మార్గంతే సేయమాసాదితా మయా ॥ ౩
చారేణ తు సుయుక్తేన శత్రోశ్శక్తిమవేక్షతా ।
గూఢేన చరతా తావత్ అవేక్షితమిదం మయా ॥ ౪
రాక్షసానాం విశేషశ్చ పురీ చేయమవేక్షితా ।
రాక్షసాధిపతేరస్య ప్రభావో రావణస్య చ ॥ ౫
యుక్తం తస్యాప్రమేయస్య సర్వసత్త్వదయావతః ।
సమాశ్వాసయితుం భార్యాం పతిదర్శనకాంక్షిణీం ॥ ౬
అహమాశ్వాసయామ్యేనాం పూర్ణచంద్రనిభాననాం ।
అదృష్టదుఃఖాం దుఃఖస్య న హ్యంతమధిగచ్ఛతీం ॥ ౭
యది హ్యహమిమాం దేవీం శోకోపహతచేతనాం ।
అనాశ్వాస్య గమిష్యామి దోషవద్గమనం భవేత్ ॥ ౮
గతే హి మయి తత్రేయం రాజపుత్రీ యశస్వినీ ।
పరిత్రాణమవిందంతీ జానకీ జీవితం త్యజేత్ ॥ ౯

మయా చ స మహాబాహుః పూర్ణచంద్రనిభాననః ।
సమాశ్వాసయితుం న్యాయ్యః సీతాదర్శనలాలసః ॥ ౧౦
నిశాచరీణాం ప్రత్యక్షం అక్షమం చాపి భాషణం ।
కథం ను ఖలు కర్తవ్యం ఇదం కృచ్ఛ్రగతో హ్యహం ॥ ౧౧
అనేన రాత్రిశేషేణ యది నాశ్వాస్యతే మయా ।
సర్వథా నాస్తి సందేహః పరిత్యక్ష్యతి జీవితం ॥ ౧౨
రామశ్చ యది పృచ్ఛేన్మాం కిం మాం సీతాఽబ్రవీద్వచః ।
కిమహం తం ప్రతిబ్రూయాం అసంభాష్య సుమధ్యమాం ॥ ౧౩
సీతాసందేశరహితం మామితస్త్వరయా గతం ।
నిర్దహేదపి కాకుత్స్థః క్రుద్ధస్తీవ్రేణ చక్షుషా ॥ ౧౪
యది చేద్యోజయిష్యామి భర్తారం రామకారణాత్ ।
వ్యర్థమాగమనం తస్య ససైన్యస్య భవిష్యతి ॥ ౧౫
అంతరం త్వహమాసాద్య రాక్షసీనామిహ స్థితః ।
శనైరాశ్వాసయిష్యామి సంతాపబహుళామిమాం ॥ ౧౬
అహం హ్యతితనుశ్చైవ వానరశ్చ విశేషతః ।
వాచం చోదాహరిష్యామి మానుషీమిహ సంస్కృతాం ॥ ౧౭
యది వాచం ప్రదాస్యామి ద్విజాతిరివ సంస్కృతాం ।
రావణం మన్యమానా మాం సీతా భీతా భవిష్యతి ॥ ౧౮
వానరస్య విశేషేణ కథం స్యాదభిభాషణం ।
అవశ్యమేవ వక్తవ్యం మానుషం వాక్యమర్థవత్ ॥ ౧౯

మయా సాంత్వయితుం శక్యా నాన్యథేయమనిందితా ।
సేయమాలోక్య మే రూపం జానకీ భాషితం తథా ॥ ౨౦
రక్షోభిస్త్రాసితా పూర్వం భూయస్త్రాసం గమిష్యతి ।
తతో జాతపరిత్రాసా శబ్దం కుర్యాన్మనస్వినీ ॥ ౨౧
జానమానా విశాలాక్షీ రావణం కామరూపిణం ।
సీతయా చ కృతే శబ్దే సహసా రాక్షసీగణః ॥ ౨౨
నానాప్రహరణో ఘోరః సమేయాదంతకోపమః ।
తతో మాం సంపరిక్షిప్య సర్వతో వికృతాననాః ॥ ౨౩
వధే చ గ్రహణే చైవ కుర్యుర్యత్నం యథాబలం ।
గృహ్య శాఖాః ప్రశాఖాశ్చ స్కంధాంశ్చోత్తమశాఖినాం ॥ ౨౪
దృష్ట్వా విపరిధావంతం భవేయుర్భయశంకితాః ।
మమ రూపం చ సంప్రేక్ష్య వనే విచరతో మహత్ ॥ ౨౫
రాక్షస్యో భయవిత్రస్తాః భవేయుర్వికృతాననాః ।
తతః కుర్యుస్సమాహ్వానం రాక్షస్యో రక్షసామపి ॥ ౨౬
రాక్షసేంద్రనియుక్తానాం రాక్షసేంద్రనివేశనే ।
తే శూలశక్తినిస్త్రింశవివిధాయుధపాణయః ॥ ౨౭
ఆపతేయుర్విమర్దేఽస్మిన్ వేగేనోద్విగ్నకారిణః ।
సంరుద్ధస్తైస్తు పరితః విధమన్ రక్షసాం బలం ॥ ౨౮
శక్నుయాం న తు సంప్రాప్తుం పరం పారం మహోదధేః ।
మాం వా గృహ్ణీయురాప్లుత్య బహవశ్శీఘ్రకారిణః ॥ ౨౯

స్యాదియం చాగృహీతార్థా మమ చ గ్రహణం భవేత్ ।
హింసాఽభిరుచయో హింస్యుః ఇమాం వా జనకాత్మజాం ॥ ౩౦
విపన్నం స్యాత్తతః కార్యం రామసుగ్రీవయోరిదం ।
ఉద్దేశే నష్టమార్గేఽస్మిన్ రాక్షసైః పరివారితే ॥ ౩౧
సాగరేణ పరిక్షిప్తే గుప్తే వసతి జానకీ ।
విశస్తే వా గృహీతే వా రక్షోభిర్మయి సంయుగే ॥ ౩౨
నాన్యం పశ్యామి రామస్య సాహాయ్యం కార్యసాధనే ।
విమృశంశ్చ న పశ్యామి యో హతే మయి వానరః ॥ ౩౩
శతయోజనవిస్తీర్ణం లంఘయేత మహోదధిం ।
కామం హంతుం సమర్థోఽస్మి సహస్రాణ్యపి రక్షసాం ॥ ౩౪
న తు శక్ష్యామి సంప్రాప్తుం పరం పారం మహోదధేః ।
అసత్యాని చ యుద్ధాని సంశయో మే న రోచతే ॥ ౩౫
కశ్చ నిస్సంశయం కార్యం కుర్యాత్ ప్రాజ్ఞస్ససంశయం ।
ప్రాణత్యాగశ్చ వైదేహ్యాః భవేదనభిభాషణే ॥ ౩౬
ఏష దోషో మహాన్ హి స్యాత్ మమ సీతాఽభిభాషణే ।
భూతాశ్చార్థా విపద్యంతే దేశకాలవిరోధితాః ॥ ౩౭
విక్లబం దూతమాసాద్య తమస్సూర్యోదయే యథా ।
అర్థానర్థాంతరే బుద్ధిః నిశ్చితాఽపి న శోభతే ॥ ౩౮
ఘాతయంతి హి కార్యాణి దూతాః పండితమానినః ।
న వినశ్యేత్ కథం కార్యం వైక్లబ్యం న కథం భవేత్ ॥ ౩౯

లంఘనం చ సముద్రస్య కథం ను న వృథా భవేత్ ।
కథం ను ఖలు వాక్యం మే శృణుయాన్నోద్విజేత వా ॥ ౪౦
ఇతి సంచింత్య హనుమాన్ చకార మతిమాన్ మతిం ।
రామమక్లిష్టకర్మాణం స్వబంధుమనుకీర్తయన్ ॥ ౪౧
నైనాముద్వేజయిష్యామి తద్బంధుగతమానసాం ।
ఇక్ష్వాకూణాం వరిష్ఠస్య రామస్య విదితాత్మనః ॥ ౪౨
శుభాని ధర్మయుక్తాని వచనాని సమర్పయన్ ।
శ్రావయిష్యామి సర్వాణి మధురాం ప్రబ్రువన్ గిరం ।
శ్రద్ధాస్యతి యథా హీయం తథా సర్వం సమాదధే ॥ ౪౩½

ఇతి స బహువిధం మహానుభావః
జగతిపతేః ప్రమదామవేక్షమాణః ।
మధురమవితథం జగాద వాక్యం
ద్రుమవిటపాంతరమాస్థితో హనూమాన్ ॥ ౪౪½

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-త్రింశస్సర్గః

—— ౦ ——

అథ ఏకత్రింశస్సర్గః

ఏవం బహువిధాం చింతాం చింతయిత్వా మహాకపిః ।
సంశ్రవే మధురం వాక్యం వైదేహ్యా వ్యాజహార హ ॥ ౧

రాజా దశరథో నామ రథకుంజరవాజిమాన్ ।
పుణ్యశీలో మహాకీర్తిః ఋజురాసీన్మహాయశాః ॥ ౨
రాజర్షీణాం గుణశ్రేష్ఠః తపసా చర్షిభిస్సమః ।
చక్రవర్తికులే జాతః పురందరసమో బలే ॥ ౩
అహింసారతిరక్షుద్రః ఘృణీ సత్యపరాక్రమః ।
ముఖ్యశ్చేక్ష్వాకువంశస్య లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మివర్ధనః ॥ ౪
పార్థివవ్యంజనైర్యుక్తః పృథుశ్రీః పార్థివర్షభః ।
పృథివ్యాం చతురంతాయాం విశ్రుతః సుఖదస్సుఖీ ॥ ౫
తస్య పుత్రః ప్రియో జ్యేష్ఠః తారాధిపనిభాననః ।
రామో నామ విశేషజ్ఞః శ్రేష్ఠస్సర్వధనుష్మతామ్ ॥ ౬
రక్షితా స్వస్య వృత్తస్య స్వజనస్య చ రక్షితా ।
రక్షితా జీవలోకస్య ధర్మస్య చ పరంతపః ॥ ౭
తస్య సత్యాభిసంధస్య వృద్ధస్య వచనాత్పితుః ।
సభార్యస్సహ చ భ్రాత్రా వీరః ప్రవ్రాజితో వనమ్ ॥ ౮
తేన తత్ర మహారణ్యే మృగయాం పరిధావతా ।
రాక్షసా నిహతాశ్శూరాః బహవః కామరూపిణః ॥
జనస్థానవధం శ్రుత్వా హతౌ చ ఖరదూషణౌ ।
తతస్త్వమర్షాపహృతా జానకీ రావణేన తు ॥ ౧౦
వంచయిత్వా వనే రామం మృగరూపేణ మాయయా ।
స మార్గమాణస్తాం దేవీం రామస్సీతామనిందితామ్ ॥ ౧౧

ఆససాద వనే మిత్రం సుగ్రీవం నామ వానరం ।
తతస్స వాలినం హత్వా రామః పరపురంజయః ॥ ౧౨
ప్రాయచ్ఛత్కపిరాజ్యం తత్ సుగ్రీవాయ మహాబలః ।
సుగ్రీవేణాపి సందిష్టాః హరయః కామరూపిణః ॥ ౧౩
దిక్షు సర్వాసు తాం దేవీం విచిన్వంతి సహస్రశః ।
అహం సంపాతివచనాత్ శతయోజనమాయతం ॥ ౧౪
అస్యా హేతోర్విశాలాక్ష్యాః సాగరం వేగవాన్ ప్లుతః ।
యథారూపాం యథావర్ణాం యథాలక్ష్మీం చ నిశ్చితాం ॥ ౧౫
అశ్రౌషం రాఘవస్యాహం సేయమాసాదితా మయా ।
విరరామైవముక్త్వాఽసౌ వాచం వానరపుంగవః ॥ ౧౬
జానకీ చాపి తచ్ఛ్రుత్వా విస్మయం పరమం గతా ।
తతస్సా వక్రకేశాంతా సుకేశీ కేశసంవృతం ।
ఉన్నమ్య వదనం భీరుః శింశుపావృక్షమైక్షత ॥ ౧౭

నిశమ్య సీతా వచనం కపేశ్చ
దిశశ్చ సర్వాః ప్రదిశశ్చ వీక్ష్య ।
స్వయం ప్రహర్షం పరమం జగామ
సర్వాత్మనా రామమనుస్మరంతీ ॥ ౧౮
సా తిర్యగూర్ధ్వం చ తథాఽప్యధస్తాత్
నిరీక్షమాణా తమచింత్యబుద్ధిం ।
దదర్శ పింగాధిపతేరమాత్యం
వాతాత్మజం సూర్యమివోదయస్థం ॥ ౧౯
ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకత్రింశస్సర్గః

అథ ద్వాత్రింశస్సర్గః

తతశ్శాఖాంతరే లీనం దృష్ట్వా చలితమానసా ।
వేష్టితార్జునవస్త్రం తం విద్యుత్సంఘాతపింగళం ॥ ౧
సా దదర్శ కపిం తత్ర ప్రశ్రితం ప్రియవాదినం ।
ఫుల్లాశోకోత్కరాభాసం తప్తచామీకరేక్షణం ॥ ౨
మైథిలీ చింతయామాస విస్మయం పరమం గతా ।
అహో భీమమిదం రూపం వానరస్య దురాసదం ॥ ౩
దుర్నిరీక్ష్యమితి జ్ఞాత్వా పునరేవ ముమోహ సా ।
విలలాప భృశం సీతా కరుణం భయమోహితా ॥ ౪
రామ రామేతి దుఃఖార్తా లక్ష్మణేతి చ భామినీ ।
రురోద బహుధా సీతా మందం మందస్వరా సతీ ॥ ౫
సా తం దృష్ట్వా హరిశ్రేష్ఠం వినీతవదుపస్థితం ।
మైథిలీ చింతయామాస స్వప్నోఽయమితి భామినీ ॥ ౬

సా వీక్షమాణా పృథుభుగ్నవక్త్రం
శాఖామృగేంద్రస్య యథోక్తకారం ।
దదర్శ పింగాధిపతేరమాత్యం
వాతాత్మజం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠం ॥ ౭
సా తం సమీక్ష్యైవ భృశం విసంజ్ఞా
గతాసుకల్పేవ బభూవ సీతా ।

చిరేణ సంజ్ఞాం ప్రతిలభ్య భూయః
విచింతయామాస విశాలనేత్రా ॥ ౮
స్వప్నే మయాఽయం వికృతోఽద్య దృష్టం
శాఖామృగశ్శాస్త్రగణైర్నిషిద్ధః ।
స్వస్త్యస్తు రామాయ సలక్ష్మణాయ
తథా పితుర్మే జనకస్య రాజ్ఞః ॥ ౯
స్వప్నోఽపి నాయం న హి మేఽస్తి నిద్రా
శోకేన దుఃఖేన చ పీడితాయాః ।
సుఖం హి మే నాస్తి యతోఽస్మి హీనా
తేనేందుపూర్ణప్రతిమాననేన ॥ ౧౦
రామేతి రామేతి సదైవ బుద్ధ్యా
విచింత్య వాచా బ్రువతీ తమేవ ।
తస్యానురూపాం చ కథాం తమర్థం
ఏవం ప్రపశ్యామి తథా శృణోమి ॥ ౧౧
అహం హి తస్యాద్య మనోభవేన
సంపీడితా తద్గతసర్వభావా ।
విచింతయంతీ సతతం తమేవ
తథైవ పశ్యామి తథా శృణోమి ॥ ౧౨
మనోరథస్స్యాదితి చింతయామి
తథాఽపి బుద్ధ్యా చ వితర్కయామి ।

కిం కారణం తస్య హి నాస్తి రూపం
సువ్యక్తరూపశ్చ వదత్యయం మాం ॥ ౧౩
నమోఽస్తు వాచస్పతయే సవజ్రిణే
స్వయంభువే చైవ హుతాశనాయ ।
అనేన చోక్తం యదిదం మమాగ్రతః
వనౌకసా తచ్చ తథాఽస్తు నాన్యథా ॥ ౧౪
దేవదేవం నమస్కృత్య విష్ణుం జిష్ణుం జగత్పతిం ।
తమేవ శరణం సీతా జగామ జనకాత్మజా ॥ ౧౫
దుస్స్వప్నదోషనాశాయ భయార్తా భయమోహితా ।
తమేవ శరణం విష్ణుం జగామ జనకాత్మజా ॥ ౧౬

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే ద్వాత్రింశస్సర్గః

అథ త్రయస్త్రింశస్సర్గః.

సోఽవతీర్య ద్రుమాత్తస్మాత్ విద్రుమప్రతిమాననః ।
వినీతవేషః కృపణః ప్రణిపత్యోపసృత్య చ ॥ ౧
తామబ్రవీన్మహాతేజాః హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
శిరస్యంజలిమాధాయ సీతాం మధురయా గిరా ॥ ౨
కా ను పద్మపలాశాక్షి క్లిష్టకౌశేయవాసిని ।
ద్రుమస్య శాఖామాలంబ్య తిష్ఠసి త్వమనిందితే ॥ ౩

కిమర్థం తవ నేత్రాభ్యాం వారి స్రవతి శోకజం ।
పుండరీకపలాశాభ్యాం విప్రకీర్ణమివోదకం ॥ ౪
సురాణామసురాణాం వా నాగగంధర్వరక్షసాం ।
యక్షాణాం కిన్నరాణాం వా కా త్వం భవసి శోభనే ॥ ౫
కా త్వం భవసి రుద్రాణాం మరుతాం వా వరాననే ।
వసూనాం వా వరారోహే దేవతా ప్రతిభాసి మే ॥ ౬
కిం ను చంద్రమసా హీనా పతితా విబుధాలయాత్ ।
రోహిణీ జ్యోతిషాం శ్రేష్ఠా శ్రేష్ఠా సర్వగుణాన్వితా ॥ ౭
కా త్వం భవసి కల్యాణి త్వమనిందితలోచనే ।
కోపాద్వా యది వా మోహాత్ భర్తారమసితేక్షణే ॥ ౮
వసిష్ఠం కోపయిత్వా త్వం నాసి కల్యాణ్యరుంధతీ ।
కో ను పుత్రః పితా భ్రాతా భర్తా వా తే సుమధ్యమే ॥ ౯
అస్మాల్లోకాదముం లోకం గతం త్వమనుశోచసి ।
రోదనాదతినిశ్శ్వాసాత్ భూమిసంస్పర్శనాదపి ॥ ౧౦
న త్వాం దేవీమహం మన్యే రాజ్ఞస్సంజ్ఞాఽవధారణాత్ ।
వ్యంజనానీహ తే యాని లక్షణాని చ లక్షయే ॥ ౧౧
మహిషీ భూమిపాలస్య రాజకన్యాఽసి మే మతా ।
రావణేన జనస్థానాత్ బలాదపహృతా యది ॥ ౧౨
సీతా త్వమసి భద్రం తే తన్మమాచక్ష్వ పృచ్ఛతః ।
యథా హి తవ వై దైన్యం రూపం చాప్యతిమానుషం ॥ ౧౩

తపసా చాన్వితో వేష త్వాం రామమహిషీం ధ్రువం ।
సా తస్య వచనం శ్రుత్వా రామకీర్తనహర్షితా ॥ ౧౪
ఉవాచ వాక్యం వైదేహీ హనుమంతం ద్రుమాశ్రితం ।
పృథివ్యాం రాజసింహానాం ముఖ్యస్య విదితాత్మనః ॥ ౧౫
స్నుషా దశరథస్యాహం శత్రుసైన్యప్రమాథినః ।
దుహితా జనకస్యాహం వైదేహస్య మహాత్మనః ॥ ౧౬
సీతా చ నామ నామ్నాఽహం భార్యా రామస్య ధీమతః ।
సమా ద్వాదశ తత్రాహం రాఘవస్య నివేశనే ॥ ౧౭
భుంజానా మానుషాన్ భోగాన్ సర్వకామసమృద్ధినీ ।
తతస్త్రయోదశే వర్షే రాజ్యే నేక్ష్వాకునందనం ॥ ౧౮
అభిషేచయితుం రాజా సోపాధ్యాయః ప్రచక్రమే ।
తస్మిన్ సంభ్రియమాణే తు రాఘవస్యాభిషేచనే ॥ ౧౯
కైకేయీ నామ భర్తారం దేవీ వచనమబ్రవీత్ ।
న పిబేయం న ఖాదేయం ప్రత్యహం మమ భోజనం ॥ ౨౦
ఏష మే జీవితస్యాంతః రామో యద్యభిషిచ్యతే ।
యత్తదుక్తం త్వయా వాక్యం ప్రీత్యా నృపతిసత్తమ ॥ ౨౧
తచ్చేన్న వితథం కార్యం వనం గచ్ఛతు రాఘవః ।
స రాజా సత్యవాగ్దేవ్యాః వరదానమనుస్మరన్ ॥ ౨౨
ముమోహ వచనం శ్రుత్వా కైకేయ్యాః క్రూరమప్రియం ।
తతస్తు స్థవిరో రాజా సత్యే ధర్మే వ్యవస్థితః ॥ ౨౩

జ్యేష్ఠం యశస్వినం పుత్రం రుదన్ రాజ్యమయాచత ।
స పితుర్వచనం శ్రీమాన్ అభిషేకాత్ పరం ప్రియం ॥ ౨౪
మనసా పూర్వమాసాద్య వాచా ప్రతిగృహీతవాన్ ।
దద్యాన్న ప్రతిగృహ్ణీయాత్ న బ్రూయాత్ కించిదప్రియం ॥ ౨౫
అపి జీవితహేతోర్వా రామస్సత్యపరాక్రమః ।
స విహాయోత్తరీయాణి మహార్హాణి మహాయశాః ॥ ౨౬
విసృజ్య మనసా రాజ్యం జనన్యై మాం సమాదిశత్ ।
సాఽహం తస్యాగ్రతస్తూర్ణం ప్రస్థితా వనచారిణీ ॥ ౨౭
న హి మే తేన హీనాయాః వాసస్స్వర్గేఽపి రోచతే ।
ప్రాగేవ తు మహాభాగః సౌమిత్రిర్మిత్రనందనః ॥ ౨౮
పూర్వజస్యానుయాత్రార్థే ద్రుమచీరైరలంకృతః ।
తే వయం భర్తురాదేశం బహుమాన్య దృఢవ్రతాః ॥ ౨౯
ప్రవిష్టాస్స్మ పురాఽదృష్టం వనం గంభీరదర్శనం ।
వసతో దండకారణ్యే తస్యాహమమితౌజసః ॥ ౩౦
రక్షసాఽపహృతా భార్యా రావణేన దురాత్మనా ।
ద్వౌ మాసౌ తేన మే కాలః జీవితానుగ్రహః కృతః ॥ ౩౧
ఊర్ధ్వం ద్వాభ్యాం తు మాసాభ్యాం తతస్త్యక్ష్యామి జీవితం ॥

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-త్రయస్త్రింశస్సర్గః.

అథ చతుస్త్రింశస్సర్గః

తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా హనుమాన్ హరియూథపః ।
దుఃఖాద్దుఃఖాభిభూతాయాః సాంత్వముత్తరమబ్రవీత్ ॥ ౧
అహం రామస్య సందేశాత్ దేవి దూతస్తవాగతః ।
వైదేహి కుశలీ రామః త్వాం చ కౌశలమబ్రవీత్ ॥ ౨
యో బ్రాహ్మమస్త్రం వేదాంశ్చ వేద వేదవిదాం వరః ।
స త్వాం దాశరథీ రామః దేవి కౌశలమబ్రవీత్ ॥ ౩
లక్ష్మణశ్చ మహాతేజాః భర్తుస్తేఽనుచరః ప్రియః ।
కృతవాన్ శోకసంతప్తః శిరసా తేఽభివాదనం ॥ ౪
సా తయోః కుశలం దేవి నిశమ్య నరసింహయోః ।
ప్రీతిసంహృష్టసర్వాంగీ హనుమంతమథాబ్రవీత్ ॥ ౫
కల్యాణీ బత గాథేయం లౌకికీ ప్రతిభాతి మే ।
ఏతి జీవంతమానందః నరం వర్షశతాదపి ॥ ౬
తయా సమాగతే తస్మిన్ ప్రీతిరుత్పాదితాఽద్భుతా ।
పరస్పరేణ చాలాపం విశ్వస్తౌ తౌ ప్రచక్రతుః ॥ ౭
తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా హనుమాన్ హరియూథపః ।
సీతాయాశ్శోకదీనాయాః సమీపముపచక్రమే ॥ ౮
యథా యథా సమీపం సః హనుమానుపసర్పతి ।
తథా తథా రావణం సా తం సీతా పరిశంకతే ॥ ౯

అహో ధిక్ దుష్కృతమిదం కథితం హి యదస్య మే ।
రూపాంతరముపాగమ్య స ఏవాయం హి రావణః ॥ ౧౦
తామశోకస్య శాఖాం సా విముక్త్వా శోకకర్శితా ।
తస్యామేవానవద్యాంగీ ధరణ్యాం సముపావిశత్ ॥ ౧౧
హనుమానపి దుఃఖార్తాం తాం దృష్ట్వా భయమోహితాం ।
అవందత మహాబాహుః తతస్తాం జనకాత్మజాం ॥ ౧౨
సా చైనం భయవిత్రస్తా భూయో నైవాభ్యుదైక్షత ।
తం దృష్ట్వా వందమానం తు సీతా శశినిభాననా ॥ ౧౩
అబ్రవీద్దీర్ఘముచ్ఛ్వస్య వానరం మధురస్వరా ।
మాయాం ప్రవిష్టో మాయావీ యది త్వం రావణస్స్వయం ॥ ౧౪
ఉత్పాదయసి మే భూయః సంతాపం తన్న శోభనం ।
స్వం పరిత్యజ్య రూపం యః పరివ్రాజకరూపధృత్ ॥ ౧౫
జనస్థానే మయా దృష్టః త్వం స ఏవాసి రావణః ।
ఉపవాసకృశాం దీనాం కామరూప నిశాచర ॥ ౧౬
సంతాపయసి మాం భూయః సంతప్తాం తన్న శోభనం ।
అథ వా నైతదేవం హి యన్మయా పరిశంకితం ॥ ౧౭
మనసో హి మమ ప్రీతిః ఉత్పన్నా తవ దర్శనాత్ ।
యది రామస్య దూతస్త్వం ఆగతో భద్రమస్తు తే ॥ ౧౮
పృచ్ఛామి త్వాం హరిశ్రేష్ఠ ప్రియా రామకథా హి మే ।
గుణాన్ రామస్య కథయ ప్రియస్య మమ వానర ॥ ౧౯

చిత్తం హరసి మే సౌమ్య నదీకూలం యథా రయః ।
అహో స్వప్నస్య సుఖతా యాఽహమేవం చిరాహృతా ॥ ౨౦
ప్రేషితం నామ పశ్యామి రాఘవేణ వనౌకసం ।
స్వప్నేఽపి యద్యహం వీరం రాఘవం సహలక్ష్మణం ॥ ౨౧
పశ్యేయం నావసీదేయం స్వప్నోఽపి మమ మత్సరీ ।
నాహం స్వప్నమిమం మన్యే స్వప్నే దృష్ట్వా హి వానరం ॥ ౨౨
న శక్యోఽభ్యుదయః ప్రాప్తుం ప్రాప్తశ్చాభ్యుదయో మమ ।
కిం ను స్యాచ్చిత్తమోహోఽయం భవేద్వాతగతిస్త్వియం ॥ ౨౩
ఉన్మాదజో వికారో వా స్యాదియం మృగతృష్ణికా ।
అథవా నాయమున్మాదః మోహోఽప్యున్మాదలక్షణః ॥ ౨౪
సంబుధ్యే చాహమాత్మానం ఇమం చాపి వనౌకసం ।
ఇత్యేవం బహుధా సీతా సంప్రధార్య బలాబలం ॥ ౨౫
రక్షసాం కామరూపత్వాత్ మేనే తం రాక్షసాధిపం ।
ఏతాం బుద్ధిం తదా కృత్వా సీతా సా తనుమధ్యమా ॥ ౨౬
న ప్రతివ్యాజహారాథ వానరం జనకాత్మజా ।
సీతాయాశ్చింతితం బుద్ధ్వా హనుమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ౨౭
శ్రోత్రానుకూలైర్వచనైః తదా తాం సంప్రహర్షయత్ ।
ఆదిత్య ఇవ తేజస్వీ లోకకాంతశ్శశీ యథా ॥ ౨౮
రాజా సర్వస్య లోకస్య దేవో వైశ్రవణో యథా ।
విక్రమేణోపపన్నశ్చ యథా విష్ణుర్మహాయశాః ॥ ౨౯

సత్యవాదీ మధురవాక్ దేవో వాచస్పతిర్యథా ।
రూపవాన్ సుభగశ్శ్రీమాన్ కందర్ప ఇవ మూర్తిమాన్ ॥ ౩౦
స్థానక్రోధః ప్రహర్తా చ శ్రేష్ఠో లోకే మహారథః ।
బాహుచ్ఛాయామవష్టబ్ధో యస్య లోకో మహాత్మనః ॥ ౩౧
అపకృష్యాశ్రమపదాత్ మృగరూపేణ రాఘవం ।
శూన్యే యేనాపనీతాఽసి తస్య ద్రక్ష్యసి యత్ఫలం ॥ ౩౨
న చిరాద్రావణం సంఖ్యే యో వధిష్యతి వీర్యవాన్ ।
రోషప్రముక్తైరిషుభిః జ్వలద్భిరివ పావకైః ॥ ౩౩
తేనాహం ప్రేషితో దూతః త్వత్సమీపమిహాగతః ।
త్వద్వియోగేన దుఃఖార్తః స త్వాం కౌశలమబ్రవీత్ ॥ ౩౪
లక్ష్మణశ్చ మహాతేజాః సుమిత్రానందవర్ధనః ।
అభివాద్య మహాబాహుః స త్వాం కౌశలమబ్రవీత్ ॥ ౩౫
రామస్య చ సఖా దేవి సుగ్రీవో నామ వానరః ।
రాజా వానరముఖ్యానాం స త్వాం కౌశలమబ్రవీత్ ॥ ౩౬
నిత్యం స్మరతి రామస్త్వాం ససుగ్రీవస్సలక్ష్మణః ।
దిష్ట్యా జీవసి వైదేహి రాక్షసీవశమాగతా ॥ ౩౭
న చిరాద్ద్రక్ష్యసే రామం లక్ష్మణం చ మహాబలం ।
మధ్యే వానరకోటీనాం సుగ్రీవం చామితౌజసం ॥ ౩౮
అహం సుగ్రీవసచివః హనుమాన్నామ వానరః ।
ప్రవిశ్య నగరీం లంకాం లంఘయిత్వా మహోదధిం ॥ ౩౯

కృత్వా మూర్ధ్ని పదన్యాసం రావణస్య దురాత్మనః ।
త్వాం ద్రష్టుముపయాతోఽహం సమాశ్రిత్య పరాక్రమం ॥ ౪౦
నాహమస్మి తథా దేవి యథా మామవగచ్ఛసి ।
విశంకా త్యజ్యతామేషా శ్రద్ధత్స్వ వదతో మమ ॥ ౪౧

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-చతుస్త్రింశస్సర్గః

అథ పంచత్రింశస్సర్గః

తాం తు రామకథాం శ్రుత్వా వైదేహీ వానరర్షభాత్ ।
ఉవాచ వచనం సాంత్వం ఇదం మధురయా గిరా ॥ ౧
క్వ తే రామేణ సంసర్గః కథం జానాసి లక్ష్మణం ।
వానరాణాం నరాణాం చ కథమాసీత్ సమాగమః ॥ ౨
యాని రామస్య లింగాని లక్ష్మణస్య చ వానర ।
తాని భూయస్సమాచక్ష్వ న మాం శోకస్సమావిశేత్ ॥ ౩
కీదృశం తస్య సంస్థానం రూపం రామస్య కీదృశం ।
కథమూరూ కథం బాహూ లక్ష్మణస్య చ శంస మే ॥ ౪
ఏవముక్తస్తు వైదేహ్యా హనుమాన్మారుతాత్మజః ।
తతో రామం యథాతత్త్వం ఆఖ్యాతుముపచక్రమే ॥ ౫
జానంతీ బత దిష్ట్యా మాం వైదేహి పరిపృచ్ఛసి ।
భర్తుః కమలపత్రాక్షి సంస్థానం లక్ష్మణస్య చ ॥ ౬

యాని రామస్య చిహ్నాని లక్ష్మణస్య చ యాని వై ।
లక్షితాని విశాలాక్షి వదతశ్శృణు తాని మే ॥ ౭
రామః కమలపత్రాక్షః సర్వభూతమనోహరః ।
రూపదాక్షిణ్యసంపన్నః ప్రసూతో జనకాత్మజే ॥ ౮
తేజసాఽఽదిత్యసంకాశః క్షమయా పృథివీసమః ।
బృహస్పతిసమో బుద్ధ్యా యశసా వాసవోపమః ॥ ౯
రక్షితా జీవలోకస్య స్వజనస్యాభిరక్షితా ।
రక్షితా స్వస్య వృత్తస్య ధర్మస్య చ పరంతపః ॥ ౧౦
రామో భామిని లోకస్య చాతుర్వర్ణ్యస్య రక్షితా ।
మర్యాదానాం చ లోకస్య కర్తా కారయితా చ సః ॥ ౧౧
అర్చిష్మానర్చితో నిత్యం బ్రహ్మచర్యవ్రతే స్థితః ।
సాధూనాముపకారజ్ఞః ప్రచారజ్ఞశ్చ కర్మణాం ॥ ౧౨
రాజవిద్యావినీతశ్చ బ్రాహ్మణానాముపాసితా ।
శ్రుతవాన్ శీలసంపన్నః వినీతశ్చ పరంతపః ॥ ౧౩
యజుర్వేదవినీతశ్చ వేదవిద్భిస్సుపూజితః ।
ధనుర్వేదే చ వేదేషు వేదాంగేషు చ నిష్ఠితః ॥ ౧౪
విపులాంసో మహాబాహుః కంబుగ్రీవశ్శుభాననః ।
గూఢజత్రుస్సుతామ్రాక్షః రామో దేవి జనైశ్శ్రుతః ॥ ౧౫
దుందుభిస్వననిర్ఘోషః స్నిగ్ధవర్ణః ప్రతాపవాన్ ।
సమస్సమవిభక్తాంగః వర్ణం శ్యామం సమాశ్రితః ॥ ౧౬

త్రిస్థిరస్త్రిప్రలంబశ్చ త్రిసమస్త్రిషు చోన్నతః ।
త్రితామ్రస్త్రిషు చ స్నిగ్ధః గంభీరస్త్రిషు నిత్యశః ॥ ౧౭
త్రివలీవాంస్త్ర్యవనతః చతుర్వ్యంగస్త్రిశీర్షవాన్ ।
చతుష్కలశ్చతుర్లేఖః చతుష్కిష్కుశ్చతుస్సమః ॥ ౧౮
చతుర్దశసమద్వంద్వః చతుర్దంష్ట్రశ్చతుర్గతిః ।
మహోష్ఠహనునాసశ్చ పంచస్నిగ్ధోఽష్టవంశవాన్ ॥ ౧౯
దశపద్మో దశబృహత్ త్రిభిర్వ్యాప్తో ద్విశుక్లవాన్ ।
షడున్నతో నవతనుః త్రిభిర్వ్యాప్నోతి రాఘవః ॥ ౨౦
సత్యధర్మపరశ్శ్రీమాన్ సంగ్రహానుగ్రహే రతః ।
దేశకాలవిభాగజ్ఞః సర్వలోకప్రియంవదః ॥ ౨౧
భ్రాతా చ తస్య ద్వైమాత్రః సౌమిత్రిరపరాజితః ।
అనురాగేణ రూపేణ గుణైశ్చైవ తథావిధః ॥ ౨౨
తావుభౌ నరశార్దూలౌ త్వద్దర్శనసముత్సుకౌ ।
విచిన్వంతౌ మహీం కృత్స్నాం అస్మాభిస్సహ సంగతౌ ॥ ౨౩
త్వామేవ మార్గమాణౌ తౌ విచరంతౌ వసుంధరాం ।
దదర్శతుర్మృగపతిం పూర్వజేనావరోపితం ॥ ౨౪
ఋశ్యమూకస్య పృష్ఠే తు బహుపాదపసంకులే ।
భ్రాతుర్భయార్తమాసీనం సుగ్రీవం ప్రియదర్శనం ॥ ౨౫
వయం తు హరిరాజం తం సుగ్రీవం సత్యసంగరం ।
పరిచర్యామహే రాజ్యాత్ పూర్వజేనావరోపితం ॥ ౨౬

తతస్తౌ చీరవసనౌ ధనుఃప్రవరపాణినౌ ।
ఋశ్యమూకస్య శైలస్య రమ్యం దేశముపాగతౌ ॥ ౨౭
స తౌ దృష్ట్వా నరవ్యాఘ్రౌ ధన్వినౌ వానరర్షభః ।
అవప్లుతో గిరేస్తస్య శిఖరం భయమోహితః ॥ ౨౮
తతస్స శిఖరే తస్మిన్ వానరేంద్రో వ్యవస్థితః ।
తయోస్సమీపం మామేవ ప్రేషయామాస సత్వరం ॥ ౨౯
తావహం పురుషవ్యాఘ్రౌ సుగ్రీవవచనాత్ప్రభూ ।
రూపలక్షణసంపన్నౌ కృతాంజలిరుపస్థితః ॥ 30
తౌ పరిజ్ఞాతతత్త్వార్థౌ మయా ప్రీతిసమన్వితౌ ।
పృష్ఠమారోప్య తం దేశం ప్రాపితౌ పురుషర్షభౌ ॥ 3౧
నివేదితౌ చ తత్త్వేన సుగ్రీవాయ మహాత్మనే ।
తయోరన్యోన్యసంభాషాత్ భృశం ప్రీతిరజాయత ॥ 3౨
తత్ర తౌ కీర్తిసంపన్నౌ హరీశ్వరనరేశ్వరౌ ।
పరస్పరకృతాశ్వాసౌ కథయా పూర్వవృత్తయా ॥ 33
తం తతస్సాంత్వయామాస సుగ్రీవం లక్ష్మణాగ్రజః ।
స్త్రీహేతోర్వాలినా భ్రాత్రా నిరస్తమురుతేజసా ॥ 3౪
తతస్త్వన్నాశజం శోకం రామస్యాక్లిష్టకర్మణః ।
లక్ష్మణో వానరేంద్రాయ సుగ్రీవాయ న్యవేదయత్ ॥ 3౫
స శ్రుత్వా వానరేంద్రస్తు లక్ష్మణేనేరితం వచః ।
తదాఽఽసీన్నిష్ప్రభోఽత్యర్థం గ్రహగ్రస్త ఇవాంశుమాన్ ॥ 3౬

తతస్త్వద్గాత్రశోభీని రక్షసా హ్రియమాణయా ।
యాన్యాభరణజాలాని పాతితాని మహీతలే ॥ ౩౭
తాని సర్వాణి రామాయ ఆనీయ హరియూథపాః ।
సంహృష్టా దర్శయామాసుః గతిం తు న విదుస్తవ ॥ ౩౮
తాని రామాయ దత్తాని మయైవోపహృతాని చ ।
స్వనవంత్యవకీర్ణాని తస్మిన్విగతచేతసి ॥ ౩౯
తాన్యంకే దర్శనీయాని కృత్వా బహువిధం తవ ।
తేన దేవప్రకాశేన దేవేన పరిదేవితం ॥ ౪౦
పశ్యతస్తాని రుదతః తామ్యతశ్చ పునఃపునః ।
ప్రాదీపయన్ దాశరథేః తాని శోకహుతాశనం ॥ ౪౧
శయితం చ చిరం తేన దుఃఖార్తేన మహాత్మనా ।
మయాఽపి వివిధైర్వాక్యైః కృచ్ఛ్రాదుత్థాపితః పునః ॥ ౪౨
తాని దృష్ట్వా మహార్హాణి దర్శయిత్వా ముహుర్ముహుః ।
రాఘవస్సహసౌమిత్రిః సుగ్రీవే సంన్యవేదయత్ ॥ ౪౩
స తవాదర్శనాదార్యే రాఘవః పరితప్యతే ।
మహతా జ్వలతా నిత్యం అగ్నినేవాగ్నిపర్వతః ॥ ౪౪
త్వత్కృతే తమనిద్రా చ శోకశ్చింతా చ రాఘవం ।
తాపయంతి మహాత్మానం అగ్న్యగారమివాగ్నయః ॥ ౪౫
తవాదర్శనశోకేన రాఘవః పరిచాల్యతే ।
మహతా భూమికంపేన మహానివ శిలోచ్చయః ॥ ౪౬

కాననాని సురమ్యాణి నదీః ప్రస్రవణాని చ ।
చరన్న రతిమాప్నోతి త్వామపశ్యన్ నృపాత్మజే ॥ ౪౭
స త్వాం మనుజశార్దూలః క్షిప్రం ప్రాప్స్యతి రాఘవః ।
సమిత్రబాంధవం హత్వా రావణం జనకాత్మజే ॥ ౪౮
సహితౌ రామసుగ్రీవౌ ఉభావకురుతాం తదా ।
సమయం వాలినం హంతుం తవ చాన్వేషణం తథా ॥ ౪౯
తతస్తాభ్యాం కుమారాభ్యాం వీరాభ్యాం స హరీశ్వరః ।
కిష్కింధాం సముపాగమ్య వాలీ యుధి నిపాతితః ॥ ౫౦
తతో నిహత్య తరసా రామో వాలినమాహవే ।
సర్వర్క్షహరిసంఘానాం సుగ్రీవమకరోత్ పతిం ॥ ౫౧
రామసుగ్రీవయోరైక్యం దేవ్యేవం సమజాయత ।
హనూమంతం చ మాం విద్ధి తయోర్దూతమిహాగతం ॥ ౫౨
స్వరాజ్యం ప్రాప్య సుగ్రీవః సమానీయ మహాహరీన్ ।
త్వదర్థం ప్రేషయామాస దిశో దశ మహాబలాన్ ॥ ౫౩
ఆదిష్టా వానరేంద్రేణ సుగ్రీవేణ వనౌకసః ।
అద్రిరాజప్రతీకాశాః సర్వతః ప్రస్థితా మహీం ॥ ౫౪
తతస్తే మార్గమాణా వై సుగ్రీవవచనాతురాః ।
చరంతి వసుధాం కృత్స్నాం వయమన్యే చ వానరాః ॥ ౫౫
అంగదో నామ లక్ష్మీవాన్ వాలిసూనుర్మహాబలః ।
ప్రస్థితః కపిశార్దూలః త్రిభాగబలసంయుతః ॥ ౫౬

తేషాం నో విప్రణష్టానాం వింధ్యే పర్వతసత్తమే ।
భృశం శోకపరీతానాం అహోరాత్రగణా గతాః ॥ ౫౭
తే వయం కార్యనైరాశ్యాత్ కాలస్యాతిక్రమేణ చ ।
భయాచ్చ కపిరాజస్య ప్రాణాంస్త్యక్తుం వ్యవస్థితాః ॥ ౫౮
విచిత్య వనదుర్గాణి గిరిప్రస్రవణాని చ ।
అనాసాద్య పదం దేవ్యాః ప్రాణాంస్త్యక్తుం వ్యవస్థితాః ॥ ౫౯
దృష్ట్వా ప్రాయోపవిష్టాంశ్చ సర్వాన్ వానరపుంగవాన్ ।
భృశం శోకార్ణవే మగ్నః పర్యదేవయదంగదః ॥ ౬౦
తవ నాశం చ వైదేహి వాలినశ్చ వధం తథా ।
ప్రాయోపవేశమస్మాకం మరణం చ జటాయుషః ॥ ౬౧
తేషాం నస్స్వామిసందేశాత్ నిరాశానాం ముమూర్షతాం ।
కార్యహేతోరివాయాతః శకునిర్వీర్యవాన్ మహాన్ ॥ ౬౨
గృధ్రరాజస్య సోదర్యః సంపాతిర్నామ గృధ్రరాట్ ।
శ్రుత్వా భ్రాతృవధం కోపాదిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౬౩
యవీయాన్ కేన మే భ్రాతా హతః క్వ చ వినాశితః ।
ఏతదాఖ్యాతుమిచ్ఛామి భవద్భిర్వానరోత్తమాః ॥ ౬౪
అంగదోఽకథయత్తస్య జనస్థానే మహద్వధం ।
రక్షసా భీమరూపేణ త్వాముద్దిశ్య యథాతథం ॥ ౬౫
జటాయుషో వధం శ్రుత్వా దుఃఖితస్సోఽరుణాత్మజః ।
త్వాం శశంస వరారోహే వసంతీం రావణాలయే ॥ ౬౬

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సంపాతేః ప్రీతివర్ధనం ।
అంగదప్రముఖాస్సర్వే తతస్సంప్రస్థితా వయం ॥ ౬౭
వింధ్యాదుత్థాయ సంప్రాప్తాః సాగరస్యాంతముత్తరం ।
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహాః హృష్టాస్తుష్టాః ప్లవంగమాః ॥ ౬౮
అంగదప్రముఖాస్సర్వే వేలోపాంతముపస్థితాః ।
చింతాం జగ్ముః పునర్భీతాః త్వద్దర్శనసముత్సుకాః ॥ ౬౯
అథాహం హరిసైన్యస్య సాగరం దృశ్య సీదతః ।
వ్యవధూయ భయం తీవ్రం యోజనానాం శతం ప్లుతః ॥ ౭౦
లంకా చాపి మయా రాత్రౌ ప్రవిష్టా రాక్షసాకులా ।
రావణశ్చ మయా దృష్టః త్వం చ శోకనిపీడితా ॥ ౭౧
ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం యథావృత్తమనిందితే ।
అభిభాషస్వ మాం దేవి దూతో దాశరథేరహం ॥ ౭౨
తం మాం రామకృతోద్యోగం త్వన్నిమిత్తమిహాగతం ।
సుగ్రీవసచివం దేవి బుధ్యస్వ పవనాత్మజం ॥ ౭౩
కుశలీ తవ కాకుత్స్థః సర్వశస్త్రభృతాం వరః ।
గురోరారాధనే యుక్తః లక్ష్మణశ్చ సులక్షణః ॥ ౭౪
తస్య వీర్యవతో దేవి భర్తుస్తవ హితే రతః ।
అహమేకస్తు సంప్రాప్తః సుగ్రీవవచనాదిహ ॥ ౭౫
మయేయమసహాయేన చరతా కామరూపిణా ।
దక్షిణా దిగనుక్రాంతా త్వన్మార్గవిచయైషిణా ॥ ౭౬

దృష్ట్వాఽహం హరిసైన్యానాం త్వన్నాశమనుశోచతాం ।
అపనేష్యామి సంతాపం తవాభిగమశంసనాత్ ॥ ౭౭
దృష్ట్వా హి మమ న వ్యర్థం దేవి సాగరలంఘనం ।
ప్రాప్స్యామ్యహమిదం దృష్ట్వా త్వద్దర్శనకృతం యశః ॥ ౭౮
రాఘవశ్చ మహావీర్యః క్షిప్రం త్వామభిపత్స్యతే ।
సమిత్రబాంధవం హత్వా రావణం రాక్షసాధిపం ॥ ౭౯
మాల్యవాన్నామ వైదేహి గిరీణాముత్తమో గిరిః ।
తతో గచ్ఛతి గోకర్ణం పర్వతం కేసరీ హరిః ॥ ౮౦
స చ దేవర్షిభిర్దృష్టః పితా మమ మహాకపిః ।
తీర్థే నదీపతేః పుణ్యే శంబసాదనముద్ధరత్ ॥ ౮౧
తస్యాహం హరిణః క్షేత్రే జాతో వాతేన మైథిలి ।
హనుమానితి విఖ్యాతః లోకే స్వేనైవ కర్మణా ॥ ౮౨
విశ్వాసార్థం తు వైదేహి భర్తురుక్తా మయా గుణాః ।
అచిరాద్రాఘవో దేవి త్వామితో నయితాఽనఘే ॥ ౮౩
ఏవం విశ్వాసితా సీతా హేతుభిశ్శోకకర్శితా ।
ఉపపన్నైరభిజ్ఞానైః దూతం తమనగచ్ఛతి ॥ ౮౪
అతులం చ గతా హర్షం ప్రహర్షేణ చ జానకీ ।
నేత్రాభ్యాం వక్రపక్ష్మాభ్యాం ముమోచానందజం జలం ॥ ౮౫
చారు తద్వదనం తస్యాః తామ్రశుక్లాయతేక్షణం ।
అశోభత విశాలాక్ష్యాః రాహుముక్త ఇవోడురాట్ ॥ ౮౬

హనుమంతం కపిం వ్యక్తం మన్యతే నాన్యథేతి సా ।
అథోవాచ హనూమాంస్తాం ఉత్తరం ప్రియదర్శనాం ॥ ౮౭
ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం సమాశ్వసిహి మైథిలి ।
కిం కరోమి కథం వా తే రోచతే ప్రతియామ్యహం ॥ ౮౮

హతేఽసురే సంయతి శంబసాదనే
కపిప్రవీరేణ మహర్షిచోదనాత్ ।
తతోఽస్మి వాయుప్రభవో హి మైథిలి
ప్రభావతస్తత్ప్రతిమశ్చ వానరః ॥ ౮౯

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే పంచత్రింశస్సర్గః

అథ షట్త్రింశస్సర్గః.

భూయ ఏవ మహాతేజాః హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
అబ్రవీత్ ప్రశ్రితం వాక్యం సీతాప్రత్యయకారణాత్ ॥ ౧
వానరోఽహం మహాభాగే దూతో రామస్య ధీమతః ।
రామనామాంకితం చేదం పశ్య దేవ్యంగులీయకం ॥ ౨
ప్రత్యయార్థం తవానీతం తేన దత్తం మహాత్మనా ।
సమాశ్వసిహి భద్రం తే క్షీణదుఃఖఫలా హ్యసి ॥ ౩
గృహీత్వా ప్రేక్షమాణా సా భర్తుః కరవిభూషణం ।
భర్తారమివ సంప్రాప్తా జానకీ ముదితాఽభవత్ ॥ ౪

చారు తద్వదనం తస్యాః తామ్రశుక్లాయతేక్షణం ।
బభూవ హర్షితోదగ్రం రాహుముక్త ఇవోడురాట్ ॥ ౫
తతస్సా హ్రీమతీ బాలా భర్తృసందేశహర్షితా ।
పరితుష్టా ప్రియం కృత్వా ప్రశశంస మహాకపిం ॥ ౬
విక్రాంతస్త్వం సమర్థస్త్వం ప్రాజ్ఞస్త్వం వానరోత్తమ ।
యేనేదం రాక్షసపదం త్వయైకేన ప్రధర్షితం ॥ ౭
శతయోజనవిస్తీర్ణః సాగరో మకరాలయః ।
విక్రమశ్లాఘనీయేన క్రమతా గోష్పదీకృతః ॥ ౮
న హి త్వాం ప్రాకృతం మన్యే వానరం వానరర్షభ ।
యస్య తే నాస్తి సంత్రాసః రావణాన్నాపి సంభ్రమః ॥ ౯
అర్హసే చ కపిశ్రేష్ఠ మయా సమభిభాషితుం ।
యద్యపి ప్రేషితస్తేన రామేణ విదితాత్మనా ॥ ౧౦
ప్రేషయిష్యతి దుర్ధర్షః రామో న హ్యపరీక్షితం ।
పరాక్రమమవిజ్ఞాయ మత్సకాశం విశేషతః ॥ ౧౧
దిష్ట్యా స కుశలీ రామః ధర్మాత్మా సత్యవత్సలః ।
లక్ష్మణశ్చ మహాతేజాః సుమిత్రానందవర్ధనః ॥ ౧౨
కుశలీ యది కాకుత్స్థః కింను సాగరమేఖలాం ।
మహీం దహతి కోపేన యుగాన్తాగ్నిరివోత్థితః ॥ ౧౩
అథవా శక్తిమంతౌ తౌ సురాణామపి నిగ్రహే ।
మమైవ తు న దుఃఖానాం అస్తి మన్యే విపర్యయః ॥ ౧౪

కచ్చిన్న వ్యథతే రామః కచ్చిన్న పరితప్యతే ।
ఉత్తరాణి చ కార్యాణి కురుతే పురుషోత్తమః ॥ ౧౫
కచ్చిన్న దీనస్సంభ్రాంతః కార్యేషు చ న ముహ్యతి ।
కచ్చిత్ పురుషకార్యాణి కురుతే నృపతేస్సుతః ॥ ౧౬
ద్వివిధం త్రివిధోపాయం ఉపాయమపి సేవతే ।
విజిగీషుస్సుహృత్ కచ్చిత్ మిత్రేషు చ పరంతపః ॥ ౧౭
కచ్చిన్మిత్రాణి లభతే మిత్రైశ్చాప్యభిగమ్యతే ।
కచ్చిత్ కల్యాణమిత్రశ్చ మిత్రైశ్చాపి పురస్కృతః ॥ ౧౮
కచ్చిదాశాస్తి దేవానాం ప్రసాదం పార్థివాత్మజః ।
కచ్చిత్ పురుషకారం చ దైవం చ ప్రతిపద్యతే ॥ ౧౯
కచ్చిన్న విగతస్నేహః వివాసాన్మయి రాఘవః ।
కచ్చిన్మాం వ్యసనాదస్మాత్ మోచయిష్యతి వానర ॥ ౨౦
సుఖానాముచితో నిత్యం అసుఖానామనోచితః ।
దుఃఖముత్తరమాసాద్య కచ్చిద్రామో న సీదతి ॥ ౨౧
కౌసల్యాయాస్తథా కచ్చిత్ సుమిత్రాయాస్తథైవ చ ।
అభీక్ష్ణం శ్రూయతే కచ్చిత్ కుశలం భరతస్య చ ॥ ౨౨
మన్నిమిత్తేన మానార్హః కచ్చిచ్ఛోకేన రాఘవః ।
కచ్చిన్నాన్యమనా రామః కచ్చిన్మాం తారయిష్యతి ॥ ౨౩
కచ్చిదక్షౌహిణీం భీమాం భరతో భ్రాతృవత్సలః ।
ధ్వజినీం మంత్రిభిర్గుప్తాం ప్రేషయిష్యతి మత్కృతే ॥ ౨౪

వానరాధిపతిః శ్రీమాన్ సుగ్రీవః కచ్చిదేష్యతి ।
మత్కృతే హరిభిర్వీరైః వృతో దంతనఖాయుధైః ॥ ౨౫
కచ్చిచ్చ లక్ష్మణశ్శూరః సుమిత్రానందవర్ధనః ।
అస్త్రవిచ్ఛరజాలేన రాక్షసాన్ విధమిష్యతి ॥ ౨౬
రౌద్రేణ కచ్చిదస్త్రేణ జ్వలతా నిహతం రణే ।
ద్రక్ష్యామ్యల్పేన కాలేన రావణం ససుహృజ్జనం ॥ ౨౭

కచ్చిన్న తద్ధేమసమానవర్ణం
తస్యాననం పద్మసమానగంధి ।
మయా వినా శుష్యతి శోకదీనం
జలక్షయే పద్మమివాతపేన ॥ ౨౮
ధర్మాపదేశాత్త్యజతశ్చ రాజ్యం
మాం చాప్యరణ్యం నయతః పదాతిం ।
నాసీద్వ్యథా యస్య న భీర్న శోకః
కచ్చిచ్చ ధైర్యం హృదయే కరోతి ॥ ౨౯
న చాస్య మాతా న పితా చ నాన్యః
స్నేహాద్విశిష్టోఽస్తి మయా సమో వా ।
తావద్ధ్యహం దూత జిజీవిషేయం
యావత్ ప్రవృత్తిం శృణుయాం ప్రియస్య ॥ ౩౦
ఇతీవ దేవీ వచనం మహార్థం
తం వానరేంద్రం మధురార్థముక్త్వా ।

శ్రోతుం పునస్తస్య వచోఽభిరామం
రామార్థయుక్తం విరరామ రామా ॥ ౩౧
సీతాయా వచనం శ్రుత్వా మారుతిర్భీమవిక్రమః ।
శిరస్యంజలిమాదాయ వాక్యముత్తరమబ్రవీత్ ॥ ౩౨
న త్వామిహస్థాం జానీతే రామః కమలలోచనే ।
తేన త్వాం నానయత్యాశు శచీమివ పురందరః ॥ ౩౩
శ్రుత్వైవ తు వచో మహ్యం క్షిప్రమేష్యతి రాఘవః ।
చమూం ప్రకర్షన్ మహతీం హర్యృక్షగణసంకులాం ॥ ౩౪
విష్టంభయిత్వా బాణౌఘైః అక్షోభ్యం వరుణాలయం ।
కరిష్యతి పురీం లంకాం కాకుత్స్థశ్శాంతరాక్షసాం ॥ ౩౫
తత్ర యద్యంతరా మృత్యుః యది దేవాస్సహాసురాః ।
స్థాస్యంతి పథి రామస్య స తానపి వధిష్యతి ॥ ౩౬
తవాదర్శనజేనార్యే శోకేన స పరిప్లుతః ।
న శర్మ లభతే రామః సింహార్దిత ఇవ ద్విపః ॥ ౩౭
మలయేన చ వింధ్యేన మేరుణా మందరేణ చ ।
దర్దురేణ చ తే దేవి శపే మూలఫలేన చ ॥ ౩౮
యథా సునయనం వల్గు బింబోష్ఠం చారుకుండలం ।
ముఖం ద్రక్ష్యసి రామస్య పూర్ణచంద్రమివోదితం ॥ ౩౯
క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి వైదేహి రామం ప్రస్రవణే గిరౌ ।
శతక్రతుమివాసీనం నాకపృష్ఠస్య మూర్ధని ॥ ౪౦

న మాంసం రాఘవో భుఙ్క్తే న చాపి మధు సేవతే ।
వన్యం సువిహితం నిత్యం భక్తమశ్నాతి పంచమం ॥ ౪౧
నైవ దంశాన్ న మశకాన్ న కీటాన్ న సరీసృపాన్ ।
రాఘవోఽపనయే ద్గాత్రాత్ త్వద్గతేనాంతరాత్మనా ॥ ౪౨
నిత్యం ధ్యానపరో రామః నిత్యం శోకపరాయణః ।
నాన్యచ్చింతయతే కించిత్ స తు కామవశం గతః ॥ ౪౩
అనిద్రస్సతతం రామః సుప్తోపి చ నరోత్తమః ।
సీతేతి మధురాం వాణీం వ్యాహరన్ ప్రతిబుధ్యతే ॥ ౪౪
దృష్ట్వా ఫలం వా పుష్పం వా యద్వాఽన్యత్ సుమనోహరం ।
బహుశో హా ప్రియేత్యేవం శ్వసంస్త్వామభిభాషతే ॥ ౪౫

స దేవి నిత్యం పరితప్యమానః
త్వామేవ సీతేత్యభిభాషమాణః ।
దృఢవ్రతో రాజసుతో మహాత్మా
తవైవ లాభాయ కృతప్రయత్నః ॥ ౪౬
సా రామసంకీర్తనవీతశోకా
రామస్య శోకేన సమానశోకా ।
శరన్ముఖే సాంబుదశేషచంద్రా
నిశేవ వైదేహసుతా బభూవ ॥ ౪౭

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే షట్త్రింశస్సర్గః,

అథ సప్తత్రింశస్సర్గః

సీతా తద్వచనం శ్రుత్వా పూర్ణచంద్రనిభాననా ।
హనుమంతమువాచేదం ధర్మార్థసహితం వచః ॥ ౧
అమృతం విషసంసృష్టం త్వయా వానర భాషితం ।
యచ్చ నాన్యమనా రామః యచ్చ శోకపరాయణః ॥ ౨
ఐశ్వర్యే వా సువిస్తీర్ణే వ్యసనే వా సుదారుణే ।
రజ్జ్వేవ పురుషం బద్ధ్వా కృతాంతః పరికర్షతి ॥ ౩
విధిర్నూనమసంహార్యః ప్రాణినాం ప్లవగోత్తమ ।
సౌమిత్రిం మాం చ రామం చ వ్యసనైః పశ్య మోహితాన్ ॥ ౪
శోకస్యాస్య కదా పారం రాఘవోఽధిగమిష్యతి ।
ప్లవమానః పరిశ్రాంతః హతనౌస్సాగరే యథా ॥ ౫
రాక్షసానాం వధం కృత్వా సూదయిత్వా చ రావణం ।
లంకామున్మూలితాం కృత్వా కదా ద్రక్ష్యతి మాం పతిః ॥ ౬
స వాచ్యస్సంత్వరస్వేతి యావదేవ న పూర్యతే ।
అయం సంవత్సరః కాలః తావద్ధి మమ జీవితం ॥ ౭
వర్తతే దశమో మాసః ద్వౌ తు శేషౌ ప్లవంగమ ।
రావణేన నృశంసేన సమయో యః కృతో మమ ॥ ౮
విభీషణేన చ భ్రాత్రా మమ నిర్యాతనం ప్రతి ।
అనునీతః ప్రయత్నేన న చ తత్ కురుతే మతిం ॥ ౯

మమ ప్రతిప్రదానం హి రావణస్య న రోచతే ।
రావణం మార్గతే సంఖ్యే మృత్యుః కాలవశం గతమ్ ॥ ౧౦
జ్యేష్ఠా కన్యాఽనలా నామ విభీషణసుతా కపే ।
తయా మమేదమాఖ్యాతం మాత్రా ప్రహితయా స్వయమ్ ॥ ౧౧
ఆశంసేయం హరిశ్రేష్ఠ క్షిప్రం మాం ప్రాప్స్యతే పతిః ।
అంతరాత్మా హి మే శుద్ధః తస్మింశ్చ బహవో గుణాః ॥ ౧౨
ఉత్సాహః పౌరుషం సత్త్వం ఆనృశంస్యం కృతజ్ఞతా ।
విక్రమశ్చ ప్రభావశ్చ సంతి వానర రాఘవే ॥ ౧౩
చతుర్దశ సహస్రాణి రాక్షసానాం జఘాన యః ।
జనస్థానే వినా భ్రాత్రా శత్రుః కస్తస్య నోద్విజేత్ ॥ ౧౪
న స శక్యస్తులయితుం వ్యసనైః పురుషర్షభః ।
అహం తస్య ప్రభావజ్ఞా శక్రస్యేవ పులోమజా ॥ ౧౫
శరజాలాంశుమాన్ శూరః కపే రామదివాకరః ।
శత్రురక్షోమయం తోయం ఉపశోషం నయిష్యతి ॥ ౧౬
ఇతి సంజల్పమానాం తాం రామార్థే శోకకర్శితామ్ ।
అశ్రుసంపూర్ణవదనాం ఉవాచ హనుమాన్ కపిః ॥ ౧౭
శ్రుత్వైవ తు వచో మహ్యం క్షిప్రమేష్యతి రాఘవః ।
చమూం ప్రకర్షన్ మహతీం హర్యృక్షగణసంకులామ్ ॥ ౧౮
అథవా మోచయిష్యామి త్వామద్యైవ సరాఘవామ్ ।
అస్మాద్దుఃఖాదుపారోహ మమ పృష్ఠమనిందితే ॥ ౧౯

త్వాం తు పృష్ఠగతాం కృత్వా సంతరిష్యామి సాగరం ।
శక్తిరస్తి హి మే వోఢుం లంకామపి సరావణాం ॥ ౨౦
అహం ప్రస్రవణస్థాయ రాఘవాయాద్య మైథిలి ।
ప్రాపయిష్యామి శక్రాయ హవ్యం హుతమివానలః ॥ ౨౧
ద్రక్ష్యస్యద్యైవ వైదేహి రాఘవం సహలక్ష్మణం ।
వ్యవసాయసమాయుక్తం విష్ణుం దైత్యవధే యథా ॥ ౨౨
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహం ఆశ్రమస్థం మహాబలం ।
పురందరమివాసీనం **నా**గరాజస్య మూర్ధని ॥ ౨౩
పృష్ఠమారోహ మే దేవి మా విశంకస్వ శోభనే ।
యోగమన్విచ్ఛ రామేణ శశాంకేనేవ రోహిణీ ॥ ౨౪
కథయంతీవ చంద్రేణ సూర్యేణేవ సువర్చలా ।
మత్పృష్ఠమధిరుహ్య త్వం తరాకాశమహార్ణవౌ ॥ ౨౫
న హి మే సంప్రయాతస్య త్వామితో నయతోఽంగనే ।
అనుగంతుం గతిం శక్తాః సర్వే లంకానివాసినః ॥ ౨౬
యథైవాహమిహ ప్రాప్తః తథైవాహమసంశయం ।
యాస్యామి పశ్య వైదేహి త్వాముద్యమ్య విహాయసం ॥ ౨౭
మైథిలీ తు హరిశ్రేష్ఠాత్ శ్రుత్వా వచనమద్భుతం ।
హర్షవిస్మితసర్వాంగీ హనుమంతమథాబ్రవీత్ ॥ ౨౮
హనుమన్ దూరమధ్వానం కథం మాం వోఢుమిచ్ఛసి ।
తదేవ ఖలు తే మన్యే కపిత్వం హరియూథప ॥ ౨౯

కథం వాఽల్పశరీరస్త్వం మామితో నేతుమిచ్ఛసి ।
సకాశం మానవేంద్రస్య భర్తుర్మే ప్లవగర్షభ ॥ ౩౦
సీతాయా వచనం శ్రుత్వా హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
చింతయామాస లక్ష్మీవాన్ నవం పరిభవం కృతం ॥ ౩౧
న మే జానాతి సత్త్వం వా ప్రభావం వాఽసితేక్షణా ।
తస్మాత్ పశ్యతు వైదేహీ యద్రూపం మమ కామతః ॥ ౩౨
ఇతి సంచింత్య హనుమాన్ తదా ప్లవగసత్తమః ।
దర్శయామాస వైదేహ్యాః స్వం రూపమరిమర్దనః ॥ ౩౩
స తస్మాత్పాదపాద్ధీమాన్ ఆప్లుత్య ప్లవగర్షభః ।
తతో వర్ధితుమారేభే సీతాప్రత్యయకారణాత్ ॥ ౩౪
మేరుమందరసంకాశః బభౌ దీప్తానలప్రభః ।
అగ్రతో వ్యవతస్థే చ సీతాయా వానరోత్తమః ॥ ౩౫
హరిః పర్వతసంకాశః తామ్రవక్త్రో మహాబలః ।
వజ్రదంష్ట్రనఖో భీమః వైదేహీమిదమబ్రవీత్ ॥ ౩౬
సపర్వతవనోద్దేశాం సాట్టప్రాకారతోరణాం ।
లంకామిమాం సనాథాం వా నయితుం శక్తిరస్తి మే ॥ ౩౭
తదవస్థాప్యతాం బుద్ధిః అలం దేవి వికాంక్షయా ।
విశోకం కురు వైదేహి రాఘవం సహలక్ష్మణం ॥ ౩౮
తం దృష్ట్వాఽచలసంకాశం ఉవాచ జనకాత్మజా ।
పద్మపత్రవిశాలాక్షీ మారుతస్యౌరసం సుతం ॥ ౩౯

తవ సత్త్వం బలం చైవ విజానామి మహాకపే ।
వాయోరివ గతిం చాపి తేజశ్చాగ్నేరివాద్భుతం ॥ ౪౦
ప్రాకృతోఽన్యః కథం చేమాం భూమిమాగంతుమర్హతి ।
ఉదధేరప్రమేయస్య పారం వానరపుంగవ ॥ ౪౧
జానామి గమనే శక్తిం నయనే చాపి తే మమ ।
అవశ్యం సంప్రధార్యా తు కార్యసిద్ధిర్మహాత్మనః ॥ ౪౨
అయుక్తం తు కపిశ్రేష్ఠ మమ గంతుం త్వయా సహ ।
వాయువేగసవేగస్య వేగో మాం మోహయేత్తవ ॥ ౪౩
అహమాకాశమాపన్నా హ్యుపర్యుపరి సాగరం ।
ప్రపతేయం హి తే పృష్ఠాత్ భయాద్వేగేన గచ్ఛతః ॥ ౪౪
పతితా సాగరే చాహం తిమినక్రఝషాకులే ।
భవేయమాశు వివశా యాదసామన్నముత్తమం ॥ ౪౫
న చ శక్ష్యే త్వయా సార్ధం గంతుం శత్రువినాశన ।
కళత్రవతి సందేహః త్వయ్యపి స్యాదసంశయం ॥ ౪౬
హ్రియమాణాం తు మాం దృష్ట్వా రాక్షసా భీమవిక్రమాః ।
అనుగచ్ఛేయురాదిష్టాః రావణేన దురాత్మనా ॥ ౪౭
తైస్త్వం పరివృతశ్శూరైః శూలముద్గరపాణిభిః ।
భవేస్త్వం సంశయం ప్రాప్తః మయా వీర కళత్రవాన్ ॥ ౪౮
సాయుధా బహవో వ్యోమ్ని రాక్షసాస్త్వం నిరాయుధః ।
కథం శక్ష్యసి సంయాతుం మాం చైవ పరిరక్షితుం ॥ ౪౯

యుధ్యమానస్య రక్షోభిః తవ తైః క్రూరకర్మభిః ।
ప్రపతేయం హి తే పృష్ఠాత్ భయార్తా కపిసత్తమ ॥ ౫౦
అథ రక్షాంసి భీమాని మహాంతి బలవంతి చ ।
కథంచిత్సాంపరాయే త్వాం జయేయుః కపిసత్తమ ॥ ౫౧
అథవా యుధ్యమానస్య పతేయం విముఖస్య తే ।
పతితాం చ గృహీత్వా మాం నయేయుః పాపరాక్షసాః ॥ ౫౨
మాం వా హరేయుస్త్వద్ధస్తాత్ విశసేయురథాపి వా ।
అవ్యవస్థౌ హి దృశ్యేతే యుద్ధే జయపరాజయౌ ॥ ౫౩
అహం వాఽపి విపద్యేయం రక్షోభిరభితర్జితా ।
త్వత్ప్రయత్నో హరిశ్రేష్ఠ భవేన్నిష్ఫల ఏవ తు ॥ ౫౪
కామం త్వమపి పర్యాప్తః నిహంతుం సర్వరాక్షసాన్ ।
రాఘవస్య యశో హీయేత్ త్వయా శస్తైస్తు రాక్షసైః ॥ ౫౫
అథవాఽఽదాయ రక్షాంసి న్యసేయుస్సంవృతే హి మాం ।
యత్ర తే నాభిజానీయుః హరయో నాపి రాఘవః ॥ ౫౬
ఆరంభస్తు మదర్థోఽయం తతస్తవ నిరర్థకః ।
త్వయా హి సహ రామస్య మహానాగమనే గుణః ॥ ౫౭
మయి జీవితమాయత్తం రాఘవస్య మహాత్మనః ।
భ్రాతౄణాం చ మహాబాహో తవ రాజకులస్య చ ॥ ౫౮
తౌ నిరాశౌ మదర్థం తు శోకసంతాపకర్శితౌ ।
సహ సర్వర్క్ష హరిభిః త్యక్ష్యతః ప్రాణసంగ్రహం ॥ ౫౯

భర్తృభక్తిం పురస్కృత్య రామాదన్యస్య వానర ।
నాహం స్ప్రష్టుం పదా గాత్రం ఇచ్ఛేయం వానరోత్తమ ॥ ౬౦
యదహం గాత్రసంస్పర్శం రావణస్య బలాద్గతా ।
అనీశా కిం కరిష్యామి వినాథా వివశా సతీ ॥ ౬౧
యది రామో దశగ్రీవం ఇహ హత్వా సరాక్షసం ।
మామితో గృహ్య గచ్ఛేత తత్తస్య సదృశం భవేత్ ॥ ౬౨

శ్రుతా హి దృష్టాశ్చ మయా పరాక్రమాః
మహాత్మనస్తస్య రణావమర్దినః ।
న దేవగంధర్వభుజంగరాక్షసాః
భవంతి రామేణ సమా హి సంయుగే ॥ ౬౩

సమీక్ష్య తం సంయతి చిత్రకార్ముకం
మహాబలం వాసవతుల్యవిక్రమం ।
సలక్ష్మణం కో విషహేత రాఘవం
హుతాశనం దీప్తమివానిలేరితం ॥ ౬౪

సలక్ష్మణం రాఘవమాజిమర్దనం
దిశాగజం మత్తమివ వ్యవస్థితం ।
సహేత కో వానరముఖ్య సంయుగే
యుగాంతసూర్యప్రతిమం శరార్చిషం ॥ ౬౫

స మే హరిశ్రేష్ఠ సలక్ష్మణం పతిం
సయూథపం క్షిప్రమిహోపపాదయ ।

చిరాయ రామం ప్రతి శోకకర్శితాం
కురుష్వ మాం వానరవీర హర్షితాం ॥ ౬౬

ఇతి శ్రీసుందరకాండే సప్తత్రింశస్సర్గః

అథ అష్టత్రింశస్సర్గః.

తతస్స కపిశార్దూలః తేన వాక్యేన హర్షితః ।
సీతామువాచ తచ్ఛ్రుత్వా వాక్యం వాక్యవిశారదః ॥ ౧
యుక్తరూపం త్వయా దేవి భాషితం శుభదర్శనే ।
సదృశం స్త్రీస్వభావస్య సాధ్వీనాం వినయస్య చ ॥ ౨
స్త్రీత్వం న తు సమర్థం హి సాగరం వ్యతివర్తితుం ।
మామధిష్ఠాయ విస్తీర్ణం శతయోజనమాయతం ॥ ౩
ద్వితీయం కారణం యచ్చ బ్రవీషి వినయాన్వితే ।
రామాదన్యస్య నార్హామి సంస్పర్శమితి జానకి ॥ ౪
ఏతత్తే దేవి సదృశం పత్న్యాస్తస్య మహాత్మనః ।
కా హ్యన్యా త్వామృతే దేవి బ్రూయాద్వచనమీదృశం ॥ ౫
శ్రోష్యతే చైవ కాకుత్స్థః సర్వం నిరవశేషతః ।
చేష్టితం యత్త్వయా దేవి భాషితం మమ చాగ్రతః ॥ ౬
కారణైర్బహుభిర్దేవి రామప్రియచికీర్షయా ।
స్నేహప్రస్కన్నమనసా మయైతత్సముదీరితం ॥ ౭

లంకాయా దుష్ప్రవేశత్వాత్ దుస్తరత్వాన్మహోదధేః ।
సామర్థ్యాదాత్మనశ్చైవ మయైతత్సముదాహృతం ॥ ౮
ఇచ్ఛామి త్వాం సమానేతుం అద్యైవ రఘుబంధునా ।
గురుస్నేహేన భక్త్యా చ నాన్యథైతదుదాహృతం ॥ ౯
యది నోత్సహసే యాతుం మయా సార్ధమనిందితే ।
అభిజ్ఞానం ప్రయచ్ఛ త్వం జానీయాద్రాఘవో హి యత్ ॥ ౧౦
ఏవముక్తా హనుమతా సీతా సురసుతోపమా ।
ఉవాచ వచనం మందం బాష్పప్రగ్రథితాక్షరం ॥ ౧౧
ఇదం శ్రేష్ఠమభిజ్ఞానం బ్రూయాస్త్వం తు మమ ప్రియం ।
శైలస్య చిత్రకూటస్య పాదే పూర్వోత్తరే పురా ॥ ౧౨
తాపసాశ్రమవాసిన్యాః ప్రాజ్యమూలఫలోదకే ।
తస్మిన్ సిద్ధాశ్రమే దేశే మందాకిన్యా హ్యదూరతః ॥ ౧౩
తస్యోపవనషండేషు నానాపుష్పసుగంధిషు ।
విహృత్య సలిలక్లిన్నా తవాంకే సముపావిశం ॥ ౧౪
తతో మాంససమాయుక్తః వాయసః పర్యతుండయత్ ।
తమహం లోష్టముద్యమ్య వారయామి స్మ వాయసం ॥ ౧౫
దారయన్ స చ మాం కాకః తత్రైవ పరిలీయతే ।
న చాప్యుపారమన్మాంసాత్ భక్షార్థీ బలిభోజనః ॥ ౧౬
ఉత్కర్షంత్యాం చ రశనాం క్రుద్ధాయాం మయి పక్షిణి ।
స్రస్యమానే చ వసనే తతో దృష్టా త్వయా హ్యహం ॥ ౧౭

త్వయాఽపహసితా చాహం క్రుద్ధా సంలజ్జితా తదా ।
భక్షగృధ్నేన కాకేన దారితా త్వాముపాగతా ॥ ౧౮
ఆసీనస్య చ తే శ్రాంతా పునరుత్సంగమావిశం ।
క్రుధ్యంతీ చ ప్రహృష్టేన త్వయాఽహం పరిసాంత్వితా ॥ ౧౯
బాష్పపూర్ణముఖీ మందం చక్షుషీ పరిమార్జతీ ।
లక్షితాఽహం త్వయా నాథ వాయసేన ప్రకోపితా ॥ ౨౦
పరిశ్రమాత్ ప్రసుప్తా చ రాఘవాంకేఽస్మ్యహం చిరం ।
పర్యాయేణ ప్రసుప్తశ్చ మమాంకే భరతాగ్రజః ॥ ౨౧
స తత్ర పునరేవాథ వాయసస్సముపాగమత్ ।
తతస్సుప్తప్రబుద్ధాం మాం రామస్యాంకాత్ సముత్థితాం ॥ ౨౨
వాయసస్సహసాఽఽగమ్య విదదార స్తనాంతరే ।
పునః పునరథోత్పత్య విదదార స మాం భృశం ॥ ౨౩
తతస్సముత్క్షితో రామః ముక్తైః శోణితబిందుభిః ।
వాయసేన తతస్తేన బలవత్ క్లిశ్యమానయా ॥ ౨౪
స మయా బోధితశ్శ్రీమాన్ సుఖసుప్తః పరంతపః ।
స మాం దృష్ట్వా మహాబాహుః వితున్నాం స్తనయోస్తదా ॥ ౨౫
ఆశీవిష ఇవ క్రుద్ధః శ్వసన్ వాక్యమభాషత ।
కేన తే నాగనాసోరు విక్షతం వై స్తనాంతరం ॥ ౨౬
కః క్రీడతి సరోషేణ పంచవక్త్రేణ భోగినా ।
వీక్షమాణస్తతస్తం వై వాయసం సముదైక్షత ॥ ౨౭

నఖైస్సరుధిరైస్తీక్ష్ణైః మామేవాభిముఖం స్థితం
పుత్రః కిల స శక్రస్య వాయసః పతతాం వరః ॥ ౨౮
ధరాంతరచరశ్శీఘ్రం పవనస్య గతౌ సమః ।
తతస్తస్మిన్ మహాబాహుః కోపసంవర్తితేక్షణః ॥ ౨౯
వాయసే కృతవాన్ క్రూరాం మతిం మతిమతాం వరః ।
స దర్భం సంస్తరాద్గృహ్య బ్రాహ్మేణాస్త్రేణ యోజయత్ ॥ ౩౦
స దీప్త ఇవ కాలాగ్నిః జజ్వాలాభిముఖో ద్విజం ।
స తం ప్రదీప్తం చిక్షేప దర్భం తం వాయసం ప్రతి ॥ ౩౧
తతస్తం వాయసం దర్భః సోఽంబరేఽనుజగామ హ ।
అనుసృష్టస్తదా కాకః జగామ వివిధాం గతిం ॥ ౩౨
త్రాణకామ ఇమం లోకం సర్వం వై విచచార హ ।
స పిత్రా చ పరిత్యక్తః సురైశ్చ పరమర్షిభిః ॥ ౩౩
త్రీన్ లోకాన్ సంపరిక్రమ్య తమేవ శరణం గతః ।
స తం నిపతితం భూమౌ శరణ్యశ్శరణాగతం ॥ ౩౪
వధార్హమపి కాకుత్స్థః కృపయా పర్యపాలయత్ ।
న శర్మ లబ్ధ్వా లోకేషు తమేవ శరణం గతం ॥ ౩౫
పరిద్యూనం విషణ్ణం చ స తమాయాంతమబ్రవీత్ ।
మోఘం కర్తుం న శక్యం తు బ్రాహ్మమస్త్రం తదుచ్యతాం ॥ ౩౬
హినస్తు దక్షిణాక్షి త్వచ్ఛర ఇత్యథ సోఽబ్రవీత్ ।
తతస్తస్యాక్షి కాకస్య హినస్తి స్మ స దక్షిణం ॥ ౩౭

దత్త్వా స దక్షిణం నేత్రం ప్రాణేభ్యః పరిరక్షితః ।
స రామాయ నమస్కృత్వా రాజ్ఞే దశరథాయ చ ॥ ౩౮
విసృష్టస్తేన వీరేణ ప్రతిపేదే స్వమాలయం ।
మత్కృతే కాకమాత్రే తు బ్రహ్మాస్త్రం సముదీరితం ॥ ౩౯
కస్మాద్యో మాం హరేత్త్వత్తః క్షమసే తం మహీపతే ।
స కురుష్వ మహోత్సాహః కృపాం మయి నరర్షభ ॥ ౪౦
త్వయా నాథవతీ నాథ హ్యనాథేవ హి దృశ్యతే ।
ఆనృశంస్యం పరో ధర్మః త్వత్త ఏవ మయా శ్రుతః ॥ ౪౧
జానామి త్వాం మహావీర్యం మహోత్సాహం మహాబలం ।
అపారపారమక్షోభ్యం గాంభీర్యాత్ సాగరోపమం ॥ ౪౨
భర్తారం ససముద్రాయాః ధరణ్యా వాసవోపమం ।
ఏవమస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠః సత్యవాన్ బలవానపి ॥ ౪౩
కిమర్థమస్త్రం రక్షస్సు న యోజయసి రాఘవ ।
న నాగా నాపి గంధర్వాః నాసురా న మరుద్గణాః ॥ ౪౪
రామస్య సమరే వేగం శక్తాః ప్రతిసమాధితుం ।
తస్య వీర్యవతః కశ్చిత్ యద్యస్తి మయి సంభ్రమః ॥ ౪౫
కిమర్థం న శరైస్తీక్ష్ణైః క్షయం నయతి రాక్షసాన్ ।
భ్రాతురాదేశమాదాయ లక్ష్మణో వా పరంతపః ॥ ౪౬
కస్య హేతోర్న మాం వీరః పరిత్రాతి మహాబలః ।
యది తౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ వాయ్వగ్నిసమతేజసౌ ॥ ౪౭

సురాణామపి దుర్ధర్షౌ కథం మాముపేక్షతః ।
మమైవ దుష్కృతం కించిత్ మహదస్తి న సంశయః ॥ ౪౮
సమర్థావపి తౌ యన్మాం నావేక్షేతే పరంతపౌ ।
వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా కరుణం సాశ్రుభాషితం ॥ ౪౯
అథాబ్రవీన్మహాతేజాః హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
త్వచ్ఛోకవిముఖో రామః దేవి సత్యేన తే శపే ॥ ౫౦
రామే దుఃఖాభిపన్నే చ లక్ష్మణః పరితప్యతే ।
కథంచిద్భవతీ దృష్టా న కాలః పరిశోచితుం ॥ ౫౧
ఇమం ముహూర్తం దుఃఖానాం ద్రక్ష్యస్యంతమనిందితే ।
తావుభౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ రాజపుత్రౌ మహాబలౌ ॥ ౫౨
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహౌ లంకాం భస్మీకరిష్యతః ।
హత్వా చ సమరే క్రూరం రావణం సహబాంధవం ॥ ౫౩
రాఘవస్త్వాం విశాలాక్షి నేష్యతి స్వాం పురీం ప్రతి ।
బ్రూహి యద్రాఘవో వాచ్యః లక్ష్మణశ్చ మహాబలః ॥ ౫౪
సుగ్రీవో వాఽపి తేజస్వీ హరయోఽపి సమాగతాః ।
ఇత్యుక్తవతి తస్మింశ్చ సీతా సురసుతోపమా ॥ ౫౫
ఉవాచ శోకసంతప్తా హనుమంతం ప్లవంగమం ।
కౌసల్యా లోకభర్తారం సుషువే యం మనస్వినీ ॥ ౫౬
తం మమార్థే సుఖం పృచ్ఛ శిరసా చాభివాదయ ।
స్రజశ్చ సర్వరత్నాని ప్రియా యాశ్చ వరాంగనాః ॥ ౫౭

ఐశ్వర్యం చ విశాలాయాం పృథివ్యామపి దుర్లభం ।
పితరం మాతరం చైవ సంమాన్యాభిప్రసాద్య చ ॥ ౫౮
అనుప్రవ్రజితో రామం సుమిత్రా యేన సుప్రజాః ।
ఆనుకూల్యేన ధర్మాత్మా త్యక్త్వా సుఖమనుత్తమం ॥ ౫౯
అనుగచ్ఛతి కాకుత్స్థం భ్రాతరం పాలయన్ వనే ।
సింహస్కంధో మహాబాహుః మనస్వీ ప్రియదర్శనః ॥ ౬౦
పితృవద్వర్తతే రామే మాతృవన్మాం సమాచరన్ ।
హ్రియమాణాం తదా వీరః న తు మాం వేద లక్ష్మణః ॥ ౬౧
వృద్ధోపసేవీ లక్ష్మీవాన్ శక్తో న బహుభాషితా ।
రాజ్ఞః పుత్రః ప్రియః శ్రేష్ఠః సదృశశ్శ్వశురస్య మే ॥ ౬౨
మమ ప్రియతరో నిత్యం భ్రాతా రామస్య లక్ష్మణః ।
నియుక్తో ధురి యస్యాం తు తాముద్వహతి వీర్యవాన్ ॥ ౬౩
యం దృష్ట్వా రాఘవో నైవ వృత్తమార్యమనుస్మరేత్ ।
స మమార్థాయ కుశలం వక్తవ్యో వచనాన్మమ ॥ ౬౪
మృదుర్నిత్యం శుచిర్దక్షః ప్రియో రామస్య లక్ష్మణః ।
యథా హి వానరశ్రేష్ఠ దుఃఖక్షయకరో భవేత్ ॥ ౬౫
త్వమస్మిన్ కార్యనిర్యోగే ప్రమాణం హరిసత్తమ ।
రాఘవస్త్వత్సమారంభాత్ మయి యత్నపరో భవేత్ ॥ ౬౬
ఇదం బ్రూయాశ్చ మే నాథం శూరం రామం పునఃపునః ।
జీవితం ధారయిష్యామి మాసం దశరథాత్మజ ॥ ౬౭

ఊర్ధ్వం మాసాన్న జీవేయం సత్యేనాహం బ్రవీమి తే ।
రావణేనోపరుద్ధాం మాం నికృత్యా పాపకర్మణా ॥ ౬౮

త్రాతుమర్హసి వీర త్వం పాతాళాదివ కౌశికీం ।
తతో వస్త్రగతం ముక్త్వా దివ్యం చూడామణిం శుభం ॥ ౬౯

ప్రదేయో రాఘవాయేతి సీతా హనుమతే దదౌ ।
ప్రతిగృహ్య తతో వీరః మణిరత్నమనుత్తమం ॥ ౭౦

అంగుళ్యా యోజయామాస న హ్యస్య ప్రాభవద్భుజః ।
మణిరత్నం కపివరః ప్రతిగృహ్యాభివాద్య చ ॥ ౭౧

సీతాం ప్రదక్షిణాం కృత్వా ప్రణతః పార్శ్వతః స్థితః ।
హర్షేణ మహతా యుక్తః సీతాదర్శనజేన సః ॥ ౭౨

హృదయేన గతో రామం శరీరేణ తు విష్ఠితః ।

మణివరముపగృహ్య తం మహార్హం
జనకనృపాత్మజయా ధృతం ప్రభావాత్ ।
గిరిరివ పవనావధూతముక్తః
సుఖితమనాః ప్రతిసంక్రమం ప్రపేదే ॥ ౭౩

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-అష్టత్రింశస్సర్గః

అథ ఏకోనచత్వారింశస్సర్గః

మణిం గత్వా తతస్సీతా హనుమంతమథాబ్రవీత్ ।
అభిజ్ఞానమభిజ్ఞాతం ఏతద్రామస్య తత్త్వతః ॥ ౧
మణిం తు దృష్ట్వా రామో వై త్రయాణాం సంస్మరిష్యతి ।
వీరో జనన్యా మమ చ రాజ్ఞో దశరథస్య చ ॥ ౨
స భూయస్త్వం సముత్సాహే చోదితో హరిసత్తమ ।
అస్మిన్ కార్యసమారంభే ప్రచింతయ యదుత్తరం ॥ ౩
త్వమస్మిన్ కార్యనిర్యోగే ప్రమాణం హరిసత్తమ ।
హనుమన్ యత్నమాస్థాయ దుఃఖక్షయకరో భవ ॥ ౪
తస్య చింతయతో యత్నః దుఃఖక్షయకరో భవేత్ ।
స తథేతి ప్రతిజ్ఞాయ మారుతిర్భీమవిక్రమః ॥ ౫
శిరసా వంద్య వైదేహీం గమనాయోపచక్రమే ।
జ్ఞాత్వా సంప్రస్థితం దేవీ వానరం మారుతాత్మజం ॥ ౬
బాష్పగద్గదయా వాచా మైథిలీ వాక్యమబ్రవీత్ ।
కుశలం హనుమన్ బ్రూయాః సహితౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ ౭
సుగ్రీవం చ సహామాత్యం వృద్ధాన్ సర్వాంశ్చ వానరాన్ ।
బ్రూయాస్త్వం వానరశ్రేష్ఠ కుశలం ధర్మసంహితం ॥ ౮
యథా స చ మహాబాహుః మాం తారయతి రాఘవః ।
అస్మాద్దుఃఖాంబుసంరోధాత్ త్వం సమాధాతుమర్హసి ॥ ౯

జీవంతీం మాం యథా రామః సంభావయతి కీర్తిమాన్ ।
తత్తథా హనుమన్ వాచ్యః వాచా ధర్మమవాప్నుహి ॥ ౧౧
నిత్యముత్సాహయుక్తాశ్చ వాచశ్శ్రుత్వా త్వయేరితాః ।
వర్ధిష్యతే దాశరథేః పౌరుషం మదవాప్తయే ॥ ౧౨
మత్సందేశయుతా వాచః త్వత్తశ్శ్రుత్వైవ రాఘవః ।
పరాక్రమవిధిం వీరః విధివత్సంవిధాస్యతి ॥ ౧౩
సీతాయా వచనం శ్రుత్వా హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
శిరస్యంజలిమాధాయ వాక్యముత్తరమబ్రవీత్ ॥ ౧౪
క్షిప్రమేష్యతి కాకుత్స్థః హర్యృక్షప్రవరైర్వృతః ।
యస్తే యుధి విజిత్యారీన్ శోకం వ్యపనయిష్యతి ॥ ౧౫
న హి పశ్యామి మర్త్యేషు నాసురేషు సురేషు వా ।
యస్తస్య వమతో బాణాన్ స్థాతుముత్సహతేఽగ్రతః ॥ ౧౬
అప్యర్కమపి పర్జన్యం అపి వైవస్వతం యమం ।
స హి సోఢుం రణే శక్తః తవ హేతోర్విశేషతః ॥ ౧౭
స హి సాగరపర్యంతాం మహీం శాసితుమీహతే ।
త్వన్నిమిత్తో హి రామస్య జయో జనకనందిని ॥ ౧౮
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సమ్యక్ సత్యం సుభాషితం ।
జానకీ బహు మేనేఽథ వచనం చేదమబ్రవీత్ ॥ ౧౯
తతస్తం ప్రస్థితం సీతా వీక్షమాణా పునఃపునః ।
భర్తృస్నేహాన్వితం వాక్యం సౌహార్దాదనుమానయత్ ॥ ౨౦

యది వా మన్యసే వీర వసైకాహమరిందమ ।
కస్మింశ్చిత్సంవృతే దేశే విశ్రాంతశ్శ్వో గమిష్యసి ॥ ౨౦
మమ చేదల్పభాగ్యాయాః సాంనిధ్యాత్తవ వానర ।
అస్య శోకస్య మహతో ముహూర్తం మోక్షణం భవేత్ ॥ ౨౧
గతే హి హరిశార్దూల పునరాగమనాయ తు ।
ప్రాణానామపి సందేహః మమ స్యాన్నాత్ర సంశయః ॥ ౨౨
తవాదర్శనజశ్శోకః భూయో మాం పరితాపయేత్ ।
దుఃఖాద్దుఃఖపరామృష్టాం దీపయన్నివ వానర ॥ ౨౩
అయం చ వీర సందేహః తిష్ఠతీవ మమాగ్రతః ।
సుమహాంస్త్వత్సహాయేషు హర్యృక్షేషు హరీశ్వర ॥ ౨౪
కథం ను ఖలు దుష్పారం తరిష్యంతి మహోదధిం ।
తాని హర్యృక్షసైన్యాని తౌ వా నరవరాత్మజౌ ॥ ౨౫
త్రయాణామేవ భూతానాం సాగరస్యాస్య లంఘనే ।
శక్తిస్స్యాద్వైనతేయస్య తవ వా మారుతస్య వా ॥ ౨౬
తదస్మిన్ కార్యనిర్యోగే వీరైవం దురతిక్రమే ।
కిం పశ్యసి సమాధానం త్వం హి కార్యవిదాం వరః ॥ ౨౭
కామమస్య త్వమేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే ।
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న యశస్యస్తే బలోదయః ॥ ౨౮
బలైస్సమగ్రైర్యది మాం రావణం జిత్వా సంయుగే ।
విజయీ స్వపురీం యాయాత్ తత్తు మే స్యాద్యశస్కరం ॥ ౨౯

శరైస్తు సంకులాం కృత్వా లంకాం పరబలార్దనః ।
మాం నయేద్యది కాకుత్స్థః తత్తస్య సదృశం భవేత్ ॥ ౩౦
తద్యథా తస్య విక్రాంతం అనురూపం మహాత్మనః ।
భవేదాహవశూరస్య తథా త్వముపపాదయ ॥ ౩౧
తదర్థోపహితం వాక్యం సహితం హేతుసంహితం ।
నిశమ్య హనుమాన్ శేషం వాక్యముత్తరమబ్రవీత్ ॥ ౩౨
దేవి హర్యృక్షసైన్యానాం ఈశ్వరః ప్లవతాం వరః ।
సుగ్రీవస్సత్త్వసంపన్నః తవార్థే కృతనిశ్చయః ॥ ౩౩
స వానరసహస్రాణాం కోటీభిరభిసంవృతః ।
క్షిప్రమేష్యతి వైదేహి రాక్షసానాం నిబర్హణః ॥ ౩౪
తస్య విక్రమసంపన్నాః సత్త్వవంతో మహాబలాః ।
మనస్సంకల్పసంపాతాః నిదేశే హరయః స్థితాః ॥ ౩౫
యేషాం నోపరి నాధస్తాత్ న తిర్యక్ సజ్జతే గతిః ।
న చ కర్మసు సీదంతి మహత్స్వమితతేజసః ॥ ౩౬
అసకృత్తైర్మహోత్సాహైః ససాగరధరాధరా ।
ప్రదక్షిణీకృతా భూమిః వాయుమార్గానుసారిభిః ॥ ౩౭
మద్విశిష్టాశ్చ తుల్యాశ్చ సంతి తత్ర వనౌకసః ।
మత్తః ప్రత్యవరః కశ్చిత్ నాస్తి సుగ్రీవసంనిధౌ ॥ ౩౮
అహం తావదిహ ప్రాప్తః కిం పునస్తే మహాబలాః ।
న హి ప్రకృష్టాః ప్రేష్యంతే ప్రేష్యంతే హీతరే జనాః ॥ ౩౯

తదలం పరితాపేన దేవి శోకో వ్యపైతు తే ।
ఏకోత్పాతేన తే లంకాం ఎష్యంతి హరియూథపాః ॥ ౪౦
మమ పృష్ఠగతౌ తౌ చ చంద్రసూర్యావివోదితౌ ।
త్వత్సకాశం మహాసత్త్వౌ నృసింహావాగమిష్యతః ॥ ౪౧
తౌ హి వీరౌ నరవరౌ సహితౌ రామలక్ష్మణౌ ।
ఆగమ్య నగరీం లంకాం సాయకైర్విధమిష్యతః ॥ ౪౨
సగణం రావణం హత్వా రాఘవో రఘునందనః ।
త్వామాదాయ వరారోహే స్వపురం ప్రతి యాస్యతి ॥ ౪౩
తదాశ్వసిహి భద్రం తే భవ త్వం కాలకాంక్షిణీ ।
న చిరాద్ద్రక్ష్యసే రామం ప్రజ్వలంతమివానలం ॥ ౪౪
నిహతే రాక్షసేంద్రే చ సపుత్రామాత్యబాంధవే ।
త్వం సమేష్యసి రామేణ శశాంకేనేవ రోహిణీ ॥ ౪౫
క్షిప్రం త్వం దేవి శోకస్య పారం యాస్యసి మైథిలి ।
రావణం చైవ రామేణ నిహతం ద్రక్ష్యసేఽచిరాత్ ॥ ౪౬
ఏవమాశ్వాస్య వైదేహీం హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
గమనాయ మతిం కృత్వా వైదేహీం పునరబ్రవీత్ ॥ ౪౭
తమరిఘ్నం కృతాత్మానం క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవం ।
లక్ష్మణం చ ధనుష్పాణిం లంకాద్వారముపస్థితం ॥ ౪౮
నఖదంష్ట్రాయుధాన్ వీరాన్ సింహశార్దూలవిక్రమాన్ ।
వానరాన్ వారణేంద్రాభాన్ క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి సంగతాన్ ॥ ౪౯

శైలాంబుదనికాశానాం లంకామలయసానుషు
నర్దతాం కపిముఖ్యానాం అచిరాచ్ఛ్రోష్యసి స్వనం ॥ ౫౦
స తు మర్మణి ఘోరేణ తాడితో మన్మథేషుణా ।
న శర్మ లభతే రామః సింహార్దిత ఇవ ద్విపః ॥ ౫౧
మా రుదో దేవి శోకేన మాభూత్తే మనసోఽప్రియం ।
శచీవ పత్యా శక్రేణ భర్త్రా నాథవతీ హ్యసి ॥ ౫౨
రామాద్విశిష్టః కోఽన్యోఽస్తి కశ్చిత్ సౌమిత్రిణా సమః ।
అగ్నిమారుతకల్పౌ తౌ భ్రాతరౌ తవ సంశ్రయౌ ॥ ౫౩

నాస్మింశ్చిరం వత్స్యసి దేవి దేశే
రక్షోగణైరధ్యుషితేఽతిరౌద్రే ।
న తే చిరాదాగమనం ప్రియస్య
క్షమస్వ మత్సంగమకాలమాత్రమ్ ॥ ౫౪

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకోనచత్వారింశస్సర్గః.

అథ చత్వారింశస్సర్గః

శ్రుత్వా తు వచనం తస్య వాయుసూనోర్మహాత్మనః ।
ఉవాచాత్మహితం వాక్యం సీతా సురసుతోపమా ॥ ౧
త్వాం దృష్ట్వా ప్రియవక్తారం సంప్రహృష్యామి వానర ।
అర్ధసంజాతసస్యేవ వృష్టిం ప్రాప్య వసుంధరా ॥ ౨

యథా తం పురుషవ్యాఘ్రం గాత్రైశ్శోకాభికర్శితైః ।
సంస్పృశేయం సకామాఽహం తథా కురు దయాం మయి ॥ ౩
అభిజ్ఞానం చ రామస్య దద్యాం హరిగణోత్తమ ।
క్షిప్తామిషీకాం కాకస్య కోపాదేకాక్షిశాతనీం ॥ ౪
మనశ్శిలాయాస్తిలకః గండపార్శ్వే నివేశితః ।
త్వయా ప్రణష్టే తిలకే తం కిల స్మర్తుమర్హసి ॥ ౫
స వీర్యవాన్ కథం సీతాం హృతాం సమనుమన్యసే ।
వసంతీం రక్షసాం మధ్యే మహేంద్రవరుణోపమః ॥ ౬
ఏష చూడామణిర్దివ్యః మయా సుపరిరక్షితః ।
ఏతం దృష్ట్వా ప్రహృష్యామి వ్యసనే త్వామివానఘ ॥ ౭
ఏష నిర్యాతితః శ్రీమాన్ మయా తే వారిసంభవః ।
అతః పరం న శక్ష్యామి జీవితుం శోకలాలసా ॥ ౮
అసహ్యాని చ దుఃఖాని వాచశ్చ హృదయచ్ఛిదః ।
రాక్షసీనాం సుఘోరాణాం త్వత్కృతే మర్షయామ్యహం ॥ ౯
ధారయిష్యామి మాసం తు జీవితం శత్రుసూదన ।
మాసాదూర్ధ్వం న జీవిష్యే త్వయా హీనా నృపాత్మజ ॥ ౧౦
ఘోరో రాక్షసరాజోఽయం దృష్టిశ్చ న సుఖా మయి ।
త్వాం చ శ్రుత్వా విషజ్జంతం న జీవేయమహం క్షణం ॥ ౧౧
వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా కరుణం సాశ్రుభాషితం ।
అథాబ్రవీన్మహాతేజాః హనుమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ౧౨

త్వచ్ఛోకవిముఖో రామః దేవి సత్యేన తే శపే ।
రామే దుఃఖాభిభూతే చ లక్ష్మణః పరితప్యతే ॥ ౧౩
కథంచిద్భవతీ దృష్టా న కాలః పరిశోచితుం ।
ఇమం ముహూర్తం దుఃఖానాం అంతం ద్రక్ష్యసి భామిని ॥ ౧౪
తావుభౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ రాజపుత్రావరిందమౌ ।
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహౌ లంకాం భస్మీకరిష్యతః ॥ ౧౫
హత్వా తు సమరే క్రూరం రావణం సహ బాంధవం ।
రాఘవౌ త్వాం విశాలాక్షి స్వాం పురీం ప్రాపయిష్యతః ॥ ౧౬
యత్తు రామో విజానీయాత్ అభిజ్ఞానమనిందితే ।
ప్రీతిసంజననం తస్య భూయస్త్వం దాతుమర్హసి ॥ ౧౭
సాఽబ్రవీద్దత్తమేవేతి మయాఽభిజ్ఞానముత్తమం ।
ఏతదేవ హి రామస్య దృష్ట్వా మత్కేశభూషణం ॥ ౧౮
శ్రద్ధేయం హనుమన్ వాక్యం తవ వీర భవిష్యతి ।
స తం మణివరం గృహ్య శ్రీమాన్ ప్లవగసత్తమః ॥ ౧౯
ప్రణమ్య శిరసా దేవీం గమనాయోపచక్రమే ।
తముత్పాతకృతోత్సాహం అవేక్ష్య హరిపుంగవం ॥ ౨౦
వర్ధమానం మహావేగం ఉవాచ జనకాత్మజా ।
అశ్రుపూర్ణముఖీ దీనా బాష్పగద్గదయా గిరా ॥ ౨౧
హనుమన్ సింహసంకాశౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ।
సుగ్రీవం చ సహామాత్యం సర్వాన్ బ్రూయా హ్యనామయం ॥ ౨౨

యథా చ స మహాబాహుః మాం తారయతి రాఘవః ।
అస్మాద్దుఃఖాంబుసంరోధాత్ తత్సమాధాతుమర్హసి ॥ ౨౩

ఇమాం చ తీవ్రం మమ శోకవేగం
రక్షోభిరేభిః పరిభర్త్సనం చ ।
బ్రూయాస్తు రామస్య గతస్సమీపం
శివశ్చ తేఽధ్వాస్తు హరిప్రవీర ॥ ౨౪

స రాజపుత్ర్యా ప్రతివేదితార్థః
కపిః కృతార్థః పరిహృష్టచేతాః ।
అల్పావశేషం ప్రసమీక్ష్య కార్యం
దిశం హ్యుదీచీం మనసా జగామ ॥ ౨౫

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-చత్వారింశస్సర్గః.

అథ ఏకచత్వారింశస్సర్గః.

స చ వాగ్భిః ప్రశస్తాభిః గమిష్యన్ పూజితస్తయా ।
తస్మాద్దేశాదపక్రమ్య చింతయామాస వానరః ॥ ౧
అల్పశేషమిదం కార్యం దృష్టేయమసితేక్షణా ।
త్రీనుపాయానతిక్రమ్య చతుర్థ ఇహ దృశ్యతే ॥ ౨

న సామ రక్షస్సు గుణాయ కల్పతే
న దానమర్థోపచితేషు యుజ్యతే ।

న భేదసాధ్యా బలదర్పితా జనాః
పరాక్రమస్త్వేవ మమేహ రోచతే ॥ ౩
న చాస్య కార్యస్య పరాక్రమాదృతే
వినిశ్చయః కశ్చిదిహోపపద్యతే ।
హతప్రవీరా హి రణే హి రాక్షసాః
కథంచిదీయుర్యదిహాద్య మార్దవం ॥ ౪
కార్యే కర్మణి నిర్దిష్టే యో బహూన్యపి సాధయేత్ ।
పూర్వకార్యావిరోధేన స కార్యం కర్తుమర్హతి ॥ ౫
న హ్యేకస్సాధకో హేతుః స్వల్పస్యాపీహ కర్మణః ।
యో హ్యర్థం బహుధా వేద స సమర్థోఽర్థసాధనే ॥ ౬
ఇహైవ తావత్ కృతనిశ్చయో హ్యహం
యది వ్రజేయం ప్లవగేశ్వరాలయం ।
పరాత్మసంమర్దవిశేషతత్త్వవిత్
తతః కృతం స్యాన్మమ భర్తృశాసనం ॥ ౭
కథం ను ఖల్వద్య భవేత్ సుఖాగతం
ప్రసహ్య యుద్ధం మమ రాక్షసైస్సహ ।
తథైవ ఖల్వాత్మబలం చ సారవత్
సంమానయేన్మాం చ రణే దశాననః ॥ ౮
తతస్సమాసాద్య రణే దశాననం
సమంత్రివర్గం సబలప్రయాయినం ।

హృది స్థితం తస్య మతం బలం చ వై
సుఖేన మత్వాఽహమితః పునర్వ్రజే ॥ ౯

ఇదమస్య నృశంసస్య నందనోపమముత్తమం ।
వనం నేత్రమనఃకాంతం నానాద్రుమలతాయుతం ॥ ౧౦

ఇదం విధ్వంసయిష్యామి శుష్కం వనమివానలః ।
అస్మిన్ భగ్నే తతః కోపం కరిష్యతి దశాననః ॥ ౧౧

తతో మహత్ సాశ్వమహారథద్విపం
బలం సమాదేక్ష్యతి రాక్షసాధిపః ।
త్రిశూలకాలాయసపట్టసాయుధం
తతో మహద్యుద్ధమిదం భవిష్యతి ॥ ౧౨

అహం తు తైస్సంయతి చండవిక్రమైః
సమేత్య రక్షోభిరసహ్యవిక్రమః ।
నిహత్య తద్రావణచోదితం బలం
సుఖం గమిష్యామి కపీశ్వరాలయం ॥ ౧౩

తతో మారుతవత్ క్రుద్ధః మారుతిర్భీమవిక్రమః ।
ఊరువేగేన మహతా ద్రుమాన్ క్షేప్తుమథారభత్ ॥ ౧౪

తతస్తు హనుమాన్ వీరః బభంజ ప్రమదావనం ।
మత్తద్విజసమాఘుష్టం నానాద్రుమలతాయుతం ॥ ౧౫

తద్వనం మథితైర్వృక్షైః భిన్నైశ్చ సలిలాశయైః ।
చూర్ణితైః పర్వతాగ్రైశ్చ బభూవాప్రియదర్శనం ॥ ౧౬

నానాశకుంతవిరుతైః ప్రభిన్నైస్సలిలాశయైః ।
తామ్రైః కిసలయైః క్లాంతైః క్లాంతద్రుమలతాయుతం ॥ ౧౭

న బభౌ తద్వనం తత్ర దావానలహతం యథా ।
వ్యాకులావరణా రేజుః విహ్వలా ఇవ తా లతాః ॥ ౧౮

లతాగృహైశ్చిత్రగృహైశ్చ నాశితైః
మహోరగైర్వ్యాలమృగైశ్చ నిర్ధుతైః ।
శిలాగృహైరున్మథితైస్తథా గృహైః
ప్రణష్టరూపం తదభూన్మహద్వనం ॥ ౧౯

సా విహ్వలాశోకలతాప్రతానా
వనస్థలీ శోకలతాప్రతానా ।
జాతా దశాస్యప్రమదావనస్య
కపేర్బలాద్ధి ప్రమదావనస్య ॥ ౨౦

స తస్య కృత్వాఽర్థపతేర్మహాకపిః
మహద్వ్యలీకం మనసో మహాత్మనః ।
యుయుత్సురేకో బహుభిర్మహాబలైః
శ్రియా జ్వలన్ తోరణమాస్థితః కపిః ॥ ౨౧

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-ఏకచత్వారింశస్సర్గః.

అథ ద్విచత్వారింశస్సర్గః.

తతః పక్షినినాదేన వృక్షభంగస్వనేన చ ।
బభూవుస్త్రాససంభ్రాంతాః సర్వే లంకానివాసినః ॥ ౧
విద్రుతాశ్చ భయత్రస్తాః వినేదుర్మృగపక్షిణః ।
రక్షసాం చ నిమిత్తాని క్రూరాణి ప్రతిపేదిరే ॥ ౨
తతో గతాయాం నిద్రాయాం రాక్షస్యో వికృతాననాః ।
తద్వనం దదృశుర్భగ్నం తం చ వీరం మహాకపిం ॥ ౩
స తా దృష్ట్వా మహాబాహుః మహాసత్త్వో మహాబలః ।
చకార సుమహద్రూపం రాక్షసీనాం భయావహం ॥ ౪
తతస్తం గిరిసంకాశం అతికాయం మహాబలం ।
రాక్షస్యో వానరం దృష్ట్వా పప్రచ్ఛుర్జనకాత్మజాం ॥ ౫
కోఽయం కస్య కుతో వాఽయం కింనిమిత్తమిహాగతః ।
కథం త్వయా సహానేన సంవాదః కృత ఇత్యుత ॥ ౬
ఆచక్ష్వ నో విశాలాక్షి మాభూత్తే సుభగే భయం ।
సంవాదమసితాపాంగే త్వయా కిం కృతవానయం ॥ ౭
అథాబ్రవీత్తదా సాధ్వీ సీతా సర్వాంగసుందరీ ।
రక్షసాం భీమరూపాణాం విజ్ఞానే మమ కా గతిః ॥ ౮
యూయమేవాభిజానీత యోఽయం యద్వా కరిష్యతి ।
అహిరేవ హ్యహేః పాదాన్ విజానాతి న సంశయః ॥ ౯

అహమప్యస్య భీతాఽస్మి నైనం జానామి కోఽన్వయం ।
వేద్మి రాక్షసమేవైనం కామరూపిణమాగతం ॥ ౧౦

వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా రాక్షస్యో విద్రుతా దిశః ।
స్థితాః కాశ్చిద్గతాః కాశ్చిత్ రావణాయ నివేదితుం ॥ ౧౧

రావణస్య సమీపే తు రాక్షస్యో వికృతాననాః ।
విరూపం వానరం భీమం ఆఖ్యాతుముపచక్రముః ॥ ౧౨

అశోకవనికామధ్యే రాజన్భీమవపుః కపిః ।
సీతయా కృతసంవాదః తిష్ఠత్యమితవిక్రమః ॥ ౧౩

న చ తం జానకీ సీతా హరిం హరిణలోచనా ।
అస్మాభిర్బహుధా పృష్టా నివేదయితుమిచ్ఛతి ॥ ౧౪

వాసవస్య భవేద్దూతః దూతో వైశ్రవణస్య వా ।
ప్రేషితో వాఽపి రామేణ సీతాఽన్వేషణకాంక్షయా ॥ ౧౫

తేన త్వద్భుతరూపేణ యత్తత్తవ మనోహరం ।
నానామృగగణాకీర్ణం ప్రమృష్టం ప్రమదావనం ॥ ౧౬

న తత్ర కశ్చిదుద్దేశః యస్తేన న వినాశితః ।
యత్ర సా జానకీ సీతా స తేన న వినాశితః ॥ ౧౭

జానకీరక్షణార్థం వా శ్రమాద్వా నోపలక్ష్యతే ।
అథవా కశ్శ్రమస్తస్య సైవ తేనాభిరక్షితా ॥ ౧౮

చారుపల్లవపుష్పాఢ్యం యం సీతా స్వయమాస్థితా ।
ప్రవృద్ధశ్శింశుపావృక్షః స చ తేనాభిరక్షితః ॥ ౧౯

తస్యోగ్రరూపస్యోగ్రం త్వం దండమాజ్ఞాతుమర్హసి ।
సీతా సంభాషితా యేన తద్వనం చ వినాశితం ॥ ౨౦
మనఃపరిగృహీతాం తాం తవ రక్షోగణేశ్వర ।
కస్సీతామభిభాషేత యో న స్యాత్త్యక్తజీవితః ॥ ౨౧
రాక్షసీనాం వచశ్శ్రుత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః ।
హుతాగ్నిరివ జజ్వాల కోపసంవర్తితేక్షణః ॥ ౨౨
తస్య క్రుద్ధస్య నేత్రాభ్యాం ప్రాపతన్నస్రబిందవః ।
దీప్తాభ్యామివ దీపాభ్యాం సార్చిషః స్నేహబిందవః ॥ ౨౩
ఆత్మనస్సదృశాన్ శూరాన్ కింకరాన్నామ రాక్షసాన్ ।
వ్యాదిదేశ మహాతేజాః నిగ్రహార్థం హనూమతః ॥ ౨౪
తేషామశీతిసాహస్రం కింకరాణాం తరస్వినాం ।
నిర్యయుర్భవనాత్తస్మాత్ కూటముద్గరపాణయః ॥ ౨౫
మహోదరా మహాదంష్ట్రాః ఘోరరూపా మహాబలాః ।
యుద్ధాభిమనసస్సర్వే హనుమద్గ్రహణోన్ముఖాః ॥ ౨౬
తే కపీంద్రం సమాసాద్య తోరణస్థమవస్థితం ।
అభిపేతుర్మహావేగాః పతంగా ఇవ పావకం ॥ ౨౭
తే గదాభిర్విచిత్రాభిః పరిఘైః కాంచనాంగదైః ।
ఆజఘ్నుర్వానరశ్రేష్ఠం శరైశ్చాదిత్యసన్నిభైః ॥ ౨౮
ముద్గరైః పట్టసైశ్శూలైః ప్రాసతోమరశక్తిభిః ।
పరివార్య హనూమంతం సహసా తస్థురగ్రతః ॥ ౨౯

హనూమానపి తేజస్వీ శ్రీమాన్ పర్వతసన్నిభః ।
క్షితావావిధ్య లాంగూలం ననాద చ మహాస్వనం ॥ ౩౦
స భూత్వా సుమహాకాయః హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
ధృష్టమాస్ఫోటయామాస లంకాం శబ్దేన పూరయన్ ॥ ౩౧
తస్యాస్ఫోటితశబ్దేన మహతా సానునాదినా ।
పేతుర్విహంగా గగనాత్ ఉచ్చైశ్చేదమఘోషయత్ ॥ ౩౨
జయత్యతిబలో రామః లక్ష్మణశ్చ మహాబలః ।
రాజా జయతి సుగ్రీవః రాఘవేణాభిపాలితః ॥ ౩౩
దాసోఽహం కోసలేంద్రస్య రామస్యాక్లిష్టకర్మణః ।
హనుమాన్ శత్రుసైన్యానాం నిహంతా మారుతాత్మజః ॥ ౩౪
న రావణసహస్రం మే యుద్ధే ప్రతిబలం భవేత్ ।
శిలాభిస్తు ప్రహరతః పాదపైశ్చ సహస్రశః ॥ ౩౫
అర్దయిత్వా పురీం లంకాం అభివాద్య చ మైథిలీం ।
సమృద్ధార్థో గమిష్యామి మిషతాం సర్వరక్షసాం ॥ ౩౬
తస్య సన్నాదశబ్దేన తేఽభవన్ భయశంకితాః ।
దదృశుశ్చ హనూమంతం సంధ్యామేఘమివోన్నతం ॥ ౩౭
స్వామిసందేశనిశ్శంకాః తతస్తే రాక్షసాః కపిం ।
చిత్రైః ప్రహరణైర్భీమైః అభిపేతుస్సహస్రశః ॥ ౩౮
స తైః పరివృతశ్శూరైః సర్వతస్స మహాబలః ।
ఆససాదాయసం భీమం పరిఘం తోరణాశ్రితం ॥ ౩౯

స తం పరిఘమాదాయ జఘాన రజనీచరాన్ ।
స పన్నగమివాదాయ స్ఫురంతం వినతాసుతః ॥ ౪౦
విచచారాంబరే వీరః పరిగృహ్య చ మారుతిః ।
స హత్వా రాక్షసాన్ వీరాన్ కింకరాన్ మారుతాత్మజః ॥ ౪౧
యుద్ధకాంక్షీ పునర్వీరః తోరణం సముపాశ్రితః ।
తతస్తస్మాద్భయాన్ముక్తాః కతిచిత్తత్ర రాక్షసాః ।
నిహతాన్ కింకరాన్ సర్వాన్ రావణాయ న్యవేదయన్ ॥ ౪౨
స రాక్షసానాం నిహతం మహద్బలం
నిశమ్య రాజా పరివృత్తలోచనః ।
సమాదిదేశాప్రతిమం పరాక్రమే
ప్రహస్తపుత్రం సమరే సుదుర్జయం ॥ ౪౩

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే ద్విచత్వారింశస్సర్గః

అథ త్రిచత్వారింశస్సర్గః

తతస్స కింకరాన్ హత్వా హనుమాన్ ధ్యానమాస్థితః ।
వనం భగ్నం మయా చైత్యప్రాసాదో న వినాశితః ॥ ౧
తస్మాత్ప్రాసాదమప్యేవం ఇమం విధ్వంసయామ్యహం ।
ఇతి సంచింత్య మనసా హనుమాన్ దర్శయన్ బలం ॥ ౨

చైత్యప్రాసాదమాప్లుత్య మేరుశృంగమివోన్నతం ।
ఆరురోహ కపిశ్రేష్ఠః హనుమాన్ మారుతాత్మజః ॥ ౩
ఆరుహ్య గిరిసంకాశం ప్రాసాదం హరియూథపః ।
బభౌ స సుమహాతేజాః ప్రతిసూర్య ఇవోదితః ॥ ౪
సంప్రధృష్య చ దుర్ధర్షం చైత్యప్రాసాదముత్తమం ।
హనుమాన్ ప్రజ్వలన్ లక్ష్మ్యా పారియాత్రోపమోఽభవత్ ॥ ౫
స భూత్వా సుమహాకాయః ప్రభావాన్ మారుతాత్మజః ।
ధృష్టమాస్ఫోటయామాస లంకాం శబ్దేన పూరయన్ ॥ ౬
తస్యాస్ఫోటితశబ్దేన మహతా శ్రోత్రఘాతినా ।
పేతుర్విహంగమాస్తత్ర చైత్యపాలాశ్చ మోహితాః ॥ ౭
అస్త్రవిజ్జయతాం రామః లక్ష్మణశ్చ మహాబలః ।
రాజా జయతి సుగ్రీవః రాఘవేణాభిపాలితః ॥ ౮
దాసోఽహం కోసలేంద్రస్య రామస్యాక్లిష్టకర్మణః ।
హనుమాన్ శత్రుసైన్యానాం నిహంతా మారుతాత్మజః ॥ ౯
న రావణసహస్రం మే యుద్ధే ప్రతిబలం భవేత్ ।
శిలాభిస్తు ప్రహరతః పాదపైశ్చ సహస్రశః ॥ ౧౦
అర్దయిత్వా పురీం లంకాం అభివాద్య చ మైథిలీం ।
సమృద్ధార్థో గమిష్యామి మిషతాం సర్వరక్షసాం ॥ ౧౧
ఏవముక్త్వా విమానస్థః చైత్యస్థాన్ హరియూథపః ।
ననాద భీమనిర్హ్రాదః రక్షసాం జనయన్ భయం ॥ ౧౨

తేన శబ్దేన మహతా చైత్యపాలాశ్శతం యయుః ।
గృహీత్వా వివిధానస్త్రాన్ ప్రాసాన్ ఖడ్గాన్ పరశ్వధాన్ ॥ ౧౩
విసృజంతో మహాకాయా మారుతిం పర్యవారయన్ ।
తే గదాభిర్విచిత్రాభిః పరిఘైః కాంచనాంగదైః ॥ ౧౪
ఆజఘ్నుర్వానరశ్రేష్ఠం బాణైశ్చాదిత్యసన్నిభైః ।
ఆవర్త ఇవ గంగాయాః తోయస్య విపులో మహాన్ ॥ ౧౫
పరిక్షిప్య హరిశ్రేష్ఠం స బభౌ రక్షసాం గణః ।
తతో వాతాత్మజః క్రుద్ధః భీమరూపం సమాస్థితః ॥ ౧౬
ప్రాసాదస్య మహాంతస్య స్తంభం హేమపరిష్కృతం ।
ఉత్పాటయిత్వా వేగేన హనుమాన్ పవనాత్మజః ॥ ౧౭
తతస్తం భ్రామయామాస శతధారం మహాబలః ।
తత్ర చాగ్నిస్సమభవత్ ప్రాసాదశ్చాప్యదహ్యత ॥ ౧౮
దహ్యమానం తతో దృష్ట్వా ప్రాసాదం హరియూథపః ।
స రాక్షసశతం హత్వా వజ్రేణేంద్ర ఇవాసురాన్ ॥ ౧౯
అంతరిక్షే స్థితశ్శ్రీమాన్ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ।
మాదృశానాం సహస్రాణి విసృష్టాని మహాత్మనాం ॥ ౨౦
బలినాం వానరేంద్రాణాం సుగ్రీవవశవర్తినాం ।
అటంతి వసుధాం కృత్స్నాం వయమన్యే చ వానరాః ॥ ౨౧
దశనాగబలాః కేచిత్ కేచిద్దశగుణోత్తరాః ।
కేచిన్నాగసహస్రస్య బభూవుస్తుల్యవిక్రమాః ॥ ౨౨

సంతి చౌఘబలాః కేచిత్ కేచిచ్ఛతగుణోత్తరాః ।
వైనతేయబలాః కేచిత్ కేచిద్వాయుబలోపమాః ॥ ౨౩
అప్రమేయబలాశ్చాన్యే తత్రాసన్ హరియూథపాః ।
ఈదృగ్విధైస్తు హరిభిః వృతో దంతనఖాయుధైః ॥ ౨౪
శతైశ్శతసహస్రైశ్చ కోటిభిరయుతైరపి ।
ఆగమిష్యతి సుగ్రీవః సర్వేషాం వో నిషూదనః ॥ ౨౫
నేయమస్తి పురీ లంకా న యూయం న చ రావణః ।
యస్మాదిక్ష్వాకునాథేన బద్ధం వైరం మహాత్మనా ॥ ౨౬

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే త్రిచత్వారింశస్సర్గః

అథ చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః

సందిష్టో రాక్షసేంద్రేణ ప్రహస్తస్య సుతో బలీ ।
జంబుమాలీ మహాదంష్ట్రో నిర్జగామ ధనుర్ధరః ॥ ౧
రక్తమాల్యాంబరధరః స్రగ్వీ రుచిరకుండలః ।
మహాన్ వివృత్తనయనః చండస్సమరదుర్జయః ॥ ౨
ధనుశ్శక్రధనుఃప్రఖ్యం మహద్రుచిరసాయకం ।
విస్ఫారయానో వేగేన వజ్రాశనిసమస్వనం ॥ ౩
తస్య విస్ఫారఘోషేణ ధనుషో మహతా దిశః ।
ప్రదిశశ్చ నభశ్చైవ సహసా సమపూర్యత ॥ ౪

ఉదయస్థ ఇవాదిత్యః ప్రభాభిరతిలోహితః ।
లోహితాంగేన మహతా కవచేనాభిసంవృతః ॥ ౫
తిష్ఠతిష్ఠేతి సహసా హనుమంతమథాబ్రవీత్ ।
రథేన ఖరయుక్తేన తమాగతముదీక్ష్య సః ॥ ౬
హనుమాన్ వేగసంపన్నః జహర్ష చ ననాద చ ।
తం తోరణవిటంకస్థం హనుమంతం మహాకపిం ॥ ౭
జంబుమాలీ మహాబాహుః వివ్యాధ నిశితైశ్శరైః ।
అర్ధచంద్రేణ వదనే శిరస్యేకేన కర్ణినా ॥ ౮
బాహ్వోర్వివ్యాధ నారాచైః దశభిస్తం కపీశ్వరం ।
తస్య తచ్ఛుశుభే తామ్రం శరేణాభిహతం ముఖం ॥ ౯
శరదీవాంబుజం ఫుల్లం విద్ధం భాస్కరరశ్మినా ।
తత్తస్య రక్తం రక్తేన రంజితం శుశుభే ముఖం ॥ ౧౦
యథాఽఽకాశే మహాపద్మం సిక్తం చందనబిందుభిః ।
చుకోప బాణాభిహతః రాక్షసస్య మహాకపిః ॥ ౧౧
తతః పార్శ్వేఽతివిపులాం దదర్శ మహతీం శిలాం ।
తరసా తాం సముత్పాట్య చిక్షేప బలవద్బలీ ॥ ౧౨
తాం శరైర్దశభిః క్రుద్ధః తాడయామాస రాక్షసః ।
విపన్నం కర్మ తద్దృష్ట్వా హనుమాంశ్చండవిక్రమః ॥ ౧౩
సాలం విపులముత్పాట్య భ్రామయామాస వీర్యవాన్ ।
భ్రామయంతం కపిం దృష్ట్వా సాలవృక్షం మహాబలం ॥ ౧౪

చిక్షేప సుబహూన్ బాణాన్ జంబుమాలీ మహాబలః ।
సాలం చతుర్భిశ్చిచ్ఛేద వానరం పంచభిర్భుజే ॥ ౧౫
ఉరస్యేకేన బాణేన దశభిస్తు స్తనాంతరే ।
స శరైః పూరితతనుః క్రోధేన మహతా వృతః ॥ ౧౬
తమేవ పరిఘం గృహ్య భ్రామయామాస వేగతః ।
అతివేగోఽతివేగేన భ్రామయిత్వా బలోత్కటః ॥ ౧౭
పరిఘం పాతయామాస జంబుమాలేర్మహోరసి ।
తస్య చైవ శిరో నాస్తి న బాహూ న చ జానునీ ॥ ౧౮
న ధనుర్న రథో నాశ్వాః తత్రాదృశ్యంత నేషవః ।
స హతస్తరసా తేన జంబుమాలీ మహాబలః ॥ ౧౯
పపాత నిహతో భూమౌ చూర్ణితాంగవిభూషణః ।
జంబుమాలిం చ నిహతం కింకరాంశ్చ మహాబలాన్ ॥
చుక్రోధ రావణశ్శ్రుత్వా కోపసంరక్తలోచనః । ౨౦॥

స రోషసంవర్తితతామ్రలోచనః
ప్రహస్తపుత్రే నిహతే మహాబలే ।
అమాత్యపుత్రానతివీర్యవిక్రమాన్
సమాదిదేశాశు నిశాచరేశ్వరః ॥ ౨౧॥

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః.

అథ పంచచత్వారింశస్సర్గః

తతస్తే రాక్షసేంద్రేణ చోదితా మంత్రిణస్సుతాః ।
నిర్యయుర్భవనాత్తస్మాత్ సప్త సప్తార్చివర్చసః ॥ ౧
మహాబలపరీవారాః ధనుష్మంతో మహాబలాః ।
కృతాస్త్రాస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠాః పరస్పరజయైషిణః ॥ ౨
హేమజాలపరిక్షిప్తైః ధ్వజవద్భిః పతాకిభిః ।
తోయదస్వననిర్ఘోషైః వాజియుక్తైర్మహారథైః ॥ ౩
తప్తకాంచనచిత్రాణి చాపాన్యమితవిక్రమాః ।
విష్ఫారయంతస్సంహృష్టాః తటిత్వంత ఇవాంబుదాః ॥ ౪
జనన్యస్తాస్తతస్తేషాం విదిత్వా కింకరాన్ హతాన్ ।
బభూవుశ్శోకసంభ్రాంతాః సబాంధవసుహృజ్జనాః ॥ ౫
తే పరస్పరసంఘర్షాత్ తప్తకాంచనభూషణాః ।
అభిపేతుర్హనూమంతం తోరణస్థమవస్థితం ॥ ౬
సృజంతో బాణవృష్టిం తే రథగర్జితనిస్స్వనాః ।
వృష్టిమంత ఇవాంభోదాః విచేరుర్నైరృతాంబుదాః ॥ ౭
అవకీర్ణస్తతస్తాభిః హనుమాన్ శరవృష్టిభిః ।
అభవత్సంవృతాకారః శైలరాడివ వృష్టిభిః ॥ ౮
స శరాన్ మోఘయామాస తేషామాశుచరః కపిః ।
రథవేగం చ వీరాణాం విచరన్ విమలేఽంబరే ॥

స తైః క్రీడన్ ధనుష్మద్భిః వ్యోమ్ని వీరః ప్రకాశతే ।
ధనుష్మద్భిర్యథా మేఘైః మారుతః ప్రభురంబరే ॥ ౧౦
స కృత్వా నినదం ఘోరం త్రాసయంస్తాం మహాచమూమ్ ।
చకార హనుమాన్ వేగం తేషు రక్షస్సు వీర్యవాన్ ॥ ౧౧
తలేనాభ్యహనత్ కాంశ్చిత్ పద్భ్యాం కాంశ్చిత్ పరంతపః ।
ముష్టినాఽభ్యహనత్ కాంశ్చిత్ నఖైః కాంశ్చిద్వ్యదారయత్ ॥
ప్రమమాథోరసా కాంశ్చిత్ ఊరుభ్యామపరాన్ కపిః ।
కేచిత్తస్య నినాదేన తత్రైవ పతితా భువి ॥ ౧౩
తత స్తేష్వవసన్నేషు భూమౌ నిపతితేషు చ ।
తత్సైన్యమగమత్ సర్వం దిశో దశ భయార్దితమ్ ॥ ౧౪
వినేదుర్విస్వరం నాగాః నిపేతుర్భువి వాజినః ।
భగ్ననాడధ్వజచ్ఛత్రైః భూశ్చ కీర్ణాఽభవద్రథైః ॥ ౧౫
స్రవతా రుధిరేణాథ స్రవంత్యో దర్శితాః పథి ।
వివిధైశ్చ స్వరైర్లంకా ననాద వికృతం తదా ॥ ౧౬
స తాన్ ప్రవృద్ధాన్ వినిహత్య రాక్షసాన్
మహాబలశ్చండపరాక్రమః కపిః ।
యుయుత్సురన్యైః పునరేవ రాక్షసైః
తమేవ వీరోఽభిజగామ తోరణమ్ ॥ ౧౭

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-పంచచత్వారింశస్సర్గః

:o:

అథ షట్చత్వారింశస్సర్గః

హతాన్ మంత్రిసుతాన్ బుద్ధ్వా వానరేణ మహాత్మనా ।
రావణస్సంవృతాకారః చకార మతిముత్తమామ్ ॥ ౧
స విరూపాక్షయూపాక్షౌ దుర్ధరం చైవ రాక్షసం ।
ప్రఘసం భాసకర్ణం చ పంచ సేనాగ్రనాయకాన్ ॥ ౨
సందిదేశ దశగ్రీవః వీరాన్నయవిశారదాన్ ।
హనుమద్గ్రహణవ్యగ్రాన్ వాయువేగసమాన్ యుధి ॥ ౩
యాత సేనాగ్రగాస్సర్వే మహాబలపరిగ్రహాః ।
సవాజిరథమాతంగాః స కపిశ్శాస్యతామితి ॥ ౪
యత్తైశ్చ ఖలు భావ్యం స్యాత్ తమాసాద్య వనాలయం ।
కర్మ చాపి సమాధేయం దేశకాలావిరోధితం ॥ ౫
న హ్యహం తం కపిం మన్యే కర్మణా ప్రతితర్కయన్ ।
సర్వథా తన్మహద్భూతం మహాబలపరిగ్రహం ॥ ౬
భవేదింద్రేణ వా సృష్టం అస్మదర్థం తపోబలాత్ ।
సనాగయక్షగంధర్వాః దేవాసురమహర్షయః ॥ ౭
యుష్మాభిస్సహితైస్సర్వైః మయా సహ వినిర్జితాః ।
తైరవశ్యం విధాతవ్యం వ్యలీకం కించిదేవ నః ॥ ౮
తదేవ నాత్ర సందేహః ప్రసహ్య పరిగృహ్యతాం ।
నావమాన్యో భవద్భిశ్చ హరిర్ధీరపరాక్రమః ॥ ౯

దృష్టా హి హరయః పూర్వం మయా విపులవిక్రమాః ।
వాలీ చ సహసుగ్రీవః జాంబవాంశ్చ మహాబలః ॥ ౧౦
నీలస్సేనాపతిశ్చైవ యే చాన్యే ద్వివిదాదయః ।
నైవం తేషాం గతిర్భీమా న తేజో న పరాక్రమః ॥ ౧౧
న మతిర్న బలోత్సాహౌ న రూపపరికల్పనం ।
మహత్సత్త్వమిదం జ్ఞేయం కపిరూపం వ్యవస్థితం ॥ ౧౨
ప్రయత్నం మహదాస్థాయ క్రియతామస్య నిగ్రహః ।
కామం లోకాస్త్రయస్సేంద్రాః ససురాసురమానవాః ॥ ౧౩
భవతామగ్రతస్స్థాతుం న పర్యాప్తా రణాజిరే ।
తథాఽపి తు నయజ్ఞేన జయమాకాంక్షతా రణే ॥ ౧౪
ఆత్మా రక్ష్యః ప్రయత్నేన యుద్ధసిద్ధిర్హి చంచలా ।
తే స్వామివచనం సర్వే ప్రతిగృహ్య మహౌజసః ॥ ౧౫
సముత్పేతుర్మహావేగాః హుతాశసమతేజసః ।
రథైర్మత్తైశ్చ మాతంగైః వాజిభిశ్చ మహాజవైః ॥ ౧౬
శస్త్రైశ్చ వివిధైస్తీక్ష్ణైః సర్వైశ్చోపచితా బలైః ।
తతస్తం దదృశుర్వీరాః దీప్యమానం మహాకపిం ॥ ౧౭
రశ్మిమంతమివోద్యంతం స్వతేజోరశ్మిమాలినం ।
తోరణస్థం మహోత్సాహం మహాసత్త్వం మహాబలం ॥ ౧౮
మహామతిం మహావేగం మహాకాయం మహాబలం ।
తం సమీక్ష్యైవ తే సర్వే దిక్షు సర్వాస్వవస్థితాః ॥ ౧౯

తై స్తైః ప్రహరణై ర్భీమైః అభిపేతు స్తత స్తతః ।
తస్య పంచాయసా స్తీక్ష్ణాః శితాః పీతముఖా శ్శరాః ॥ ౨౦
శిరస్యుత్పలపత్రాభాః దుర్ధరేణ నిపాతితాః ।
స తైః పంచభి రావిద్ధః శరై శ్శిరసి వానరః ॥ ౨౧
ఉత్పపాత నదన్ వ్యోమ్ని దిశో దశ వినాదయన్ ।
తత స్తు దుర్ధరో వీరః సరథ స్సజ్యకార్ముకః ॥ ౨౨
కిరన్ శరశతై స్తీక్ష్ణైః అభిపేదే మహాబలః ।
స కపి ర్వారయామాస తం వ్యోమ్ని శరవర్షిణం ॥ ౨౩
వృష్టిమంతం పయోదాంతే పయోదమివ మారుతః ।
అర్ద్యమాన స్తత స్తేన దుర్ధరేణానిలాత్మజః ॥ ౨౪
చకార నినదం భూయః వ్యవర్ధత చ వేగవాన్ ।
స దూరం సహసోత్పత్య దుర్ధరస్య రథే హరిః ॥ ౨౫
నిపపాత మహావేగః విద్యుద్రాశి ర్గిరావివ ।
తత స్స మథితాష్టాశ్వం రథం భగ్నాక్షకూబరం ॥ ౨౬
విహాయ న్యపత ద్భూమౌ దుర్ధర స్త్యక్తజీవితః ।
తం విరూపాక్షయూపాక్షౌ దృష్ట్వా నిపతితం భువి ॥ ౨౭
సంజాతరోషౌ దుర్ధర్షౌ ఉత్పేతతు రరిందమౌ ।
స తాభ్యాం సహసోత్పత్య విష్ఠితో విమలేఽంబరే ॥ ౨౮
ముద్గరాభ్యాం మహాబాహుః వక్షస్యభిహతః కపిః ।
తయో ర్వేగవతో ర్వేగం వినిహత్య మహాబలః ॥ ౨౯

నిపపాత పునర్భూమౌ సుపర్ణసమవిక్రమః ।
స సాలవృక్షమాసాద్య తముత్పాట్య చ వానరః ॥ ౩౦
తావుభౌ రాక్షసౌ వీరౌ జఘాన పవనాత్మజః ।
తతస్తాంస్త్రీన్ హతాన్ జ్ఞాత్వా వానరేణ తరస్వినా ॥ ౩౧
అభిపేదే మహావేగః ప్రసహ్య ప్రఘసో హరిం ।
భాసకర్ణశ్చ సంక్రుద్ధః శూలమాదాయ వీర్యవాన్ ॥ ౩౨
ఏకతః కపిశార్దూలం యశస్వీ సమవస్థితం ।
పట్టసేన శితాగ్రేణ ప్రఘసః ప్రత్యయోధయత్ ॥ ౩౩
భాసకర్ణశ్చ శూలేన రాక్షసః కపిసత్తమం ।
స తాభ్యాం విక్షతైర్గాత్రైః అసృగ్దిగ్ధతనూరుహః ॥ ౩౪
అభవద్వానరః క్రుద్ధః బాలసూర్యసమప్రభః ।
సముత్పాట్య గిరేశ్శృంగం సమృగవ్యాళపాదపం ॥ ౩౫
జఘాన హనుమాన్ వీరః రాక్షసౌ కపికుంజరః ।
తతస్తేష్వవసన్నేషు సేనాపతిషు పంచసు ॥ ౩౬
బలం తదవశేషం చ నాశయామాస వానరః ।
అశ్వైరశ్వాన్ గజైర్నాగాన్ యోధైర్యోధాన్ రథై రథాన్ ॥ ౩౭
స కపిర్నాశయామాస సహస్రాక్ష ఇవాసురాన్ ।
హతైర్నాగైశ్చ తురగైః భగ్నాక్షైశ్చ మహారథైః ॥ ౩౮
హతైశ్చ రాక్షసైర్భూమిః రుద్ధమార్గా సమంతతః ।

తతః కపిస్తాన్ ధ్వజినీపతీన్ రణే
నిహత్య వీరాన్ సబలాన్ సవాహనాన్ ।
తదేవ వీరః పరిగృహ్య తోరణం
కృతక్షణః కాల ఇవ ప్రజాక్షయే ॥ ౩౮

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-షట్చత్వారింశస్సర్గః

అథ సప్తచత్వారింశస్సర్గః

సేనాపతీన్ పంచ స తు ప్రమాపితాన్
హనూమతా సానుచరాన్ సవాహనాన్ ।
సమీక్ష్య రాజా సమరోద్ధతోన్ముఖం
కుమారమక్షం ప్రసమైక్షతాగ్రతః ॥ ౧
స తస్య దృష్ట్యర్పణసంప్రచోదితః
ప్రతాపవాన్ కాంచనచిత్రకార్ముకః ।
సముత్పపాతాథ సదస్యుదీరితః
ద్విజాతిముఖ్యైర్హవిషేవ పావకః ॥ ౨
తతో మహద్బాలదివాకరప్రభం
ప్రతప్తజాంబూనదజాలసంతతం ।
రథం సమాస్థాయ యయౌ స వీర్యవాన్
మహాహరిం తం ప్రతి నైరృతర్షభః ॥ ౩

తతస్తపస్సంగ్రహసంచయార్జితం
ప్రతప్తజాంబూనదజాలశోభితం ।
పతాకినం రత్నవిభూషితధ్వజం
మనోజవాష్టాశ్వవరైస్సుయోజితం ॥ ౪

సురాసురాధృష్యమసంగచారిణం
తటిత్ప్రభం వ్యోమచరం సమాహితం ।
సతూణమష్టాసినిబద్ధబంధురం
యథాక్రమావేశితశక్తితోమరం ॥ ౫

విరాజమానం ప్రతిపూర్ణవస్తునా
సహేమదామ్నా శశిసూర్యవర్చసా ।
దివాకరాభం రథమాస్థితస్తతః
స నిర్జగామామరతుల్యవిక్రమః ॥ ౬

స పూరయన్ ఖం చ మహీం చ సాచలాం
తురంగమాతంగమహారథస్వనైః ।
బలైస్సమేతైస్సహ తోరణస్థితం
సమర్థమాసీనముపాగమత్ కపిం ॥ ౭

స తం సమాసాద్య హరిం హరీక్షణః
యుగాంతకాలాగ్నిమివ ప్రజాక్షయే ।
అవస్థితం విస్మితజాతసంభ్రమః
సమైక్షతాక్షో బహుమానచక్షుషా ॥ ౮

స తస్య వేగం చ కపేర్మహాత్మనః
పరాక్రమం చారిషు పార్థివాత్మజః ।
విచారయన్ స్వం చ బలం మహాబలః
హిమక్షయే సూర్య ఇవాభివర్ధతే ॥ ౯
స జాతమన్యుః ప్రసమీక్ష్య విక్రమం
స్థిరం స్థితస్సంయతి దుర్నివారణం ।
సమాహితాత్మా హనుమంతమాహవే
ప్రచోదయామాస శరైస్త్రిభిశ్శితైః ॥ ౧౦
తతః కపిం తం ప్రసమీక్ష్య గర్వితం
జితశ్రమం శత్రుపరాజయోర్జితం ।
అవైక్షతాక్షస్సముదీర్ణమానసః
సబాణపాణిః ప్రగృహీతకార్ముకః ॥ ౧౧
స హేమనిష్కాంగదచారుకుండలః
సమాససాదాశుపరాక్రమః కపిం ।
తయోర్బభూవాప్రతిమస్సమాగమః
సురాసురాణామపి సంభ్రమప్రదః ॥ ౧౨
రరాస భూమిర్న తతాప భానుమాన్
వవౌ న వాయుః ప్రచచాల చాచలః ।
కపేః కుమారస్య చ వీక్ష్య సంయుగం
ననాద చ ద్యౌరుదధిశ్చ చుక్షుభే ॥ ౧౩

తతస్స పీనస్సుముఖాన్ పతత్రిణః
సువర్ణపుంఖాన్ సవిషానివోరగాన్ ।
సమాధిసంయోగవిమోక్షతత్త్వవిత్
శరానథ త్రీన్ కపిమూర్ధ్న్యపాతయత్ ॥ ౧౪

స తైశ్శరైర్మూర్ధ్ని సమం నిపాతితైః
క్షరన్నసృగ్దిగ్ధవివృత్తలోచనః ।
నవోదితాదిత్యనిభశ్శరాంశుమాన్
వ్యరాజతాదిత్య ఇవాంశుమాలికః ॥ ౧౫

తతస్స పింగాధిపమంత్రిసత్తమః
సమీక్ష్య తం రాజవరాత్మజం రణే ।
ఉదగ్రచిత్రాయుధచిత్రకార్ముకం
జహర్ష చాపూర్యత చాహవోన్ముఖః ॥ ౧౬

స మందరాగ్రస్థ ఇవాంశుమాలికః
వివృద్ధకోపో బలవీర్యసంయుతః ।
కుమారమక్షం సబలం సవాహనం
దదాహ నేత్రాగ్నిమరీచిభిస్తదా ॥ ౧౭

తతస్తు బాణాసనశక్రకార్ముకః
శరప్రవర్షో యుధి రాక్షసాంబుదః ।
శరాన్ ముమోచాశు హరీశ్వరాచలే
వలాహకో వృష్టిమివాచలోత్తమే ॥ ౧౮

తతః కపిస్తం రణచండవిక్రమం
వివృద్ధతేజోబలవీర్యసంయుతం ।
మహాకమక్షం ప్రసమీక్ష్య సంయుగే
ననాద హర్షాద్ఘనతుల్యనిస్వనః ॥ ౧౯

స బాలభావాద్యుధి వీర్యదర్పితః
ప్రవృద్ధమన్యుః క్షతజోపమేక్షణః ।
సమాససాదాప్రతిమం కపిం రణే
గజో మహాకూపమివావృతం తృణైః ॥ ౨౦

స తేన బాణైః ప్రసభం నిపాతితైః
చకార నాదం ఘననాదనిస్వనః ।
సముత్పపాతాశు నభస్స మారుతిః
భుజోరువిక్షేపణఘోరదర్శనః ॥ ౨౧

సముత్పతన్తం సమభిద్రవద్బలీ
స రాక్షసానాం ప్రవరః ప్రతాపవాన్ ।
రథీ రథిశ్రేష్ఠతమః కిరన్ శరైః
పయోధరశ్శైలమివాశ్మవృష్టిభిః ॥ ౨౨

స తాన్ శరాంస్తస్య హరిర్విమోక్షయన్
చచార వీరః పథి వాయుసేవితే ।
శరాన్తరే మారుతవద్వినిష్పతన్
మనోజవస్సంయతి చండవిక్రమః ॥ ౨౩

తమాత్తబాణాసనమాహవోన్ముఖం
ఖమాస్తృణన్తం విశిఖైశ్శరోత్తమైః ।
అవైక్షతాక్షం బహుమానచక్షుషా
జగామ చిన్తాం చ స మారుతాత్మజః ॥ ౧౪

తతశ్శరైర్భిన్నభుజాన్తరః కపిః
కుమారవీర్యేణ మహాత్మనా నదన్ ।
మహాభుజః కర్మవిశేషతత్త్వవిత్
విచిన్తయామాస రణే పరాక్రమమ్ ॥ ౧౫

అబాలవద్బాలదివాకరప్రభః
కరోత్యయం కర్మ మహన్మహాబలః ।
న చాస్య సర్వాహవకర్మశోభినః
ప్రమాపణే మే మతిరత్ర జాయతే ॥ ౧౬

అయం మహాత్మా చ మహాంశ్చ వీర్యతః
సమాహితశ్చాతిసహశ్చ సంయుగే ।
అసంశయం కర్మగుణోదయాదయం
సనాగయక్షైర్మునిభిశ్చ పూజితః ॥ ౧౭

పరాక్రమోత్సాహవివృద్ధమానసః
సమీక్షతే మాం ప్రముఖాగతః స్థితః ।
పరాక్రమో హ్యస్య మనాంసి కమ్పయేత్
సురాసురాణామపి శీఘ్రకారిణః ॥ ౧౮

న ఖల్వయం నాభిభవేదుపేక్షితః
పరాక్రమో హ్యస్య రణే వివర్ధతే ।
ప్రమాపణం త్వేవ మమాస్య రోచతే
న వర్ధమానోఽగ్నిరుపేక్షితుం క్షమః ॥ ౨౯

ఇతి ప్రవేగం తు పరస్య తర్కయన్
స్వకర్మయోగం చ విధాయ వీర్యవాన్ ।
చకార వేగం తు మహాబలస్తదా
మతిం చ చక్రేఽస్య వధే మహాకపిః ॥ ౩౦

స తస్య తానష్టహయాన్ మహాజవాన్
సమాహితాన్ భారసహాన్ వివర్తనే ।
జఘాన వీరః పథి వాయుసేవితే
తలప్రహారైః పవనాత్మజః కపిః ॥ ౩౧

తతస్తలేనాభిహతో మహారథః
స తస్య పింగాధిపమంత్రినిర్జితః ।
ప్రభగ్ననీడః పరిముక్తకూబరః
పపాత భూమౌ హతవాజిరంబరాత్ ॥ ౩౨

స తం పరిత్యజ్య మహారథో రథం
సకార్ముకః ఖడ్గధరః ఖముత్పతన్ ।
తపోఽభియోగాదృషిరుగ్రవీర్యవాన్
విహాయ దేహం మరుతామివాలయం ॥ ౩౩

తతః కపిస్తం విచరన్తమంబరే
　　పతత్రిరాజానిలసిద్ధసేవితే ।
సమేత్య తం మారుతతుల్యవిక్రమః
　　క్రమేణ జగ్రాహ స పాదయోర్దృఢం ॥ ౩౪

స తం సమావిధ్య సహస్రశః కపిః
　　మహోరగం గృహ్య ఇవాండజేశ్వరః ।
ముమోచ వేగాత్ పితృతుల్యవిక్రమః
　　మహీంతలే సంయతి వానరోత్తమః ॥ ౩౫

స భగ్నబాహూరుకటీశిరోధరః
　　క్షరన్నసృఙ్నిర్మథితాస్థిలోచనః ।
స భగ్నసంధిః ప్రవికీర్ణబంధనః
　　హతః క్షితౌ వాయుసుతేన రాక్షసః ॥ ౩౬

మహాకపిర్భూమితలే నిపీడ్య తం
　　చకార రక్షోధిపతేర్మహద్భయం ।
మహర్షిభిశ్చక్రచరైర్మహావ్రతైః
　　సమేత్య భూతైశ్చ సయక్షపన్నగైః ॥ ౩౭

సురైశ్చ సేంద్రైర్భృశజాతవిస్మయైః
　　హతే కుమారే స కపిర్నిరీక్షితః ।
నిహత్య తం వజ్రిసుతోపమప్రభం
　　కుమారమక్షం క్షతజోపమేక్షణమ్ ॥ ౩౮

తదేవ వీరోఽభిజగామ తోరణం
కృతక్షణః కాల ఇవ ప్రజాక్షయే ।

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-సప్తచత్వారింశస్సర్గః.

అథ అష్టచత్వారింశస్సర్గః

తతస్స రక్షోఽధిపతిర్మహాత్మా
హనూమతాఽక్షే నిహతే కుమారే ।
మనస్సమాధాయ తదేంద్రకల్పం
సమాదిదేశేంద్రజితం సరోషం ॥ ౧

త్వమస్త్రవిచ్ఛస్త్రవిదాం వరిష్ఠః
సురాసురాణామపి శోకదాతా ।
సురేషు సేంద్రేషు చ దృష్టకర్మా
పితామహారాధనసంచితాస్త్రః ॥ ౨

తవాస్త్రబలమాసాద్య నాసురా న మరుద్గణాః ।
న శేకుస్సమరే స్థాతుం సురేశ్వరసమాశ్రితాః ॥ ౩

న కశ్చిత్త్రిషు లోకేషు సంయుగే న గతశ్రమః ।
భుజవీర్యాభిగుప్తశ్చ తపసా చాభిరక్షితః ॥ ౪

దేశకాలవిభాగజ్ఞః త్వమేవ మతిసత్తమః ।

న తేఽస్త్యశక్యం సమరేషు కర్మణా
న తేఽస్త్యకార్యం మతిపూర్వమంత్రణే ।
న సోఽస్తి కశ్చిత్త్రిషు సంగ్రహేషు వై
న వేద యస్తేఽస్త్రబలం బలం చ తే ॥ ౫॥

మమానురూపం తపసో బలం చ తే
పరాక్రమశ్చాస్త్రబలం చ సంయుగే ।
న త్వాం సమాసాద్య రణావమర్దే
మనశ్శ్రమం గచ్ఛతి నిశ్చితార్థం ॥ ౬॥

నిహతాః కింకరాస్సర్వే జంబుమాలీ చ రాక్షసః ॥ ౭

అమాత్యపుత్రా వీరాశ్చ పంచ సేనాగ్రయాయినః ।
బలాని సుసమృద్ధాని సాశ్వనాగరథాని చ ॥ ౮

సహోదరస్తే దయితః కుమారోఽక్షశ్చ సూదితః ।
న హి తేష్వేవ మే సారః యస్త్వయ్యరినిషూదన ॥ ౯

ఇదం హి దృష్ట్వా మతిమన్మహద్బలం
కపేః ప్రభావం చ పరాక్రమం చ ।
త్వమాత్మనశ్చాపి సమీక్ష్య సారం
కురుష్వ వేగం స్వబలానురూపం ॥ ౧౦

బలావమర్దస్త్వయి సంనికృష్టే
యథాగతే శామ్యతి శాంతశత్రౌ ।

తథా సమీక్ష్యాత్మబలం పరం చ
సమారభస్వాస్త్రవిదాం వరిష్ఠ ॥ ౧౧

న వీర సేనా గణశోచ్యవంతి
న వజ్రమాదాయ విశాలసారం ।
న మారుతస్యాస్తి గతిప్రమాణం
న చాగ్నికల్పః కరణేన హంతుం ॥ ౧౨

తమేవ మర్థం ప్రసమీక్ష్య సమ్యక్
స్వకర్మసామ్యాద్ధి సమాహితాత్మా ।
స్మరంశ్చ దివ్యం ధనుషోఽస్త్రవీర్యం
వ్రజాక్షతం కర్మ సమారభస్వ ॥ ౧౩

న ఖల్వియం మతిశ్శ్రేష్ఠా యత్త్వాం సంప్రేషయామ్యహం ।
ఇయం చ రాజధర్మాణాం క్షత్రస్య చ మతిర్మతా ॥ ౧౪

నానాశస్త్రైశ్చ సంగ్రామె వైశారద్యమరిందమ ।
అవశ్యమేవ బోద్ధవ్యం కామ్యశ్చ విజయో రణే ॥ ౧౫

తతః పితుస్తద్వచనం నిశమ్య
ప్రదక్షిణం దక్షసుతప్రభావః ।
చకార భర్తారమదీనసత్త్వః
రణాయ వీరః ప్రతిపన్నబుద్ధిః ॥ ౧౬

తత స్తైస్స్వగణైరిష్టైః ఇంద్రజిత్ ప్రతిపూజితః ।
యుద్ధోద్ధతః కృతోత్సాహః సంగ్రామం ప్రత్యపద్యత ॥ ౧౭

శ్రీమాన్ పద్మపలాశాక్షః రాక్షసాధిపతేస్సుతః ।
నిర్జగామ మహాతేజాః సముద్ర ఇవ పర్వసు ॥ ౧౮

స పక్షిరాజానిలతుల్యవేగైః
వ్యాళైశ్చతుర్భిస్సితతీక్ష్ణదంష్ట్రైః ।
రథం సమాయుక్తమసంగవేగం
సమారురోహేంద్రజిదింద్రకల్పః ॥ ౧౯

స రథీ ధన్వినాం శ్రేష్ఠః శస్త్రజ్ఞోఽస్త్రవిదాం వరః ।
రథేనాభియయౌ క్షిప్రం హనుమాన్ యత్ర సోఽభవత్ ॥ ౨౦

స తస్య రథనిర్ఘోషం జ్యాస్వనం కార్ముకస్య చ ।
నిశమ్య హరివీరోఽసౌ సంప్రహృష్టతరోఽభవత్ ॥ ౨౧

సుమహచ్చాపమాదాయ శితశల్యాంశ్చ సాయకాన్ ।
హనుమంతమభిప్రేత్య జగామ రణపండితః ॥ ౨౨

తస్మింస్తతస్సంయతి జాతహర్షే
రణాయ నిర్గచ్ఛతి బాణపాణౌ ।
దిశశ్చ సర్వాః కలుషా బభూవుః
మృగాశ్చ రౌద్రా బహుధా వినేదుః ॥ ౨౩

సమాగతాస్తత్ర తు నాగయక్షాః
మహర్షయశ్చక్రచరాశ్చ సిద్ధాః ।
నభస్సమావృత్య చ పక్షిసంఘాః
వినేదురుచ్చైః పరమప్రహృష్టాః ॥ ౨౪

ఆయాంతం సరథం దృష్ట్వా తూర్ణమింద్రజితం కపిః ।
విననాద మహానాదం వ్యవర్ధత చ వేగవాన్ ॥ ౨౫
ఇంద్రజిత్తు రథం దివ్యం ఆస్థితశ్చిత్రకార్ముకః ।
ధనుర్విస్ఫారయామాస తటిదూర్జితనిస్స్వనం ॥ ౨౬

తతస్సమేతావతితీక్ష్ణవేగౌ
మహాబలౌ తౌ రణనిర్విశంకౌ ।
కపిశ్చ రక్షోధిపతేశ్చ పుత్రః
సురాసురేంద్రావివ బద్ధవైరౌ ॥ ౨౭

స తస్య వీరస్య మహారథస్య
ధనుష్మతస్సంయతి సంమతస్య ।
శరప్రవేగం వ్యహనత్ ప్రవృద్ధః
చచార మార్గే పితురప్రమేయే ॥ ౨౮

తతశ్శరానాయతతీక్ష్ణశల్యాన్
సుపత్రిణః కాంచనచిత్రపుంఖాన్ ।
ముమోచ వీరః పరవీరహంతా
సుసంనతాన్ వజ్రనిపాతవేగాన్ ॥ ౨౯

తతస్తు తత్స్యందననిస్స్వనం చ
మృదంగభేరీపటహస్వనం చ ।
వికృష్యమాణస్య చ కార్ముకస్య
నిశమ్య ఘోషం పునరుత్పపాత ॥ ౩౦

శరాణామంతరేష్వాశు వ్యపతత్పతి మహాకపిః ।
హరిస్తస్యాభిలక్ష్యస్య మోఘయన్ లక్ష్యసంగ్రహం ॥ ౩౧
శరాణామగ్రతస్తస్య పునస్సమభివర్తత ।
ప్రసార్య హస్తౌ హనుమాన్ ఉత్పపాతానిలాత్మజః ॥ ౩౨
తావుభౌ వేగసంపన్నౌ రణకర్మవిశారదౌ ।
సర్వభూతమనోగ్రాహి చక్రతుర్యుద్ధముత్తమం ॥ ౩౩

హనూమతో వేద న రాక్షసోఽంతరం
న మారుతిస్తస్య మహాత్మనోఽంతరం ।
పరస్పరం నిర్విషహౌ బభూవతుః
సమేత్య తౌ దేవసమానవిక్రమౌ ॥ ౩౪

తతస్తు లక్ష్యే స విహన్యమానే
శరేషు మోఘేషు చ సంపతత్సు ।
జగామ చింతాం మహతీం మహాత్మా
సమాధిసంయోగసమాహితాత్మా ॥ ౩౫

తతో మతిం రాక్షసరాజసూనుః
చకార తస్మిన్ హరివీరముఖ్యే ।
అవధ్యతాం తస్య కపేస్సమీక్ష్య
కథం నిగచ్ఛేదితి నిగ్రహార్థం ॥ ౩౬

తతః పైతామహం వీరః సోఽస్త్రమస్త్రవిదాం వరః ।
సందధే సుమహాతేజాః తం హరిప్రవరం ప్రతి ॥ ౩౭

అవధ్యోఽయమితి జ్ఞాత్వా తమస్త్రేణాస్త్రతత్త్వవిత్ ।
నిజగ్రాహ మహాబాహుః మారుతాత్మజమింద్రజిత్ ॥ ౩౮
తేన బద్ధస్తతోఽస్త్రేణ రాక్షసేన స వానరః ।
అభవన్నిర్విచేష్టశ్చ పపాత చ మహీతలే ॥ ౩౯
తతోఽథ బుద్ధ్వా స తదాఽస్త్రబంధం
ప్రభోః ప్రభావాద్విగతాత్మవేగః ।
పితామహానుగ్రహమాత్మనశ్చ
విచింతయామాస హరిప్రవీరః ॥ ౪౦
తతస్స్వాయంభువైర్మంత్రైః బ్రహ్మాస్త్రమభిమంత్రితం ।
హనుమాంశ్చింతయామాస వరదానం పితామహాత్ ॥ ౪౧
న మేఽస్త్రబంధస్య చ శక్తిరస్తి
విమోక్షణే లోకగురోః ప్రభావాత్ ।
ఇత్యేవ మత్వా విహితోఽస్త్రబంధః
మయాఽఽత్మయోనేరనువర్తితవ్యః ॥ ౪౨
స వీర్యమస్త్రస్య కపిర్విచార్య
పితామహానుగ్రహమాత్మనశ్చ ।
విమోక్షశక్తిం పరిచింతయిత్వా
పితామహాజ్ఞామనువర్తతే స్మ ॥ ౪౩
అస్త్రేణాపి హి బద్ధస్య భయం మమ న జాయతే ।
పితామహమహేంద్రాభ్యాం రక్షితస్యానిలేన చ ॥ ౪౪

గ్రహణే చాపి రక్షోభిః మహన్మే గుణదర్శనః ।
రాక్షసేంద్రేణ సంవాదః తస్మాద్గృహ్ణంతు మాం పరే ॥ ౪౫

స నిశ్చితార్థః పరవీరహంతా
సమీక్ష్యకారీ వినివృత్తచేష్టః ।
పరైః ప్రసహ్యాభిగతైర్నిగృహ్య
ననాద తైస్తైః పరిభర్త్స్యమానః ॥ ౪౬

తతస్తం రాక్షసా దృష్ట్వా నిర్విచేష్టమరిందమం ।
బబంధుశ్శణవల్కైశ్చ ద్రుమచీరైశ్చ సంహతైః ॥ ౪౭

స రోచయామాస పరైశ్చ బంధనం
ప్రసహ్య వీరైరభినిగ్రహం చ ।
కౌతూహలాన్మాం యది రాక్షసేంద్రః
ద్రష్టుం వ్యవస్యేదితి నిశ్చితార్థః ॥ ౪౮

స బద్ధస్తేన వల్కేన విముక్తోఽస్త్రేణ వీర్యవాన్ ।
అస్త్రబంధస్స చాన్యం హి న బంధమనువర్తతే ॥ ౪౯

అథేంద్రజిత్తు ద్రుమచీరబద్ధం
విచార్య వీరః కపిసత్తమం తం ।
విముక్తమస్త్రేణ జగామ చింతాం
నాన్యేన బద్ధో హ్యనువర్తతేఽస్త్రం ॥ ౫౦

అహో మహత్కర్మ కృతం నిరర్థకం
న రాక్షసైర్మంత్రగతిర్విమృష్టా ।

పునశ్చ నాస్త్రే విహతేఽస్త్రమన్యత్
ప్రవర్తతే సంశయితాస్స్మ సర్వే ॥ ౫౧
అస్త్రేణ హనుమాన్ ముక్తః నాత్మానమవబుధ్యత ।
కృష్యమాణస్తు రక్షోభిః తైశ్చ బంధైర్నిపీడితః ॥ ౫౨
హన్యమానస్తతః క్రూరైః రాక్షసైః కాష్ఠముష్టిభిః ।
సమీపం రాక్షసేంద్రస్య ప్రాకృష్యత స వానరః ॥ ౫౩
అథేంద్రజిత్తం ప్రసమీక్ష్య ముక్తం
అస్త్రేణ బద్ధం ద్రుమచీరసూత్రైః ।
వ్యదర్శయత్తత్ర మహాబలం తం
హరిప్రవీరం సగణాయ రాజ్ఞే ॥ ౫౪
తం మత్తమివ మాతంగం బద్ధం కపివరోత్తమం ।
రాక్షసా రాక్షసేంద్రాయ రావణాయ న్యవేదయన్ ॥ ౫౫
కోఽయం కస్య కుతో వాఽత్ర కిం కార్యం కో వ్యపాశ్రయః ।
ఇతి రాక్షసవీరాణాం తత్ర సంజజ్ఞిరే కథాః ॥ ౫౬
హన్యతాం దహ్యతాం వాఽపి భక్ష్యతామితి చాపరే ।
రాక్షసాస్తత్ర సంక్రుద్ధాః పరస్పరమథాబ్రువన్ ॥ ౫౭
అతీత్య మార్గం సహసా మహాత్మా
స తత్ర రక్షోధిపపాదమూలే ।
దదర్శ రాజ్ఞః పరిచారవృద్ధాన్
గృహం మహారత్నవిభూషితం చ ॥ ౫౮

స దదర్శ మహాతేజాః రావణః కపిసత్తమా ।
రక్షోభిర్వికృతాకారైః కృష్యమాణమితస్తతః ॥ ౫౯
రాక్షసాధిపతిం చాపి దదర్శ కపిసత్తమః ।
తేజోబలసమాయుక్తం తపంతమివ భాస్కరం ॥ ౬౦

స రోషసంవర్తితతామ్రదృష్టిః
దశాననస్తం కపిమన్వవేక్ష్య ।
అథోపవిష్టాన్ కులశీలవృద్ధాన్
సమాదిశత్తం ప్రతి మంత్రిముఖ్యాన్ ॥ ౬౧
యథాక్రమం తైస్స కపిర్విపృష్టః
కార్యార్థమర్థస్య చ మూలమాదౌ ।
నివేదయామాస హరీశ్వరస్య
దూతస్సకాశాదహమాగతోఽస్మి ॥ ౬౨

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-అష్టచత్వారింశస్సర్గః

అథ ఏకోనపంచాశస్సర్గః.

తతస్స కర్మణా తస్య విస్మితో భీమవిక్రమః ।
హనుమాన్ రోషతామ్రాక్షః రక్షోధిపమవైక్షత ॥ ౧
భ్రాజమానం మహార్హేణ కాంచనేన విరాజతా ।
ముక్తాజాలవృతేనాథ మకుటేన మహాద్యుతిం ॥ ౨

వజ్రసంయోగసంయుక్తైః మహార్హమణివిగ్రహైః ।
హైమైరాభరణైశ్చిత్రైః మనసేవ ప్రకల్పితైః ॥ ౩
మహార్హక్షౌమసంవీతం రక్తచందనరూషితం ।
స్వనులిప్తం విచిత్రాభిః వివిధాభిశ్చ భక్తిభిః ॥ ౪
వివృతైర్దర్శనీయైశ్చ రక్తాక్షైర్భీమదర్శనైః ।
దీప్తతీక్ష్ణమహాదంష్ట్రైః ప్రలంబదశనచ్ఛదైః ॥ ౫
శిరోభిర్దశభిర్వీరం భ్రాజమానం మహౌజసం ।
నానావ్యాళసమాకీర్ణైః శిఖరైరివ మందరం ॥ ౬
నీలాంజనచయప్రఖ్యం హారేణోరసి రాజతా ।
పూర్ణచంద్రాభవక్త్రేణ సబలాకమివాంబుదం ॥ ౭
బాహుభిర్బద్ధకేయూరైః చందనోత్తమరూషితైః ।
భ్రాజమానాంగదైః పీనైః పంచశీర్షైరివోరగైః ॥ ౮
మహతి స్ఫాటికే చిత్రే రత్నసంయోగసంస్కృతే ।
ఉత్తమాస్తరణాస్తీర్ణే సూపవిష్టం వరాసనే ॥ ౯
అలంకృతాభిరత్యర్థం ప్రమదాభిస్సమంతతః ।
వాలవ్యజనహస్తాభిః ఆరాత్ సముపసేవితం ॥ ౧౦
దుర్ధరేణ ప్రహస్తేన మహాపార్శ్వేన రక్షసా ।
మంత్రిభిర్మంత్రతత్త్వజ్ఞైః నికుంభేన చ మంత్రిణా ॥ ౧౧
సుఖోపవిష్టం రక్షోభిః చతుర్భిర్బలదర్పితైః ।
కృత్స్నః పరివృతో లోకః చతుర్భిరివ సాగరైః ॥ ౧౨

మంత్రిభిర్మంత్రతత్త్వజ్ఞైః అన్యైశ్చ శుభబుద్ధిభిః ।
అన్వాస్యమానం రక్షోభిః సురైరివ సురేశ్వరం ॥ ౧౩
అపశ్యద్రాక్షసపతిం హనుమానతితేజసం ।
విష్ఠితం మేరుశిఖరే సతోయమివ తోయదం ॥ ౧౪
స తైస్సంపీడ్యమానోఽపి రక్షోభిర్భీమవిక్రమైః ।
విస్మయం పరమం గత్వా రక్షోధిపమవైక్షత ॥ ౧౫
భ్రాజమానం తతో దృష్ట్వా హనుమాన్ రాక్షసేశ్వరం ।
మనసా చింతయామాస తేజసా తస్య మోహితః ॥ ౧౬
అహో రూపమహో ధైర్యం అహో సత్త్వమహో ద్యుతిః ।
అహో రాక్షసరాజస్య సర్వలక్షణయుక్తతా ॥ ౧౭
యద్యధర్మో న బలవాన్ స్యాదయం రాక్షసేశ్వరః ।
స్యాదయం సురలోకస్య సశక్రస్యాపి రక్షితా ॥ ౧౮
అస్య క్రూరైర్నృశంసైశ్చ కర్మభిర్లోకకుత్సితైః ।
తేన బిభ్యతి ఖల్వస్మాత్ లోకాస్సామరదానవాః ॥ ౧౯
అయం హ్యుత్సహతే క్రుద్ధః కర్తుమేకార్ణవం జగత్ ।
ఇతి చింతాం బహువిధాం అకరోన్మతిమాన్ హరిః ॥ ౨౦
దృష్ట్వా రాక్షసరాజస్య ప్రభావమమితౌజసః ।

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-ఏకోనపంచాశస్సర్గః.

అథ పంచాశస్సర్గః

తముద్వీక్ష్య మహాబాహుః పింగాక్షం పురతః స్థితం ।
కోపేన మహతాఽఽవిష్టః రావణో లోకరావణః ॥ ౧
శంకాహతాత్మా దధ్యౌ సః కపీంద్రం తేజసా వృతం ।
కిమేష భగవాన్ నందీ భవేత్ సాక్షాదిహాగతః ॥ ౨
యేన శప్తోఽస్మి కైలాసే మయా సంచాలితే పురా ।
సోఽయం వానరమూర్తిస్స్యాత్ కింస్విద్బాణోఽపి వాఽసురః ॥ ౩
స రాజా రోషతామ్రాక్షః ప్రహస్తం మంత్రిసత్తమం ।
కాలయుక్తమువాచేదం వచో విపులమర్థవత్ ॥ ౪
దురాత్మా పృచ్ఛ్యతామేషః కుతః కింవాఽస్య కారణం ।
వనభంగే చ కోఽస్యార్థః రాక్షసీనాం చ తర్జనే ॥ ౫
మత్పురీమప్రధృష్యాం వాఽఽగమనే కిం ప్రయోజనం ।
ఆయోధనే వా కిం కార్యం పృచ్ఛ్యతామేష దుర్మతిః ॥ ౬
రావణస్య వచశ్శ్రుత్వా ప్రహస్తో వాక్యమబ్రవీత్ ।
సమాశ్వసిహి భద్రం తే న భీః కార్యా త్వయా కపే ॥ ౭
యది తావత్త్వమింద్రేణ ప్రేషితో రావణాలయం ।
తత్త్వమాఖ్యాహి మాఽభూత్తే భయం వానర మోక్ష్యసే ॥ ౮
యది వైశ్రవణస్య త్వం యమస్య వరుణస్య చ ।
చారరూపమిదం కృత్వా ప్రవిష్టో నః పురీమిమాం ॥ ౯

విష్ణునా ప్రేషితో వాఽపి దూతో విజయకాంక్షిణా ।
న హి తే వానరం తేజః రూపమాత్రం తు వానరం ॥ ౧౦
తత్త్వతః కథయస్వాద్య తతో వానర మోక్ష్యసే ।
అనృతం వదతశ్చాపి దుర్లభం తవ జీవితం ॥ ౧౧
అథవా యన్నిమిత్తస్తే ప్రవేశో రావణాలయే ।
ఏవముక్తో హరిశ్రేష్ఠః తదా రక్షోగణేశ్వరం ॥ ౧౨
అబ్రవీన్నాస్మి శక్రస్య యమస్య వరుణస్య వా ।
ధనదేన న మే సఖ్యం విష్ణునా నాస్మి చోదితః ॥ ౧౩
జాతిరేవ మమ త్వేషా వానరోఽహమిహాగతః ।
దర్శనే రాక్షసేంద్రస్య దుర్లభే తదిదం మయా ॥ ౧౪
వనం రాక్షసరాజస్య దర్శనార్థే వినాశితం ।
తతస్తే రాక్షసాః ప్రాప్తాః బలినో యుద్ధకాంక్షిణః ॥ ౧౫
రక్షణార్థం తు దేహస్య ప్రతియుద్ధా మయా రణే ।
అస్త్రపాశైర్న శక్యోఽహం బద్ధుం దేవాసురైరపి ॥ ౧౬
పితామహాదేవ వరః మమాప్యేషోఽభ్యుపాగతః ।
రాజానం ద్రష్టుకామేన మయాఽస్త్రమనువర్తితం ॥ ౧౭
విముక్తోఽప్యహమస్త్రేణ రాక్షసైస్త్వభిపీడితః ।
కేనచిద్రాజకార్యేణ సంప్రాప్తోఽస్మి తవాంతికం ॥ ౧౮
దూతోఽహమితి విజ్ఞేయః రాఘవస్యామితౌజసః ।
శ్రూయతాం చాపి వచనం మమ పథ్యమిదం ప్రభో ॥ ౧౯

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-పంచాశస్సర్గః.

అథ ఏకపంచాశస్సర్గః.

తం సమీక్ష్య మహాసత్త్వం సత్త్వవాన్ హరిసత్తమః ।
వాక్యమర్థవదవ్యగ్రః తమువాచ దశాననం ॥ ౧
అహం సుగ్రీవసందేశాత్ ఇహ ప్రాప్తస్తవాలయం ।
రాక్షసేంద్ర హరీశస్త్వాం భ్రాతా కుశలమబ్రవీత్ ॥ ౨
భ్రాతుశ్శృణు సమాదేశం సుగ్రీవస్య మహాత్మనః ।
ధర్మార్థోపహితం వాక్యం ఇహ చాముత్ర చ క్షమం ॥ ౩
రాజా దశరథో నామ రథకుంజరవాజిమాన్ ।
పితేవ బంధుర్లోకస్య సురేశ్వరసమద్యుతిః ॥ ౪
జ్యేష్ఠస్తస్య మహాబాహుః పుత్రః ప్రియకరః ప్రభుః ।
పితుర్నిదేశాన్నిష్క్రాంతః ప్రవిష్టో దండకావనం ॥ ౫
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా చాపి భార్యయా ।
రామో నామ మహాతేజాః ధర్మ్యం పంథానమాశ్రితః ॥ ౬
తస్య భార్యా వనే నష్టా సీతా పతిమనువ్రతా ।
వైదేహస్య సుతా రాజ్ఞో జనకస్య మహాత్మనః ॥ ౭
స మార్గమాణస్తాం దేవీం రాజపుత్రస్సహానుజః ।
ఋశ్యమూకమనుప్రాప్తః సుగ్రీవేణ సమాగతః ॥ ౮
తస్య తేన ప్రతిజ్ఞాతం సీతాయాః పరిమార్గణం ।
సుగ్రీవస్యాపి రామేణ హరిరాజ్యం నివేదితం ॥ ౯

తతస్తేన మృధే హత్వా రాజపుత్రేణ వాలినమ్ ।
సుగ్రీవః స్థాపితో రాజ్యే హర్యృక్షాణాం గణేశ్వరః ॥ ౧౦
త్వయా విజ్ఞాతపూర్వశ్చ వాలీ వానరపుంగవః ।
రామేణ నిహతస్సంఖ్యే శరేణైకేన వానరః ॥ ౧౧
స సీతామార్గణే వ్యగ్రః సుగ్రీవస్సత్యసంగరః ।
హరీన్ సంప్రేషయామాస దిశస్సర్వా హరీశ్వరః ॥ ౧౨
తాం హరీణాం సహస్రాణి శతాని నియుతాని చ ।
దిక్షు సర్వాసు మార్గంతే హ్యధశ్చోపరి చాంబరే ॥ ౧౩
వైనతేయసమాః కేచిత్ కేచిత్తత్రానిలోపమాః ।
అసంగగతయశ్శీఘ్రా హరివీరా మహాబలాః ॥ ౧౪
అహం తు హనుమాన్నామ మారుతస్యౌరసస్సుతః ।
సీతాయాస్తు కృతే తూర్ణం శతయోజనమాయతమ్ ॥ ౧౫
సముద్రం లంఘయిత్వైవ తాం దిదృక్షురిహాగతః ।
భ్రమతా చ మయా దృష్టా గృహే తే జనకాత్మజా ॥ ౧౬
తద్భవాన్ దృష్టధర్మార్థః తపఃకృతపరిగ్రహః ।
పరదారాన్ మహాప్రాజ్ఞ నోపరోద్ధుం త్వమర్హసి ॥ ౧౭
న హి ధర్మవిరుద్ధేషు బహ్వపాయేషు కర్మసు ।
మూలఘాతిషు సజ్జంతే బుద్ధిమంతో భవద్విధాః ॥ ౧౮
కశ్చ లక్ష్మణముక్తానాం రామకోపానువర్తినామ్ ।
శరాణామగ్రతస్థ్సాతుం శక్తో దేవాసురేష్వపి ॥ ౧౯

న చాపి త్రిషు లోకేషు రాజన్ విద్యేత కశ్చన ।
రాఘవస్య వ్యలీకం యః కృత్వా సుఖమవాప్నుయాత్ ॥ ౨౦
తత్ త్రైకాలహితం వాక్యం ధర్మ్యమర్థానుబంధి చ ।
మన్యస్వ నరదేవాయ జానకీ ప్రతిదీయతాం ॥ ౨౧
దృష్టా హీయం మయా దేవీ లబ్ధం యదిహ దుర్లభం ।
ఉత్తరం కర్మ యచ్ఛేషం నిమిత్తం తత్ర రాఘవః ॥ ౨౨
లక్షితేయం మయా సీతా తథా శోకపరాయణా ।
గృహ్య యాం నాభిజానాసి పంచాస్యామివ పన్నగీం ॥ ౨౩
నేయం జరయితుం శక్యా సాసురైరమరైరపి ।
విషసంసృష్టమత్యర్థం భుక్తమన్నమివౌజసా ॥ ౨౪
తపస్సంతాపలబ్ధస్తే యోఽయం ధర్మపరిగ్రహః ।
న స నాశయితుం న్యాయ్యః ఆత్మప్రాణపరిగ్రహః ॥ ౨౫
అవధ్యతాం తపోభిర్యాం భవాన్ సమనుపశ్యతి ।
ఆత్మనస్సాసురైర్దేవైః హేతుస్తత్రాప్యయం మహాన్ ॥ ౨౬
సుగ్రీవో న హి దేవోఽయం నాసురో న చ రాక్షసః ।
న దానవో న గంధర్వః న యక్షో న చ పన్నగః ॥ ౨౭
తస్మాత్ ప్రాణపరిత్రాణం కథం రాజన్ కరిష్యసి ।
న తు ధర్మోపసంహారం అధర్మఫలసంహితం ॥ ౨౮
తదేవ ఫలమన్వేతి ధర్మశ్చాధర్మనాశనః ।
ప్రాప్తం ధర్మఫలం తావత్ భవతా నాత్ర సంశయః ॥ ౨౯

ఫలమస్యాప్యధర్మస్య క్షిప్రమేవ ప్రపత్స్యసే ।
జనస్థానవధం బుధ్వా బుధ్వా వాలివధం తథా ॥ ౩౦
రామసుగ్రీవసఖ్యం చ బుధ్యస్వ హితమాత్మనః ।
కామం ఖల్వహమప్యేకః సవాజిరథకుంజరాం ॥ ౩౧
లంకాం నాశయితుం శక్తః తస్యైష తు న నిశ్చయః ।
రామేణ హి ప్రతిజ్ఞాతం హర్యృక్షగణసన్నిధౌ ॥ ౩౨
ఉత్సాదనమమిత్రాణాం సీతా యైస్తు ప్రధర్షితా ।
అపకుర్వన్ హి రామస్య సాక్షాదపి పురందరః ॥ ౩౩
న సుఖం ప్రాప్నుయాదన్యః కిం పునస్త్వద్విధో జనః ।
యాం సీతేత్యభిజానాసి యేయం తిష్ఠతి తే వశే ॥ ౩౪
కాళరాత్రీతి తాం విద్ధి సర్వలంకావినాశినీ ।
తదలం కాలపాశేన సీతావిగ్రహరూపిణా ॥ ౩౫
స్వయం స్కంధావసక్తేన క్షమమాత్మని చింత్యతాం ।
సీతాయాస్తపసా దగ్ధాం రామకోపప్రపీడితాం ॥ ౩౬
దహ్యమానామిమాం పశ్య పురీం సాట్టప్రతోలికాం ।
స్వాని మిత్రాణి మంత్రీంశ్చ జ్ఞాతీన్ భ్రాతౄన్ సుతాన్ హితాన్ ॥ ౩౭
భోగాన్ దారాంశ్చ లంకాం చ మా వినాశముపానయ ।
సత్యం రాక్షసరాజేంద్ర శృణుష్వ వచనం మమ ॥ ౩౮
రామదాసస్య దూతస్య వానరస్య విశేషతః ।
సర్వాన్ లోకాన్ సుసంహృత్య సభూతాన్ సచరాచరాన్ ॥ ౩౯

పునరేవ తథా స్రష్టుం శక్తో రామో మహాయశాః ।
దేవాసురనరేంద్రేషు యక్షరక్షోగణేషు చ ॥ ౪౦
విద్యాధరేషు సర్వేషు గంధర్వేషూరగేషు చ ।
సిద్ధేషు కిన్నరేంద్రేషు పతత్రిషు చ సర్వతః ॥ ౪౧
సర్వభూతేషు సర్వత్ర సర్వకాలేషు నాస్తి సః ।
యో రామం ప్రతి యుధ్యేత విష్ణుతుల్యపరాక్రమం ॥ ౪౨
సర్వలోకేశ్వరస్యైవం కృత్వా విప్రియముత్తమం ।
రామస్య రాజసింహస్య దుర్లభం తవ జీవితం ॥ ౪౩

దేవాశ్చ దైత్యాశ్చ నిశాచరేంద్ర
గంధర్వవిద్యాధరనాగయక్షాః ।
రామస్య లోకత్రయనాయకస్య
స్థాతుం న శక్తాః సమరేషు సర్వే ॥ ౪౪
బ్రహ్మా స్వయంభూశ్చతురాననో వా
రుద్రస్త్రినేత్రస్త్రిపురాంతకో వా ।
ఇంద్రో మహేంద్రస్సురనాయకో వా
త్రాతుం న శక్తా యుధి రామవధ్యం ॥ ౪౫
స సౌష్ఠవోపేతమదీనవాదినః
కపేర్నిశమ్యాప్రతిమోఽప్రియం వచః ।
దశాననః కోపవివృత్తలోచనః
సమాదిశత్తస్య వధం మహాకపేః ॥ ౪౬

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకపంచాశస్సర్గః.

అథ ద్విపంచాశస్సర్గః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా వానరస్య మహాత్మనః ।
ఆజ్ఞాపయద్వధం తస్య రావణః క్రోధమూర్ఛితః ॥ ౧
వధే తస్య సమాజ్ఞప్తే రావణేన దురాత్మనా ।
నివేదితవతో దౌత్యం నానుమేనే విభీషణః ॥ ౨
తం రక్షోధిపతిం క్రుద్ధం తచ్చ కార్యముపస్థితం ।
విదిత్వా చింతయామాస కార్యం కార్యవిధౌ స్థితః ॥ ౩
నిశ్చితార్థస్తతస్సామ్నా పూజ్యశ్శత్రుజిదగ్రజం ।
ఉవాచ హితమత్యర్థం వాక్యం వాక్యవిశారదః ॥ ౪
క్షమస్వ రోషం త్యజ రాక్షసేంద్ర
ప్రసీద మద్వాక్యమిదం శృణుష్వ ।
వధం న కుర్వంతి పరావరజ్ఞాః
దూతస్య సంతో వసుధాధిపేంద్రాః ॥ ౫
రాజధర్మవిరుద్ధం చ లోకవృత్తేశ్చ గర్హితం ।
తవ చాసదృశం వీర కపేరస్య ప్రమాపణం ॥ ౬
ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ రాజధర్మవిశారదః ।
పరావరజ్ఞో భూతానాం త్వమేవ పరమార్థవిత్ ॥ ౭
గృహ్యంతే యది రోషేణ త్వాదృశోపి విపశ్చితః ।
తతశ్శాస్త్రవిపశ్చిత్త్వం శ్రమ ఏవ హి కేవలం ॥ ౮

తస్మాత్ ప్రసీద శత్రుఘ్న రాక్షసేంద్ర దురాసద ।
యుక్తాయుక్తం వినిశ్చిత్య దూతదండో విధీయతాం ॥ ౯
విభీషణవచశ్శ్రుత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః ।
రోషేణ మహతా విష్టః వాక్యముత్తరమబ్రవీత్ ॥ ౧౦
న పాపానాం వధే పాపం విద్యతే శత్రుసూదన ।
తస్మాదేనం వధిష్యామి వానరం పాపచారిణం ॥ ౧౧

అధర్మమూలం బహుదోషయుక్తం
అనార్యజుష్టం వచనం నిశమ్య ।
ఉవాచ వాక్యం పరమార్థతత్త్వం
విభీషణో బుద్ధిమతాం వరిష్ఠః ॥ ౧౨
ప్రసీద లంకేశ్వర రాక్షసేంద్ర
ధర్మార్థయుక్తం వచనం శృణుష్వ ।
దూతా న వధ్యాస్సమయేషు రాజన్
సర్వేషు సర్వత్ర వదంతి సంతః ॥ ౧౩
అసంశయం శత్రురయం ప్రవృద్ధః
కృతం హ్యనేనాప్రియమప్రమేయం ।
న దూతవధ్యాం ప్రవదంతి సంతః
దూతస్య దృష్టా బహవో హి దండాః ॥ ౧౪
వైరూప్యమంగేషు కశాభిఘాతః
మౌండ్యం తథా లక్షణసంనిపాతః ।

ఏతాన్ హి దూతే ప్రవదంతి దండాన్
 వధస్తు దూతస్య న నశ్శ్రుతోఽపి ॥ ౧౫
కథం చ ధర్మార్థవినీతబుద్ధిః
 పరావరప్రత్యయనిశ్చితార్థః ।
భవద్విధః కోపవశే హి తిష్ఠేత్
 కోపం నియచ్ఛంతి హి సత్త్వవంతః ॥ ౧౬
న ధర్మవాదే న చ లోకవృత్తే
 న శాస్త్రబుద్ధిగ్రహణేషు చాపి ।
విద్యేత కశ్చిత్తవ వీర తుల్యః
 త్వం హ్యుత్తమస్సర్వసురాసురాణాం ॥ ౧౭
శూరేణ వీరేణ నిశాచరేంద్ర
 సురాసురాణామపి దుర్జయేన ।
త్వయా ప్రభగ్నాస్సురదైత్యసంఘాః
 యుద్ధేషు యుద్ధేష్వసకృన్నరేంద్రాః ॥ ౧౮
ఇత్థంవిధస్యామరదైత్యశత్రోః
 శూరస్య వీరస్య తవాజితస్య ।
కుర్వంతి మూఢా మనసా వ్యలీకం
 ప్రాణైర్వియుక్తా నను యే పురా తే ॥ ౧౯
న చాప్యస్య కపేర్ఘాతే కంచిత్ పశ్యామ్యహం గుణం ।
తేష్వయం పాత్యతాం దండః యైరయం ప్రేషితః కపిః ॥ ౨౦

సాధుర్వా యది వాఽసాధుః పరైరేష సమర్పితః ।
బ్రువన్ పరార్థం పరవాన్ న దూతో వధమర్హతి ॥ ౨౧
అపి చాస్మిన్ హతే రాజన్ నాన్యం పశ్యామి ఖేచరం ।
ఇహ యః పునరాగచ్ఛేత్ పరం పారం మహోదధేః ॥ ౨౨
తస్మాన్నాస్య వధే యత్నః కార్యః పరపురంజయ ।
భవాన్ సేంద్రేషు దేవేషు యత్నమాస్థాతుమర్హతి ॥ ౨౩

అస్మిన్ వినష్టే న హి దూతమన్యం
పశ్యామి యస్తౌ నరరాజపుత్రౌ ।
యుద్ధాయ యుద్ధప్రియ దుర్వినీతౌ
ఉద్యోజయేద్దీర్ఘపథావరుద్ధౌ ॥ ౨౪
అస్మిన్ హతే వానరయూథముఖ్యే
సర్వాపవాదం ప్రవదంతి సర్వే ।
న హి ప్రపశ్యామి గుణాన్ యశో వా
లోకాపవాదో భవతి ప్రసిద్ధః ॥ ౨౫
పరాక్రమోత్సాహమనస్వినాం చ
సురాసురాణామపి దుర్జయేన ।
త్వయా మనోనందన నైరృతానాం
యుద్ధాయతిర్నాశయితుం న యుక్తా ॥ ౨౬
హితాశ్చ శూరాశ్చ సమాహితాశ్చ
కులేషు జాతాశ్చ మహాగుణేషు ।

మనస్వినశ్శస్త్రభృతాం వరిష్ఠాః
కోట్యగ్రతస్తే సుభృతాశ్చ యోధాః ॥ ౨౭
తదేకదేశేన బలస్య తావత్
కేచిత్తవాదేశకృతోఽభియాంతు ।
తౌ రాజపుత్రౌ వినిగృహ్య మూఢా
పరేషు తే భావయితుం ప్రభావం ॥ ౨౮
నిశాచరాణామధిపోఽనుజస్య
విభీషణస్యోత్తమవాక్యమిష్టం ।
జగ్రాహ బుద్ధ్యా సురలోకశత్రుః
మహాబలో రాక్షసరాజముఖ్యః ॥ ౨౯
కిం వా పరం బ్రహ్మ పరం త్వసహ్యాం
సర్వస్య బీజం జగతోఽస్య విష్ణోః ।
యద్దేవదేవస్య పరం చ తేజః
తదేవ తేజః కపిరేకవీరః ॥ ౩౦
వధాయ మే వైష్ణవతేజ ఏతత్
నిస్సంశయో యః కపిరూపధారీ ।
ఇత్యేవమేతద్బహుధా విచింత్య
రక్షోఽధిపః క్రోధవశం జగామ ॥ ౩౧
క్రోధం చ జాతం హృదయే నిరుధ్య
విభీషణోక్తం వచనం సుపూజ్యం ।

ఉవాచ రక్షోధిపతిర్మహాత్మా
విభీషణం శస్త్రభృతాం వరిష్ఠం ॥ ౩౨

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే ద్విపంచాశస్సర్గః.

అథ త్రిపంచాశస్సర్గః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా దశగ్రీవో మహాత్మనః ।
దేశకాలహితం వాక్యం భ్రాతురుత్తరమబ్రవీత్ ॥ ౧
సమ్యగుక్తం హి భవతా దూతవధ్యా విగర్హితా ।
అవశ్యం తు వధాదన్యః క్రియతామస్య నిగ్రహః ॥ ౨
కపీనాం కిల లాంగూలం ఇష్టం భవతి భూషణం ।
తదస్య దీప్యతాం శీఘ్రం తేన దగ్ధేన గచ్ఛతు ॥ ౩
తతః పశ్యంత్విమం దీనం అంగవైరూప్యకర్శితం ।
సమిత్రజ్ఞాతయస్సర్వే బాంధవాస్ససుహృజ్జనాః ॥ ౪
ఆజ్ఞాపయద్రాక్షసేంద్రః పురం సర్వం సచత్వరం ।
లాంగూలేన ప్రదీప్తేన రక్షోభిః పరిణీయతాం । ౫
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాక్షసాః కోపకర్కశాః ।
వేష్టయంతి స్మ లాంగూలం జీర్ణైః కార్పాసకైః పటైః ॥ ౬
సంవేష్ట్యమానే లాంగూలే వ్యవర్ధత మహాకపిః ।
శుష్కమింధనమాసాద్య వనేష్వివ హుతాశనః ॥ ౭

తైలేన పరిషిచ్యాథ తేఽగ్నిం తత్రాభ్యపాతయన్ ।
లాంగూలేన ప్రదీప్తేన రాక్షసాంస్తానపాతయత్ ॥ ౮
రోషామర్షపరీతాత్మా బాలసూర్యసమాననః ।
లాంగూలం సంప్రదీప్తం తు ద్రష్టుం తస్య హనూమతః ॥ ౯
సహస్త్రీబాలవృద్ధాశ్చ జగ్ముః ప్రీతా నిశాచరాః ।
స భూయస్సంగతైః క్రూరైః రాక్షసైర్హరిసత్తమః ॥ ౧౦
నిబద్ధః కృతవాన్ వీరః తత్కాలసదృశీం మతిం ।
కామం ఖలు న మే శక్తాః నిబద్ధస్యాపి రాక్షసాః ॥ ౧౧
ఛిత్త్వా పాశాన్ సముత్పత్య హన్యామహమిమాన్ పునః ।
యది భర్తృహితార్థాయ చరంతం భర్తృశాసనాత్ ॥ ౧౨
బధ్నంత్యేతే దురాత్మానః న తు మే నిష్కృతిః కృతా ।
సర్వేషామేవ పర్యాప్తః రాక్షసానామహం యుధి ॥ ౧౩
కింతు రామస్య ప్రీత్యర్థం విషహిష్యేఽహమీదృశం ।
లంకా చారయితవ్యా వై పునరేవ భవేదితి ॥ ౧౪
రాత్రౌ న హి సుదృష్టా మే దుర్గకర్మవిధానతః ।
అవశ్యమేవ ద్రష్టవ్యా మయా లంకా నిశాక్షయే ॥ ౧౫
కామం బంధైశ్చ మే భూయః పుచ్ఛస్యోద్దీపనేన చ ।
పీడాం కుర్వంతు రక్షాంసి న మేఽస్తి మనసశ్శ్రమః ॥ ౧౬
తతస్తే సంవృతాకారం సత్త్వవంతం మహాకపిం ।
పరిగృహ్య యయుర్హృష్టాః రాక్షసాః కపికుంజరం ॥ ౧౭

శంఖభేరీనినాదైస్తం ఘోషయంతస్స్వకర్మభిః ।
రాక్షసాః క్రూరకర్మాణః చారయంతి స్మ తాం పురీం ॥ ౧౮
అన్వీయమానో రక్షోభిః యయౌ సుఖమరిందమః ।
హనుమాంశ్చారయామాస రాక్షసానాం మహాపురీం ॥ ౧౯
అథాపశ్యద్విమానాని విచిత్రాణి మహాకపిః ।
సంవృతాన్ భూమిభాగాంశ్చ సువిభక్తాంశ్చ చత్వరాన్ ॥ ౨౦
వీథీశ్చ గృహసంబాధాః కపిశ్శృంగాటకాని చ ।
తథా రథ్యోపరథ్యాశ్చ తథైవ చ గృహాంతరాన్ ॥ ౨౧
గృహాంశ్చ మేఘసంకాశాన్ దదర్శ పవనాత్మజః ।
చత్వరేషు చతుష్కేషు రాజమార్గే తథైవ చ ॥ ౨౨
ఘోషయంతి కపిం సర్వే చారీక ఇతి రాక్షసాః ।
స్త్రీబాలవృద్ధా నిర్జగ్ముః తత్ర తత్ర కుతూహలాత్ ॥ ౨౩
తం ప్రదీపితలాంగూలం హనుమంతం దిదృక్షవః ।
దీప్యమానే తతస్తస్య లాంగూలాగ్రే హనూమతః ॥ ౨౪
రాక్షస్యస్తా విరూపాక్ష్యః శంసుర్దేవ్యాస్తదప్రియం ।
యస్త్వయా కృతసంవాదః సీతే తామ్రముఖః కపిః ॥ ౨౫
లాంగూలేన ప్రదీప్తేన స ఏష పరిణీయతే ।
శ్రుత్వా తద్వచనం క్రూరం ఆత్మాపహరణోపమం ॥ ౨౬
వైదేహీ శోకసంతాప్తా హుతాశనముపాగమత్ ।
మంగళాభిముఖీ తస్య సా తదాసీన్మహాకపేః ॥ ౨౭

ఉపతిష్ఠే విశాలాక్షీ ప్రయతా హవ్యవాహనం।
యద్యస్తి పతిశుశ్రూషా యద్యస్తి చరితం తపః॥ ౨౮
యది చాస్త్యేకపత్నీత్వం శీతో భవ హనూమతః।
యది కశ్చిదనుక్రోశః తస్య మయ్యస్తి ధీమతః॥ ౨౯
యది వా భాగ్యశేషో మే శీతో భవ హనూమతః।
యది మాం వృత్తసంపన్నాం తత్సమాగమలాలసాం॥ 3౦
స విజానాతి ధర్మాత్మా శీతో భవ హనూమతః।
యది మాం తారయేదార్యః సుగ్రీవస్సత్యసంగరః॥ 3౧
అస్మాద్దుఃఖాంబుసంరోధాత్ శీతో భవ హనూమతః।
తతస్తీక్ష్ణార్చిరవ్యగ్రః ప్రదక్షిణశిఖోఽనలః॥ 3౨
జజ్వాల మృగశాబాక్ష్యాః శంసన్నివ శివం కపేః।
హనుమజ్జనకశ్చాపి పుచ్ఛానలయుతోఽనిలః॥ 33
వవౌ స్వాస్థ్యకరో దేవ్యాః ప్రాలేయానిలశీతలః।
దహ్యమానే చ లాంగూలే చింతయామాస వానరః॥ 3౪
ప్రదీప్తోఽగ్నిరయం కస్మాత్ న మాం దహతి సర్వతః।
దృశ్యతే చ మహాజ్వాలః కరోతి న చ మే రుజం॥ 3౫
శిశిరస్యేవ సంపాతః లాంగూలాగ్రే ప్రతిష్ఠితః।
అథవా తదిదం వ్యక్తం యద్దృష్టం ప్లవతా మయా॥ 3౬
రామప్రభావాదాశ్చర్యం పర్వతస్సరితాం పతౌ।
యది తావత్ సముద్రస్య మైనాకస్య చ ధీమతః॥ 3౭

రామార్థం సంభ్రమస్తాదృక్ కిమగ్నిర్న కరిష్యతి ।
సీతాయాశ్చానృశంస్యేన తేజసా రాఘవస్య చ ॥ ౩౮
పితుశ్చ మమ సఖ్యేన న మాం దహతి పావకః ।
భూయస్స చింతయామాస ముహూర్తం కపికుంజరః ॥ ౩౯
ఉత్పపాతాథ వేగేన ననాద చ మహాకపిః ।
పురద్వారం తతశ్శ్రీమాన్ శైలశృంగమివోన్నతం ॥ ౪౦
విభక్తరక్షస్సంబాధం ఆససాదానిలాత్మజః ।
స భూత్వా శైలసంకాశః క్షణేన పునరాత్మవాన్ ॥ ౪౧
హ్రస్వతాం పరమాం ప్రాప్తః బంధనాన్యవశాతయత్ ।
విముక్తశ్చాభవచ్ఛ్రీమాన్ పునః పర్వతసన్నిభః ॥ ౪౨
వీక్షమాణశ్చ దదృశే పరిఘం తోరణాశ్రితం ।
స తం గృహ్య మహాబాహుః కాలాయసపరిష్కృతం ॥ ౪౩
రక్షిణస్తాన్ పునస్సర్వాన్ సూదయామాస మారుతిః ॥

స తాన్ నిహత్వా రణచండవిక్రమః
సమీక్షమాణః పునరేవ లంకాం ।
ప్రదీప్తలాంగూలకృతార్చిమాలీ
ప్రకాశతాదిత్య ఇవార్చిమాలీ ॥ ౪౪

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే త్రిపంచాశస్సర్గః.

అథ చతుఃపంచాశస్సర్గః.

వీక్షమాణస్తతో లంకాం కపిః కృతమనోరథః ।
వర్ధమానసముత్సాహః కార్యశేషనుచింతయత్ ॥ ౧
కిం ను ఖల్వవశిష్టం మే కర్తవ్యమిహ సాంప్రతం ।
యదేషాం రక్షసాం భూయః సంతాపజననం భవేత్ ॥ ౨
వనం తావత్ప్రమథితం ప్రకృష్టా రాక్షసా హతాః ।
బలైకదేశః క్షపితః శేషం దుర్గవినాశనం ॥ ౩
దుర్గే వినాశితే కర్మ భవేత్ సుఖపరిశ్రమం ।
అల్పయత్నేన కార్యేఽస్మిన్ మమ స్యాత్ సఫలశ్శ్రమః ॥ ౪
యో హ్యయం మమ లాంగూలే దీప్యతే హవ్యవాహనః ।
అస్య సంతర్పణం న్యాయ్యం కర్తుమేభిర్గృహోత్తమైః ॥ ౫
తతః ప్రదీప్తలాంగూలః సవిద్యుదివ తోయదః ।
భవనాగ్రేషు లంకాయాః విచచార మహాకపిః ॥ ౬
గృహాద్గృహం రాక్షసానాం ఉద్యానాని చ వానరః ।
వీక్షమాణో హ్యసంత్రస్తః ప్రాసాదాంశ్చ చచార సః ॥ ౭
అవప్లుత్య మహావేగః ప్రహస్తస్య నివేశనం ।
అగ్నిం తత్ర స నిక్షిప్య శ్వసనేన సమో బలీ ॥ ౮
తతోఽన్యత్ పుప్లువే వేశ్మ మహాపార్శ్వస్య వీర్యవాన్ ।
ముమోచ హనుమానగ్నిం కాలానలశిఖోపమం ॥ ౯

వజ్రదంష్ట్రస్య చ తథా పుప్లువే స మహాకపిః ।
శుకస్య చ మహాతేజాః సారణస్య చ ధీమతః ॥ ౧౦
తథా చేంద్రజితో వేశ్మ దదాహ హరియూథపః ।
జంబుమాలేస్సుమాలేశ్చ దదాహ భవనం తతః ॥ ౧౧
రశ్మికేతోశ్చ భవనం సూర్యశత్రోస్తథైవ చ ।
హ్రస్వకర్ణస్య దంష్ట్రస్య రోమశస్య చ రక్షసః ॥ ౧౨
యుద్ధోన్మత్తస్య మత్తస్య ధ్వజగ్రీవస్య రక్షసః ।
విద్యుజ్జిహ్వస్య ఘోరస్య తథా హస్తిముఖస్య చ ॥ ౧౩
కరాళస్య పిశాచస్య శోణితాక్షస్య చైవ హి ।
కుంభకర్ణస్య భవనం మకరాక్షస్య చైవ హి ॥ ౧౪
యజ్ఞశత్రోశ్చ భవనం బ్రహ్మశత్రోస్తథైవ చ ।
నరాంతకస్య కుంభస్య నికుంభస్య దురాత్మనః ॥ ౧౫
వర్జయిత్వా మహాతేజాః విభీషణగృహం ప్రతి ।
క్రమమాణః క్రమేణైవ దదాహ హరిపుంగవః ॥ ౧౬
తేషు తేషు మహార్హేషు భవనేషు మహాయశాః ।
గృహేష్వృద్ధిమతామృద్ధిం దదాహ స మహాకపిః ॥ ౧౭
సర్వేషాం సమతిక్రమ్య రాక్షసేంద్రస్య వీర్యవాన్ ।
ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్ రావణస్య నివేశనం ॥ ౧౮
తతస్తస్మిన్ గృహే ముఖ్యే నానారత్నవిభూషితే ।
మేరుమందరసంకాశే సర్వమంగళశోభితే ॥ ౧౯

ప్రదీప్తమగ్నిముత్సృజ్య లాంగూలాగ్రే ప్రతిష్ఠితం ।
ననాద హనుమాన్ వీరః యుగాంతజలదో యథా ॥ ౨౦
శ్వసనేన చ సంయోగాత్ అతివేగో మహాబలః ।
కాలాగ్నిరివ జజ్వాల ప్రావర్ధత హుతాశనః ॥ ౨౧
ప్రదీప్తమగ్నిం పవనః తేషు వేశ్మస్వచారయత్ ।
అభూచ్ఛ్వసనసంయోగాత్ అతివేగో హుతాశనః ॥ ౨౨
తాని కాంచనజాలాని ముక్తామణిమయాని చ ।
భవనాన్యవశీర్యంత రత్నవంతి మహాంతి చ ॥ ౨౩
తాని భగ్నవిమానాని నిపేతుర్వసుధాతలే ।
భవనానీవ సిద్ధానాం అంబరాత్ పుణ్యసంక్షయే ॥ ౨౪
సంజజ్ఞే తుములశ్శబ్దః రాక్షసానాం ప్రధావతాం ।
స్వగృహస్య పరిత్రాణే భగ్నోత్సాహోర్జితశ్రియాం ॥ ౨౫
నూనమేషోఽగ్నిరాయాతః కపిరూపేణ హా ఇతి ।
క్రందంత్యస్సహసా పేతుః స్తనంధయధరాః స్త్రియః ॥ ౨౬
కాశ్చిదగ్నిపరీతేభ్యః హర్మ్యేభ్యో ముక్తమూర్ధజాః ।
పతంత్యో రేజిరేఽభ్రేభ్యః సౌదామిన్య ఇవాంబరాత్ ॥ ౨౭
వజ్రవిద్రుమవైడూర్యముక్తారజతసంహితాన్ ।
విచిత్రాన్ భవనాన్ ధాతూన్ స్యందమానాన్ దదర్శ సః ॥ ౨౮
నాగ్నిస్తృప్యతి కాష్ఠానాం తృణానాం చ యథా తథా ।
హనూమాన్ రాక్షసేంద్రాణాం వధే కించిన్న తృప్యతి ॥ ౨౯

న హనూమద్విశస్తానాం రాక్షసానాం వసుంధరా ।
గృహాణాం చ విదగ్ధానాం లంకాయాం శుశుభే తదా ॥ ౩౦
క్వచిత్ కింశుకసంకాశాః క్వచిచ్ఛాల్మలిసంనిభాః ।
క్వచిత్ కుంకుమసంకాశాః శిఖా వహ్నేశ్చకాశిరే ॥ ౩౧
హనూమతా వేగవతా వానరేణ మహాత్మనా ।
లంకాపురం ప్రదగ్ధం తత్ రుద్రేణ త్రిపురం యథా ॥ ౩౨

తతస్తు లంకాపురపర్వతాగ్రే
సముత్థితో భీమపరాక్రమోఽగ్నిః ।
ప్రసార్య చూడావలయం ప్రదీప్తః
హనూమతా వేగవతా విసృష్టః ॥ ౩౩
యుగాంతకాలానలతుల్యవేగః
సమారుతోఽగ్నిర్వవృధే దివిస్పృక్ ।
విధూమరశ్మిర్భవనేషు సక్తః
రక్షశ్శరీరాజ్యసమర్పితార్చిః ॥ ౩౪
ఆదిత్యకోటీసదృశస్సుతేజాః
లంకాం సమస్తాం పరివార్య తిష్ఠన్ ।
శబ్దైరనేకైరశనిప్రరూఢైః
భిందన్నివాండం ప్రబభౌ మహాగ్నిః ॥ ౩౫
తత్రాంబరాదగ్నిరతిప్రవృద్ధః
రూక్షప్రభః కింశుకపుష్పచూడః ।

నిర్వాణధూమాకులరాజయశ్చ
నీలోత్పలాభాః ప్రచకాశిరేఽభ్రాః ॥ ౩౬
వజ్రీ మహేంద్రస్త్రిదశేశ్వరో వా
నాక్షాద్యమో వా వరుణోఽనిలో వా ।
రుద్రోఽగ్నిరర్కో ధనదశ్చ సోమః
న వానరోఽయం స్వయమేవ కాలః ॥ ౩౭
కిం బ్రహ్మణస్సర్వపితామహస్య
సర్వస్య ధాతుశ్చతురాననస్య ।
ఇహాగతో వానరరూపధారీ
రక్షోపసంహారకరః ప్రకోపః ॥ ౩౮
కిం వైష్ణవం వా కపిరూపమేత్య
రక్షోవినాశాయ పరం సుతేజః ।
అనంతమవ్యక్తమచింత్యమేకం
స్వమాయయా సాంప్రతిమాగతం వా ॥ ౩౯
ఇత్యేవమూచుర్బహవో విశిష్టాః
రక్షోగణాస్తత్ర సమేత్య సర్వే ।
సప్రాణిసంఘాం సగృహాం సవృక్షాం
దగ్ధాం పురీం తాం సహసా సమీక్ష్య ॥ ౪౦
తతస్తు లంకా సహసా ప్రదగ్ధా
సారాక్షసా సాశ్వరథా సనాగా ।

సపక్షిసంఘా సమృగా సవృక్షా
రురోద దీనా తుములం సశబ్దం ॥ ౪౧
హా తాత హా పుత్రక కాంత మిత్ర
హా జీవితం భోగయుతం సుపుణ్యం ।
రక్షోభిరేవం బహుధా బ్రువద్భిః
శబ్దః కృతో ఘోరతరస్సుభీమః ॥ ౪౨
హుతాశనజ్వాలసమావృతా సా
హతప్రవీరా పరివృత్తయోధా ।
హనూమతః క్రోధబలాభిభూతా
బభూవ శాపోపహతేవ లంకా ॥ ౪౩
ససంభ్రమత్రస్తవిషణ్ణరాక్షసాం
సముజ్జ్వలజ్జ్వాలహుతాశనాంకితాం ।
దదర్శ లంకాం హనుమాన్ మహామనాః
స్వయంభుకోపోపహతామివావనిం ॥ ౪౪
భఙ్క్త్వా వనం పాదపరత్నసంకులం
హత్వా తు రక్షాంసి మహాంతి సంయుగే ।
దగ్ధ్వా పురీం తాం గృహరత్నమాలినీం
తస్థౌ హనూమాన్ పవనాత్మజః కపిః ॥ ౪౫
త్రికూటశృంగాగ్రతలే విచిత్రే
ప్రతిష్ఠితో వానరరాజసింహః

ప్రదీప్తలాంగూలకృతార్చిమాలీ
న్యరాజతాదిత్య ఇవాంశుమాలీ ॥ ౪౬

తతో మహాత్మా హనుమాన్ మనస్వీ
నిశాచరాణాం క్షయకృత్ కృతార్థః ।
రామస్య నాథస్య జగత్త్రయస్య
పాదారవిందం మనసా జగామ ॥ ౪౭

స రాక్షసాంస్తాన్ సుబహూంశ్చ హత్వా
వనం చ భఙ్క్త్వా బహుపాదపం తత్ ।
విసృజ్య రక్షోభవనేషు చాగ్నిం
జగామ రామం మనసా మహాత్మా ॥ ౪౮

తతస్తు తం వానరవీరముఖ్యం
మహాబలం మారుతతుల్యవేగం ।
మహామతిం వాయుసుతం వరిష్ఠం
ప్రతుష్టువుర్దేవగణాశ్చ సర్వే ॥ ౪౯

భఙ్క్త్వా వనం మహాతేజాః హత్వా రక్షాంసి సంయుగే ।
దగ్ధ్వా లంకాపురీం రమ్యాం రరాజ స మహాకపిః ॥ ౫౦
తత్ర దేవాస్సగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః ।
దృష్ట్వా లంకాం ప్రదగ్ధాం తాం విస్మయం పరమం గతాః ॥ ౫౧
తం దృష్ట్వా వానరశ్రేష్ఠం హనుమంతం మహాకపిం ।
కాలాగ్నిరితి సంచింత్య సర్వభూతాని తత్రసుః ॥ ౫౨

దేవాశ్చ సర్వే మునిపుంగవాశ్చ
గంధర్వవిద్యాధరనాగయక్షాః ।
భూతాని సర్వాణి మహాంతి తత్ర
జగ్ముః పరాం ప్రీతిమతుల్యరూపాం ॥ ౫౩

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే చతుఃపంచాశస్సర్గః.

అథ పంచపంచాశస్సర్గః

లంకాం సమస్తాం సందీప్య లాంగూలాగ్నిం మహాబలః ।
నిర్వాపయామాస తదా సముద్రే హరిసత్తమః ॥ ౧
సందీప్యమానాం విధ్వస్తాం త్రస్తరక్షోగణాం పురీం ।
అవేక్ష్య హనుమాన్ లంకాం చింతయామాస వానరః ॥ ౨
తస్యాభూత్ సుమహాంస్త్రాసః కుత్సా చాత్మన్యజాయత ।
లంకాం ప్రదహతా కర్మ కిం స్విత్ కృతమిదం మయా ॥ ౩
ధన్యాస్తే పురుషశ్రేష్ఠాః యే బుద్ధ్యా కోపముత్థితం ।
నిరుంధంతి మహాత్మానః దీప్తమగ్నిమివాంభసా ॥ ౪
క్రుద్ధః పాపం న కుర్యాత్ కః క్రుద్ధో హన్యాద్గురూనపి ।
క్రుద్ధః పరుషయా వాచా నరస్సాధూనధిక్షిపేత్ ॥ ౫
వాచ్యావాచ్యం ప్రకుపితః న విజానాతి కర్హిచిత్ ।
నాకార్యమస్తి క్రుద్ధస్య నావాచ్యం విద్యతే క్వచిత్ ॥ ౬

యస్సముత్పతితం క్రోధం క్షమయైవ నిరస్యతి ।
యథోరగస్త్వచం జీర్ణాం స వై పురుష ఉచ్యతే ॥ ౭
ధిగస్తు మాం సుదుర్బుద్ధిం నిర్లజ్జం పాపకృత్తమం ।
అచింతయిత్వా తాం సీతాం అగ్నిదం స్వామిఘాతకం ॥ ౮
యది దగ్ధా త్వియం లంకా నూనమార్యాఽపి జానకీ ।
దగ్ధా తేన మయా భర్తుః హతం కార్యమజానతా ॥ ౯
యదర్థమయమారంభః తత్ కార్యమవసాదితం ।
మయా హి దహతా లంకాం న సీతా పరిరక్షితా ॥ ౧౦
ఈషత్ కార్య మిదం కార్యం కృతమాసీన్న సంశయః ।
తస్య క్రోధాభిభూతేన మయా మూలక్షయః కృతః ॥ ౧౧
వినష్టా జానకీ నూనం న హ్యదగ్ధః ప్రదృశ్యతే ।
లంకాయాం కశ్చిదుద్దేశః సర్వా భస్మీకృతా పురీ ॥ ౧౨
యది తద్విహతం కార్యం మమ ప్రజ్ఞావిపర్యయాత్ ।
ఇహైవ ప్రాణసంన్యాసః మమాపి హ్యద్య రోచతే ॥ ౧౩
కిమగ్నౌ నిపతామ్యద్య ఆహోస్విద్బడబాముఖే ।
శరీరమాహో సత్త్వానాం దద్మి సాగరవాసినాం ॥ ౧౪
కథం హి జీవతా శక్యః మయా ద్రష్టుం హరీశ్వరః ।
తౌ వా పురుషశార్దూలౌ కార్యసర్వస్వఘాతినా ॥ ౧౫
మయా ఖలు తదేవేదం రోషదోషాత్ ప్రదర్శితం ।
ప్రథితం త్రిషు లోకేషు కపిత్వమనవస్థితం ॥ ౧౬

ధిగస్తు రాజసం భావం అనీశమనవస్థితం ।
ఈశ్వరేణాపి యద్రాగాత్ మయా సీతా న రక్షితా ॥ ౧౭
వినష్టాయాం తు సీతాయాం తావుభౌ వినశిష్యతః ।
తయోర్వినాశే సుగ్రీవః సబంధుర్వినశిష్యతి ॥ ౧౮
ఏతదేవ వచశ్శ్రుత్వా భరతో భ్రాతృవత్సలః ।
ధర్మాత్మా సహశత్రుఘ్నః కథం శక్ష్యతి జీవితుం ॥ ౧౯
ఇక్ష్వాకువంశే ధర్మిష్ఠే గతే నాశమసంశయం ।
భవిష్యంతి ప్రజాస్సర్వాః శోకసంతాపపీడితాః ॥ ౨౦
తదహం భాగ్యరహితః లుప్తధర్మార్థసంగ్రహః ।
రోషదోషపరీతాత్మా వ్యక్తం లోకవినాశనః ॥ ౨౧
ఇతి చింతయతస్తస్య నిమిత్తాన్యుపపేదిరే ।
పూర్వమప్యుపలబ్ధాని సాక్షాత్ పునరచింతయత్ ॥ ౨౨
అథవా చారుసర్వాంగీ రక్షితా స్వేన తేజసా ।
న నశిష్యతి కల్యాణీ నాగ్నిరగ్నౌ ప్రవర్తతే ॥ ౨౩
న హి ధర్మాత్మనస్తస్య భార్యామమితతేజసః ।
స్వచారిత్రాభిగుప్తాం తాం స్ప్రష్టుమర్హతి పావకః ॥ ౨౪
నూనం రామప్రభావేన వైదేహ్యాస్సుకృతేన చ ।
యన్మాం దహనకర్మాఽయం నాదహద్ధవ్యవాహనః ॥ ౨౫
త్రయాణాం భరతాదీనాం భ్రాతౄణాం దేవతా చ యా ।
రామస్య చ మనఃకాంతా సా కథం వినశిష్యతి ॥ ౨౬

యద్వా దహనకర్మాఽయం సర్వత్ర ప్రభురవ్యయః ।
న మే దహతి లాంగూలం కథమార్యాం ప్రధక్ష్యతి ॥ ౨౭
పునశ్చాచింతయత్తత్ర హనుమాన్ విస్మితస్తదా ।
హిరణ్యనాభస్య గిరేః జలమధ్యే ప్రదర్శనం ॥ ౨౮
తపసా సత్యవాక్యేన అనన్యత్వాచ్చ భర్తరి ।
అపి సా నిర్దహేదగ్నిం న తామగ్నిః ప్రధక్ష్యతి ॥ ౨౯
స తథా చింతయంస్తత్ర దేవ్యా ధర్మపరిగ్రహం ।
శుశ్రావ హనుమాన్ వాక్యం చారణానాం మహాత్మనాం ॥ ౩౦
అహో ఖలు కృతం కర్మ దుష్కరం హి హనూమతా ।
అగ్నిం విసృజతాఽభీక్ష్ణం భీమం రాక్షసవేశ్మని ॥ ౩౧
ప్రపలాయితరక్షఃస్త్రీబాలవృద్ధసమాకులా ।
జనకోలాహలాధ్మాతా క్రందంతీవాద్రికందరైః ॥ ౩౨
దగ్ధేయం నగరీ సర్వా సాట్టప్రాకారతోరణా ।
జానకీ న చ దగ్ధేతి విస్మయోఽద్భుత ఏవ నః ॥ ౩౩
స నిమిత్తైశ్చ దృష్టార్థైః కారణైశ్చ మహాగుణైః ।
ఋషివాక్యైశ్చ హనుమాన్ అభవత్ ప్రీతమానసః ॥ ౩౪
తతః కపిః ప్రాప్తమనోరథార్థః
తామక్షతాం రాజసుతాం విదిత్వా ।
ప్రత్యక్షతస్తాం పునరేవ దృష్ట్వా
ప్రతిప్రయాణాయ మతిం చకార ॥ ౩౫

ఇతి । శ్రీమత్సుందరకాండే పంచపంచాశస్సర్గః

అథ షట్పంచాశస్సర్గః.

తతస్తు శింశుపామూలే జానకీం పర్యుపస్థితామ్ ।
అభివాద్యాబ్రవీద్దిష్ట్యా పశ్యామి త్వామిహాక్షతామ్ ॥ ౧
తతస్తం ప్రస్థితం సీతా వీక్షమాణా పునఃపునః ।
భర్తృస్నేహాన్వితం వాక్యం హనుమంతమభాషత ॥ ౨
కామమస్య త్వమేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే ।
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న యశస్యస్తే బలోదయః ॥ ౩
బలైస్తు సంకులాం కృత్వా లంకాం పరబలార్దనః ।
మాం నయేద్యది కాకుత్స్థః తత్తస్య సదృశం భవేత్ ॥ ౪
తద్యథా తస్య విక్రాంతం అనురూపం మహాత్మనః ।
భవత్యాహవశూరస్య తథా త్వముపపాదయ ॥ ౫
తదర్థోపహితం వాక్యం ప్రశ్రితం హేతుసంహితం ।
నిశమ్య హనుమాంస్తస్యాః వాక్యముత్తరమబ్రవీత్ ॥ ౬
క్షిప్రమేష్యతి కాకుత్స్థః హర్యృక్షప్రవరైర్వృతః ।
యస్తే యుధి విజిత్యారీన్ శోకం వ్యపనయిష్యతి ॥ ౭
ఏవమాశ్వాస్య వైదేహీం హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
గమనాయ మతిం కృత్వా వైదేహీమభ్యవాదయత్ ॥ ౮
తతస్స కపిశార్దూలః స్వామిసందర్శనోత్సుకః ।
ఆరురోహ గిరిశ్రేష్ఠం అరిష్టమరిమర్దనః ॥ ౯

తుంగపద్మకజుష్టాభిః నీలాభిర్వనరాజిభిః ।
సోత్తరీయమివాంభోదైః శృంగాంతరవిలంబిభిః ॥ ౧౦
బోధ్యమానమివ ప్రీత్యా దివాకరకరైశ్శుభైః ।
ఉన్మిషంతమివోద్ధూతైః లోచనైరివ ధాతుభిః ॥ ౧౧
తోయౌఘనిస్స్వనైర్నాదైః ప్రాధీతమివ పర్వతం ।
ప్రగీతమివ నిస్పష్టైః నానాప్రస్రవణస్వనైః ॥ ౧౨
దేవదారుభిరత్యుచ్చైః ఊర్ధ్వబాహుమివ స్థితం ।
ప్రపాతజలనిర్ఘోషైః ప్రాక్రుష్టమివ సర్వతః ॥ ౧౩
వేపమానమివ శ్యామైః కంపమానైశ్శరద్ఘనైః ।
వేణుభిర్మారుతోద్ధూతైః కూజంతమివ కీచకైః ॥ ౧౪
నిశ్శ్వసంతమివామర్షాత్ ఘోరైరాశీవిషోత్తమైః ।
నీహారకృతగంభీరైః ధ్యాయంతమివ గహ్వరైః ॥ ౧౫
మేఘపాదనిభైః పాదైః ప్రక్రాంతమివ సర్వతః ।
జృంభమాణమివాకాశే శిఖరైరభ్రమాలిభిః ॥ ౧౬
కూటైశ్చ బహుధా కీర్ణైః శోభితం బహుకందరైః ।
సాలతాలాశ్వకర్ణైశ్చ వంశైశ్చ బహుభిర్వృతం ॥ ౧౭
లతావితానైర్వితతైః పుష్పవద్భిరలంకృతం ।
నానామృగగణాకీర్ణం ధాతువిష్యందభూషితం ॥ ౧౮
బహుప్రస్రవణోపేతం శిలాసంచయసంకటం ।
మహర్షియక్షగంధర్వకిన్నరోరగసేవితం ॥ ౧౯

లతాపాదపసంబాధం సింహాధ్యుషితకందరం ।
వ్యాఘ్రసంఘసమాకీర్ణం స్వాదుమూలఫలోదకం ॥ ౧౦
తమారురోహ హనుమాన్ పర్వతం పవనాత్మజః ।
రామదర్శనశీఘ్రేణ ప్రహర్షేణాభిచోదితః ॥ ౧౧
తేన పాదతలాక్రాంతాః రమ్యేషు గిరిసానుషు ।
సఘోషాస్సమశీర్యంత శిలాశ్చూర్ణీకృతాస్తతః ॥ ౧౨
స తమారుహ్య శైలేంద్రం వ్యవర్ధత మహాకపిః ।
దక్షిణాదుత్తరం పారం ప్రార్థయన్ లవణాంభసః ॥ ౧౩
అధిరుహ్య తతో వీరః పర్వతం పవనాత్మజః ।
దదర్శ సాగరం భీమం మీనోరగనిషేవితం ॥ ౧౪
స మారుత ఇవాకాశం మారుతస్యాత్మసంభవః ।
ప్రపేదే హరిశార్దూలో దక్షిణాదుత్తరాం దిశం ॥ ౧౫
స తదా పీడితస్తేన కపినా పర్వతోత్తమః ।
రరాస సహ తైర్భూతైః ప్రవిశన్ వసుధాతలం ॥ ౧౬
కంపమానైశ్చ శిఖరైః పతద్భిరపి చ ద్రుమైః ।
తస్యోరువేగోన్మథితాః పాదపాః పుష్పశాలినః ॥ ౧౭
నిపేతుర్భూతలే రుగ్ణాః శక్రాయుధహతా ఇవ ।
కందరాంతరసంస్థానాం పీడితానాం మహౌజసాం ॥ ౧౮
సింహానాం నినదో భీమః నభో భిందన్ స శుశ్రువే ।
త్రస్తవ్యావిద్ధవసనాః వ్యాకులీకృతభూషణాః ॥ ౧౯

విద్యాధర్యస్సముత్పేతుః సహసా ధరణీధరాత్ ।
అతిప్రమాణా బలినః దీప్తజిహ్వా మహావిషాః ॥ ౩౦
నిపీడితశిరోగ్రీవాః వ్యవేష్టంత మహాహయః ।
కింనరోరగగంధర్వయక్షవిద్యాధరాస్తదా ॥ ౩౧
పీడితం తం నగవరం త్యక్త్వా గగనమాస్థితాః ।
స చ భూమిధరశ్శ్రీమాన్ బలినా తేన పీడితః ॥ ౩౨
సవృక్షశిఖరోదగ్రః ప్రవివేశ రసాతలం ।
దశయోజనవిస్తారః త్రింశద్యోజనముచ్ఛ్రితః ॥ ౩౩
ధరణ్యా సమతాం యాతః స బభూవ ధరాధరః ।
స లిలంఘయిషుర్భీమం సలీలం లవణార్ణవం ॥ ౩౪
కల్లోలాస్ఫాలవేలాంతం ఉత్పపాత నభో హరిః ।

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-షట్పంచాశస్సర్గః.

అథ సప్తపంచాశస్సర్గః.

:o:

సచంద్రకుముదం రమ్యం సార్కకారండవం శుభం ।
తిష్యశ్రవణకాదంబం అభ్రశైవాలశాద్వలం ॥ ౧
పునర్వసుమహామీనం లోహితాంగమహాగ్రహం ।
ఐరావతమహాద్వీపం స్వాతీహంసవిలోలితం ॥ ౨

లతాపాదపసంబాధం సింహాధ్యుషితకందరం ।
వ్యాఘ్రసంఘసమాకీర్ణం స్వాదుమూలఫలోదకం ॥ ౧౦
తమారురోహ హనుమాన్ పర్వతం పవనాత్మజః ।
రామదర్శనశీఘ్రేణ ప్రహర్షేణాభిచోదితః ॥ ౧౧
తేన పాదతలాక్రాంతా రమ్యేషు గిరిసానుషు ।
సఘోషాః సమశీర్యంత శిలాశ్చూర్ణీకృతాస్తతః ॥ ౧౨
స తమారుహ్య శైలేంద్రం వ్యవర్ధత మహాకపిః ।
దక్షిణాదుత్తరం పారం ప్రార్థయన్ లవణాంభసః ॥ ౧౩
అధిరుహ్య తతో వీరః పర్వతం పవనాత్మజః ।
దదర్శ సాగరం భీమం మీనోరగనిషేవితం ॥ ౧౪
స మారుత ఇవాకాశం మారుతస్యాత్మసంభవః ।
ప్రపేదే హరిశార్దూలో దక్షిణాదుత్తరాం దిశం ॥ ౧౫
స తదా పీడితస్తేన కపినా పర్వతోత్తమః ।
రరాస సహ తైర్భూతైః ప్రవిశన్ వసుధాతలం ॥ ౧౬
కంపమానైశ్చ శిఖరైః పతద్భిరపి చ ద్రుమైః ।
తస్యోరువేగోన్మథితాః పాదపాః పుష్పశాలినః ॥ ౧౭
నిపేతుర్భూతలే రుగ్ణాః శక్రాయుధహతా ఇవ ।
కందరాంతరసంస్థానాం పీడితానాం మహౌజసాం ॥ ౧౮
సింహానాం నినదో భీమః నభో భిందన్ స శుశ్రువే ।
త్రస్తవ్యావృత్తవసనా వ్యాకులీకృతభూషణాః ॥ ౧౯

విద్యాధర్యస్సముత్పేతుః సహసా ధరణీధరాత్ ।
అతిప్రమాణా బలినః దీప్తజిహ్వా మహావిషాః ॥ ౩౦
నిపీడితశిరోగ్రీవాః వ్యవేష్టంత మహాహయః ।
కింనరోరగగంధర్వయక్షవిద్యాధరాస్తదా ॥ ౩౧
పీడితం తం నగవరం త్యక్త్వా గగనమాస్థితాః ।
స చ భూమిధరశ్శ్రీమాన్ బలినా తేన పీడితః ॥ ౩౨
సవృక్షశిఖరోదగ్రః ప్రవివేశ రసాతలం ।
దశయోజనవిస్తారః త్రింశద్యోజనముచ్ఛ్రితః ॥ ౩౩
ధరణ్యా సమతాం యాతః స బభూవ ధరాధరః ।
స లిలంఘయిషుర్భీమం సలీలం లవణార్ణవం ॥ ౩౪
కల్లోలాస్ఫాలవేలాంతం ఉత్పపాత నభో హరిః ।

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-షట్పంచాశస్సర్గః.

అథ సప్తపంచాశస్సర్గః.

:0:

సచంద్రకుముదం రమ్యం సార్కకారండవం శుభం ।
తిష్యశ్రవణకాదంబం అభ్రశైవాలశాద్వలం ॥ ౧
పునర్వసుమహామీనం లోహితాంగమహాగ్రహం ।
ఐరావతమహాద్వీపం స్వాతీహంసవిలోళితం ॥ ౨

వాతసంఘాతజాతోర్మిచంద్రాంశుశిశిరాంబుమత్ ।
భుజంగయక్షగంధర్వప్రబుద్ధకమలోత్పలం ॥ ౩
హనుమాన్ మారుతగతిః మహానౌరివ సాగరం ।
అపారమపరిశ్రాంతః పుప్లువే గగనార్ణవం ॥ ౪
గ్రసమాన ఇవాకాశం తారాధిపమివోల్లిఖన్ ।
హరన్నివ సనక్షత్రం గగనం సార్కమండలం ॥ ౫
మారుతస్యాత్మజశ్శ్రీమాన్ కపిర్వ్యోమచరో మహాన్ ।
హనుమాన్ మేఘజాలాని వికర్షన్నివ గచ్ఛతి ॥ ౬
పాండురారుణవర్ణాని నీలమాంజిష్ఠకాని చ ।
హరితారుణవర్ణాని మహాభ్రాణి చకాశిరే ॥ ౭
ప్రవిశన్నభ్రజాలాని నిష్పతంశ్చ పునఃపునః ।
ప్రచ్ఛన్నశ్చ ప్రకాశశ్చ చంద్రమా ఇవ లక్ష్యతే ॥ ౮
వివిధాభ్రఘనాపన్నగోచరో ధవళాంబరః ।
దృశ్యాదృశ్యతనుర్వీరః తదా చంద్రాయతేఽంబరే ॥ ౯
తార్క్ష్యాయమాణో గగనే బభాసే వాయునందనః ।
దారయన్ మేఘబృందాని నిష్పతంశ్చ పునఃపునః ॥ ౧౦
నదన్నాదేన మహతా మేఘస్వనమహాస్వనః ।
ప్రవరాన్ రాక్షసాన్ హత్వా నామ విశ్రావ్య చాత్మనః ॥ ౧౧
ఆకులాం నగరీం కృత్వా వ్యథయిత్వా చ రావణం ।
అర్దయిత్వా బలం ఘోరం వైదేహీమభివాద్య చ ॥ ౧౨

ఆజగామ మహాతేజాః పునర్మధ్యేన సాగరం ।
పర్వతేంద్రం సునాభం చ సముపస్పృశ్య వీర్యవాన్ ॥ ౧౩
జ్యాముక్త ఇవ నారాచో మహావేగోఽభ్యుపాగతః ।
స కించిదనుసంప్రాప్తః సమాలోక్య మహాగిరిం ॥ ౧౪
మహేంద్రం మేఘసంకాశం ననాద హరిపుంగవః ।
స పూరయామాస కపిః దిశో దశ సమంతతః ॥ ౧౫
నదన్నాదేన మహతా మేఘస్వనమహాస్వనః ।
స తం దేశమనుప్రాప్తః సుహృద్దర్శనలాలసః ॥ ౧౬
ననాద హరిశార్దూలో లాంగూలం చాప్యకంపయత్ ।
తస్య నానద్యమానస్య సుపర్ణచరితే పథి ॥ ౧౭
ఫలతీవాస్య ఘోషేణ గగనం సార్కమండలం ।
యే తు తత్రోత్తరే తీరే సముద్రస్య మహాబలాః ॥ ౧౮
పూర్వం సంవిష్ఠితాః శూరాః వాయుపుత్రదిదృక్షవః ।
మహతో వాయునున్నస్య తోయదస్యేవ గర్జితం ॥ ౧౯
శుశ్రువుస్తే తదా ఘోషం ఊరువేగం హనూమతః ।
తే దీనవదనాస్సర్వే శుశ్రువుః కాననౌకసః ॥ ౨౦
వానరేంద్రస్య నిర్ఘోషం పర్జన్యనినదోపమం ।
నిశమ్య నదతో నాదం వానరాస్తే సమంతతః ॥ ౨౧
బభూవురుత్సుకాస్సర్వే సుహృద్దర్శనకాంక్షిణః ।
జాంబవాన్ స హరిశ్రేష్ఠః ప్రీతిసంహృష్టమానసః ॥ ౨౨

ఉపామంత్ర్య హరీన్ సర్వాన్ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ।
సర్వథా కృతకార్యోఽసౌ హనుమాన్నాత్ర సంశయః ॥ ౨౩
నహ్యస్యాకృతకార్యస్య నాద ఏవంవిధో భవేత్ ।
తస్య బాహూరువేగం చ నినాదం చ మహాత్మనః ॥ ౨౪
నిశమ్య హరయో హృష్టాః సముత్పేతుస్తతస్తతః ।
తే నగాగ్రాన్నగాగ్రాణి శిఖరాచ్ఛిఖరాణి చ ॥ ౨౫
ప్రహృష్టాస్సమపద్యంత హనూమంతం దిదృక్షవః ।
తే ప్రీతాః పాదపాగ్రేషు గృహ్య శాఖాస్సుపుష్పితాః ॥ ౨౬
వాసాంసీవ ప్రశాఖాశ్చ సమావిధ్యంత వానరాః ।
గిరిగహ్వరసంలీనో యథా గర్జతి మారుతః ॥ ౨౭
ఏవం జగర్జ బలవాన్ హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
తమభ్రఘనసంకాశం ఆపతన్తం మహాకపిం ॥ ౨౮
దృష్ట్వా తే వానరాస్సర్వే తస్థుః ప్రాంజలయస్తదా ।
తతస్తు వేగవాంస్తస్య గిరేర్గిరినిభః కపిః ॥ ౨౯
నిపపాత మహేంద్రస్య శిఖరే పాదపాకులే ।
హర్షేణాపూర్యమాణోఽసౌ రమ్యే పర్వతనిర్ఝరే ॥ ౩౦
ఛిన్నపక్ష ఇవాకాశాత్ పపాత ధరణీధరః ।
తతస్తే ప్రీతమనసః సర్వే వానరపుంగవాః ॥ ౩౧
హనూమంతం మహాత్మానం పరివార్యోపతస్థిరే ।
పరివార్య చ తే సర్వే పరాం ప్రీతిముపాగతాః ॥ ౩౨

ప్రహృష్టవదనాస్సర్వే తమరోగముపాగతం ।
ఉపాయనాని చాదాయ మూలాని చ ఫలాని చ ॥ ౩౩
ప్రత్యర్చయన్ హరిశ్రేష్ఠం హరయో మారుతాత్మజం ।
హనూమాంస్తు గురూన్ వృద్ధాన్ జాంబవత్ప్రముఖాంస్తదా ॥
కుమారమంగదం చైవ సోఽవందత మహాకపిః ।
స తాభ్యాం పూజితః పూజ్యః కపిభిశ్చ ప్రసాదితః ॥ ౩౫
దృష్టా సీతేతి విక్రాంతః సంక్షేపేణ న్యవేదయత్ ।
నిషసాద చ హస్తేన గృహీత్వా వాలినస్సుతం ॥ ౩౬
రమణీయే వనోద్దేశే మహేంద్రస్య గిరేస్తదా ।
హనుమానబ్రవీద్ధృష్టః తదా తాన్ వానరర్షభాన్ ॥ ౩౭
అశోకవనికాసంస్థా దృష్టా సా జనకాత్మజా ।
రక్ష్యమాణా సుఘోరాభిః రాక్షసీభిరనిందితా ॥ ౩౮
ఏకవేణీధరా దీనా రామదర్శనలాలసా ।
ఉపవాసపరిశ్రాంతా జటిలా మలినా కృశా ॥ ౩౯
తతో దృష్టేతి వచనం మహార్థమమృతోపమం ।
నిశమ్య మారుతేస్సర్వే ముదితా వానరాభవన్ ॥ ౪౦
క్ష్వేళంత్యన్యే నదంత్యన్యే గర్జంత్యన్యే మహాబలాః ।
చక్రుః కిలకిలామన్యే ప్రతిగర్జంతి చాపరే ॥ ౪౧
కేచిదుచ్ఛ్రితలాంగూలాః ప్రహృష్టాః కపికుంజరాః ।
అంచితాయతదీర్ఘాణి లాంగూలాని ప్రవివ్యధుః ॥ ౪౨

అపరే చ హనూమంతం వానరా వారణోపమం ।
ఆప్లుత్య గిరిశృంగేభ్యః సంస్పృశంతి స్మ హర్షితాః ॥ ౪౩
ఉక్తవాక్యం హనూమంతం అంగద స్తమథాబ్రవీత్ ।
సర్వేషాం హరివీరాణాం మధ్యే వచనముత్తమం ॥ ౪౪
సత్త్వే వీర్యే న తే కశ్చిత్ సమో వానర విద్యతే ।
యదవప్లుత్య విస్తీర్ణం సాగరం పునరాగతః ॥ ౪౫
అహో స్వామిని తే భక్తిః అహో వీర్యమహో ధృతిః ।
దిష్ట్యా దృష్టా త్వయా దేవీ రామపత్నీ యశస్వినీ ॥ ౪౬
దిష్ట్యా త్యక్ష్యతి కాకుత్స్థః శోకం సీతావియోగజం ।
తతోఽంగదం హనూమంతం జాంబవంతం చ వానరాః ॥ ౪౭
పరివార్య ప్రముదితాః భేజిరే విపులాశ్శిలాః ।
శ్రోతుకామాస్సముద్రస్య లంఘనం వానరోత్తమాః ॥ ౪౮
దర్శనం చాపి లంకాయాః సీతాయా రావణస్య చ ।
తస్థుః ప్రాంజలయస్సర్వే హనుమద్వదనోన్ముఖాః ॥ ౪౯
తస్థౌ తత్రాంగదశ్శ్రీమాన్ వానరైర్బహుభిర్వృతః ।
ఉపాస్యమానో విబుధైః దివి దేవపతిర్యథా ॥ ౫౦

హనూమతా కీర్తిమతా యశస్వినా
తథాఽంగదేనాంగదబద్ధబాహునా ।
ముదా తదాఽధ్యాసితమున్నతం మహత్
మహీధరాగ్రం జ్వలితం శ్రియాఽభవత్ ॥ ౫౧

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తపంచాశస్సర్గః.

అథ అష్టపంచాశస్సర్గః.

—০o০—

తత స్తస్య గిరేశ్శృంగే మహేంద్రస్య మహాబలాః ।
హనుమత్ప్రముఖాః ప్రీతిం హరయో జగ్మురుత్తమాం ॥ ౧
తం తతః ప్రీతిసంహృష్టః ప్రీతిమంతం మహాకపిం ।
జాంబవాన్ కార్యవృత్తాంతం అపృచ్ఛదనిలాత్మజం ॥ ౨
కథం దృష్టా త్వయా దేవీ కథం వా తత్ర వర్తతే ।
తస్యాం వా స కథంవృత్తః క్రూరకర్మా దశాననః ॥ ౩
తత్త్వతస్సర్వమేతన్నః ప్రబ్రూహి త్వం మహాకపే ।
శ్రుతార్థాశ్చింతయిష్యామో భూయః కార్యవినిశ్చయం ॥ ౪
యశ్చార్థస్తత్ర వక్తవ్యో గతైరస్మాభిరాత్మవాన్ ।
రక్షితవ్యం చ యత్తత్ర తద్భవాన్ వ్యాకరోతు నః ॥ ౫
స నియుక్త స్తత స్తేన సంప్రహృష్టతనూరుహః ।
ప్రణమ్య శిరసా దేవ్యై సీతాయై ప్రత్యభాషత ॥ ౬
ప్రత్యక్షమేవ భవతాం మహేంద్రాగ్రాత్ ఖమాప్లుతః ।
ఉదధేర్దక్షిణం పారం కాంక్షమాణస్సమాహితః ॥ ౭
గచ్ఛతశ్చ హి మే ఘోరం విఘ్నరూపమివాభవత్ ।
కాంచనం శిఖరం దివ్యం పశ్యామి సుమనోహరం ॥ ౮
స్థితం పంథానమావృత్య మేనే విఘ్నం చ తం నగం ।
ఉపసంగమ్య తం దివ్యం కాంచనం నగసత్తమం ॥ ౯

కృతా మే మనసా బుద్ధిః భేత్తవ్యోఽయం మయేతి చ ।
ప్రహతం చ మయా తస్య లాంగూలేన మహాగిరేః ॥ ౧౦
శిఖరం సూర్యసంకాశం వ్యశీర్యత సహస్రధా ।
వ్యవసాయం చ మే బుద్ధ్వా స హోవాచ మహాగిరిః ॥ ౧౧
పుత్రేతి మధురాం వాణీం మనః ప్రహ్లాదయన్నివ ।
పితృవ్యం చాపి మాం విద్ధి సఖాయం మాతరిశ్వనః ॥ ౧౨
మైనాకమితి విఖ్యాతం నివసంతం మహోదధౌ ।
పక్షవంతః పురా పుత్ర బభూవుః పర్వతోత్తమాః ॥ ౧౩
ఛందతః పృథివీం చేరుః బాధమానాస్సమంతతః ।
శ్రుత్వా నగానాం చరితం మహేంద్రః పాకశాసనః ॥ ౧౪
చిచ్ఛేద భగవాన్ పక్షాన్ వజ్రేణైషాం సహస్రశః ।
అహం తు మోక్షితస్తస్మాత్ తవ పిత్రా మహాత్మనా ॥ ౧౫
మారుతేన తదా వత్స ప్రక్షిప్తోస్మి మహార్ణవే ।
రామస్య చ మయా సాహ్యే వర్తితవ్యమరిందమ ॥ ౧౬
రామో ధర్మభృతాం శ్రేష్ఠో మహేంద్రసమవిక్రమః ।
ఏతచ్ఛ్రుత్వా వచస్తస్య మైనాకస్య మహాత్మనః ॥ ౧౭
కార్యమావేద్య తు గిరేః ఉద్యతం చ మనో మమ ।
తేన చాహమనుజ్ఞాతో మైనాకేన మహాత్మనా ॥ ౧౮
స చాప్యంతర్హితశ్శైలో మానుషేణ వపుష్మతా ।
శరీరేణ మహాశైలః శైలేన చ మహోదధౌ ॥ ౧౯

ఉత్తమం జవమాస్థాయ శేషం పంథానమాస్థితః ।
తతోఽహం సుచిరం కాలం వేగేనాభ్యగమం పథి ॥ ౨౦
తతః పశ్యామ్యహం దేవీం సురసాం నాగమాతరం ।
సముద్రమధ్యే సా దేవీ వచనం మామభాషత ॥ ౨౧
మమ భక్షః ప్రదిష్టస్త్వం అమరైర్హరిసత్తమ ।
అతస్త్వాం భక్షయిష్యామి విహితస్త్వం చిరస్య మే ॥ ౨౨
ఏవముక్తస్సురసయా ప్రాంజలిః ప్రణతః స్థితః ।
వివర్ణవదనో భూత్వా వాక్యం చేదముదైరయం ॥ ౨౩
రామో దాశరథిశ్శ్రీమాన్ ప్రవిష్టో దండకావనం ।
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా చ పరంతపః ॥ ౨౪
తస్య సీతా హృతా భార్యా రావణేన దురాత్మనా ।
తస్యాస్సకాశం దూతోఽహంగమిష్యే రామశాసనాత్ ॥ ౨౫
కర్తుమర్హసి రామస్య సాహాయ్యం విషయే సతి ।
అథవా మైథిలీం దృష్ట్వా రామం చాక్లిష్టకారిణం ॥ ౨౬
ఆగమిష్యామి తే వక్త్రం సత్యం ప్రతిశృణోమి తే ।
ఏవముక్తా మయా సా తు సురసా కామరూపిణీ ॥ ౨౭
అబ్రవీన్నాతివర్తేత కశ్చిదేష వరో మమ ।
ఏవముక్తస్సురసయా దశయోజనమాయతః ॥ ౨౮
తతోఽర్ధగుణవిస్తారో బభూవాహం క్షణేన తు ।
మత్ప్రమాణానురూపం చ వ్యాదితం తు ముఖం తయా ॥ ౨౯

తద్దృష్ట్వా వ్యాదితం చాస్యం హ్రస్వం హ్యకరవం వపుః ।
తస్మిన్ ముహూర్తే హ్యభవం పునరంగుష్ఠమాత్రకః ॥ ౩౦
అభిపత్యాశు తద్వక్త్రం నిర్గతోఽహం తతః క్షణాత్ ।
అబ్రవీత్ సురసా దేవీ స్వేన రూపేణ మాం పునః ॥ ౩౧
అర్థసిద్ధ్యై హరిశ్రేష్ఠ గచ్ఛ సౌమ్య యథాసుఖం ।
సమానయ చ వైదేహీం రాఘవేణ మహాత్మనా ॥ ౩౨
సుఖీ భవ మహాబాహో ప్రీతాఽస్మి తవ వానర ।
తతోఽహం సాధు సాధ్వీతి సర్వభూతైః ప్రశంసితః ॥ ౩౩
తతోఽంతరిక్షం విపులం ప్లుతోఽహం గరుడో యథా ।
ఛాయా మే నిగృహీతా చ న చ పశ్యామి కించన ॥ ౩౪
సోఽహం విగతవేగస్తు దిశో దశ విలోకయన్ ।
న కించిత్తత్ర పశ్యామి యేన మేఽపహృతా గతిః ॥ ౩౫
తతో మే బుద్ధిరుత్పన్నా కిం నామ గగనే మమ ।
ఈదృశో విఘ్న ఉత్పన్నో రూపం యత్ర న దృశ్యతే ॥ ౩౬
అధోభాగేన మే దృష్టిః శోచతా పాతితా మయా ।
తతోఽద్రాక్షమహం భీమాం రాక్షసీం సలిలేశయాం ॥ ౩౭
ప్రహస్య చ మహానాదముక్తోఽహం భీమయా తయా ।
అవస్థితమసంభ్రాంతం ఇదం వాక్యమశోభనం ॥ ౩౮
క్వాసి గంతా మహాకాయ క్షుధితాయా మమేప్సితః ।
భక్షః ప్రీణయ మే దేహం చిరమాహారవర్జితం ॥ ౩౯

బాఢమిత్యేవ తాం వాణీం ప్రత్యగృహ్ణామహం తతః ।
ఆస్యప్రమాణాదధికం తస్యాః కాయమపూరయం ॥ ౪౦
తస్యాశ్చాస్యం మహద్భీమం వర్ధతే మమ భక్షణే ।
న చ మాం సా తు బుబుధే మమ వా నికృతం కృతం ॥ ౪౧
తతోఽహం విపులం రూపం సంక్షిప్య నిమిషాంతరాత్ ।
తస్యా హృదయమాదాయ ప్రపతామి నభస్థ్సలం ॥ ౪౨
సా విసృష్టభుజా భీమా పపాత లవణాంభసి ।
మయా పర్వతసంకాశా నికృత్తహృదయా సతీ ॥ ౪౩
శృణోమి ఖగతానాం చ సిద్ధానాం చారణైస్సహ ।
రాక్షసీ సింహికా భీమా క్షిప్రం హనుమతా హతా ॥ ౪౪
తాం హత్వా పునరేవాహం కృత్యమాత్యయికం స్మరన్ ।
గత్వా చాహం మహాధ్వానం పశ్యామి నగమండితం ॥ ౪౫
దక్షిణం తీరముదధేః లంకా యత్ర చ సా పురీ ।
అస్తం దినకరే యాతే రక్షసాం నిలయం పురం ॥ ౪౬
ప్రవిష్టోఽహమవిజ్ఞాతో రక్షోభిర్భీమవిక్రమైః ।
తత్ర ప్రవిశతశ్చాపి కల్పాంతఘనసన్నిభా ॥ ౪౭
అట్టహాసం విముంచంతీ నారీ కాఽప్యుత్థితా పురః ।
జిఘాంసంతీం తతస్తాం తు జ్వలదగ్నిశిరోరుహాం ॥ ౪౮
సవ్యముష్టిప్రహారేణ పరాజిత్య సుభైరవాం ।
ప్రదోషకాలే ప్రవిశం భీతయాఽహం తయోదితః ॥ ౪౯

అహం లంకాపురీ వీర నిర్జితా విక్రమేణ తే ।
యస్మాత్తస్మా ద్విజేతాఽసి సర్వరక్షాంస్యశేషతః ॥ ౫౦
తత్రాహం సర్వరాత్రం తు విచిన్వన్ జనకాత్మజాం ।
రావణాంతఃపురగతో న చాపశ్యం సుమధ్యమాం ॥ ౫౧
తతస్సీతామపశ్యంస్తు రావణస్య నివేశనే ।
శోకసాగరమాసాద్య న పారముపలక్షయే ॥ ౫౨
శోచతా చ మయా దృష్టం ప్రాకారేణ సమావృతం ।
కాంచనేన వికృష్టేన గృహోపవనముత్తమం ॥ ౫౩
స ప్రాకారమవప్లుత్య పశ్యామి బహుపాదపం ।
అశోకవనికామధ్యే శింశుపాపాదపో మహాన్ ॥ ౫౪
తమారుహ్య చ పశ్యామి కాంచనం కదళీవనం ।
అదూరే శింశుపావృక్షాత్ పశ్యామి వరవర్ణినీం ॥ ౫౫
శ్యామాం కమలపత్రాక్షీం ఉపవాసకృశాననాం ।
తదేకవాసస్సంవీతాం రజోధ్వస్తశిరోరుహాం ॥ ౫౬
శోకసంతాపదీనాంగీం సీతాం భర్తృహితే స్థితాం ।
రాక్షసీభిర్విరూపాభిః క్రూరాభిరభిసంవృతాం ॥ ౫౭
మాంసశోణితభక్షాభిః వ్యాఘ్రీభిర్హరిణీమివ ।
సా మయా రాక్షసీమధ్యే తర్జ్యమానా ముహుర్ముహుః ॥ ౫౮
ఏకవేణీధరా దీనా భర్తృచింతాపరాయణా ।
భూమిశయ్యా వివర్ణాంగీ పద్మినీవ హిమాగమే ॥ ౫౯

రావణాద్వినివృత్తార్థాం మర్తవ్యకృతనిశ్చయాం ।
కథంచిన్మృగశాబాక్షీం తూర్ణమాసాదితా మయా ॥ ౬౦
తాం దృష్ట్వా తాదృశీం నారీం రామపత్నీం యశస్వినీం ।
తత్రైవ శింశుపావృక్షే పశ్యన్నహమవస్థితః ॥ ౬౧
తతో హలహలాశబ్దం కాంచీనూపురమిశ్రితం ।
శృణోమ్యధికగంభీరం రావణస్య నివేశనే ॥ ౬౨
తతోఽహం పరమోద్విగ్నః స్వం రూపం ప్రతిసంహరన్ ।
అహం తు శింశుపావృక్షే పక్షీవ గహనే స్థితః ॥ ౬౩
తతో రావణదారాశ్చ రావణశ్చ మహాబలః ।
తం దేశం సమనుప్రాప్తా యత్ర సీతాఽభవత్ స్థితా ॥ ౬౪
తద్దృష్ట్వాఽథ వరారోహా సీతా రక్షో మహాబలం ।
సంకుచ్యోరూ స్తనౌ పీనౌ బాహుభ్యాం పరిరభ్య చ ॥ ౬౫
విత్రస్తాం పరమోద్విగ్నాం వీక్షమాణాం తతస్తతః ।
త్రాణం కించిదపశ్యంతీం వేపమానాం తపస్వినీం ॥ ౬౬
తామువాచ దశగ్రీవః సీతాం పరమదుఃఖితాం ।
అవాక్ఛిరాః ప్రపతితో బహు మన్యస్వ మామితి ॥ ౬౭
యది చేత్త్వం తు దర్పాన్మాం నాభినందసి గర్వితే ।
ద్వౌ మాసావంతరం సీతే పాస్యామి రుధిరం తవ ॥ ౬౮
ఏతచ్ఛ్రుత్వా వచస్తస్య రావణస్య దురాత్మనః ।
ఉవాచ పరమక్రుద్ధా సీతా వచనముత్తమం ॥ ౬౯

రాక్షసాధమ రామస్య భార్యామమితతేజసః ।
ఇక్ష్వాకుకులనాథస్య స్నుషాం దశరథస్య చ ॥ ౭౦
అవాచ్యం వదతో జిహ్వా కథం న పతితా తవ ।
కించిద్వీర్యం తవానార్య యో మాం భర్తురసన్నిధౌ ॥ ౭౧
అపహృత్యాగతః పాప తేనాదృష్టో మహాత్మనా ।
న త్వం రామస్య సదృశో దాస్యేఽప్యస్య న యుజ్యసే ॥ ౭౨
యజ్ఞీయస్సత్యవాదీ చ రణశ్లాఘీ చ రాఘవః ।
జానక్యా పరుషం వాక్యం ఏవముక్తో దశాననః ॥ ౭౩
జజ్వాల సహసా కోపాత్ చితాస్థ ఇవ పావకః ।
వివృత్య నయనే క్రూరే ముష్టిముద్యమ్య దక్షిణం ॥ ౭౪
మైథిలీం హంతుమారబ్ధః స్త్రీభిర్హాహాకృతం తదా ।
స్త్రీణాం మధ్యాత్ సముత్పత్య తస్య భార్యా దురాత్మనః ॥ ౭౫
వరా మండోదరీ నామ తయా స ప్రతిషేధితః ।
ఉక్తశ్చ మధురాం వాణీం తయా స మదనార్దితః ॥ ౭౬
సీతయా తవ కిం కార్యం మహేంద్రసమవిక్రమ ।
దేవగంధర్వకన్యాభిః యక్షకన్యాభిరేవ చ ॥ ౭౭
సార్ధం ప్రభో రమస్వేహ సీతయా కిం కరిష్యసి ।
తతస్తాభిస్సమేతాభిః నారీభిస్స మహాబలః ॥ ౭౮
ప్రసాద్య సహసా నీతో భవనం స్వం నిశాచరః ।
యాతే తస్మిన్ దశగ్రీవే రాక్షస్యో వికృతాననాః ॥ ౭౯

సీతాం నిర్భర్త్సయామాసుః వాక్యైః క్రూరైస్సుదారుణైః ।
తృణవద్భాషితం తాసాం గణయామాస జానకీ ॥ ౮౦
తర్జితం చ తదా తాసాం సీతాం ప్రాప్య నిరర్థకం ।
వృథాగర్జితనిశ్చేష్టాః రాక్షస్యః పిశితాశనాః ॥ ౮౧
రావణాయ శశంసుస్తాః సీతాఽధ్యవసితం మహత్ ।
తతస్తాస్సహితాస్సర్వాః విహతాశా నిరుద్యమాః ॥ ౮౨
పరిక్షిప్య సమంతాత్తాం నిద్రావశముపాగతాః ।
తాసు చైవ ప్రసుప్తాసు సీతా భర్తృహితే రతా ॥ ౮౩
విలప్య కరుణం దీనా ప్రశుశోచ సుదుఃఖితా ।
తాసాం మధ్యాత్ సముత్థాయ త్రిజటా వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౮౪
ఆత్మానం ఖాదత క్షిప్రం న సీతా వినశిష్యతి ।
జనకస్యాత్మజా సాధ్వీ స్నుషా దశరథస్య చ ॥ ౮౫
స్వప్నో హ్యద్య మయా దృష్టో దారుణో రోమహర్షణః ।
రక్షసాం చ వినాశాయ భర్తురస్యా జయాయ చ ॥ ౮౬
అలమస్మాన్ పరిత్రాతుం రాఘవాద్రాక్షసీగణం ।
అభియాచామ వైదేహీం ఏతద్ధి మమ రోచతే ॥ ౮౭
యస్యా హ్యేవంవిధస్స్వప్నో దుఃఖితాయాః ప్రదృశ్యతే ।
సా దుఃఖైర్వివిధైర్ముక్తా సుఖమాప్నోత్యనుత్తమం ॥ ౮౮
ప్రణిపాతప్రసన్నా హి మైథిలీ జనకాత్మజా ।
తతస్సా హ్రీమతీ బాలా భర్తుర్విజయహర్షితా ॥ ౮౯

అబ్రవీచ్చ యది తత్త్వం భవేయం శరణం హి వః।
తాం చాహం తాదృశీం దృష్ట్వా సీతాయా దారుణాం దశాం॥ ౯౦
చింతయామాస విక్రాంతో న చ మే నిర్వృతం మనః।
సంభాషణార్థం చ మయా జానక్యాశ్చింతితో విధిః॥ ౯౧
ఇక్ష్వాకూణాం హి వంశస్తు తతో మమ పురస్కృతః।
శ్రుత్వా తు గదితాం వాచం రాజర్షిగణపూజితాం॥ ౯౨
ప్రత్యభాషత మాం దేవీ బాష్పైః పిహితలోచనా।
కస్త్వం కేన కథం చేహ ప్రాప్తో వానరపుంగవ॥ ౯౩
కా చ రామేణ తే ప్రీతిః తన్మే శంసితుమర్హసి।
తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా హ్యహమప్యబ్రువం వచః॥ ౯౪
దేవి రామస్య భర్తుస్తే సహాయో భీమవిక్రమః।
సుగ్రీవో నామ విక్రాంతో వానరేంద్రో మహాబలః॥ ౯౫
తస్య మాం విద్ధి భృత్యం త్వం హనుమంతమిహాగతం।
భర్త్రాఽహం ప్రేషితస్తుభ్యం రామేణాక్లిష్టకర్మణా॥ ౯౬
ఇదం చ పురుషవ్యాఘ్రః శ్రీమాన్ దాశరథిస్స్వయం।
అంగులీయమభిజ్ఞానం అదాత్తుభ్యం యశస్విని॥ ౯౭
తదిచ్ఛామి త్వయాఽఽజ్ఞప్తం దేవి కిం కరవాణ్యహం।
రామలక్ష్మణయోః పార్శ్వం నయామి త్వాం కిముత్తరం॥ ౯౮
ఏతచ్ఛ్రుత్వా విదిత్వా చ సీతా జనకనందినీ।
ఆహ రావణముత్సాద్య రాఘవో మాం నయత్వితి॥ ౯౯

ప్రణమ్య శిరసా దేవీం అహమార్యామనిందితాం ।
రాఘవస్య మనోహ్లాదం అభిజ్ఞానమయాచిషం ॥ ౧౦౦
అథ మామబ్రవీత్ సీతా గృహ్యతామయముత్తమః ।
మణిర్యేన మహాబాహూ రామస్త్వాం బహుమన్యతే ॥ ౧౦౧
ఇత్యుక్త్వా తు వరారోహా మణిప్రవరమద్భుతం ।
ప్రాయచ్ఛత్ పరమోద్విగ్నా వాచా మాం సందిదేశ హ ॥ ౧౦౨
తతస్తస్యై ప్రణమ్యాహం రాజపుత్ర్యై సమాహితః ।
ప్రదక్షిణం పరిక్రామం ఇహాభ్యుద్గతమానసః ॥ ౧౦౩
ఉక్తోఽహం పునరేవేదం నిశ్చిత్య మనసా తయా ।
హనుమన్ మమ వృత్తాంతం వక్తుమర్హసి రాఘవే ॥ ౧౦౪
యథా శ్రుత్వైవ న చిరాత్ తావుభౌ రామలక్ష్మణౌ ।
సుగ్రీవసహితౌ వీరౌ ఉపేయాతాం తథా కురు ॥ ౧౦౫
యద్యన్యథా భవేదేతత్ ద్వౌ మాసౌ జీవితం మమ ।
న మాం ద్రక్ష్యతి కాకుత్స్థో మ్రియే సాఽహమనాథవత్ ॥ ౧౦౬
తచ్ఛ్రుత్వా కరుణం వాక్యం క్రోధో మామభ్యవర్తత ।
ఉత్తరం చ మయా దృష్టం కార్యశేషమనంతరం ॥ ౧౦౭
తతోఽవర్ధత మే కాయః తదా పర్వతసన్నిభః ।
యుద్ధకాంక్షీ వనం తచ్చ వినాశయితుమారభే ॥ ౧౦౮
తద్భగ్నం వనషండం తు భ్రాంతత్రస్తమృగద్విజం ।
ప్రతిబుద్ధా నిరీక్షంతే రాక్షస్యో వికృతాననాః ॥ ౧౦౯

మాం చ దృష్ట్వా వనే తస్మిన్ సమాగమ్య తతస్తతః ।
తాస్సమభ్యాగతాః క్షిప్రం రావణాయాచచక్షిరే ॥ ౧౧౦
రాజన్ వనమిదం దుర్గం తవ భగ్నం దురాత్మనా ।
వానరేణ హ్యవిజ్ఞాయ తవ వీర్యం మహాబల ॥ ౧౧౧
దుర్బుద్ధేస్తస్య రాజేంద్ర తవ విప్రియకారిణః ।
వధమాజ్ఞాపయ క్షిప్రం యథాఽసౌ విలయం వ్రజేత్ ॥ ౧౧౨
తచ్ఛ్రుత్వా రాక్షసేంద్రేణ విసృష్టా భృశదుర్జయాః ।
రాక్షసాః కింకరా నామ రావణస్య మనోఽనుగాః ॥ ౧౧౩
తేషామశీతిసాహస్రం శూలముద్గరపాణినాం ।
మయా తస్మిన్ వనోద్దేశే పరిఘేణ నిషూదితం ॥ ౧౧౪
తేషాం తు హతశేషా యే తే గత్వా లఘువిక్రమాః ।
నిహతం చ మహత్సైన్యం రావణాయాచచక్షిరే ॥ ౧౧౫
తతో మే బుద్ధిరుత్పన్నా చైత్యప్రాసాదమాక్రమం ।
తత్రస్థాన్ రాక్షసాన్ హత్వా శతం స్తంభేన వై పునః ॥ ౧౧౬
లలామభూతో లంకాయాః మయా విధ్వంసితో రుషా ।
తతః ప్రహస్తస్య సుతం జంబుమాలినమాదిశత్ ॥ ౧౧౭
రాక్షసైర్బహుభిస్సార్ధం ఘోరరూపైర్భయానకైః ।
తమహం బలసంపన్నం రాక్షసం రణకోవిదం ॥ ౧౧౮
పరిఘేణాతిఘోరేణ సూదయామి సహానుగం ।
తచ్ఛ్రుత్వా రాక్షసేంద్రస్తు మంత్రిపుత్రాన్ మహాబలాన్ ॥ ౧౧౯

పదాతిబలసంపన్నాన్ ప్రేషయామాస రావణః ।
పరిఘేణైవ తాన్ సర్వాన్ నయామి యమసాదనం॥ ౧౨౦
మంత్రిపుత్రాన్ హతాంచ్ఛ్రుత్వా సమరే లఘువిక్రమాన్ ।
పంచ సేనాగ్రగాంఛూరాన్ ప్రేషయామాస రావణః ॥ ౧౨౧
తానహం సహసైన్యాన్వై సర్వానేవాభ్యసూదయం ।
తతః పునర్దశగ్రీవః పుత్రమక్షం మహాబలం ॥ ౧౨౨
బహుభీ రాక్షసైస్సార్ధం ప్రేషయామాస సంయుగే ।
తం తు మండోదరీపుత్రం కుమారం రణపండితం ॥ ౧౨౩
సహసా ఖం సముత్క్రాంతం పాదయోశ్చ గృహీతవాన్ ।
చర్మాసినం శతగుణం భ్రామయిత్వా వ్యపేషయం ॥ ౧౨౪
తమక్షమాగతం భగ్నం నిశమ్య స దశాననః ।
తత ఇంద్రజితం నామ ద్వితీయం రావణస్సుతం ॥ ౧౨౫
వ్యాదిదేశ సుసంక్రుద్ధో బలినం యుద్ధదుర్మదం ।
తచ్చాప్యహం బలం సర్వం తం చ రాక్షసపుంగవం ॥ ౧౨౬
నష్టౌజసం రణే కృత్వా పరం హర్షముపాగమం ।
మహతాఽపి మహాబాహుః ప్రత్యయేన మహాబలః ॥ ౧౨౭
ప్రేషితో రావణేనైషః సహ వీరైర్మదోత్కటైః ।
సోఽవిషహ్యం హి మాం బుధ్వా స్వబలం చావమర్దితం॥ ౧౨౮
బ్రాహ్మేణాస్త్రేణ స తు మాం ప్రాబధ్నాచ్చాతివేగితః ।
రజ్జుభిశ్చాపి బధ్నంతి తతో మాం తత్ర రాక్షసాః ॥ ౧౨౯

రావణస్య సమీపం చ గృహీత్వా మాముపానయన్ ।
దృష్ట్వా సంభాషితశ్చాహం రావణేన దురాత్మనా ॥ ౧౩౦
పృష్టశ్చ లంకాగమనం రాక్షసానాం చ తం వధం ।
తత్సర్వం చ మయా తత్ర సీతార్థమితి జల్పితం ॥ ౧౩౧
అస్యాహం దర్శనాకాంక్షీ ప్రాప్తస్త్వద్భవనం విభో ।
మారుతస్యౌరసః పుత్రో వానరో హనుమానహం ॥ ౧౩౨
రామదూతం చ మాం విద్ధి సుగ్రీవసచివం కపిం ।
సోఽహం దూత్యేన రామస్య త్వత్సకాశమిహాగతః ॥ ౧౩౩
సుగ్రీవశ్చ మహాతేజాః స త్వాం కుశలమబ్రవీత్ ।
ధర్మార్థకామసహితం హితం పథ్యమువాచ చ ॥ ౧౩౪
వసతో ఋశ్యమూకే మే పర్వతే విపులద్రుమే ।
రాఘవో రణవిక్రాంతో మిత్రత్వం సముపాగతః ॥ ౧౩౫
తేన మే కథితం రాజ్ఞా భార్యా మే రక్షసా హృతా ।
తత్ర సాహాయ్యమస్మాకం కార్యం సర్వాత్మనా త్వయా ॥ ౧౩౬
మయా చ కథితం తస్మై వాలినశ్చ వధం ప్రతి ।
తత్ర సాహాయ్యహేతోర్మే సమయం కర్తుమర్హసి ॥ ౧౩౭
వాలినా హృతరాజ్యేన సుగ్రీవేణ సహ ప్రభుః ।
చక్రేఽగ్నిసాక్షికం సఖ్యం రాఘవస్సహలక్ష్మణః ॥ ౧౩౮
తేన వాలినముత్పాట్య శరేణైకేన సంయుగే ।
వానరాణాం మహారాజః కృతస్స ప్లవతాం ప్రభుః ॥ ౧౩౯

తస్య సాహాయ్యమస్మాభిః కార్యం సర్వాత్మనా త్విహ।
తేన ప్రస్థాపితస్తుభ్యం సమీపమిహ ధర్మతః॥ ౧౨౦
క్షిప్రమానీయతాం సీతా దీయతాం రాఘవాయ చ।
యావన్న హరయో వీరాః విధమంతి బలం తవ॥ ౧౨౧
వానరాణాం ప్రభావో హి న కేన విదితః పురా।
దేవతానాం సకాశం చ యే గచ్ఛంతి నిమంత్రితాః॥ ౧౨౨
ఇతి వానరరాజస్త్వాం ఆహేత్యభిహితో మయా।
మామైక్షత తతః క్రుద్ధః చక్షుషా ప్రదహన్నివ॥ ౧౨౩
తేన వధ్యోఽహమాజ్ఞప్తో రక్షసా రౌద్రకర్మణా।
మత్ప్రభావమవిజ్ఞాయ రావణేన దురాత్మనా॥ ౧౨౪
తతో విభీషణో నామ తస్య భ్రాతా మహామతిః।
తేన రాక్షసరాజోఽసౌ యాచితో మమ కారణాత్॥ ౧౨౫
నైవం రాక్షసశార్దూల త్యజ్యతామేష నిశ్చయః।
రాజశాస్త్రవ్యపేతో హి మార్గస్సంసేవ్యతే త్వయా॥ ౧౨౬
దూతవధ్యా న దృష్టా హి రాజశాస్త్రేషు రాక్షస।
దూతేన వేదితవ్యం చ యథార్థం హితవాదినా॥ ౧౨౭
సుమహత్యపరాధేఽపి దూతస్యాతులవిక్రమ।
విరూపకరణం దృష్టం న వధోఽస్తీహ శాస్త్రతః॥ ౧౨౮
విభీషణేనైవముక్తో రావణస్సందిదేశ తాన్।
రాక్షసానేతదేవాస్య లాంగూలం దహ్యతామితి॥ ౧౨౯

తతస్తస్య వచశ్శ్రుత్వా మమ పుచ్ఛం సమంతతః।
వేష్టితం శణవల్కైశ్చ జీర్ణైః కార్పాసజైః పటైః॥ ౧౫౦
రాక్షసాస్సిద్ధసన్నాహాః తతస్తే చండవిక్రమాః।
తదాఽదహంత మే పుచ్ఛం నిఘ్నంతః కాష్ఠముష్టిభిః॥ ౧౫౧
బద్ధస్య బహుభిః పాశైః యంత్రితస్య చ రాక్షసైః।
తతస్తే రాక్షసాశ్శూరాః బద్ధం మామగ్నిసంవృతం॥ ౧౫౨
అఘోషయన్ రాజమార్గే నగరద్వారమాగతాః।
తతోఽహం సుమహద్రూపం సంక్షిప్య పునరాత్మనః॥ ౧౫౩
విమోచయిత్వా తం బంధం ప్రకృతిస్థః స్థితః పునః।
ఆయసం పరిఘం గృహ్య తాని రక్షాంస్యసూదయం॥ ౧౫౪
తతస్తన్నగరద్వారం వేగేనాప్లుతవానహం।
పుచ్ఛేన చ ప్రదీప్తేన తాం పురీం సాట్టగోపురాం॥ ౧౫౫
దహామ్యహమసంభ్రాంతో యుగాంతాగ్నిరివ ప్రజాః।
తతో మే హ్యభవత్త్రాసో లంకాం దగ్ధ్వాఽసమీక్ష్య తు॥ ౧౫౬
వినష్టా జానకీ వ్యక్తం న హ్యదగ్ధః ప్రదృశ్యతే।
లంకాయాం కశ్చిదుద్దేశః సర్వా భస్మీకృతా పురీ॥ ౧౫౭
దహతా చ మయా లంకాం దగ్ధా సీతా న సంశయః।
రామస్య హి మహత్ కార్యం మయేదం వితథీకృతం॥ ౧౫౮
ఇతి శోకసమావిష్టః చింతామహముపాగతః।
అథాహం వాచమశ్రౌషం చారణానాం శుభాక్షరాం॥ ౧౫౯

జానకీ న చ దగ్ధేతి విస్మయోదంతభాషిణాం ।
తతో మే బుద్ధిరుత్పన్నా శ్రుత్వా తామద్భుతాం గిరం ॥ ౧౬౦
అదగ్ధా జానకీత్యేవ నిమిత్తైశ్చోపలక్షితా ।
దీప్యమానే తు లాంగూలే న మాం దహతి పావకః ॥ ౧౬౧
హృదయం చ ప్రహృష్టం మే వాతాస్సురభిగంధినః ।
తైర్నిమిత్తైశ్చ దృష్టార్థైః కారణైశ్చ మహాగుణైః ॥ ౧౬౨
ఋషివాక్యైశ్చ సిద్ధార్థైః అభవం హృష్టమానసః ।
పునర్దృష్ట్వా చ వైదేహీం విసృష్టశ్చ తయా పునః ॥ ౧౬౩
తతః పర్వతమాసాద్య తత్రారిష్టమహం పునః ।
ప్రతిప్లవనమారేభే యుష్మద్దర్శనకాంక్షయా ॥ ౧౬౪
తతః పవనచంద్రార్కసిద్ధగంధర్వసేవితం ।
పంథానమహమాక్రమ్య భవతో దృష్టవానిహ ॥ ౧౬౫
రాఘవస్య ప్రభావేణ భవతాం చైవ తేజసా ।
సుగ్రీవస్య చ కార్యార్థం మయా సర్వమనుష్ఠితం ॥ ౧౬౬
ఏతత్సర్వం మయా తత్ర యథావదుపపాదితం ।
అత్ర యన్న కృతం శేషం తత్సర్వం క్రియతామితి ॥ ౧౬౭

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టపంచాశస్సర్గః

ఏకోన షష్టితమస్సర్గః

———:o:———

ఏతదాఖ్యాయ తత్సర్వం హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
భూయస్సముపచక్రామ వచనం వక్తుముత్తరం ॥ ౧
సఫలో రాఘవోద్యోగః సుగ్రీవస్య చ సంభ్రమః ।
శీలమాసాద్య సీతాయాః మమ చ ప్లవనం మహత్ ॥ ౨
తపసా ధారయేల్లోకాన్ క్రుద్ధో వా నిర్దహేదపి ।
సర్వథాఽతిప్రవృద్ధోఽసౌ రావణో రాక్షసాధిపః ॥ ౩
తస్య తాం స్పృశతో గాత్రం తపసా న వినాశితం ।
న తదగ్నిశిఖా కుర్యాత్ సంస్పృష్టా పాణినా సతీ ॥ ౪
జనకస్యాత్మజా కుర్యాత్ యత్క్రోధకలుషీకృతా ।
జాంబవత్ప్రముఖాన్ సర్వాన్ అనుజ్ఞాప్య మహాహరీన్ ॥ ౫
అస్మిన్నేవం గతే కార్యే భవతాం చ నివేదితే ।
న్యాయ్యం స్మ సహ వై దేవ్యా ద్రష్టుం తౌ పార్థివాత్మజౌ ॥ ౬
అహమేకోఽపి పర్యాప్తః సరాక్షసగణాం పురీం ।
తాం లంకాం తరసా హంతుం రావణం చ మహాబలం ॥ ౭
కిం పునస్సహితో వీరైః బలవద్భిః కృతాత్మభిః ।
కృతాస్త్రైః ప్లవగైశ్శూరైః భవద్భిర్విజయైషిభిః ॥ ౮
అహం తు రావణం యుద్ధే ససైన్యం సపురస్సరం ।
సహపుత్రం వధిష్యామి సహోదరయుతం యుధి ॥ ౯

బ్రాహ్మమైంద్రం చ రౌద్రం చ వాయవ్యం వారుణం తథా।
యది శక్రజితోఽస్త్రాణి దుర్నిరీక్షాణి సంయుగే ॥ ౧౦
తాన్యహం విధమిష్యామి నిహనిష్యామి రాక్షసాన్ ।
భవతామభ్యనుజ్ఞాతో విక్రమో మే రుణద్ధి తం ॥ ౧౧
మయాఽతులా విసృష్టా హి శైలవృష్టిర్నిరంతరా।
దేవానపి రణే హన్యాత్ కింపునస్తాన్నిశాచరాన్ ॥ ౧౨
సాగరోఽప్యతియాద్వేలాం మందరః ప్రచలేదపి।
న జాంబవంతం సమరే కంపయేదరివాహినీ ॥ ౧౩
సర్వరాక్షససంఘానాం రాక్షసా యే చ పూర్వకాః ।
అలమేకో వినాశాయ వీరో వాలిసుతః కపిః ॥ ౧౪
పనసస్యోరువేగేన నీలస్య చ మహాత్మనః ।
మందరోఽపి విశీర్యేత కిం పునర్యుధి రాక్షసాః ॥ ౧౫
సదేవాసురయక్షేషు గంధర్వోరగపక్షిషు।
మైందస్య ప్రతియోద్ధారం శంసత ద్వివిదస్య వా ॥ ౧౬
అశ్విపుత్రౌ మహాభాగా ఏతౌ ప్లవగసత్తమా।
ఏతయోః ప్రతియోద్ధారం న పశ్యామి రణాజిరే ॥ ౧౭
పితామహవరోత్సేకాత్ పరమం దర్పమాస్థితౌ ।
అమృతప్రాశినావేతౌ సర్వవానరసత్తమా ॥ ౧౮
అశ్వినోర్మాననార్థం హి సర్వలోకపితామహః।
సర్వావధ్యత్వమతులం అనయోర్దత్తవాన్ పురా ॥ ౧౯

వరోత్సేకేన మత్తౌ చ ప్రమథ్య మహతీం చమూం।
సురాణామమృతం వీరౌ పీతవంతౌ ప్లవంగమౌ॥ ౨౦
ఏతావేవ హి సంక్రుద్ధౌ సవాజిరథకుంజరాం।
లంకాం నాశయితుం శక్తౌ సర్వే తిష్ఠంతు వానరాః॥ ౨౧
మయైవ నిహతా లంకా దగ్ధా భస్మీకృతా పునః।
రాజమార్గేషు సర్వత్ర నామ విశ్రావితం మయా॥ ౨౨
జయత్యతిబలో రామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః।
రాజా జయతి సుగ్రీవో రాఘవేణాభిపాలితః॥ ౨౩
అహం కోసలరాజస్య దాసః పవనసంభవః।
హనుమానితి సర్వత్ర నామ విశ్రావితం మయా॥ ౨౪
అశోకవనికామధ్యే రావణస్య దురాత్మనః।
అధస్తాచ్ఛింశుపావృక్షే సాధ్వీ కరుణమాస్థితా॥ ౨౫
రాక్షసీభిః పరివృతా శోకసంతాపకర్శితా।
మేఘలేఖాపరివృతా చంద్రలేఖేవ నిష్ప్రభా॥ ౨౬
అచింతయంతీ వైదేహీ రావణం బలదర్పితం।
పతివ్రతా చ సుశ్రోణీ అవష్టబ్ధా చ జానకీ॥ ౨౭
అనురక్తా హి వైదేహీ రామం సర్వాత్మనా శుభా।
అనన్యచిత్తా రామే చ పౌలోమీవ పురందరే॥ ౨౮
తదేకవాసస్సంవీతా రజోధ్వస్తా తథైవ చ।
శోకసంతాపదీనాంగీ సీతా భర్తృహితే రతా॥ ౨౯

సా మయా రాక్షసీమధ్యే తర్జ్యమానా ముహుర్ముహుః ।
రాక్షసీభిర్విరూపాభిః దృష్టా హి ప్రమదావనే ॥ ౩౦
ఏకవేణీధరా దీనా భర్తృచింతాపరాయణా ।
అధశ్శయ్యా వివర్ణాంగీ పద్మినీవ హిమాగమే ॥ ౩౧
రావణాద్వినివృత్తార్థా మర్తవ్యకృతనిశ్చయా ।
కథంచిన్మృగశాబాక్షీ విశ్వాసముపపాదితా ॥ ౩౨
తతస్సంభాషితా చైవ సర్వమర్థం చ దర్శితా ।
రామసుగ్రీవసఖ్యం చ శ్రుత్వా ప్రీతిముపాగతా ॥ ౩౩
నియతస్సముదాచారో భక్తిర్భర్తరి చోత్తమా ।
యం న హంతి దశగ్రీవం స మహాత్మా దశాననః ॥ ౩౪
నిమిత్తమాత్రం రామస్తు వధే తస్య భవిష్యతి ।
సా ప్రకృత్యైవ తన్వంగీ తద్వియోగాచ్చ కర్శితా ॥ ౩౫
ప్రతిపత్పారశీలస్య విద్యేవ తనుతాం గతా ।
ఏవమాస్తే మహాభాగా సీతా శోకపరాయణా ॥ ౩౬
యదత్ర ప్రతికర్తవ్యం తత్సర్వముపపాద్యతాం ।

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే—ఏకోనషష్టితమస్సర్గః,

అథ షష్టితమస్సర్గః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా వాలిసూనురభాషత ।
అయుక్తం తు వినా దేవీం దృష్టవద్భిశ్చ వానరాః ॥ ౧
సమీపం గంతుమస్మాభిః రాఘవస్య మహాత్మనః ।
దృష్టా దేవీ న చానీతా ఇతి తత్ర నివేదనం ॥ ౨
అయుక్తమివ పశ్యామి భవద్భిః ఖ్యాతవిక్రమైః ।
న హి నః ప్లవనే కశ్చిత్ నాపి కశ్చిత్ పరాక్రమే ॥ ౩
తుల్యస్సామరదైత్యేషు లోకేషు హరిసత్తమాః ।
తేష్వేవం హతవీరేషు రాక్షసేషు హనూమతా ॥ ౪
కిమన్యదత్ర కర్తవ్యం గృహీత్వా యామ జానకీం ।
తమేవం కృతసంకల్పం జాంబవాన్ హరిసత్తమః ॥
ఉవాచ పరమప్రీతో వాక్యమర్థవదర్థవిత్ । ౫
న తావదేషా మతిరక్షమా నః
యథా భవాన్పశ్యతి రాజపుత్ర ।
యథా తు రామస్య మతిర్నివిష్టా
తథా భవాన్ పశ్యతు కార్యసిద్ధిం ॥ ౬

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే షష్టితమస్సర్గః.

అథ ఏకషష్టితమస్సర్గః.

---:o:---

తతో జాంబవతో వాక్యం అగృహ్ణంత వనౌకసః।
అంగదప్రముఖా వీరాః హనుమాంశ్చ మహాకపిః ॥ ౧
ప్రీతిమంతస్తతస్సర్వే వాయుపుత్రపురస్సరాః ।
మహేంద్రాగ్రం పరిత్యజ్య పుప్లువుః ప్లవగర్షభాః ॥ ౨
మేరుమందరసంకాశాః మత్తా ఇవ మహాగజాః ।
ఛాదయంత ఇవాకాశం మహాకాయా మహాబలాః ॥ ౩
సభాజ్యమానం భూతైస్తం ఆత్మవంతం మహాబలం ।
హనుమంతం మహావేగం వహంత ఇవ దృష్టిభిః ॥ ౪
రాఘవే చార్థనిర్వృత్తిం కర్తుం చ పరమం యశః ।
సమాధాయ సమృద్ధార్థాః కర్మసిద్ధిభిరున్నతాః ॥ ౫
ప్రియాఖ్యానోన్ముఖాస్సర్వే సర్వే యుద్ధాభినందినః ।
సర్వే రామప్రతీకారే నిశ్చితార్థా మనస్వినః ॥ ౬
ప్లవమానాః ఖమాప్లుత్య తతస్తే కాననౌకసః ।
నందనోపమమాసేదుః వనం ద్రుమలతాయుతం॥ ౭
యత్తన్మధువనం నామ సుగ్రీవస్యాభిరక్షితం ।
అధృష్యం సర్వభూతానాం సర్వభూతమనోహరం ॥ ౮
యద్రక్షతి మహావీర్యః సదా దధిముఖః కపిః ।
మాతులః కపిముఖ్యస్య సుగ్రీవస్య మహాత్మనః ॥ ౯

తే తద్వనముపాగమ్య బభూవుః పరమోత్కటాః ।
వానరా వానరేంద్రస్య మనఃకాంతతమం మహత్ ॥ ౧౦
తతస్తే వానరా హృష్టాః దృష్ట్వా మధువనం మహత్ ।
కుమారమభ్యయాచంత మధూని మధుపింగళాః ॥ ౧౧
తతః కుమారస్తాన్ వృద్ధాన్ జాంబవత్ప్రముఖాన్ కపీన్ ।
అనుమాన్య దదౌ తేషాం నిసర్గం మధుభక్షణే ॥ ౧౨
తతశ్చానుమతాస్సర్వే సంప్రహృష్టా వనౌకసః ।
ముదితాః ప్రేరితాశ్చాపి ప్రనృత్యంతో౽భవంస్తతః ॥ ౧౩

గాయంతి కేచిత్ ప్రణమంతి కేచిత్
నృత్యంతి కేచిత్ ప్రహసంతి కేచిత్ ।
పతంతి కేచిద్విచరంతి కేచిత్
ప్లవంతి కేచిత్ ప్రలపంతి కేచిత్ ॥ ౧౪
పరస్పరం కేచిదుపాశ్రయంతే
పరస్పరం కేచిదుపాక్రమంతే ।
పరస్పరం కేచిదుపబ్రువంతే
పరస్పరం కేచిదుపారమంతే ॥ ౧౫
ద్రుమాద్ద్రుమం కేచిదభిద్రవంతే
క్షితౌ నగాగ్రాన్నిపతంతి కేచిత్ ।
మహీతలాత్ కేచిదుదీర్ణవేగాః
మహాద్రుమాగ్రాణ్యభిసంపతంతి ॥ ౧౬

గాయంతమన్యః ప్రహసన్నుపైతి
హసంతమన్యః ప్రరుదన్నుపైతి ।
రుదంతమన్యః ప్రణుదన్నుపైతి
నుదంతమన్యః ప్రణదన్నుపైతి ॥ ౧౭

సమాకులం తత్ కపిసైన్యమాసీత్
మధుప్రపానోత్కటసత్త్వచేష్టం ।
న చాత్ర కశ్చిన్న బభూవ మత్తో
న చాత్ర కశ్చిన్న బభూవ తృప్తః ॥ ౧౮

తతో వనం తత్ పరిభక్ష్యమాణం
ద్రుమాంశ్చ విధ్వంసితపత్రపుష్పాన్ ।
సమీక్ష్య కోపాద్దధివక్త్రనామా
నివారయామాస కపిః కపీంస్తాన్ ॥ ౧౯

స తైః ప్రవృద్ధైః పరిభర్త్స్యమా
వనస్య గోప్తా హరివీరవృద్ధః ।
చకార భూయో మతిముగ్రతేజాః
వనస్య రక్షాం ప్రతి వానరేభ్యః ॥ ౨౦

ఉవాచ కాంశ్చిత్ పరుషాణి ధృష్టం
అసక్తమన్యాంశ్చ తలైర్జఘాన ।
సమేత్య కైశ్చిత్ కలహం చకార
తథైవ సామ్నోపజగామ కాంశ్చిత్ ॥ ౨౧

స తైర్మదాత్ సంపరివార్య వాక్యైః
బలాచ్చ తేన ప్రతివార్యమాణైః ।
ప్రధర్షితస్త్యక్తభయైస్సమేత్య
ప్రకృష్యతే చాప్యనవేక్ష్య దోషం ॥ ౨౨
నఖైస్తుదంతో దశనైర్దశంతః
తలైశ్చ పాదైశ్చ సమాపయంతః ।
మదాత్ కపిం తం కపయస్సమగ్రాః
మహావనం నిర్విషయం చ చక్రుః ॥ ౨౩

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకషష్టితమస్సర్గః.

అథ ద్విషష్టితమస్సర్గః.

తానువాచ హరిశ్రేష్ఠో హనూమాన్ వానరర్షభః ।
అవ్యగ్రమనసో యూయం మధు సేవత వానరాః ॥ ౧
అహమావారయిష్యామి యుష్మాకం పరిపంథినః ।
శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం హరీణాం ప్రవరోఽంగదః ॥ ౨
ప్రత్యువాచ ప్రసన్నాత్మా పిబంతు హరయో మధు ।
అవశ్యం కృతకార్యస్య వాక్యం హనుమతో మయా ॥ ౩
అకార్యమపి కర్తవ్యం కిమంగ పునరీదృశం ।
అంగదస్య ముఖాచ్ఛ్రుత్వా వచనం వానరర్షభాః ॥ ౪

సాధు సాధ్వితి సంహృష్టాః వానరాః ప్రత్యపూజయన్ ।
పూజయిత్వాంగదం సర్వే వానరా వానరర్షభం ॥ ౫
జగ్ముర్మధువనం యత్ర నదీవేగా ఇవ ద్రుతం ।
తే ప్రవిష్టా మధువనం పాలానాక్రమ్య వీర్యతః ॥ ౬
అతిసర్గాచ్చ పటవో దృష్ట్వా శ్రుత్వా చ మైథిలీం ।
పపుస్సర్వే మధు తదా రసవత్ఫలమాదదుః ॥ ౭
ఉత్పత్య చ తతస్సర్వే వనపాలాన్ సమాగతాన్ ।
తాడయంతి స్మ శతశః సక్తాన్ మధువనే తదా ॥ ౮
మధూని ద్రోణమాత్రాణి బాహుభిః పరిగృహ్య తే ।
పిబంతి సహితాస్సర్వే నిఘ్నంతి స్మ తథా పరే ॥ ౯
కేచిత్ పీత్వాఽపవిధ్యంతి మధూని మధుపింగళాః ।
మధూచ్ఛిష్టేన కేచిచ్చ జఘ్నురన్యోన్యముత్కటాః ॥ ౧౦
అపరే వృక్షమూలే తు శాఖాం గృహ్య వ్యవస్థితాః ।
అత్యర్థం చ మదగ్లానాః పర్ణాన్యాస్తీర్య శేరతే ॥ ౧౧
ఉన్మత్తభూతాః ప్లవగాః మధుమత్తాశ్చ హృష్టవత్ ।
క్షిపంతి చ తదాఽన్యోన్యం స్ఖలంతి చ తథా పరే ॥ ౧౨
కేచిత్ క్ష్వేళాం ప్రకుర్వంతి కేచిత్ కూజంతి హృష్టవత్ ।
హరయో మధునా మత్తాః కేచిత్ సుప్తా మహీతలే ॥ ౧౩
కృత్వా కేచిద్ధసంత్యన్యే కేచిత్ కుర్వంతి చేతరత్ ।
కృత్వా కేచిద్వదంత్యన్యే కెచిద్బుధ్యంతి చేతరత్ ॥ ౧౪

యేఽప్యత్ర మధుపాలాస్స్యుః ప్రేష్యా దధిముఖస్య తు ।
తేఽపి తైర్వానరైర్భీమైః ప్రతిషిద్ధా దిశో గతాః ॥ ౧౫
జానుభిస్తు ప్రకృష్టాశ్చ దేవమార్గం ప్రదర్శితాః ।
అబ్రువన్ పరమోద్విగ్నాః గత్వా దధిముఖం వచః ॥ ౧౬
హనూమతా దత్తవరైః హతం మధువనం బలాత్ ।
వయం చ జానుభిః కృష్టాః దేవమార్గం చ దర్శితాః ॥ ౧౭
తతో దధిముఖః క్రుద్ధో వనపస్తత్ర వానరః ।
హతం మధువనం శ్రుత్వా సాంత్వయామాస తాన్ హరీన్ ॥ ౧౮
ఇహాగచ్ఛత గచ్ఛామో వానరాన్ బలదర్పితాన్ ।
బలేన వారయిష్యామో మధుభక్షయతో వయం ॥ ౧౯
శ్రుత్వా దధిముఖస్యేదం వచనం వానరర్షభాః ।
పునర్వీరా మధువనం తేనైవ సహసా యయుః ॥ ౨౦
మధ్యే చైషాం దధిముఖః ప్రగృహ్య తరసా తరుం ।
సమభ్యధావద్వేగేన తే చ సర్వే ప్లవంగమాః ॥ ౨౧
తే శిలాః పాదపాంశ్చాపి పర్వతాంశ్చాపి వానరాః ।
గృహీత్వాఽభ్యగమన్ క్రుద్ధాః యత్ర తే కపికుంజరాః ॥ ౨౨
తే స్వామివచనం వీరాః హృదయేష్వవసజ్య తత్ ।
త్వరయా హ్యభ్యధావంత సాలతాలశిలాయుధాః ॥ ౨౩
వృక్షస్థాంశ్చ తలస్థాంశ్చ వానరాన్ బలదర్పితాన్ ।
అభ్యక్రామంస్తతో వీరాః పాలాస్తత్ర సహస్రశః ॥ ౨౪

అథ దృష్ట్వా దధిముఖం క్రుద్ధం వానరపుంగవాః ।
అభ్యధావంత వేగేన హనుమత్ప్రముఖాస్తదా ॥ ౨౫
తం సవృక్షం మహాబాహుం ఆపతంతం మహాబలం ।
ఆర్యకం ప్రాహరత్తత్ర బాహుభ్యాం కుపితోఽంగదః ॥ ౨౬
మదాంధశ్చ న వేదైనం ఆర్యకోఽయం మమేతి సః ।
అథైనం నిష్పిపేషాశు వేగవద్వసుధాతలే ॥ ౨౭
స భగ్నబాహూరుభుజో విహ్వలశ్శోణితోక్షితః ।
ముమోహ సహసా వీరో ముహూర్తం కపికుంజరః ॥ ౨౮
స సమాశ్వస్య సహసా సంక్రుద్ధో రాజమాతులః ।
వానరాన్ వారయామాస దండేన మధుమోహితాన్ ॥ ౨౯
స కథంచిద్విముక్తస్తైః వానరైర్వానరర్షభః ।
ఉవాచైకాంతమాశ్రిత్య భృత్యాన్ స్వాన్ సముపాగతాన్ ॥ ౩౦
ఏతే తిష్ఠంతు గచ్ఛామో భర్తా నో యత్ర వానరః ।
సుగ్రీవో విపులగ్రీవః సహ రామేణ తిష్ఠతి ॥ ౩౧
సర్వం చైవాంగదే దోషం శ్రావయిష్యామి పార్థివే ।
అమర్షీ వచనం శ్రుత్వా ఘాతయిష్యతి వానరాన్ ॥ ౩౨
ఇష్టం మధువనం హ్యేతత్ సుగ్రీవస్య మహాత్మనః ।
పితృపైతామహం దివ్యం దేవైరపి దురాసదం ॥ ౩౩
స వానరానిమాన్సర్వాన్ మధులుబ్ధాన్ గతాయుషః ।
ఘాతయిష్యతి దండేన సుగ్రీవస్ససుహృజ్జనాన్ ॥ ౩౪

వధ్యా హ్యేతే దురాత్మానో నృపాజ్ఞాపరిభావినః ।
అమర్షప్రభవో రోషః సఫలో నో భవిష్యతి ॥ ౩౫
ఏవముక్త్వా దధిముఖో వనపాలాన్ మహాబలః ।
జగామ సహసోత్పత్య వనపాలైస్సమన్వితః ॥ ౩౬
నిమేషాంతరమాత్రేణ స హి ప్రాప్తో వనాలయః ।
సహస్రాంశుసుతో ధీమాన్ సుగ్రీవో యత్ర వానరః ॥ ౩౭
రామం చ లక్ష్మణం చైవ దృష్ట్వా సుగ్రీవమేవ చ ।
సమప్రతిష్ఠాం జగతీం ఆకాశాన్నిపపాత హ ॥ ౩౮
సంనిపత్య మహావీర్యః సర్వైస్తైః పరివారితః ।
హరిర్దధిముఖః పాలైః పాలానాం పరమేశ్వరః ॥ ౩౯
స దీనవదనో భూత్వా కృత్వా శిరసి చాంజలిం ।
సుగ్రీవస్య శుభౌ మూర్ధ్నా చరణౌ ప్రత్యపీడయత్ ॥ ౪౦

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే ద్విషష్టితమస్సర్గః

అథ త్రిషష్టితమస్సర్గః

తతో మూర్ధ్నా నిపతితం వానరం వానరర్షభః ।
దృష్ట్వైవోద్విగ్నహృదయో వాక్యమేతదువాచ హ ॥ ౧
ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ కస్మాత్త్వం పాదయోః పతితో మమ ।
అభయం తే భవేద్వీర సర్వమేవాభిధీయతాం ॥ ౨

స తు విశ్వాసితస్తేన సుగ్రీవేణ మహాత్మనా ।
ఉత్థాయ సుమహాప్రాజ్ఞో వాక్యం దధిముఖోఽబ్రవీత్ ॥ ౩
నైవర్క్షరజసా రాజన్ న త్వయా నాపి వాలినా ।
వనం నిసృష్టపూర్వం హి భక్షితం తచ్చ వానరైః ॥ ౪
ఏభిః ప్రధర్షితాశ్చైవ వానరా వనరక్షిభిః ।
మధూన్యచింతయిత్వేమాన్ భక్షయంతి పిబంతి చ ॥ ౫
శిష్టమత్రాపవిధ్యంతి భక్షయంతి తథాఽపరే ।
నివార్యమాణాస్తే సర్వే భ్రువో వై దర్శయంతి హి ॥ ౬
ఇమే హి సంరబ్ధతరాః తథా తైస్సంప్రధర్షితాః ।
వారయంతో వనాత్తస్మాత్ క్రుద్ధైర్వానరపుంగవైః ॥ ౭
తతస్తైర్బహుభిర్వీరైః వానరైర్వానరర్షభ ।
సంరక్తనయనైః క్రోధాత్ హరయః ప్రవిచాలితాః ॥ ౮
పాణిభిర్నిహతాః కేచిత్ కేచిజ్జానుభిరాహతాః ।
ప్రకృష్టాశ్చ యథాకామం దేవమార్గం చ దర్శితాః ॥ ౯
ఏవమేతే హతాశ్శూరాః త్వయి తిష్ఠతి భర్తరి ।
కృత్స్నం మధువనం చైవ ప్రకామం తైః ప్రభక్ష్యతే ॥ ౧౦
ఏవం విజ్ఞాప్యమానం తు సుగ్రీవం వానరర్షభం ।
అపృచ్ఛత్తం మహాప్రాజ్ఞో లక్ష్మణః పరవీరహా ॥ ౧౧
కిమయం వనపో రాజన్ భవంతం ప్రత్యుపస్థితః ।
కం చార్థమభినిర్దిశ్య దుఃఖితో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౧౨

ఏవముక్తస్తు సుగ్రీవో లక్ష్మణేన మహాత్మనా ।
లక్ష్మణం ప్రత్యువాచేదం వాక్యం వాక్యవిశారదః ॥ ౧౩
ఆర్య లక్ష్మణ సంప్రాహ వీరో దధిముఖః కపిః ।
అంగదప్రముఖైర్వీరైః భక్షితం మధు వానరైః ॥ ౧౪
విచిత్య దక్షిణామాశాం ఆగతైర్హరిపుంగవైః ।
నైషామకృతకృత్యానాం ఈదృశస్స్యాదుపక్రమః ॥ ౧౫
ఆగతైశ్చ ప్రమథితం యథా మధువనం హి తైః ।
ధర్షితం చ వనం కృత్స్నం ఉపయుక్తం చ వానరైః ॥ ౧౬
వనం యదాఽభిపన్నాస్తే సాధితం కర్మ వానరైః ।
దృష్టా దేవీ న సందేహో న చాన్యేన హనూమతా ॥ ౧౭
న హ్యన్యస్సాధనే హేతుః కర్మణోఽస్య హనూమతః ।
కార్యసిద్ధిర్మతిశ్చైవ తస్మిన్ వానరపుంగవే ॥ ౧౮
వ్యవసాయశ్చ వీర్యం చ శ్రుతం చాపి ప్రతిష్ఠితం ।
జాంబవాన్ యత్ర నేతా స్యాత్ అంగదశ్చ మహాబలః ॥ ౧౯
హనుమాంశ్చాప్యధిష్ఠాతా న తస్య గతిరన్యథా ।
అంగదప్రముఖైర్వీరైః హతం మధువనం కిల ॥ ౨౦
వారయంతశ్చ సహితాః తథా జానుభిరాహతాః ।
ఏతదర్థమయం ప్రాప్తో వక్తుం మధురయా గిరా ॥ ౨౧
నామ్నా దధిముఖో నామ హరిః ప్రఖ్యాతవిక్రమః ।
దృష్టా సీతా మహాబాహో సౌమిత్రే పశ్య తత్త్వతః ॥ ౨౨

అభిగమ్య తథా సర్వే పిబంతి మధు వానరాః ।
న చాప్యదృష్ట్వా వై దేహీం విశ్రుతాః పురుషర్షభ ॥ ౨౩
వనం దత్తవరం దివ్యం ధర్షయేయుర్వనౌకసః ।
తతః ప్రహృష్టో ధర్మాత్మా లక్ష్మణస్సహరాఘవః ॥ ౨౪
శ్రుత్వా కర్ణసుఖాం వాణీం సుగ్రీవవదనాచ్చ్యుతాం ।
ప్రాహృష్యత భృశం రామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః ॥ ౨౫
శ్రుత్వా దధిముఖస్యేదం సుగ్రీవస్తు ప్రహృష్య చ ।
వనపాలం పునర్వాక్యం సుగ్రీవః ప్రత్యభాషత ॥ ౨౬
ప్రీతోఽస్మి సోహం యద్భుక్తం వనం తైః కృతకర్మభిః ।
మర్షితం మర్షణీయం చ చేష్టితం కృతకర్మణాం ॥ ౨౭

ఇచ్ఛామి శీఘ్రం హనుమత్ప్రధానాన్
శాఖామృగాంస్తాన్ మృగరాజదర్పాన్ ।
ద్రష్టుం కృతార్థాన్ సహ రాఘవాభ్యాం
శ్రోతుం చ సీతాఽధిగమే ప్రయత్నం ॥ ౨౮

ప్రీతిస్ఫీతాక్షౌ సంప్రహృష్టౌ కుమారౌ
దృష్ట్వా సిద్ధార్థౌ వానరాణాం చ రాజా ।
అంగైస్సంహృష్టైః కర్మసిద్ధిం విదిత్వా
బాహ్వోరాసన్నాం సోతిమాత్రం ననంద ॥ ౨౯

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే త్రిషష్టితమస్సర్గః

———:o:———

అథ చతుష్షష్టితమస్సర్గః

సుగ్రీవేణైవముక్తస్తు హృష్టో దధిముఖః కపిః ।
రాఘవం లక్ష్మణం చైవ సుగ్రీవం చాభ్యవాదయత్ ॥ ౧
స ప్రణమ్య చ సుగ్రీవం రాఘవౌ చ మహాబలౌ ।
వానరైస్సహ తైశ్శూరైః దివమేవోత్పపాత హ ॥ ౨
స యథైవాగతః పూర్వం తథైవ త్వరితం గతః ।
నిపత్య గగనాద్భూమౌ తద్వనం ప్రవివేశ హ ॥ ౩
స ప్రవిష్టో మధువనం దదర్శ హరియూథపాన్ ।
విమతానుత్థితాన్ సర్వాన్ మేహమానాన్ మధూదకం ॥ ౪
స తానుపాగమద్వీరో బద్ధ్వా కరపుటాంజలిం ।
ఉవాచ వచనం శ్లక్ష్ణం ఇదం హృష్టవదంగదం ॥ ౫
సౌమ్య రోషో న కర్తవ్యో యదేభిరభివారితః ।
అజ్ఞానాద్రక్షిభిః క్రోధాత్ భవంతః ప్రతిషేధితాః ॥ ౬
యువరాజస్త్వమీశశ్చ వనస్యాస్య మహాబల ।
మౌర్ఖ్యాత్ పూర్వం కృతో దోషః తం భవాన్ క్షంతుమర్హతి॥
ఆఖ్యాతం హి మయా గత్వా పితృవ్యస్య తవానఘ ।
ఇహోపయాతం సర్వేషాం ఏతేషాం వనచారిణాం ॥ ౮
స త్వదాగమనం శ్రుత్వా సహైభిర్హరియూథపైః ।
ప్రహృష్టో న తు రుష్టోఽసౌ వనం శ్రుత్వా ప్రధర్షితం ॥ ౯

ప్రహృష్టో మాం పితృవ్యస్తే సుగ్రీవో వానరేశ్వరః ।
శీఘ్రం ప్రేషయ సర్వాంస్తాన్ ఇతి హోవాచ పార్థివః ॥ ౧౦
శ్రుత్వా దధిముఖస్యేదం వచనం శ్లక్ష్ణమంగదః ।
అబ్రవీత్తాన్ హరిశ్రేష్ఠో వాక్యం వాక్యవిశారదః ॥ ౧౧
శంకే శ్రుతోఽయం వృత్తాంతో రామేణ హరియూథపాః ।
తత్ క్షమం నేహ నస్థాతుం కృతే కార్యే పరంతపాః ॥ ౧౨
పీత్వా మధు యథాకామం విశ్రాంతా వనచారిణః ।
కిం శేషం గమనం తత్ర సుగ్రీవో యత్ర మే గురుః ॥ ౧౩
సర్వే యథా మాం వక్ష్యంతి సమేత్య హరియూథపాః ।
తథాఽస్మి కర్తా కర్తవ్యే భవద్భిః పరవానహం ॥ ౧౪
నాజ్ఞాపయితుమీశోఽహం యువరాజోఽస్మి యద్యపి ।
అయుక్తం కృతకర్మాణో యూయం ధర్షయితుం మయా ॥ ౧౫
బ్రువతశ్చాంగదస్యైవం శ్రుత్వా వచనమవ్యయం ।
ప్రహృష్టమనసో వాక్యం ఇదమూచుర్వనౌకసః ॥ ౧౬
ఏవం వక్ష్యతి కో రాజన్ ప్రభుస్సన్ వానరర్షభ ।
ఐశ్వర్యమదమత్తో హి సర్వోఽహమితి మన్యతే ॥ ౧౭
తవ చేదం సుసదృశం వాక్యం నాన్యస్య కస్యచిత్ ।
సంనతిర్హి తవాఖ్యాతి భవిష్యచ్ఛుభయోగ్యతాం ॥ ౧౮
సర్వే వయమపి ప్రాప్తాః తత్ర గంతుం కృతక్షణాః ।
స యత్ర హరివీరాణాం సుగ్రీవః పతిరవ్యయః ॥ ౧౯

త్వయా హ్యనుక్తైర్హరిభిః నైవ శక్యం పదాత్పదం ।
క్వచిద్గంతుం హరిశ్రేష్ఠ బ్రూమ స్సత్యమిదం తు తే ॥ ౨౦
ఏవం తు వదతాం తేషాం అంగదః ప్రత్యభాషత ।
బాఢం గచ్ఛామ ఇత్యుక్త్వా ఖముత్పేతుర్మహాబలాః ॥ ౨౧
ఉత్పతంతమనూత్పేతుః సర్వే తే హరియూథపాః ।
కృత్వాఽఽకాశం నిరాకాశం యంత్రోత్క్షిప్తా ఇవాచలాః ॥ ౨౨
తేఽంబరం సహసోత్పత్య వేగవంతః ప్లవంగమాః ।
వినదంతో మహానాదం ఘనా వాతేరితా యథా ॥ ౨౩
అంగదే హ్యననుప్రాప్తే సుగ్రీవో వానరాధిపః ।
ఉవాచ శోకోపహతం రామం కమలలోచనం ॥ ౨౪
సమాశ్వసిహి భద్రం తే దృష్టా దేవీ న సంశయః ।
నాగంతుమిహ శక్యం తైః అతీతే సమయే హి నః ॥ ౨౫
న మత్సకాశమాగచ్ఛేత్ కృత్యే హి వినిపాతితే ।
యువరాజో మహాబాహుః ప్లవతాం ప్రవరోఽంగదః ॥ ౨౬
యద్యప్యకృతకృత్యానాం ఈదృశస్స్యాదుపక్రమః ।
భవేత్స దీనవదనో భ్రాంతవిప్లుతమానసః ॥ ౨౭
పితృపైతామహం చైతత్ పూర్వకైరభిరక్షితం ।
న మే మధువనం హన్యాత్ అహృష్టః ప్లవగేశ్వరః ॥ ౨౮
కౌసల్యా సుప్రజా రామ సమాశ్వసిహి సువ్రత ।
దృష్టా దేవీ న సందేహో న చాన్యేన హనూమతా ॥ ౨౯

న హ్యన్యః కర్మణో హేతుః సాధనేఽస్య హనూమతః ।
హనూమతి హి సిద్ధిశ్చ మతిశ్చ మతిసత్తమ ॥ ౩౦
వ్యవసాయశ్చ వీర్యం చ సూర్యే తేజ ఇవ ధ్రువం ।
జాంబవాన్ యత్ర నేతా స్యాత్ అంగదశ్చ బలేశ్వరః ॥ ౩౧
హనుమాంశ్చాప్యధిష్ఠాతా న తస్య గతిరన్యథా ।
మా భూశ్చింతాసమాయుక్తః సంప్రత్యమితవిక్రమ ॥ ౩౨
తతః కిలకిలాశబ్దం శుశ్రావాసన్నమంబరే ।
హనుమత్కర్మదృప్తానాం నర్దతాం కాననౌకసాం ॥ ౩౩
కిష్కింధాముపయాతానాం సిద్ధిం కథయతామివ ।
తతశ్శ్రుత్వా నినాదం తం కపీనాం కపిసత్తమః ॥ ౩౪
ఆయతాంచితలాంగూలః సోఽభవద్ధృష్టమానసః ।
ఆజగ్ముస్తేఽపి హరయో రామదర్శనకాంక్షిణః ॥ ౩౫
అంగదం పురతః కృత్వా హనూమంతం చ వానరం ।
తేంగదప్రముఖా వీరాః ప్రహృష్టాశ్చ ముదాన్వితాః ॥ ౩౬
నిపేతుర్హరిరాజస్య సమీపే రాఘవస్య చ ।
హనుమాంశ్చ మహాబాహుః ప్రణమ్య శిరసా తతః ॥ ౩౭
నియతామక్షతాం దేవీం రాఘవాయ న్యవేదయత్ ।
నిశ్చితార్థస్తతస్తస్మిన్ సుగ్రీవః పవనాత్మజే ॥ ౩౮

లక్ష్మణః ప్రీతిమాన్ ప్రీతం బహుమానాదవైక్షత ।
ప్రీత్యా చ రమమాణోఽథ రాఘవః పరవీరహా ॥ ౩౯
బహుమానేన మహతా హనుమంతమవైక్షత ।

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే చతుష్షష్టితమస్సర్గః.

—o—

అథ పంచషష్టితమస్సర్గః

తతః ప్రస్రవణం శైలం తే గత్వా చిత్రకాననం ।
ప్రణమ్య శిరసా రామం లక్ష్మణం చ మహాబలం ॥ ౧
యువరాజం పురస్కృత్య సుగ్రీవమభివాద్య చ ।
ప్రవృత్తిమథ సీతాయాః ప్రవక్తుముపచక్రముః ॥ ౨
రావణాంతఃపురే రోధం రాక్షసీభిశ్చ తర్జనం ।
రామే సమనురాగం చ యశ్చాయం సమయః కృతః ॥ ౩
ఏతదాఖ్యాంతి తే సర్వే హరయో రామసన్నిధౌ ।
వైదేహీమక్షతాం శ్రుత్వా రామస్తూత్తరమబ్రవీత్ ॥ ౪
క్వ సీతా వర్తతే దేవీ కథం చ మయి వర్తతే ।
ఏతన్మే సర్వమాఖ్యాత వైదేహీం ప్రతి వానరాః ॥ ౫
రామస్య గదితం శ్రుత్వా హరయో రామసన్నిధౌ ।
చోదయంతి హనూమంతం సీతావృత్తాంతకోవిదం ॥ ౬

శ్రుత్వా తు వచనం తేషాం హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
ప్రణమ్య శిరసా దేవ్యై సీతాయై తాం దిశం ప్రతి ॥ ౭
ఉవాచ వాక్యం వాక్యజ్ఞః సీతాయా దర్శనం యథా ।
సముద్రం లంఘయిత్వాఽహం శతయోజనమాయతం ॥ ౮
అగచ్ఛం జానకీం సీతాం మార్గమాణో దిదృక్షయా ।
తత్ర లంకేతి నగరీ రావణస్య దురాత్మనః ॥ ౯
దక్షిణస్య సముద్రస్య తీరే వసతి దక్షిణే ।
తత్ర దృష్టా మయా సీతా రావణాంతఃపురే సతీ ॥ ౧౦
సంన్యస్య త్వయి జీవంతీ రామా రామ మనోరథం ।
దృష్టా మే రాక్షసీమధ్యే తర్జ్యమానా ముహుర్ముహుః ॥ ౧౧
రాక్షసీభిర్విరూపాభిః రక్షితా ప్రమదావనే ।
దుఃఖమాసాద్యతే దేవీ తథాఽదుఃఖోచితా సతీ ॥ ౧౨
రావణాంతఃపురే రుద్ధా రాక్షసీభిస్సురక్షితా ।
ఏకవేణీధరా దీనా త్వయి చింతాపరాయణా ॥ ౧౩
అధశ్శయ్యా వివర్ణాంగీ పద్మినీవ హిమాగమే ।
రావణాద్వినివృత్తార్థా మర్తవ్యకృతనిశ్చయా ॥ ౧౪
దేవీ కథంచిత్ కాకుత్స్థ త్వన్మనా మార్గితా మయా ।
ఇక్ష్వాకువంశవిఖ్యాతిం శనైః కీర్తయతాఽనఘ ॥ ౧౫
సా మయా నరశార్దూల విశ్వాసముపపాదితా ।
తతస్సంభాషితా దేవీ సర్వమర్థం చ దర్శితా ॥ ౧౬

రామసుగ్రీవసఖ్యం చ శ్రుత్వా ప్రీతిముపాగతా ।
నియతస్సముదాచారో భక్తిశ్చాస్యాస్తథా త్వయి ॥ ౧౭
ఏవం మయా మహాభాగా దృష్టా జనకనందినీ ।
ఉగ్రేణ తపసా యుక్తా త్వద్భక్త్యా పురుషర్షభ ॥ ౧౮
అభిజ్ఞానం చ మే దత్తం యథావృత్తం తవాంతికే ।
చిత్రకూటే మహాప్రాజ్ఞ వాయసం ప్రతి రాఘవ ॥ ౧౯
విజ్ఞాప్యశ్చ నరవ్యాఘ్రో రామో వాయుసుత త్వయా ।
అఖిలేనేహ యద్దృష్టం ఇతి మామాహ జానకీ ॥ ౨౦
ఇదం చాస్మై ప్రదాతవ్యం యత్నాత్ సుపరిరక్షితం ।
మణిరత్నం కపిశ్రేష్ఠ శిరోభూషణముత్తమం ॥ ౨౧
బ్రువతా వచనాన్యేవం సుగ్రీవస్యోపశృణ్వతః ।
ఏష చూడామణిశ్శ్రీమాన్ మయా సుపరిరక్షితః ॥ ౨౨
మనశ్శిలాయాస్తిలకో గండపార్శ్వే నివేశితః ।
త్వయా ప్రణష్టే తిలకే తం కిల స్మర్తుమర్హసి ॥ ౨౩
ఏష నిర్యాతితః శ్రీమాన్ మయా తే వారిసంభవః ।
ఏతం దృష్ట్వా ప్రమోదిష్యే వ్యసనే త్వామివానఘ ॥ ౨౪
జీవితం ధారయిష్యామి మాసం దశరథాత్మజ ।
ఊర్ధ్వం మాసాన్న జీవేయం రక్షసాం వశమాగతా ॥ ౨౫
ఇతి మామబ్రవీత్సీతా కృశాంగీ ధర్మచారిణీ ।
రావణాంతఃపురే రుద్ధా మృగీవోత్ఫుల్లలోచనా ॥ ౨౬

ఏతదేవ మయాఽఽఖ్యాతం సర్వం రాఘవ యద్యథా ।
సర్వథా సాగరజలే సంతారః ప్రవిధీయతాం ॥ ౨౪

తౌ జాతాశ్వాసౌ రాజపుత్రౌ విదిత్వా
తచ్చాభిజ్ఞానం రాఘవాయ ప్రదాయ ।
దేవ్యా చాఖ్యాతం సర్వమేవానుపూర్వ్యాత్
వాచా సంపూర్ణం వాయుపుత్రశ్శశంస ॥ ౨౫

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే పంచషష్టితమస్సర్గః

అథ షట్షష్టితమస్సర్గః.

ఏవముక్తో హనుమతా రామో దశరథాత్మజః ।
తం మణిం హృదయే కృత్వా ప్రరురోద సలక్ష్మణః ॥ ౧
తం తు దృష్ట్వా మణిశ్రేష్ఠం రాఘవశ్శోకకర్శితః ।
నేత్రాభ్యామశ్రుపూర్ణాభ్యాం సుగ్రీవమిదమబ్రవీత్ ॥ ౨
యథైవ ధేనుస్స్రవతి స్నేహాద్వత్సస్య వత్సలా ।
తథా మమాపి హృదయం మణిరత్నస్య దర్శనాత్ ॥ ౩
మణిరత్నమిదం దత్తం వైదేహ్యాశ్శ్వశురేణ మే ।
వధూకాలే యథా బద్ధం అధికం మూర్ధ్ని శోభతే ॥ ౪
అయం హి జలసంభూతో మణిస్సజ్జనపూజితః ।
యజ్ఞే పరమతుష్టేన దత్తశ్శక్రేణ ధీమతా ॥ ౫

ఇమం దృష్ట్వా మణిశ్రేష్ఠం యథా తాతస్య దర్శనం ।
అద్యాస్మ్యవగతః సౌమ్య వైదేహస్య తథా విభోః ॥ ౬
అయం హి శోభతే తస్యాః ప్రియాయా మూర్ధ్ని మే మణిః ।
అస్యాద్య దర్శనేనాహం ప్రాప్తాం తామివ చింతయే ॥ ౭
కిమాహ సీతా వైదేహీ బ్రూహి సౌమ్య పునఃపునః ।
పిపాసుమివ తోయేన సించంతీ వాక్యవారిణా ॥ ౮
ఇతస్తు కిం దుఃఖతరం యదిమం వారిసంభవం ।
మణిం పశ్యామి సౌమిత్రే వైదేహీమాగతం వినా ॥ ౯
చిరం జీవతి వైదేహీ యది మాసం ధరిష్యతి ।
క్షణం సౌమ్య న జీవేయం వినా తామసితేక్షణాం ॥ ౧౦
నయ మామపి తం దేశం యత్ర దృష్టా మమ ప్రియా ।
న తిష్ఠేయం క్షణమపి ప్రవృత్తిముపలభ్య చ ॥ ౧౧
కథం సా మమ సుశ్రోణీ భీరుభీరుస్సతీ సదా ।
భయావహానాం ఘోరాణాం మధ్యే తిష్ఠతి రక్షసాం ॥ ౧౨
శారదస్తిమిరోన్ముక్తో నూనం చంద్ర ఇవాంబుదైః ।
ఆవృతం వదనం తస్యాః న విరాజతి రాక్షసైః ॥ ౧౩
కిమాహ సీతా హనుమన్ తత్త్వతః కథయాద్య మే ।
ఏతేన ఖలు జీవిష్యే భేషజేనాతురో యథా ॥ ౧౪

మధురా మధురాలాపా కిమాహ మమ భామినీ ।
మద్విహీనా వరారోహా హనుమన్ కథయస్వ మే ॥ ౧౫

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-షట్షష్టితమస్సర్గః.

అథ సప్తషష్టితమస్సర్గః.

——o.——

ఏవముక్తస్తు హనుమాన్ రాఘవేణ మహాత్మనా ।
సీతాయా భాషితం సర్వం న్యవేదయత రాఘవే ॥ ౧
ఇదముక్తవతీ దేవీ జానకీ పురుషర్షభ ।
పూర్వవృత్తమభిజ్ఞానం చిత్రకూటే యథాతథం ॥ ౨
సుఖసుప్తా త్వయా సార్ధం జానకీ పూర్వముత్థితా ।
వాయసస్సహసోత్పత్య విదదార స్తనాంతరే ॥ 3
పర్యాయేణ చ సుప్తస్త్వం దేవ్యంకే భరతాగ్రజ ।
పునశ్చ కిల పక్షీ సః దేవ్యా జనయతి వ్యథాం ॥ ౪
పునఃపునరుపాగమ్య విదదార భృశం కిల ।
తతస్త్వం బోధితస్తస్యాః శోణితేన సముక్షితః ॥ ౫
వాయసేన చ తేనైవ సతతం బాధ్యమానయా ।
బోధితః కిల దేవ్యా త్వం సుఖసుప్తః పరంతప ॥ ౬
తాం తు దృష్ట్వా మహాబాహో దారితాం చ స్తనాంతరే ।
ఆశీవిష ఇవ క్రుద్ధో నిశ్శ్వసన్నభ్యభాషథాః ॥ ౭

నఖాగ్రైః కేన తే భీరు దారితం తు స్తనాంతరం ।
కః క్రీడతి సరోషేణ పంచవక్త్రేణ భోగినా ॥ ౮
నిరీక్షమాణస్సహసా వాయసం సమవైక్షథాః ।
నఖైస్సరుధిరైస్తీక్ష్ణైః మామేవాభిముఖం స్థితం ॥ ౯
సుతః కిల స శక్రస్య వాయసః పతతాం వరః ।
ధరాంతరచరశ్శీఘ్రం పవనస్య గతౌ సమః ॥ ౧౦
తతస్తస్మిన్ మహాబాహో కోపసంవర్తితేక్షణః ।
వాయసే త్వం కృథాః క్రూరాం మతిం మతిమతాం వర ॥ ౧౧
స దర్భం సంస్తరాద్గృహ్య బ్రహ్మాస్త్రేణ హ్యయోజయః ।
స దీప్త ఇవ కాలాగ్నిః జజ్వాలాభిముఖః ఖగం ॥ ౧౨
క్షిప్తవాంస్త్వం ప్రదీప్తం హి దర్భం తం వాయసం ప్రతి ।
తతస్తు వాయసం దీప్తః స దర్భోఽనుజగామ హ ॥ ౧౩
స పిత్రా చ పరిత్యక్తః సురైశ్చ సమహర్షిభిః ।
త్రీన్లోకాన్ సంపరిక్రమ్య త్రాతారం నాధిగచ్ఛతి ॥ ౧౪
పునరేవాగతస్త్రస్తః త్వత్సకాశమరిందమ ।
స తం నిపతితం భూమౌ శరణ్యాశ్శరణాగతం ॥ ౧౫
వధార్హమపి కాకుత్స్థ కృపయా పర్యపాలయః ।
మోఘమస్త్రం న శక్యం తు కర్తుమిత్యేవ రాఘవ ॥ ౧౬
భవాంస్తస్యాక్షి కాకస్య హినస్తి స్మ స దక్షిణం ।
రామ త్వాం స నమస్కృత్య రాజ్ఞే దశరథాయ చ ॥ ౧౭

విసృష్టస్తు తదా కాకః ప్రతిపేదే స్వమాలయం ।
ఏవమస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠః సత్త్వవాంఛీలవానపి ॥ ౧౮
కిమర్థమస్త్రం రక్షస్సు న యోజయసి రాఘవ ।
న నాగా నాపి గంధర్వా నాసురా న మరుద్గణాః ॥ ౧౯
న చ సర్వే రణే శక్తాః రామం ప్రతి సమాశితుం ।
తస్య వీర్యవతః కశ్చిద్యద్యస్తి మయి సంభ్రమః ॥ ౨౦
క్షిప్రం సునిశితైర్బాణైః హన్యతాం యుధి రావణః ।
భ్రాతురాదేశమాజ్ఞాయ లక్ష్మణో వా పరంతపః ॥ ౨౧
స కిమర్థం నరవరో న మాం రక్షతి రాఘవః ।
శక్తౌ తౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ వాయ్వగ్నిసమతేజసౌ ॥ ౨౨
సురాణామపి దుర్ధర్షౌ కిమర్థం మాముపేక్షతః ।
మమైవ దుష్కృతం కించిత్ మహదస్తి న సంశయః ॥ ౨౩
సమర్థౌ సహితౌ యన్మాం నావేక్షేతే పరంతపౌ ।
వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా కరుణం సాశ్రుభాషితం ॥ ౨౪
పునరప్యహమార్యాం తాం ఇదం వచనమబ్రువం ।
త్వచ్ఛోకవిముఖో రామో దేవి సత్యేన తే శపే ॥ ౨౫
రామే దుఃఖాభిభూతే తు లక్ష్మణః పరితప్యతే ।
కథంచిద్భవతీ దృష్టా న కాలః పరిశోచితుం ॥ ౨౬
అస్మిన్ ముహూర్తే దుఃఖానాం అంతం ద్రక్ష్యసి భామిని ।
తావుభౌ నరశార్దూలౌ రాజపుత్రావనిందితౌ ॥ ౨౭

త్వద్దర్శనకృతోత్సాహా లంకాం భస్మీకరిష్యతః ।
హత్వా చ సమరే రౌద్రం రావణం సహబాంధవం ॥ ౨౮
రాఘవస్త్వాం వరారోహే స్వాం పురీం నయతే ధ్రువం ।
యత్తు రామో విజానీయాత్ అభిజ్ఞానమనిందితే ॥ ౨౯
ప్రీతిసంజననం తస్య ప్రదాతుం త్వమిహార్హసి ।
సాఽభివీక్ష్య దిశస్సర్వాః వేణ్యుద్గ్రథనముత్తమం ॥ 3౦
ముక్త్వా వస్త్రాద్దదౌ మహ్యాం మణిమేతం మహాబల ।
ప్రతిగృహ్య మణిం దివ్యం తవ హేతో రఘూద్వహ ॥ 3౧
శిరసా తాం ప్రణమ్యార్యాం అహమాగమనే త్వరే ।
గమనే చ కృతోత్సాహం అవేక్ష్య వరవర్ణినీ ॥ 3౨
వివర్ధమానం చ హి మాం ఉవాచ జనకాత్మజా ।
అశ్రుపూర్ణముఖీ దీనా బాష్పసందిగ్ధభాషిణీ ॥ 33
మమోత్పతనసంభ్రాంతా శోకవేగసమాహతా ।
హనుమన్ సింహసంకాశౌ ఉభౌ తౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ 3౪
సుగ్రీవం చ సహామాత్యం సర్వాన్ బ్రూయా హ్యనామయం ।
యథా చ స మహాబాహుః మాం తారయతి రాఘవః ॥
అస్మాద్దుఃఖాంబుసంరోధాత్ త్వం సమాధాతుమర్హసి । 3౫

ఇమం చ తీవ్రం మమ శోకవేగం
రక్షోభిరేభిః పరిభర్త్సనం చ ।
బ్రూయాస్తు రామస్య గతస్సమీపం
శివశ్చ తేఽధ్వాస్తు హరిప్రవీర ॥ 3౬

ఏతత్త్వార్యా నృపరాజసింహ
సీతా వచః ప్రాహ విషాదపూర్వం ।
ఏతచ్చ బుద్ధ్వా గదితం మయా త్వం
శ్రద్ధత్స్వ సీతాం కుశలాం సమగ్రాం ॥ ౩౭౯

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-సప్తషష్టితమస్సర్గః.

అథ అష్టషష్టితమస్సర్గః.

అథాహముత్తరం దేవ్యా పునరుక్తస్ససంభ్రమః ।
తవ స్నేహాన్నరవ్యాఘ్ర సౌహార్దాదనుమాన్య వై ॥ ౧
ఏవం బహువిధం వాచ్యో రామో దాశరథిస్త్వయా ।
యథా మామాప్నుయాచ్ఛీఘ్రం హత్వా రావణమాహవే ॥ ౨
యది వా మన్యసే వీర వసైకాహమరిందమ ।
కస్మింశ్చిత్ సంవృతే దేశే విశ్రాంతశ్శ్వో గమిష్యసి ॥ ౩
మమ చాప్యల్పభాగ్యాయాః సాన్నిధ్యాత్తవ వానర ।
అస్య శోకవిపాకస్య ముహూర్తం స్యాద్విమోక్షణం ॥ ౪
గతే హి త్వయి విక్రాంతే పునరాగమనాయ వై ।
ప్రాణానామపి సందేహో మమ స్యాన్నాత్ర సంశయః ॥ ౫
తవాదర్శనజశ్శోకో భూయో మాం పరితాపయేత్ ।
దుఃఖాద్దుఃఖపరామృష్టాం దుర్గతాం దుఃఖభాగినీం ॥ ౬

అయం చ వీర సందేహః తిష్ఠతీవ మమాగ్రతః ।
సుమహాంస్త్వత్సహాయేషు హర్యృక్షేషు హరీశ్వర ॥ ౭
కథం ను ఖలు దుష్పారం తరిష్యన్తి మహోదధిం ।
తాని హర్యృక్షసైన్యాని తౌ వా నరవరాత్మజౌ ॥ ౮
త్రయాణామేవ భూతానాం సాగరస్యాస్య లంఘనే ।
శక్తిస్స్యాద్వైనతేయస్య తవ వా మారుతస్య వా ॥ ౯
తదస్మిన్ కార్యనిర్యోగే వీరైవం దురతిక్రమే ।
కిం పశ్యసి సమాధానం బ్రూహి కార్యవిదాం వర ॥ ౧౦
కామమస్య త్వమేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే ।
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న యశస్యస్తే ఫలోదయః ॥ ౧౧
బలైస్సమగ్రైర్యది మాం హత్వా రావణమాహవే ।
విజయీ స్వాం పురీం రామో నయేత్తత్స్యాద్యశస్కరం ॥ ౧౨
యథాఽహం తస్య వీరస్య వనాదుపధినా హృతా ।
రక్షసా తద్భయాదేవ తథా నార్హతి రాఘవః ॥ ౧౩
బలైస్తు సంకులాం కృత్వా లంకాం పరబలార్దనః ।
మాం నయేద్యది కాకుత్స్థః తత్తస్య సదృశం భవేత్ ॥ ౧౪
తద్యథా తస్య విక్రాంతం అనురూపం మహాత్మనః ।
భవత్యాహవశూరస్య తథా త్వముపపాదయ ॥ ౧౫
తదర్థోపహితం వాక్యం ప్రశ్రితం హేతుసంహితం ।
నిశమ్యాహం తతశ్శేషం వాక్యముత్తరమబ్రువం ॥ ౧౬

దేవి హర్యృక్షసైన్యానాం ఈశ్వరః ప్లవతాం వరః ।
సుగ్రీవస్సత్త్వసంపన్నః తవార్థే కృతనిశ్చయః ॥ ౧౭
తస్య విక్రమసంపన్నాః సత్త్వవంతో మహాబలాః ।
మనస్సంకల్పసంపాతా నిదేశే హరయస్స్థితాః ॥ ౧౮
తేషాం నోపరి నాధస్తాత్ న తిర్యక్ సజ్జతే గతిః ।
న చ కర్మసు సీదంతి మహత్స్వమితతేజసః ॥ ౧౯
అసకృత్తైర్మహాభాగైః వానరైర్బలగర్వితైః ।
ప్రదక్షిణీకృతా భూమిః వాయుమార్గానుసారిభిః ॥ ౨౦
మద్విశిష్టాశ్చ తుల్యాశ్చ సంతి తత్ర వనౌకసః ।
మత్తః ప్రత్యవరః కశ్చిత్ నాస్తి సుగ్రీవసన్నిధౌ ॥ ౨౧
అహం తావదిహ ప్రాప్తః కిం పునస్తే మహాబలాః ।
న హి ప్రకృష్టాః ప్రేష్యంతే ప్రేష్యంతే హీతరే జనాః ॥ ౨౨
తదలం పరితాపేన దేవి మన్యుర్వ్యపైతు తే ।
ఏకోత్పాతేన తే లంకాం ఏష్యంతి హరియూథపాః ॥ ౨౩
మమ పృష్ఠగతౌ తౌ చ చంద్రసూర్యావివోదితౌ ।
త్వత్సకాశం మహాభాగే నృసింహావాగమిష్యతః ॥ ౨౪
అరిఘ్నం సింహసంకాశం క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవం ।
లక్ష్మణం చ ధనుష్పాణిం లంకాద్వారముపస్థితం ॥ ౨౫
నఖదంష్ట్రాయుధాన్ వీరాన్ సింహశార్దూలవిక్రమాన్ ।
వానరాన్ వారణేంద్రాభాన్ క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి సంగతాన్ ॥ ౨౬

శైలాంబుదనికాశానాం లంకామలయసానుషు ।
నర్దతాం కపిముఖ్యానాం అచిరాచ్ఛ్రోష్యసి స్వనం ॥ ౨౭
నివృత్తవనవాసం చ త్వయా సార్ధమరిందమం ।
అభిషిక్తమయోధ్యాయాం క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవం ॥ ౨౮

తతో మయా వాగ్భిరదీనభాషిణా
శివాభిరిష్టాభిరభిప్రసాదితా ।
జగామ శాంతిం మమ మైథిలాత్మజా
తవాపి శోకేన తదాఽభిపీడితా ॥ ౨౯

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే
వాల్మీకీయే చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం సంహితాయాం
శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టషష్టితమస్సర్గః.

శ్రీమత్సుందరకాండః సమాప్తః.

యుద్ధకాండారంభశ్లోకః.

శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం యథావదనుభాషితం ।
రామః ప్రీతిసమాయుక్తో వాక్యముత్తరమబ్రవీత్ ॥ ౧